

**OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞU
OLAN ÇOCUĞA SAHİP ANNE-BABALARA
EV İÇİ GÜVENLİK BECERİLERİNİN
ÖĞRETİMİ: KARMA ARAŞTIRMA**

Doktora Tezi

Candan Hasret ŞAHİN

Eskişehir 2019

**OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞU OLAN ÇOCUĞA SAĞIP ANNE-
BABALARA EV İÇİ GÜVENLİK BECERİLERİNİN ÖĞRETİMİ: KARMA
ARAŞTIRMA**

Candan Hasret ŞAHİN

DOKTORA TEZİ

Zihin Engelliler Öğretmenliği Programı /Özel Eğitim Anabilim Dalı

Danışman: Dr. Öğretim Üyesi Aysun ÇOLAK

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi

EĞitim Bilimleri Enstitüsü

Eylül 2019

Bu tez alışması BAP Komisyonunca kabul edilen 1705E111 no.lu proje kapsamında desteklenmiştir.

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Candan Hasret ŞAHİN'in "Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuğa Sahip Anne-Babalara Ev İçi Güvenlik Becerilerinin Öğretimi: Karma Araştırma" başlıklı tezi 23.08.2019 tarihinde aşğıdaki jüri tarafından değerlendirilerek "Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği"nin ilgili maddeleri uyarınca Özel Eğitim Anabilim Dalı Zihin Engelliler Öğretmenliği Programında, Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Unvanı-Adı Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Dr. Öğr. Üyesi Aysun ÇOLAK

Üye : Prof.Dr. Elif TEKİN İFTAR

Üye : Prof.Dr. Sevil ŞENTÜRK

Üye : Doç.Dr. Yasemin ERGENEKON

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Mine KİZİR

Prof.Dr. Handan DEVECİ
Anadolu Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Müdür Vekili

ÖZET

OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞU OLAN ÇOCUĞA SAHİP ANNE-BABALARA EV İÇİ GÜVENLİK BECERİLERİNİN ÖĞRETİMİ: KARMA ARAŞTIRMA

Candan Hasret ŞAHİN

Özel Eğitim Anabilim Dalı, Zihin Engellilerin Öğretmenliği Programı

Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eylül 2019

Danışman: Dr. Öğretim Üyesi Aysun ÇOLAK

Otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan çocukların sınırlı ve tekrarlayıcı davranış özellikleri, duyuşal olarak aşırı duyarlılık/duyarsızlık gibi yaşadıkları durumlar onların çevreden gelen tüm uyarınları aynı anda algılayıp yanıt verememelerine ve olabilecek tehlikeleri fark edememelerine neden olmaktadır. OSB olan çocuklar, tehlikelerin bilincinde olmamaları ve çevresel risklere açık olmaları gibi nedenlerle ev kazaları açısından risk grubuna girmektedirler. Bu çalışmada, OSB olan çocukların ve ailelerinin ev içi güvenlik becerilerinin öğretime ilişkin gereksinimlerinin belirlenmesi ve bu gereksinim doğrultusunda aile eğitim programlarının hazırlanması amaçlanmıştır. Çok aşamalı karma yöntem araştırması olarak planlanan bu çalışma üç aşamadan oluşmaktadır. İlk iki aşama, ailelerin ev içi güvenlik becerilerine ilişkin gereksinimlerinin belirlendiği aşamadır. Son aşamada ise ailelerin gereksinimlerini karşılamak amacıyla bir eğitim programı tasarlanmıştır. Sekizi kontrol ve sekizi deney grubu olmak üzere toplam 16 anne-babayla uygulama süreci gerçekleştirilmiştir. Uygulanan programın etkililiği ön-test son-test kontrol gruplu deneysel desenle gerçekleştirilmiştir. Uygulama aşamasında toplanan nicel veriler, Mann Whitney U ve Wilcoxon İşaret Sıralaması Testi kullanılarak analiz edilmiştir. Deney grubunun grup içerisindeki ön test ile son test puanlarına bakıldığında anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir. Uygulama sonrasında gerçekleştirilen odak grup görüşmesinde de aileler ev içi becerilerin öğretime ilişkin konuları eğlenerek öğrendiklerini, çocuklarına yönelik ev içi güvenlik becerisi öğretim programları hazırlayabildikleri, çocuklarının hakları konusunda savunucu olmaya başladıklarını ve ev içi güvenlik becerilerinin hem kendilerinin hem de çocuklarının yaşamlarında önemli olduğunu bu çalışma sayesinde fark ettiklerini dile getirmişlerdir.

Anahtar Sözcükler: Ev içi güvenlik becerileri, Otizm spektrum bozukluğu, Aile eğitimi, Karma yöntem araştırması.

ABSTRACT

TRAINING ON HOME SAFETY SKILLS FOR PARENTS OF CHILDREN WITH AUTISM SPECTRUM DISORDER: A MIXED METHOD RESEARCH

Candan Hasret ŞAHİN

Department of Special Education, Education of the Mentally Disabled
Anadolu University, Graduate School of Educational Sciences, September 2019

Supervisor: Dr. Lecturer Aysun ÇOLAK

Children with autism spectrum disorder (ASD) are known to experience emotional hypo/hypersensitivity, aside from exhibiting restricted and repetitive behaviors. These behaviors prevent them from perceiving and simultaneously responding to environmental stimuli, meaning that they may not notice potential hazards. Children with ASD are in the risk group for home accidents, being unaware of the hazards, and are therefore open to environmental risks. The present study determines the training requirements of children and parents of children with ASD on home safety skills, and suggests the preparation of a family training program in accordance with their requirements. The present study was designed as an experimental mixed method research, and was conducted in three stages. The first two stages focused on determining the requirements of families related to home safety skills; while the final stage involved the preparation of a training program addressing the individual requirements of families. The study was conducted on a total of 16 parents, eight of which were assigned to the control group and eight assigned to the experimental group. The quantitative data collected during the interventional stage of the study was analyzed using a Mann-Whitney U-test and a Wilcoxon signed-rank test. A significant difference was identified between the pre-test and post-test scores of parents in the experimental group. During the focused group interviews with the parents after the intervention, the parents stated that the in-home skills education had been entertaining, that they gained the ability to prepare education programs related to home safety skills for their children, that they had become advocates regarding the rights of their children, and that they gained an awareness that home safety skills are important for the lives of both themselves and their children.

Keywords: Home safety skills, Autism spectrum disorder, Parent education, Mix methods research.

TEŞEKKÜR

Uzun doktora tez yolculuğum boyunca benim düşüncelerimi aydınlatan, kendi deneyimlerinden yola çıkarak bana yol gösteren, alanımda başarılı olmam için maddi manevi desteklerini esirgemeyen sevgili hocam Doktor Öğretim Üyesi Aysun ÇOLAK'a çok teşekkür ederim. Tez öğrencisi olmaktan her zaman mutluluk ve gurur duyacağım.

Tez İzleme Komitemde yer alarak tezimin her aşamasına büyük katkılar sunan, istatistiği bana sevdiren, titizliğiyle ve sabrıyla bana örnek olan sevgili hocam Prof. Dr. Sevil ŞENTÜRK'e teşekkür ederim. Sizinle çalışmak benim için büyük bir onurdu.

Sadece tez sürecime değil tüm akademik hayatıma destekleri olan, akademik çalışmaları ve davranışlarıyla, sabrı ve adaletiyle kendime örnek aldığım sevgili hocam Doç. Dr. Yasemin ERGENEKON'a çok teşekkür ederim. Sizinle çalışmak, sizden hem insanlık hem de akademik anlamda yeni şeyler öğrenmek her öğrenciye nasip olmayan bir ayrıcalıktı. Bu öğrencilerden biri olduğum için kendimi çok şanslı hissediyorum.

Ulusal ve uluslararası güvenlik becerilerine yönelik yaptığı çalışmalarla tezimin tüm süreci boyunca çalışmalarımı büyük bir hayranlıkla okuduğum, akademik çalışmalarıyla örnek olan ve tezime kıymetli desteklerini sunan sayın hocam Prof. Dr. Elif TEKİN İFTAR'a teşekkür ederim.

Tez savunma sürecimde uzak yollardan gelerek değerli önerilerini sunan, beraber aynı çalışma ortamını paylaşmaktan keyif aldığım sayın hocam Doktor Öğretim Üyesi Mine KİZİR'e teşekkür ederim.

2010 yılından beri öğrencisi olduğum ve 2013 yılından itibaren altı yıl boyunca araştırma görevlisi olarak çalıştığım Anadolu Üniversitesi Özel Eğitim Bölümü'nde akademik hayatıma katkıları olan hocalarım Prof. Dr. Sezgin VURAN ve Doç. Dr. Özlem DİKEN'e teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca görev yaptığım süreç boyunca akademik olarak maddi ve manevi destekleri olan ve bize bölüm başkanlığı süresince adaletli ve uyumlu bir çalışma ortamı sunan, bizi her sorunumuzda dinleyen ve anlayış gösteren sayın hocam Prof. Dr. Atilla CAVKAYTAR'a teşekkür ederim.

Doktora tez sürecimin başından sonuna kadar birden fazla uzmanın kapısını çaldım. Bana kapılarını her zaman büyük bir samimiyetle açan ve değerli desteklerini sunan sayın hocam Prof. Dr. Meral GÜVEN'e, Prof. Dr. Yavuz AKBULUT'a, Prof. Dr. Arzu ÖZEN'e, Doç. Dr. Murat DOĞAN'a, Prof. Dr. Sema BATU'ya, Arş. Gör. Dr. Hatice Deniz DEĞİRMENCİ'ye, Uzman Nursinem ŞİRİN'e ve Uzman Fatma BESLER'e ve bu süreçte danıştığım diğer uzmanlara ayrı ayrı teşekkürlerimi sunuyorum.

Akademik hayatımı sürdürdüğüm Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi'nde bana adaletili ve huzurlu bir çalışma ortamı sağlayan, başarılı olabilmemiz için her türlü olanağı sunan Eğitim Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Bilal DUMAN'a ve Dekan yardımcısı Doç Dr. Özgür YILDIZ'a çok teşekkür ederim.

Tez sürecime katılan ailelere özverileri için çok teşekkür ederim. Ayrıca tez uygulama sürecinde çocuklarla ilgilenen özel eğitim lisans öğrencilerine teşekkür ederim.

Bu süreçte desteklerini esirgemeyen, günün her saatinde arayıp yardım isteyebildiğim, sağ duyularına güvendiğim arkadaşlarım Doktor Öğretim Üyesi Ali KAYA'ya, Araştırma Görevlisi Gizem YILDIZ'a, Doktor Öğretim Üyesi Özgül ALDEMİR FIRAT'a ve eşi Deniz Çağlar FIRAT'a çok teşekkür ederim. Ayrıca bu süreçte beni her ümitsizliğe kapıldığımda cesaretlendiren, elinden gelenin fazlasını bu süreçte bana sunan ve benim için artık dost değil kardeş olan Araştırma Görevlisi Uğur YASSIBAŞ'a ve Araştırma Görevlisi Serap DOĞAN'a çok teşekkür ederim. İyi ki varsınız.

Akademik hayatımı sonuna kadar destekleyen, öğretmenlik konusunda örnek aldığım canım babam Bülent BERKEBAN'a ve her başım sıkıştığında elinden geldiği kadar yardımına koşan canım annem Nazan BERKEBAN'a çok teşekkür ederim. Ayrıca tezimde benimle her işe koşuşturan ve sabırsızlıkla tezimi bitirmemi bekleyen kardeşlerim Cihan Berk BERKEBAN, Nurdan Hilal BERKEBAN ve Ahmet Levent BERKEBAN'a çok teşekkür ederim.

Ve tabi ki tezin kahramanı eşim Hasan Hüseyin ŞAHİN. Evlendiğimiz andan itibaren benimle bu karmaşık sürece giren, benim her türlü halimi gören ve hala çeken, sabrıyla sabır taşına dönen ama yine de bıkmadan usanmadan yanımda kalan, her akademisyen eşe lazım özellikleri tek bir bedende bulunduran, beni hayatımın dönüm noktasında bulan, bugünlere kadar getiren kahramanım Hasan Hüseyin ŞAHİN'e sadece teşekkür değil, bir hayat borçluyum. Çok ama çok teşekkür ederim. İyi ki seni tanıdım.

Ve CANCU. Tezimi hazırlarken, yazarken, sunarken yeterli zamanı ayıramadığım, ne kadar sevdiğimi belli edemediğim canım kızıma çok teşekkür ederim. Dünya'da benim olan en güzel şey sensin.

Candan Hasret ŞAHİN

Eskişehir 2019

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
BAŞLIK SAYFASI	i
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
TEŞEKKÜR	v
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar DİZİNİ	xxii
ŞEKİLLER DİZİNİ	xxxv
GÖRSELLER DİZİNİ	xxxvi
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	xxxviii
1. GİRİŞ	1
1.1.Gelişimsel Yetersizliği Olan Çocuklarda Yaralanma Riski	3
1.2.Otizm Spektrum Bozukluğu	6
1.3.Güvenlik Becerileri	9
1.4.Güvenlik Becerileri ve Eğitim Programları	16
1.5.Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuğa Sahip Aileler ve Güvenlik Becerileri	19
1.6.Aile Eğitimi	22
1.7.Gereksinim	25
1.8.Amaç	26
1.9.Önem	28
2. YÖNTEM.....	31
2.1.Araştırma Deseni	31
2.2.Araştırmanın Çalışma Grubu	32
2.3.Verİ Toplama Süreci	32
2.4.I. Aşama: Nitel Boyut	35
2.4.1. Araştırma soruları	36
2.4.2. Araştırma deseni	36

	<u>Sayfa</u>
2.4.3. Katılımcılar	36
2.4.3.1. <i>Katılımcıların belirlenme süreci</i>	36
2.4.3.1.1. <i>Katılımcıların özellikleri</i>	37
2.4.4. Araştırmacı	39
2.4.5. Verilerin toplanması süreci	40
2.4.5.1. <i>Görüşmeler</i>	40
2.4.5.1.1. <i>Görüşme sorularının hazırlanması</i>	40
2.4.5.1.2. <i>Görüşme süreci</i>	40
2.4.5.2. <i>Ev gözlemleri ve ev krokileri</i>	41
2.4.5.3. <i>Kalıcı ürünler (Fotoğraflar)</i>	42
2.4.5.4. <i>Araştırmacı günlükleri</i>	42
2.4.6. Verilerin analiz süreci	42
2.5.6.1. <i>Ses kayıtlarının dökümü</i>	43
2.5.6.2. <i>Ses dökümlerinin kontrolü süreci</i>	43
2.5.6.3. <i>Verilerin okunması</i>	43
2.5.6.4. <i>Verilerin kodlanması (kağıt-kalem)</i>	44
2.5.6.5. <i>Verilerin tekrar okunması</i>	44
2.5.6.6. <i>Verilerin bilgisayar ortamında kodlanması</i>	44
2.5.6.7. <i>Verilerin temalandırılması</i>	44
2.5.7. Geçerlik ve güvenilirlik	44
2.5.8. Veri toplama sürecinde etik ilkeler	45
2.5. II. Aşama: Nicel Boyut	46
2.6.1. Araştırma soruları	46
2.6.2. Araştırmanın modeli	47
2.6.3. Araştırmanın örnekleme (Kümesi)	47
2.6.4. Veri toplama süreci	50
2.6.4.1. <i>Veri toplama araçları</i>	50
2.6.4.1.1. <i>Değerlendirme aracı maddelerinin oluşturulması</i>	50
2.6.4.1.2. <i>Nitel verilerin analizi doğrultusunda değerlendirme araçlarının maddelerinin düzenlenmesi</i>	51

2.6.4.1.3. Değerlendirme aracı maddelerine ilişkin uzman görüşlerinin alınması	53
2.6.4.2. Pilot değerlendirme aracı uygulaması	56
2.6.4.2.1. Pilot değerlendirme aracı verilerinin betimsel analizi	57
2.6.4.2.2. Pilot değerlendirme aracının güvenilirlik katsayısının analizi.....	60
2.6.4.3. Değerlendirme Aracının Düzenlenmesi Süreci	60
2.6.4.4. Değerlendirme Aracı Uygulama Süreci	61
2.6.5. Verilerin analizi	62
2.7. III. Aşama: Nicel Boyut	63
2.7.1. Araştırma soruları	63
2.7.2. Araştırma modeli	64
2.7.3. Çalışma grubu	65
2.7.4. Ortam	67
2.7.5. Bağımsız değişken	68
2.7.5.1. Ev içi güvenlik becerileri eğitim program tasarısı modeli.....	68
2.7.5.2. Ev içi güvenlik becerileri eğitim program tasarımında benimsenen yaklaşım	71
2.7.5.3. Gereksinimlerin belirlenmesi	71
2.7.5.4. Program tasarımının amaçları	72
2.7.5.5. İçerik belirlenmesi	73
2.7.5.5.1. Eğitim materyalleri	75
2.7.5.6. Öğrenme yaşantılarının düzenlenmesi	80
2.7.5.6.1. Öğretim oturumları	80
2.7.5.6.2. İzleme oturumları.....	82
2.7.5.7. Bağımlı değişken	83
2.7.5.8. Veri toplama araçları	83

2.7.5.8.1. Eğitim programı bilgi testi formu (Çoktan seçmeli soru testi)	83
2.7.5.8.2. Eğitim programı bilgi testi formu (Açık uçlu soru testi)	84
2.7.5.8.3. Öğretim uygulaması değerlendirme formları	85
2.7.5.8.4. Araştırmacı öğretim sunma davranışını değerlendirme formu	85
2.7.5.9. Değerlendirme sürecinin belirlenmesi	85
2.7.5.9.1. Programın değerlendirilmesi	87
2.7.5.9.1.1. Program değerlendirme anketi	88
2.7.5.9.1.2. Odak grup görüşme soruları (Program değerlendirme)	88
2.7.5.10. Verilerin analizi	88
2.7.5.10.1. Etkililik verileri	88
2.7.5.10.2. Güvenirlilik verileri	89
2.7.5.10.3. Program değerlendirmesine yönelik veriler	89
3. BULGULAR	90
3.1. Nitel Bulgular	90
3.1.1. Aile eğitim programı	91
3.1.1.1. Program içeriğine ilişkin görüşler	92
3.1.1.1.1. Elektrikli aletlerden korunma	92
3.1.1.1.2. Kesici aletlerden korunma	92
3.1.1.1.3. Pencere, balkon vb. ortamlarda oluşabilecek kazalardan korunma	93
3.1.1.1.4. İhtiyaç duyduğunda yardım isteme becerisinin öğretilmesi	93
3.1.1.2. Programın gerçekleştirilmesine ilişkin görüşler.....	94
3.1.1.2.1. Sunum şekli	94
3.1.1.2.2. Sunum süre ve sıklığı	94

3.1.1.2.3. Sunumları gerçekleştirecek uzmanlara ilişkin öneriler	95
3.1.1.2.4. Değerlendirme şekli	96
3.1.1.3. Aile eğitim programının gerekliliği	96
3.1.2. Ev kazası ile ilgili bilgiler	97
3.1.2.1. Yaşanan kaza deneyimleri	98
3.1.2.1.1. Düşme	99
3.1.2.1.2. İlaç	99
3.1.2.1.3. Kesici aletlerle yaralanma	99
3.1.2.1.4. Yanma	99
3.1.2.1.5. Çarpma	100
3.1.2.1.6. Kırık, İncinme ve Burkulma	100
3.1.2.2. Kazanın düşünülen nedeni ‘Nazar Değdi’	101
3.1.2.3. Kazanın gerçekleştiği yer	101
3.1.3. Evde güvenli ortam oluşturma	101
3.1.3.1. Ailenin güvenlik algısı	102
3.1.3.2. Ailelerin ev içi kazaya yönelik kaygıları	103
3.1.3.3. Ailenin yaşadığı güçlük	104
3.1.4. Evde güvenlik riski	105
3.1.4.1. Çocuğun güvenlik durumuna ilişkin bilgi	105
3.1.4.2. Riskli davranış	106
3.1.4.3. Riskli davranışın nedeni	108
3.1.4.4. Ailelerin ev ortamına ilişkin olası ev kazası riskleri	109
3.1.5. Öğretim	115
3.1.5.1. Ailelerin ev içi güvenlik becerilerinin çocuklarına öğretimine ilişkin deneyimleri	116
3.1.5.1.1. ‘Anne uyarısı’	117
3.1.5.2. Öğretmenlerin ev içi güvenlik becerilerinin çocuklarına öğretimine ilişkin deneyimleri	118
3.1.6. Önlem	119
3.1.6.1. Ev içi güvenliği artırmaya yönelik alınan önlemler	120
3.1.6.2. Önlem alınma nedeni	129

3.1.6.3.	<i>Alınan önlemin yeterliliği</i>	130
3.1.6.4.	<i>Yardım talebi ve yardım talebinde bulunulan kişi</i>	130
3.1.6.5.	<i>Yakın çevrede gerçekleşen kazalar.....</i>	130
3.1.6.6.	<i>Televizyon haberleri ve gazete haberleri</i>	131
3.2.	Nicel Bulgular	135
3.2.1.	'Ev İçi Güvenlik Becerileri Değerlendirme Aracı' bulgular.....	135
3.2.1.1.	<i>Katılımcı ailelerin yetersizliği olan çocuklarının sosyo-demografik özellikleri.....</i>	135
3.2.1.2.	<i>Katılımcı ailelerin sosyo-demografik özellikleri.....</i>	137
3.2.1.2.1.	<i>OSB olan çocuğa sahip katılımcı ailelerin OSB olan çocuklarının sosyo-demografik özellikleri</i>	140
3.2.1.2.2.	<i>OSB olan çocuğa sahip katılımcı ailelerinin sosyo-demografik özellikleri.....</i>	142
3.2.1.3.	<i>Yetersizliği olan çocuğun sosyo-demografik bilgileri ile ev içi güvenlik önlemleri değerlendirme puanları arasındaki ilişkiye yönelik bulgular.....</i>	146
3.2.1.4.	<i>Yetersizliği olan çocuğa sahip ailelerin sosyo-demografik bilgileri ile ev içi güvenlik önlemleri değerlendirme puanları arasındaki ilişkiye yönelik bulgular</i>	147
3.2.1.4.1.	<i>OSB olan çocuğun sosyo-demografik bilgileri ile ev içi güvenlik önlemleri değerlendirme puanları arasındaki ilişkiye yönelik bulgular</i>	149
3.2.1.4.2.	<i>OSB olan çocuğa sahip ailelerin sosyo-demografik bilgileri ile ev içi güvenlik önlemleri değerlendirme puanları arasındaki ilişkiye yönelik bulgular</i>	149

3.2.1.5.Ev güvenlik önlemlerinin yetersizliği olan çocukların sosyo-demografik özelliklerine göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular	151
3.2.1.5.1. Yetersizliği olan çocukların ev güvenlik önlemlerinin tanı grubuna göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular	151
3.2.1.5.2. Yetersizliği olan çocukların ev güvenlik önlemlerinin cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular.....	152
3.2.1.5.3. Yetersizliği olan çocukların ev güvenlik önlemlerinin yaşa göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular	152
3.2.1.5.4. Yetersizliği olan çocukların ev güvenlik önlemlerinin ek yetersizlik durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular	153
3.2.1.5.5. Yetersizliği olan çocukların ev güvenlik önlemlerinin doktor müdahalesi geçirme durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular.....	154
3.2.1.6.Ev güvenlik önlemlerinin yetersizliği olan çocuk ailelerin sosyo-demografik özelliklerine göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular	154

3.2.1.6.1. <i>Yetersizliği olan çocukların ev güvenlik önlemlerinin formu dolduran kişinin yakınlık durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular</i>	155
3.2.1.6.2. <i>Yetersizliği olan çocukların ev güvenlik önlemlerinin ebeveyn yaşına göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular</i>	155
3.2.1.6.3. <i>Yetersizliği olan çocukların ev güvenlik önlemlerinin ebeveyn eğitim durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular</i>	156
3.2.1.6.4. <i>Yetersizliği olan çocukların ev güvenlik önlemlerinin evde yaşayan kişi sayısına göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular</i>	158
3.2.1.6.5. <i>Yetersizliği olan çocukların ev güvenlik önlemlerinin evde yaşayan çocuk sayısına göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular</i>	158
3.2.1.6.6. <i>Yetersizliği olan çocukların ev güvenlik önlemlerinin evde yetersizliği olan kişi sayısına göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular</i>	159
3.2.1.7. <i>Ev güvenlik önlemlerinin OSB olan çocuğun sosyo-demografik özelliklere göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular</i>	159
3.2.1.7.1. <i>OSB olan çocukların ev güvenlik önlemlerinin cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular</i>	160

- 3.2.1.7.2. *OSB olan çocukların ev güvenlik önlemlerinin yaşa göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular.....160*
- 3.2.1.7.3. *OSB olan çocukların ev güvenlik önlemlerinin ek yetersizlik durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular ...161*
- 3.2.1.7.4. *OSB olan çocukların ev güvenlik önlemlerinin doktor müdahalesi geçirme durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular161*
- 3.2.1.8. *Ev güvenlik önlemlerinin OSB olan çocuğa sahip ailelerin sosyo-demografik özelliklere göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular162*
- 3.2.1.8.1. *OSB olan çocukların ev güvenlik önlemlerinin formu dolduran kişinin yakınlık durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular162*
- 3.2.1.8.2. *OSB olan çocukların ev güvenlik önlemlerinin ebeveyn yaşına göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular163*
- 3.2.1.8.3. *OSB olan çocukların ev güvenlik önlemlerinin ebeveyn eğitim durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular164*
- 3.2.1.8.4. *OSB olan çocukların ev güvenlik önlemlerinin evde yaşayan kişi sayısına göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular165*

3.2.1.8.5. <i>OSB olan çocukların ev güvenlik önlemlerinin evde yaşayan çocuk sayısına göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular</i>	165
3.2.1.8.6. <i>OSB olan çocukların ev güvenlik önlemlerinin evde yetersizliği olan kişi sayısına göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular</i>	166
3.2.2. <i>‘Ev İçi Güvenlik Becerileri Çocuk Davranışları Değerlendirme Aracı’ bulgular</i>	167
3.2.2.1. <i>Katılımcı ailelerin yetersizliği olan çocuklarının sosyo-demografik özellikleri</i>	167
3.2.2.2. <i>Katılımcı ailelerin sosyo-demografik özellikleri</i>	169
3.2.2.2.1. <i>OSB olan çocuğa sahip katılımcı ailelerin OSB olan çocuklarının sosyo-demografik özellikleri</i>	172
3.2.2.2.2. <i>OSB olan çocuğa sahip katılımcı ailelerinin sosyo-demografik özellikleri</i>	173
3.2.2.3. <i>Yetersizliği olan çocuğun sosyo-demografik bilgileri ile çocuk riskli davranışları değerlendirme puanları arasındaki ilişkiye yönelik bulgular</i>	178
3.2.2.4. <i>Yetersizliği olan çocuğa sahip ebeveynlerin sosyo-demografik bilgileri ile çocuk riskli davranışları değerlendirme puanları arasındaki ilişkiye yönelik bulgular</i>	178
3.2.2.4.1. <i>OSB olan çocuğun sosyo-demografik bilgileri ile çocuk riskli davranışları değerlendirme puanları arasındaki ilişkiye yönelik bulgular</i>	179
3.2.2.4.2. <i>OSB olan çocuğa sahip ebeveynlerin sosyo-demografik bilgileri ile çocuk riskli davranışları değerlendirme puanları arasındaki ilişkiye yönelik bulgular</i>	180

3.2.2.5. Çocuk riskli davranışlarının yetersizliği olan çocukların sosyo-demografik özelliklerine göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular	181
3.2.2.5.1. Yetersizliği olan çocukların riskli davranışlarının tanı grubuna göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular	181
3.2.2.5.2. Yetersizliği olan çocukların riskli davranışlarının cinsiyetine göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular	182
3.2.2.5.3. Yetersizliği olan çocukların riskli davranışlarının yaşına göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular	182
3.2.2.5.4. Yetersizliği olan çocukların riskli davranışlarının ek yetersizlik durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular.....	183
3.2.2.5.5. Yetersizliği olan çocukların riskli davranışlarının doktor müdahalesi geçirme durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular	184
3.2.2.6. Yetersizliği olan çocukların riskli davranışların ailenin sosyo-demografik özelliklere göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular	184
3.2.2.6.1. Yetersizliği olan çocukların riskli davranışların formu dolduran kişinin yakınlık durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular	185
3.2.2.6.2. Yetersizliği olan çocukların riskli davranışların ebeveynin yaşına göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular....	185
3.2.2.6.3. Yetersizliği olan çocukların riskli davranışların ebeveyn eğitim durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular.....	187

3.2.2.7. Çocuk riskli davranışlarının OSB olan çocuğun sosyo-demografik özelliklere göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular	188
3.2.2.7.1. OSB olan çocukların riskli davranışlarının cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular	188
3.2.2.7.2. OSB olan çocukların riskli davranışlarının yaşa göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular	189
3.2.2.7.3. OSB olan çocukların riskli davranışlarının ek yetersizlik durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular	189
3.2.2.7.4. OSB olan çocukların riskli davranışlarının doktor müdahalesi geçirme durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular....	190
3.2.2.8.Çocuk riskli davranışlarının OSB olan çocuğa sahip ailelerin sosyo-demografik özelliklere göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular	190
3.2.2.8.1. OSB olan çocukların riskli davranışlarının ebeveyn yaşına göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular....	191
3.2.2.8.2. OSB olan çocukların riskli davranışlarının ebeveyn eğitim durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular	192
3.3.Program Tasarısının Uygulama Süreci Bulgular	193
3.3.1. Ev İçi Güvenlik Becerileri Eğitim Programının etkililiğine ilişkin bulgular	193
3.3.1.1.Ev İçi Güvenlik Becerileri Eğitim Programının deney grubundaki anne-babaların ev içi güvenlik becerilerine yönelik bilgi düzeylerine etkisinin incelenmesi.....	193

3.3.1.2. <i>Ev İçi Güvenlik Becerileri Eğitim Programının kontrol grubundaki anne-babaların ev içi güvenlik becerilerine yönelik bilgi düzeylerine etkisinin incelenmesi.....</i>	195
3.3.1.3. <i>Ev İçi Güvenlik Becerileri Eğitim Programının deney ve kontrol grubundaki anne-babaların ev içi güvenlik becerilerine yönelik bilgi düzeylerine etkisinin karşılaştırılması</i>	196
3.3.1.4. <i>Ev İçi Güvenlik Becerileri Eğitim Programının deney ve kontrol grubundaki anne-babaların ev içi güvenlik becerilerine yönelik öğretim sunma becerisi düzeylerine etkisinin karşılaştırılması</i>	197
3.3.1.5. <i>Deney ve kontrol grubundaki anne-babaların ev içi güvenlik becerilerine yönelik bilgi testlerinden aldıkları son-test puanlarının anne-babaların sosyo-demografik özelliklere ve aile eğitimine katılma geçmişine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular</i>	199
3.3.1.6. <i>Deney ve kontrol grubundaki anne-babaların ev içi güvenlik becerilerine yönelik bilgi düzeylerinin katılımcı anne-babaların osb olan çocuklarının sosyo-demografik özelliklere göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular</i>	202
3.3.2. <i>Ev İçi Güvenlik Becerileri Eğitim Programına ve programının uygulama sürecine ilişkin ailelerin görüşleri</i>	204
3.3.2.1. <i>Ailelerin eğitim programına katılma gerekçeleri</i>	204
3.3.2.2. <i>Eğitim programının katkıları</i>	205
3.3.2.3. <i>Eğitim programının olumlu yönleri</i>	206
3.3.2.4. <i>Ailelerin eğitim programı uygulama sürecinde zorlandıkları konular</i>	207
4. TARTIŞMA	208

	<u>Sayfa</u>
4.1.I. Aşama Nitel Boyutta Elde Edilen Bulguların Tartışılması	208
4.2.II. Aşama Nicel Boyutta Elde Edilen Bulguların Tartışılması	209
4.3.III. Aşama Nicel Boyutta Elde Edilen Bulguların Tartışılması	211
4.4.Sınırlılıklar	218
4.4.1. Nitel boyuttaki sınırlılıklar	219
4.4.2. Nicel boyuttaki sınırlılıklar.....	219
4.4.3. Program tasarısının uygulanmasındaki sınırlılıklar	219
4.5.Öneriler	221
4.5.1. Uygulamaya yönelik öneriler	221
4.5.2. İleri araştırmalara yönelik öneriler	223
4.5.3. Programın geliştirilmesine yönelik öneriler	224
4.5.4. Program tasarısının yaygınlaştırılmasına yönelik öneriler	224
KAYNAKÇA	226
EKLER	
ÖZGEÇMİŞ	

TABLolar DİZİNİ

Sayfa

Tablo 1.1. Gelişimsel yetersizliği olan ve olmayan 0-17 yaş aralığındaki bireylerin yaralanma oranları	4
Tablo 1.2. Gelişimsel yetersizliği olan ve olmayan 0-17 yaş aralığındaki bireylerin yaralanma türlerine göre vaka sayıları ve oranları	5
Tablo 1.3. Gelişimsel yetersizliği olan 0-17 yaş aralığındaki bireylerin yetersizlik durumu ve türlerine göre vaka sayıları ve oranları	5
Tablo.1.4. Zihin yetersizliği olan bireylerle gerçekleştirilen ev içi güvenlik becerilerine yönelik çalışmalar	11
Tablo 1.5. OSB olan bireylerle/çocuklarla yapılan ev içi güvenlik becerilerine ilişkin araştırmalar.....	13
Tablo 1.6. Öğretim programının öğrenme alanları hedef ve hedef davranış sayıları (I.-II.-III. Kademe)	17
Tablo 1.7. Öğrenme alanları hedeflerinin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanara göre dağılımı (I.-II.-III. Kademe)	18
Tablo.2.1. Araştırma soruları ve veri toplama teknikleri matrisi	33
Tablo 2.2. Katılımcıların demografik özellikleri	37
Tablo 2.3. Katılımcıların görüşme bilgileri	41
Tablo 2.4. Kodlayıcılar arası güvenilirlik verileri	45
Tablo 2.5. “Ev İçi Güvenlik Becerileri Değerlendirme Aracının” Maddelerinin oluşturulmasındaki süreç (Örnek maddeler)	51
Tablo 2.6. “Ev İçi Güvenlik Becerileri Çocuk Davranışları Değerlendirme Aracı” maddelerinin oluşturulmasındaki süreç (Örnek maddeler)	52
Tablo 2.7. Kapsam geçerlik oranları	53
Tablo 2.8. “Ev Güvenlik Becerileri Değerlendirme Aracı” değerlendirme formu ve kapsam geçerlik oranları	54

Tablo 2.9. “Ev Güvenlik Becerileri Çocuk Davranışları Değerlendirme Aracı” değerlendirme formu ve kapsam geçerlik oranları	55
Tablo.2.10. Eşitlenmemiş kontrol gruplu modelin gösterimi ve geçerliliği etkileyen faktörler	64
Tablo 2.11. Deney grubu katılımcı ebeveynlerin ve OSB olan çocuklarının sosyo-demografik özellikleri	65
Tablo 2.12. Kontrol grubu katılımcı ebeveynlerin ve OSB olan çocuklarının sosyo-demografik özellikleri	66
Tablo 2.13. SUPSKY Eğitim Tasarımı Modeli Aşamaları	69
Tablo 2.14. Uygulama süreci oturumları ve konu başlıkları	74
Tablo 2.15. Ders plan örneği	81
Tablo 2.16. Bilgi testinde yer alan maddelerin madde güçlük ve madde ayırt edicilik indeks	84
Tablo 3.1. Tema ve Alt Temalar	90
Tablo 3.2. Tanı değişkeni için frekans ve yüzde değerleri	135
Tablo 3.3. Cinsiyet değişkeni için frekans ve yüzde değerleri	136
Tablo 3.4. Çocuk yaş değişkeni için frekans, yüzde ve merkezi eğilim ölçüm değerleri	136
Tablo 3.5. Ek yetersizlik değişkeni için frekans ve yüzde değerleri	136
Tablo 3.6. Doktor müdahalesi geçirme değişkeni için frekans ve yüzde değerleri	137
Tablo 3.7. Formu dolduran kişinin yakınlığı değişkeni için frekans ve Yüzde değerleri	138
Tablo 3.8. Ebeveyn yaşı değişkeni için frekans ve yüzde değerleri	138
Tablo 3.9. Ebeveynin eğitim durum değişkeni için frekans ve yüzde değerleri	139

Tablo 3.10. Evde yaşayan kişi sayısı değişkeni için frekans ve yüzde değerleri	139
Tablo 3.11. Evde yaşayan çocuk sayısı değişkeni için frekans ve yüzde değerleri	140
Tablo 3.12. Evde yetersizliği olan kişi sayısı değişkeni için frekans ve yüzde değerleri	140
Tablo 3.13. Cinsiyet değişkeni için frekans ve yüzde değerleri	140
Tablo 3.14. Çocuk yaşı değişkeni için frekans ve yüzde değerleri	141
Tablo 3.15. Ek yetersizlik değişkeni için frekans ve yüzde değerleri	141
Tablo 3.16. Doktor müdahalesi geçirme değişkeni için frekans ve yüzde değerleri...	142
Tablo 3.17. Formu dolduran kişinin yakınlık değişkeni için frekans ve Yüzde değerleri	142
Tablo 3.18. Ebeveyn yaşı değişkeni için frekans ve yüzde değerleri	142
Tablo 3.19. Ebeveynin eğitim durum değişkeni için frekans ve yüzde değerleri	143
Tablo 3.20. Evde yaşayan kişi sayısı değişkeni için frekans ve yüzde değerleri	143
Tablo 3.21. Evde yaşayan çocuk sayısı değişkeni için frekans ve yüzde değerleri	143
Tablo 3.22. Evde yetersizliği olan kişi sayısı değişkeni için frekans ve yüzde Değerleri	144
Tablo 3.23. Ailelerin sunulan ‘Ev İçi Güvenlik Önlemleri Değerlendirme Aracı’ formuna verdikleri yanıtları doğrultusunda hesaplanan gereksinim yüzdeleri	144
Tablo 3.24. Ev içi güvenlik önlemi değerlendirme aracı puanları ile çocuk yaşı değişkeninin birbiriyle korelasyonuna yönelik Spearman Sıra Farklar Korelasyon analizi test sonuçları	146
Tablo 3.25. Ev içi güvenlik önlemi değerlendirme aracı puanları ile ebeveyn yaşı değişkeninin birbiriyle korelasyonuna yönelik Spearman Sıra Farklar Korelasyon analizi test sonuçları	147

- Tablo 3.26.** Ev içi güvenlik önlemi değerlendirme aracı puanları ile eğitim durumu değişkeninin birbiriyle korelasyonuna yönelik Spearman Sıra Farklar Korelasyon analizi test sonuçları147
- Tablo 3.27.** Ev içi güvenlik önlemi değerlendirme aracı puanları ile evde yaşayan kişi sayısı değişkeninin birbiriyle korelasyonuna yönelik Spearman Sıra Farklar Korelasyon analizi test sonuçları148
- Tablo 3.28.** Ev içi güvenlik önlemi değerlendirme aracı puanları ile evde yaşayan çocuk sayısı değişkeninin birbiriyle korelasyonuna yönelik Spearman Sıra Farklar Korelasyon analizi test sonuçları148
- Tablo 3.29.** Ev içi güvenlik önlemi değerlendirme aracı puanları ile evde yaşayan yetersizliği olan kişi sayısı değişkeninin birbiriyle korelasyonuna yönelik Spearman Sıra Farklar Korelasyon analizi test sonuçları.....148
- Tablo 3.30.** Ev içi güvenlik önlemi değerlendirme aracı puanları ile çocuk yaşı değişkeninin birbiriyle korelasyonuna yönelik Spearman Sıra Farklar Korelasyon analizi test sonuçları149
- Tablo 3.31.** Ev içi güvenlik önlemi değerlendirme aracı puanları ile ebeveyn yaşı değişkeninin birbiriyle korelasyonuna yönelik Spearman Sıra Farklar Korelasyon analizi test sonuçları149
- Tablo 3.32.** Ev içi güvenlik önlemi değerlendirme aracı puanları ile eğitim durumu değişkeninin birbiriyle korelasyonuna yönelik Spearman Sıra Farklar Korelasyon analizi test sonuçları150
- Tablo 3.33.** Ev içi güvenlik önlemi değerlendirme aracı puanları ile evde yaşayan kişi sayısı değişkeninin birbiriyle korelasyonuna yönelik Spearman Sıra Farklar Korelasyon analizi test sonuçları150
- Tablo 3.34.** Ev içi güvenlik önlemi değerlendirme aracı puanları ile evde yaşayan çocuk sayısı değişkeninin birbiriyle korelasyonuna yönelik Spearman Sıra Farklar Korelasyon analizi test sonuçları150
- Tablo 3.35.** Ev içi güvenlik önlemi değerlendirme aracı puanları ile evde yaşayan yetersizliği olan kişi sayısı değişkeninin birbiriyle korelasyonuna yönelik Spearman Sıra Farklar Korelasyon analizi test sonuçları.....151

Tablo 3.36. Ev içi güvenlik önlemleri değerlendirme aracı puanlarının çocuğun tanı grubu değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonuçları	151
Tablo 3.37. . Ev içi güvenlik önlemleri değerlendirme aracı puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney-U testi sonuçları	152
Tablo 3.38. Ev içi güvenlik önlemleri değerlendirme aracı puanlarının yaş değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonuçları	153
Tablo 3.39. Ev içi güvenlik önlemleri değerlendirme aracı puanlarının ek yetersizlik durumu değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney-U testi sonuçları	153
Tablo 3.40. Ev içi güvenlik önlemleri değerlendirme aracı puanlarının doktor müdahalesi geçirme değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney-U testi sonuçları	154
Tablo 3.41. Ev içi güvenlik önlemleri değerlendirme aracı puanlarının yakınlık durumu değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonuçları	155
Tablo 3.42. Ev içi güvenlik önlemleri değerlendirme aracı puanlarının ebeveyn yaş değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonuçları	155
Tablo 3.43. Ev içi güvenlik önlemleri değerlendirme aracı puanlarının ebeveyn yaş gruplarına göre Mann Whitney U testi sonuçları	156
Tablo 3.44. Ev içi güvenlik önlemleri değerlendirme aracı puanlarının ebeveyn eğitim durumu değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonuçları	157
Tablo 3.45. Ev içi güvenlik önlemleri değerlendirme aracı puanlarının eğitim durumu gruplarına göre Mann Whitney U testi sonuçları	157
Tablo 3.46. Ev içi güvenlik önlemleri değerlendirme aracı puanlarının evde yaşayan kişi sayısı değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonuçları	158

- Tablo 3.47.** Ev güvenlik önlemleri değerlendirme aracı puanlarının evde yaşayan çocuk sayısı değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonuçları158
- Tablo 3.48.** Ev güvenlik önlemleri değerlendirme aracı puanlarının evde yetersizliği olan kişi sayısı değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonuçları 159
- Tablo 3.49.** Ev içi güvenlik önlemleri değerlendirme aracı puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney-U testi sonuçları160
- Tablo 3.50.** Ev içi güvenlik önlemleri değerlendirme aracı puanlarının yaş değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonuçları160
- Tablo 3.51.** Ev içi güvenlik önlemleri değerlendirme aracı puanlarının ek yetersizlik değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney-U testi sonuçları161
- Tablo 3.52.** Ev içi güvenlik önlemleri değerlendirme aracı puanlarının doktor müdahalesi geçirme değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney-U testi sonuçları162
- Tablo 3.53.** Ev içi güvenlik önlemleri değerlendirme aracı puanlarının yakınlık durumu değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonuçları162
- Tablo 3.54.** Ev içi güvenlik önlemleri değerlendirme aracı puanlarının ebeveyn yaş değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonuçları163
- Tablo 3.55.** Ev içi güvenlik önlemleri değerlendirme aracı puanlarının ebeveyn yaş gruplarına göre Mann Whitney U testi sonuçları163
- Tablo 3.56.** Ev içi güvenlik önlemleri değerlendirme aracı puanlarının ebeveyn eğitim durumu değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonuçları164

Tablo 3.57. Ev içi güvenlik önlemleri değerlendirme aracı puanlarının ebeveyn eğitim durumu gruplarına göre Mann Whitney U testi sonuçları	165
Tablo 3.58. Ev içi güvenlik önlemleri değerlendirme aracı puanlarının evde yaşayan kişi sayısı değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonuçları	165
Tablo 3.59. Ev içi güvenlik önlemleri değerlendirme aracı puanlarının evde yaşayan çocuk sayısı değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonuçları	166
Tablo 3.60. Ev güvenlik önlemleri değerlendirme aracı puanlarının evde yetersizliği olan kişi sayısı değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonuçları	166
Tablo 3.61. Tanı değişkeni için frekans ve yüzde değerleri	167
Tablo 3.62. Cinsiyet değişkeni için frekans ve yüzde değerleri	168
Tablo 3.63. Çocuk yaş değişkeni için frekans, yüzde ve merkezi eğilim ölçüm değerleri	168
Tablo 3.64. Ek yetersizlik değişkeni için frekans ve yüzde değerleri	169
Tablo 3.65. Doktor müdahalesi geçirme değişkeni için frekans ve yüzde değerleri ...	169
Tablo 3.66. Formu dolduran kişinin yakınlığı değişkeni için frekans ve yüzde değerleri	169
Tablo 3.67. Ebeveyn yaşı değişkeni için frekans ve yüzde değerleri..	170
Tablo 3.68. Ebeveynin eğitim durum değişkeni için frekans ve yüzde değerleri	170
Tablo 3.69. Evde yaşayan kişi sayısı değişkeni için frekans ve yüzde değerleri	171
Tablo 3.70. Evde yaşayan çocuk sayısı değişkeni için frekans ve yüzde değerleri ...	171
Tablo 3.71. Evde yetersizliği olan kişi sayısı değişkeni için frekans ve yüzde değerleri.....	171

Tablo 3.72. Cinsiyet değişkeni için frekans ve yüzde değerleri..	172
Tablo 3.73. Çocuk yaşı değişkeni için frekans ve yüzde değerleri	172
Tablo 3.74. Ek yetersizlik değişkeni için frekans ve yüzde değerleri	173
Tablo 3.75. Doktor müdahalesi geçirme değişkeni için frekans ve yüzde değerleri ...	173
Tablo 3.76. Formu dolduran kişinin yakınlık değişkeni için frekans ve yüzde değerleri	173
Tablo 3.77. Ebeveyn yaşı değişkeni için frekans ve yüzde değerleri..	174
Tablo 3.78. Ebeveynin eğitim durum değişkeni için frekans ve yüzde değerleri	174
Tablo 3.79. Evde yaşayan kişi sayısı değişkeni için frekans ve yüzde değerleri	175
Tablo 3.80. Evde yaşayan çocuk sayısı değişkeni için frekans ve yüzde değerleri	175
Tablo 3.81. Evde yetersizliği olan kişi sayısı değişkeni için frekans ve yüzde değerleri	175
Tablo 3.82. Ailelerin sunulan ‘Çocuk Riskli Davranışları Değerlendirme Aracı’ formuna verdikleri yanıtları doğrultusunda hesaplanan gereksinim yüzdeleri	176
Tablo 3.83. OSB tanısı olan çocuk ailelerin sunulan ‘Çocuk Riskli Davranışları Değerlendirme Aracı’ formuna verdikleri yanıtları doğrultusunda hesaplanan gereksinim yüzdeleri	177
Tablo 3.84. Çocuk riskli davranış değerlendirme aracı puanları ile çocuk yaş değişkeninin birbiriyle korelasyonuna yönelik Spearman Sıra Farklar Korelasyon analizi test sonuçları	178
Tablo 3.85. Çocuk riskli davranış değerlendirme aracı puanları ile ebeveyn yaşı değişkeninin birbiriyle korelasyonuna yönelik Spearman Sıra Farklar Korelasyon analizi test sonuçları	179
Tablo 3.86. Çocuk riskli davranış değerlendirme aracı puanları ile eğitim durumu değişkeninin birbiriyle korelasyonuna yönelik Spearman Sıra Farklar Korelasyon analizi test sonuçları	179

Tablo 3.87. Çocuk riskli davranış değerlendirme aracı puanları ile çocuk yaşı değişkeninin birbiriyle korelasyonuna yönelik Spearman Sıra Farklar Korelasyon analizi test sonuçları	179
Tablo 3.88. Çocuk riskli davranış değerlendirme aracı puanları ile ebeveyn yaşı değişkeninin birbiriyle korelasyonuna yönelik Spearman Sıra Farklar Korelasyon analizi test sonuçları	180
Tablo 3.89. Çocuk riskli davranış değerlendirme aracı puanları ile eğitim durumu değişkeninin birbiriyle korelasyonuna yönelik Spearman Sıra Farklar Korelasyon analizi test sonuçları	180
Tablo 3.90. Çocuk riskli davranışları değerlendirme aracı puanlarının çocuğun tanı grubu değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonuçları.....	181
Tablo 3.91. Çocuk riskli davranışları değerlendirme aracı puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney-U testi sonuçları	182
Tablo 3.92. Çocuk riskli davranış değerlendirme aracı puanlarının yaş değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonuçları	182
Tablo 3.93. Çocuk riskli davranış değerlendirme aracı puanlarının yaş değişkenine göre Mann Whitney U testi.....	183
Tablo 3.94. Çocuk riskli davranışları değerlendirme aracı puanlarının ek yetersizlik durumu değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney-U testi sonuçları	183
Tablo 3.95. Çocuk riskli davranışları değerlendirme aracı puanlarının doktor müdahalesi geçirme durumu değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney-U testi sonuçları.....	184
Tablo 3.96. Çocuk riskli davranış değerlendirme aracı puanlarının yakınlık durumu değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonuçları	185

Tablo 3.97. Çocuk riskli davranış değerlendirme aracı puanlarının ebeveyn yaş değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonuçları	186
Tablo 3.98. Çocuk riskli davranış değerlendirme aracı puanlarının ebeveyn yaş değişkenine göre Mann Whitney U testi	186
Tablo 3.99. Çocuk riskli davranış değerlendirme aracı puanlarının ebeveyn eğitim durumu değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonuçları	187
Tablo 3.100. Çocuk riskli davranışları değerlendirme aracı puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney-U testi sonuçları	188
Tablo 3.101. Çocuk riskli davranış değerlendirme aracı puanlarının yaş değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonuçları	189
Tablo 3.102. Çocuk riskli davranışları değerlendirme aracı puanlarının ek yetersizlik durumu değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney-U testi sonuçları	189
Tablo 3.103. Çocuk riskli davranışları değerlendirme aracı puanlarının doktor müdahalesi geçirme değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney-U testi sonuçları	190
Tablo 3.104. Çocuk riskli davranış değerlendirme aracı puanlarının ebeveyn yaş değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonuçları	191
Tablo 3.105. Çocuk riskli davranış değerlendirme aracı puanlarının ebeveyn yaş değişkenine göre Mann Whitney U testi sonuçları	191
Tablo 3.106. Çocuk riskli davranış değerlendirme aracı puanlarının ebeveyn eğitim durumu değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonuçları	192
Tablo 3.107. Deney grubu ev içi güvenlik becerileri eğitim programı çoktan seçmeli bilgi testi ön-test ve son-test puanları arasındaki farkın anlamlılığı sınamak için gerçekleştirilen Wilcoxon İşaret Sıralaması testi sonuçları.....	194

Tablo 3.108. Deney grubu ev içi güvenlik becerileri eğitim programı açık uçlu bilgi testi ön-test ve son-test puanları arasındaki farkın anlamlılığını sınamak için gerçekleştirilen Wilcoxon İşaretli Sıralar testi sonuçları.....	194
Tablo 3.109. Kontrol grubu ev içi güvenlik becerileri eğitim programı çoktan seçmeli bilgi testi ön-test ve son-test puanları arasındaki farkın anlamlılığını sınamak için gerçekleştirilen Wilcoxon İşaret Sıralaması testi sonuçları	195
Tablo 3.110. Kontrol grubu ev içi güvenlik becerileri eğitim programı açık uçlu bilgi testi ön-test ve son-test puanları arasındaki farkın anlamlılığını sınamak için gerçekleştirilen Wilcoxon İşaret Sıralaması testi sonuçları.....	196
Tablo 3.111. Deney ve kontrol grubundaki ailelerin çoktan seçmeli bilgi testinden aldıkları ön-test ve son-test puanları arasındaki anlamlı farkın olup olmadığını belirlemek için yapılan Mann Whitney U Testi sonuçları.....	197
Tablo 3.112. Deney ve kontrol grubundaki ailelerin açık uçlu bilgi testinden aldıkları ön-test ve son-test puanları arasındaki anlamlı farkın olup olmadığını belirlemek için yapılan Mann Whitney U Testi sonuçları ...	197
Tablo 3.113. Deney ve kontrol grubundaki öğretim sunma becerilerine yönelik aldıkları puanlar	198
Tablo 3.114. Deney ve kontrol grubundaki ailelerin ev içi güvenlik becerilerine yönelik öğretim videolarından aldıkları puanlar arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek amacıyla gerçekleştirilen Mann Whitney U testi sonuçları.....	198
Tablo 3.115. Deney ve kontrol grubundaki ailelerin ev içi güvenlik becerilerine yönelik çoktan seçmeli bilgi testinden aldıkları son-test puanlarının ailelerin eğitim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını sınamak amacıyla gerçekleştirilen Kruskal Wallis H testi sonuçları.....	199

- Tablo 3.116.** Deney ve kontrol grubundaki ailelerin ev içi güvenlik becerilerine yönelik açık uçlu bilgi testinden aldıkları son-test puanlarının ailelerin eğitim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını sınamak amacıyla gerçekleştirilen Kruskal Wallis H testi sonuçları..... 199
- Tablo 3.117.** Deney ve kontrol grubundaki ailelerin ev içi güvenlik becerilerine yönelik çoktan seçmeli bilgi testinden aldıkları son-test puanlarının ebeveynin yaşına göre farklılaşıp farklılaşmadığını sınamak amacıyla gerçekleştirilen Kruskal Wallis H testi sonuçları200
- Tablo 3.118.** Deney ve kontrol grubundaki ailelerin ev içi güvenlik becerilerine yönelik açık uçlu bilgi testinden aldıkları son-test puanlarının ebeveynin yaşına göre farklılaşıp farklılaşmadığını sınamak amacıyla gerçekleştirilen Kruskal Wallis H testi sonuçları.....200
- Tablo 3.119.** Deney ve kontrol grubundaki ailelerin ev içi güvenlik becerilerine yönelik çoktan seçmeli bilgi testinden aldıkları son-test puanlarının ebeveynin mesleğine göre farklılaşıp farklılaşmadığını sınamak amacıyla gerçekleştirilen Mann Whitney U testi sonuçları.....201
- Tablo 3.120.** Deney ve kontrol grubundaki ailelerin ev içi güvenlik becerilerine yönelik açık uçlu bilgi testinden aldıkları son-test puanlarının ebeveynin mesleğine göre farklılaşıp farklılaşmadığını sınamak amacıyla gerçekleştirilen Mann Whitney U testi sonuçları.....201
- Tablo 3.121.** Deney ve kontrol grubundaki ailelerin ev içi güvenlik becerilerine yönelik çoktan seçmeli bilgi testinden aldıkları son-test puanlarının aile eğitimine katılma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını sınamak amacıyla gerçekleştirilen Mann Whitney U testi sonuçları.....201
- Tablo 3. 122.** Deney ve kontrol grubundaki ailelerin ev içi güvenlik becerilerine yönelik açık uçlu bilgi testinden aldıkları son-test puanlarının aile eğitimine katılma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını sınamak amacıyla gerçekleştirilen Mann Whitney U testi sonuçları202
- Tablo 3. 123.** Deney ve kontrol grubundaki ailelerin ev içi güvenlik becerilerine yönelik çoktan seçmeli bilgi testinden aldıkları son-test puanlarının ailelerin OSB olan çocuklarının cinsiyetine göre farklılaşıp farklılaşmadığını sınamak amacıyla gerçekleştirilen Mann Whitney U testi sonuçları.....202

- Tablo 3.124.** Deney ve kontrol grubundaki ailelerin ev içi güvenlik becerilerine yönelik açık uçlu bilgi testinden aldıkları son-test puanlarının ailelerin OSB olan çocuklarının cinsiyetine göre farklılaşıp farklılaşmadığını sınamak amacıyla gerçekleştirilen Mann Whitney U testi sonuçları.....203
- Tablo 3.125.** Deney ve kontrol grubundaki ailelerin ev içi güvenlik becerilerine yönelik çoktan seçmeli bilgi testinden aldıkları son-test puanlarının ailelerin OSB olan çocuklarının yaşına göre farklılaşıp farklılaşmadığını sınamak amacıyla gerçekleştirilen Kruskal Wallis H testi sonuçları.....203
- Tablo 3.126.** Deney ve kontrol grubundaki ailelerin ev içi güvenlik becerilerine yönelik açık uçlu bilgi testinden aldıkları son-test puanlarının ailelerin OSB olan çocuklarının yaşına göre farklılaşıp farklılaşmadığını sınamak amacıyla gerçekleştirilen Kruskal Wallis H testi sonuçları.....203

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 1.1. Yaralanmaların sınıflandırılması	1
Şekil 1.2. Güvenlik becerilerinin sınıflandırılması	10
Şekil.1.3. Otizm spektrum bozukluğu alanında aile eğitimi sınıflandırması.....	23
Şekil 2.1. Araştırmanın aşamaları ve uygulama süreç basamakları	35
Şekil. 2.2. Görüşmelerin analiz süreci	43
Şekil 2.3. II. Aşama nicel boyut örnekleme belirleme süreç şeması	49
Şekil. 2.4. Çalışmaya dahil edilen formlar	57
Şekil 2.5. Pilot değerlendirme aracı uygulamasına katılan çocukların yaşları	58
Şekil 2.6. Pilot değerlendirme aracı uygulamasına katılan çocukların ek yetersizlikleri	58
Şekil 2.7. Form dolduran kişilerin OSB olan bireye yakınlığı	59
Şekil 2.8. Form dolduran kişilerin mesleği	59
Şekil 2.9. Gereksinim belirleme aşamaları	72
Şekil 3.1. Ailelerin hazırlanacak aile eğitim programına ilişkin görüşleri	91
Şekil 3.2. Ev kazası ile ilgili ailelerin deneyimleri	98
Şekil 3.3. Ailelerin evde güvenlik ortam oluşturmaya yönelik görüşleri	102
Şekil 3.4. Ailelerin evde güvenlik risklerine ilişkin görüşleri	105
Şekil 3.5. Ailelerin güvenlik becerilerine yönelik deneyimleri	116
Şekil 3.6. Ailelerin güvenlik önlemlerine ilişkin görüşleri	119

GÖRSELLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Görsel 2.1 Grup eğitimi ortamı	67
Görsel 2.2. EGBEP çanta ve eğitim materyalleri	76
Görsel 2.3. EGBEP katılımcı kitapçık içerik	76
Görsel 2.4. Eğitim sunumlarına ilişkin örnek görüntüler	77
Görsel 2.5. Animasyonların örnek görüntüleri	77
Görsel 2.6. QR kod alanı	78
Görsel 2.7. Çalışma sayfası örnek	78
Görsel 2.8. Ev ödevi sayfaları örnek	79
Görsel 2.9. Eğitici kitapçık içerik	80
Görsel 3.1. Deniz Hanım'ın olası bir ev kazasına yönelik paylaştığı fotoğraf	107
Görsel 3.2. Deniz Hanım'ın ev krokisi	110
Görsel 3.3. Derya Hanım'ın ev krokisi	111
Görsel 3.4. Filiz Hanım'ın ev krokisi	112
Görsel 3.5. Gönül Hanım'ın ev krokisi	113
Görsel 3.6. Handan Hanım'ın ev krokisi	114
Görsel 3.7. Zeliha Hanım'ın ev krokisi	115
Görsel 3.8. Zeliha Hanım'ın çalışma kağıtları	117
Görsel 3.9. Ayşe Hanım'ın örnek ev güvenlik önlemlerine ilişkin fotoğraf	120
Görsel 3.10. Ayşe Hanım'ın örnek ev güvenlik önlemlerine ilişkin fotoğraf	121
Görsel 3.11. Ayşe Hanım'ın örnek ev güvenlik önlemlerine ilişkin fotoğraf	121
Görsel 3.12. Deniz Hanım'ın örnek ev güvenlik önlemlerine ilişkin fotoğraf	122
Görsel 3.13. Deniz Hanım'ın örnek ev güvenlik önlemlerine ilişkin fotoğraf	122
Görsel 3.14. Filiz Hanım'ın örnek ev güvenlik önlemlerine ilişkin fotoğraf	124

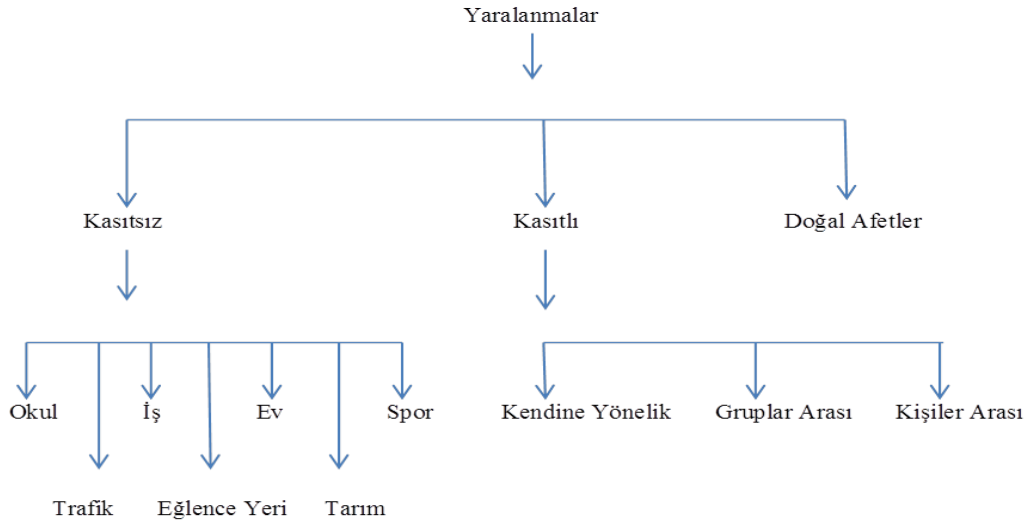
Görsel 3.15. Gönül Hanım'ın örnek ev güvenlik önlemlerine ilişkin fotoğraf	125
Görsel 3.16. Handan Hanım'ın örnek ev güvenlik önlemlerine ilişkin fotoğraf	126
Görsel 3.17. Yeliz Hanım'ın örnek ev güvenlik önlemlerine ilişkin fotoğraf	127
Görsel 3.18. Yeliz Hanım'ın örnek ev güvenlik önlemlerine ilişkin fotoğraf	127
Görsel 3.19. Yeliz Hanım'ın örnek ev güvenlik önlemlerine ilişkin fotoğraf	128
Görsel 3.20. Yeliz Hanım'ın örnek ev güvenlik önlemlerine ilişkin fotoğraf	128
Görsel 3.21. Karasu ilçesinde çocuk ölümü gazete haberi	132
Görsel 3.22. Ev kazalarına ve önlemlere ilişkin bilgilendirici haber metinleri	132
Görsel 3.23. Ev kazaları ve ilk yardıma ilişkin ailelere verilen eğitimleri içeren haberler	133
Görsel 3.24. Ev kazasına ilişkin örnek gazete haberi	133
Görsel 3.25. Ev kazasına ilişkin örnek gazete haberi	134
Görsel 3.26. Ev kazasına ilişkin örnek gazete haberi	134

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

APA	: American Psychological Association (Amerikan Psikoloji Birliği)
CDC	: Centers for Disease Control and Prevention (Hastalıkları Kontrol Etme ve Önleme Merkezi)
DEHB	: Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu
EGBEP	: Ev İçi Güvenlik Becerileri Eğitim Programı
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
OSB	: Otizm Spektrum Bozukluğu
UN IGME	: UN Inter-agency Group for Child Mortality Estimation (Birleşmiş Milletler Kurumlar Arası Çocuk Ölüm Değerlendirme Topluluğu)
UNICEF	: United Nations International Children's Emergency Fund (Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu)
WHO	: World Health Organization (Dünya Sağlık Örgütü)
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
f	: Frekans
% _{gec}	: Geçerli Oran
% _{yıg}	: Yığışımli Oran
\bar{X}	: Aritmetik Ortalama
P	: Anlamlılık Düzeyi
SS	: Standart Sapma
sd	: Serbestlik Derecesi
N	: Birey (Gözlem) Sayısı
rho	: Spearman'ın Sıralama Korelasyon Katsayısı Simgesi

1. GİRİŞ

Kaza, “önceden planlanmamış, yaralanma ve ölümle sonuçlanabilen beklenmedik bir şekilde ortaya çıkan önlenemez olaylar” olarak tanımlanmaktadır (Dünya Sağlık Örgütü [WHO], 2008, s. 1). WHO’nun son yıllarda yayımladığı raporlarda ‘kaza’ kelimesi yerine ‘yaralanma’ kelimesini kullandığı görülmektedir. Yaralanma, “bireyin kasıtlı ya da kasıtsız olarak mekanik, elektriksel, termal veya kimyasal bir enerjiye maruz kalması ya da yaşamsal unsurlar arasında yer alan ısı veya oksijenden uzak tutulmasıyla meydana gelen durumdur.” (WHO, 2001, s. 5). Yaralanmalar kasıtlı, kasıtsız yaralanmalar ve doğal afetler olmak üzere üç grupta sınıflandırmaktadır (WHO, 2001, s. 6). Yaralanmaların sınıflandırılmasına ilişkin bilgi Şekil 1.1’de yer almaktadır.

Şekil 1.1. Yaralanmaların sınıflandırılması (Erkal, 2011, s. 2)

Kasıtlı yaralanmaların; (a) kendine yönelik, (b) gruplar arası ve (c) kişiler arası olmak üzere üçe ayrıldığı görülmektedir. Kasıtsız yaralanmalar ise kazanın gerçekleştiği yere göre (a) okul, (b) trafik, (c) iş, (d) eğlence yeri, (e) ev, (f) tarım ve (g) spor olmak üzere altı grupta ele alınmaktadır. Dünyada ölüm nedenleri arasında kasıtsız yaralanmalar sonucunda ölümün dördüncü sırada olduğu (WHO, 2008), Hastalıkları Kontrol Etme ve Önleme Merkezi (Centers for Disease Control and Prevention [CDC], 2017) ulusal sağlık istatistik raporuna bakıldığında ise ölüm nedenleri arasında kasıtsız yaralanmaların tüm yaş gruplarında üçüncü sırada yer aldığı görülmektedir.

Kasıtsız yaralanmalar sonucunda ölüm oranının tüm yaş gruplarında üçüncü sırada olduğu ve CDC’nin 2017 yılı verilerine dayalı olarak 1-15 yaş arası çocukların ölümünde ilk sırada kasıtsız yaralanmaların yer aldığı görülmektedir. Kasıtsız yaralanmalar sonucu

ölüm nedenleri incelendiğinde 1-4 yaş grubunda suda boğulmanın, 5-9 ve 10-14 yaş gruplarında trafik kazasının ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Trafik kazalarının yanı sıra suda boğulma, yanma, boğulma ve intihar sonucu ölümler listede üst sıralarda yer almaktadır. Birleşmiş Milletler Kurumlar Arası Çocuk Ölüm Değerlendirme Topluluğu (UN Inter-agency Group for Child Mortality Estimation [UN IGME]), Birleşmiş Milletler Çocuk Komisyonu, Dünya Bankası Topluluğu, Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu [UNICEF] ve WHO kuruluş ve topluluklarındaki temsilciler tarafından oluşturulmuştur. UN IGME tarafından 2018 yılında yayınlanan raporda 2017 yılı içerisinde dünyada 6.3 milyon çocuğun genellikle önlenebilir nedenlerden dolayı öldüğünü belirtmektedir. Çocuk ölümlerinin 1-4 yaş grubunda 1.3 milyon ve 5-14 yaş aralığında 0.9 milyon olduğu raporda ifade edilmektedir. Çocuk yaşı büyüdükçe ölüm oranının azaldığı ve ölüm nedeni olarak yaralanmanın daha belirgin hale geldiği belirtilmektedir.

WHO tarafından 2018 yılında yayımlanan raporda da her gün 5-14 yaş grubunda 2500 çocuğun öldüğünü, 5-14 yaş grubu içerisinde yer alan 5-9 yaş grubunun ölüm oranının %61'lik bir kısmını oluşturduğunu belirtmektedir. 5-14 yaş grubunda ölüm ve yaşam boyu süren yetersizliklerin, trafik kazası, boğulma, yanma ve düşmenin nedeni olduğu yaralanma sonucunda meydana geldiği ifade edilmekte ve bu sonuçlar CDC raporunun sonuçlarıyla tutarlılık göstermektedir.

Dünyada ve Türkiye’de sıklıkla gözlenen kasıtsız yaralanmalardan biri olan ev kazaları, “konut içerisinde ya da konut çevresinde ortaya çıkan olaylar” olarak tanımlanmaktadır (Arıkan Akan, 2013). 2019 yılında Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından oluşturulan bir ekip tarafından hazırlanan ve yayımlanan ‘*Ev Kazalarının Önlenmesi ve Yönetimi*’ raporunda ev kazaları düşme, yanma, boğulma, yabancı cisimle boğulma ve zehirlenme başlıkları altında ele alınmaktadır.

Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü Çocuk ve Ergen Sağlığı Dairesi Başkanlığı tarafından başlatılan ve hala devam etmekte olan ‘Çocuk Güvenliğinin Sağlanması Programı’na yönelik paylaşılan veriler incelendiğinde ülkemizde en sık görülen ev kazasının düşme, diğer kazaların ise mekanik kuvvetli araçlarla ilgili yaşanan yaralanmalar, yanma, zehirlenme, boğulma, aşındırıcı madde içimi olduğu belirtilmektedir. Tüm bireyler için en güvenilir ortamlardan biri olan evde gerekli önlemler alınmadığı takdirde ev kazaları meydana gelmekte ve bu kazalar ölümlerle sonuçlanabilmektedir. Ev, insanların özellikle çocukların zamanlarını en çok geçirdikleri

ortamdır. Bu nedenle ev kazalarına ilişkin risk gruplarının başında çocuklar, sonrasında yaşlılar, fiziksel ve/veya zihin yetersizliği olan bireyler gelmektedir.

Ev kazalarında önemli bir risk grubunu oluşturan çocuklar, gelişimsel olarak yetişkinlerden farklıdır (WHO, 2008, s. 9). Çocuklar gelişimsel farklılıkları nedeniyle yetişkinlerin gerçekleştirebildiği eylemleri yapmakta ve riskleri ayırt etmekte güçlüklerle karşılaşmaktadırlar. Bu durum çocukları tehlikelere açık bir hale getirmektedir.

Çocuk yaşıyla bağlantılı olarak yaralanma sonucu ölüm oranları incelendiğinde 1-4 yaş aralığındaki çocukların %44,5'inin kaza sonucunda öldüğü, ev kazalarının en sık 0-6 yaş döneminde olduğu görülmektedir. Yaş gruplarına göre kaza türleri incelendiğinde boğulma, düşme ve zehirlenmeye dayalı kazaların her yaş grubunda yer aldığı görülmektedir. Çocuğun cinsiyetiyle kaza durumu arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalara bakıldığında erkek çocuklarının daha fazla kazaya maruz kaldığı görülmektedir (Dönmez vd., 2018; Erdem, Bolu ve Mayda, 2017; Çelik İnanç, Baysal, Coşgun, Taviloğlu ve Ünivar, 2008; Lorenzana-Florido, 2008; WHO, 2008). Çocuğun yaş ve cinsiyetinin yanı sıra tüm çocukların keşfetme ve merak duyguları, kaza bilincinde olamamaları ve dikkat sürelerinin kısa olması kaza olasılığını arttırmaktadır (Kurt ve Aytekin, 2015). Tipik gelişen çocuklarda ev kazası oluşumuna etmen oluşturan özelliklerin yanı sıra gelişimsel yetersizliği olan çocukların bilişsel ve davranışsal yetersizliklerinin bulunması (Agran ve Krupp, 2010) ve güvenlik tehdidine yönelik algılarının tipik gelişen çocuklara kıyasla daha düşük olması (Bryen, Carey ve Frantz, 2003) gibi sıralanan nedenler gelişimsel yetersizliği olan çocukların daha fazla riskle karşı karşıya kalmasına ve yaralanma olasılığının artmasına neden olmaktadır (Ergenekon ve Çolak, 2019; Kıyak, Tuna ve Tekin-İftar, 2019). Gelişimsel yetersizliği olan çocuklar ise yaralanma riski açısından tipik gelişen çocuklardan daha fazla risk altındadır (Lee, Harrington, Chang ve Connors, 2008; Sarı ve Girli, 2012; Xiang, Stallones, Chen, Hostetler ve Kelleher, 2005).

1.1. Gelişimsel Yetersizliği Olan Çocuklarda Yaralanma Riski

Gelişimsel yetersizliği olan çocukların yaralanma sonucu ölüm oranlarına ve yaralanma risklerine yönelik yapılan çalışmaların incelendiği meta analiz çalışmasında (Shi vd., 2015) 15 çalışma analiz edilmiştir. Bu çalışmanın bulguları yetersizliği olan çocukların kasıtlı olmayan yaralanmalarda artan bir risk altında olduğunu ve bilişsel alanda yetersizliği olan çocuklara oranla fiziksel yetersizliği olan çocukların daha yüksek

yaralanma riskine sahip olduğunu belirtmektedir. Aynı zamanda yaralanmayla ilgili çalışmalarda yaşın belirleyici bir etmen olduğu ve yaralanma risklerinin yaşlara göre çeşitlendiği de görülmektedir. Yaşın yanı sıra cinsiyet de belirleyici niteliktedir ve cinsiyete bakıldığında erkek çocuklarının kız çocuklarına kıyasla 1.21 kat daha fazla yaralandığı belirtilmektedir.

Brenner vd. (2013), 2006-2007 yılları arasında Ulusal Elektronik Sağlık İzleme Sistemi'nde (National Electronic Injury Surveillance System–All Injury Program [NEISS-AIP]) kayıtlı bir hastanenin acil servisine başvuran, 0-17 yaş aralığındaki gelişimsel yetersizliği olan ve olmayan 6369 çocuk ve gencin kayıtları incelenmiştir. Çalışmada yetersizliği olan ve olmayan çocuk ve gençlerin yaralanmasında başlıca nedenler ortaya konmuştur. Gelişimsel yetersizliği olan ve olmayan bireylerin kasıtsız yaralanmalarına ilişkin oranlar Tablo 1.1'de gösterilmektedir.

Tablo 1.1. *Gelişimsel yetersizliği olan ve olmayan 0-17 yaş aralığındaki bireylerin yaralanma oranları (Brenner vd., 2013)*

<i>Özellikler</i>	<i>Yetersizliği Olan Birey Ağırlıklı Oran</i>	<i>Yetersizliği Olmayan Birey Ağırlıklı Oran</i>
<i>Yaş</i>		
0-4	4.8 (2.6,6.9)	11.4 (8.6,14.1)
5-9	9.6 (7.1,12.0)	8.4 (6.5,10.3)
10-14	11.6 (8.4,14.8)	10.7 (7.9,13.4)
15-17	12.4 (8.0,16.8)	12.4 (9.2,15.6)
<i>Cinsiyet</i>		
Erkek	11.5 (8.3, 14.7)	12.4 (9.6,15.2)
Kız	8.5 (6.2, 10.8)	8.7 (6.7,10.8)

Gelişimsel yetersizliği olan ve olmayan 0-17 yaş aralığındaki bireylerin yaralanma oranları incelendiğinde oranların birbirine yakın değerlerde olduğu, gelişimsel yetersizliği olan 5-9 yaş (%9,6) ve 10-14 yaş aralığındaki (%11,6) bireylerin yaralanma oranlarının gelişimsel yetersizliği olmayanlara kıyasla yüksek olduğu görülmektedir. Yaralanma türlerine ilişkin vaka sayıları ve oranları Tablo 1.2'de yer almaktadır.

Tablo 1.2 incelendiğinde gelişimsel yetersizliği olmayan grubun en sık karşılaştığı yaralanma türünün %32 oranıyla düşme, en az karşılaştığı yaralanma türünün %2 oranıyla yanık/yanma olduğu görülmektedir.

Tablo 1.2. Gelişimsel yetersizliği olan ve olmayan 0-17 yaş aralığındaki bireylerin yaralanma türlerine göre vaka sayıları ve oranları (Brenner vd., 2013)

Yaralanma Türü	Yetersizliği Olan Birey		Yetersizliği Olmayan Birey	
	Vaka Sayısı	Değer (Yüzde)	Vaka Sayısı	Değer (Yüzde)
Çarpma	247	278,767 (25)	1,255	1,488,448 (22)
Düşme	277	306,206 (28)	1,827	2,149,337 (32)
Isırık	55	59,438 (5)	292	397,639 (6)
Araç Yaralanması	116	147,428 (13)	568	768,042 (12)
Zehirlenme	37	37,832 (3)	230	308,304 (5)
Aşırı Zorlanma	79	93,691 (9)	512	622,866 (9)
Kesik	59	68,705 (6)	291	360,519 (5)
Yanık	11	14,280 (1)	87	109,672 (2)
Diğer	76	96,259 (9)	350	439,815 (7)

Gelişimsel yetersizliği olan bireylerin oranlarıyla gelişimsel yetersizliği olmayan bireylerin yaralanma oranları arasında tutarlılık olduğu görülmektedir. Gelişimsel yetersizliği olan bireylerde de düşme %28 oranla en sık, yanık %1 oranıyla en az görülen yaralanma türüdür. Yetersizlik durumuna ve türlerine göre yaralanma sayısı ve yüzdeleri Tablo 1.3'te yer almaktadır.

Tablo 1.3. Gelişimsel yetersizliği olan 0-17 yaş aralığındaki bireylerin yetersizlik durumu ve türlerine göre vaka sayıları ve oranları (Brenner vd., 2013)

Özellikler	Yaralanma Sayısı (Yüzde)	Ağırlıklı Sayı (Yüzde)	Genel Nüfus (Yüzde)	Ağırlıklı Oran
Yetersizlik Durumu				
Evet	957 (15.0)	1,102,605 (14.2)	10,628,072 (14.4)	10.4 (7.8, 13.0)
Hayır	5,412 (85.0)	6,644,642 (85.8)	63,052,946 (85.6)	10.5 (8.2, 12.9)
Tüm Yetersizlikler				
OSB	72 (1.1)	51,234 (0.7)	496,645 (0.7)	10.3 (5.1, 15.5)
Sağırılık/İşitme Yetersizliği	64 (1.0)	67,008 (0.9)	2,657,811 (3.6)	2.5 (1.4, 3.6)
Zihin Yetersizliği	46 (0.7)	33,503 (0.4)	456,153 (0.6)	7.3 (3.8, 10.9)

Tablo 1.3. (Devam) Gelişimsel yetersizliği olan 0-17 yaş aralığındaki bireylerin yetersizlik durumu ve türlerine göre vaka sayıları ve oranları (Brenner vd., 2013)

Özellikler	Yaralanma Sayısı (Yüzde)	Ağırlıklı Sayı (Yüzde)	Genel Nüfus (Yüzde)	Ağırlıklı Oran
Yetersizlik Durumu				
Serebral Palsi	26 (0.4)	14,434 (0.2)	1,262,531 (1.7)	1.1 (0.5, 1.8)
Görme Yetersizliği	13 (0.2)	6,959 (0.1)	78,767 (0.1)	8.8 (0.0, 18.3)
DEHB	490 (8.5)	579,137 (8.3)	4,457,991 (6.1)	13.0 (9.0,17.0)
Öğrenme Güçlüğü	622 (11.8)	717,936 (11.3)	4,620,868 (6.3)	15.5 (11.7,19.4)
Çoklu Yetersizlik (çoklu olmayan)	321 (5.0)	322,891 (4.2)	2,821,054 (3.8)	11.4 (8.1,14.8)
Çoklu Yetersizlik (yetersizlik olmayan)	321 (5.6)	322,891 (4.6)	2,821,054 (4.3)	11.4 (8.1,14.8)

Yetersizlik türlerine bakıldığında öğrenme güçlüğü ve dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu (DEHB) olan bireylerde yaralanmanın yetersizliği olmayan çocuklara/bireylere göre daha yüksek düzeyde olduğu, ancak diğer yetersizlik gruplarında yaralanma oranının düşük olduğu görülmektedir. Brenner ve arkadaşlarının yaptıkları çalışmaların aksine Lee, Harrington, Chang ve Connors (2008) yaptıkları çalışmada gelişimsel yetersizliği olan çocukların/bireylerin tipik gelişen akranlarından daha yüksek risk taşıdığını, bu riskin OSB, DEHB, psikopatolojik durumu olan çocuklarda/bireylerde 2-3 kat fazla olduğu belirtilmektedir.

1.2. Otizm Spektrum Bozukluğu

OSB son yıllarda adı oldukça sık duyulan, birden fazla bozukluğu içeren, genel bir tanı grubu olup erken çocukluk döneminde başlayan sosyal etkileşim, iletişim, dil gelişimi ve davranış alanlarında çoklu temel fonksiyonların gelişmesinde gecikmeleri de içeren ileri düzeyde ve karmaşık bir gelişimsel yetersizliktir (American Psychological Association [APA], 2013). 1943 yılında ilk defa tanımlanan OSB, dünyada ve Türkiye’de artan yaygınlık oranlarıyla dikkat çeken çok özel bir gruptur. OSB’nin, CDC’nin 2019 yılı verilerine göre 59’da 1 görülme sıklığı bulunmaktadır.

OSB olan bireylerin özelliklerinden olan sınırlı, tekrarlayıcı davranışlar, ilgiler ya da etkinliklere takıntılı davranışlar; rutine sıkı sıkıya bağlı olma, aynılıkta ısrarcı olma,

rutinlerdeki değişikliklerde ve geçişlerde stres yaşama ve zorluk çekme gibi sorunlara yol açabilmektedir. Bu sorunlar, OSB olan bireylerin kendisinin ve ailesinin yaşam kalitesini olumsuz yönde etkileyebilmektedir (APA, 2013). Ayrıca, OSB olan bireylerde duyuşal olarak aşırı ya da az duyarlılık veya çevrenin duyuşal boyutuna aşırı ilgi gibi durumlar yaşanması, OSB olan bireylerin çevreden gelen tüm uyarınları aynı anda algılayıp cevap verememelerine ve onların tehlikeleri fark edememelerine neden olmaktadır (APA, 2013).

OSB olan çocukların ölüm oranları ve yaralanma risklerine yönelik gerçekleştirilen çalışmalara bakıldığında bu çocuklara yönelik riskin tipik gelişen çocuklara göre daha fazla olduğu görülmektedir. Guan ve Li (2017) yaptıkları çalışmalarında 1999-2014 yılları arasında ölen OSB tanılı 1367 (1043 erkek, 324 kadın) bireyin kayıtları incelenmiştir. Çalışmanın bulguları, OSB olan bireylerin %27,9'unun yaralanma sonucu öldüğünü ve bu yaralanmaların nedenlerinin başında yabancı cisim aspirasyonu, suda boğulma ve boğulma olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bu üç nedenle ölümün OSB olan bireylerin yaralanma sonucu ölümünde %79,4 oranıyla büyük rol oynadığı belirtilmiştir. Çalışma OSB olan bireylerin genel nüfusa oranla kasıtsız yaralanmalar nedeniyle yaklaşık 3 kat daha fazla yaşamını yitirdiğini ve 15 yaş altı OSB olan çocukların yabancı cisim aspirasyonu, suda boğulma ve boğulma nedeniyle ölümlerde yüksek risk grubunda yer aldığını belirtmektedir. Acil servise başvuran OSB olan çocukların kayıtları incelendiğinde ise zihin yetersizliği olan gruba kıyasla %54 daha sık hastaneye başvurduğu belirtilmektedir. Araştırmanın bulguları, OSB olan çocukların yaralanmalarının %94,7 oranında kasıtsız yaralanmalar sonucunda oluştuğunu ve bu yaralanmalarda düşmenin (%28,9) ilk sırada yer aldığı görülmektedir (Kalb vd., 2016).

OSB olan bireylerin yaralanma ve yaralanma sonucu ölüm risklerine ilişkin farklı bilgi kaynaklarından yapılan araştırmalar bulunmasına karşın OSB olan bireylerin özellikleriyle risk oranları arasındaki ilişkiyi ortaya koymak üzere yapılan araştırmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Heterojen bir grup olan OSB olan bireylerin özellikleri birbirinden farklılaşmaktadır. Bu nedenle yaralanma riskleri de OSB olan bireylerin özelliklerine göre farklılık göstermektedir. OSB olan bireylerde zihin yetersizliği ve/veya DEHB'nin eşlik ettiği durumlar, genellemede ve sosyal becerilerde yaşadıkları problemler yaralanma riskini etkileyen etmenler arasında görülmektedir (Byrne, Bawden, Beattie ve DeWolfe, 2003; Myers Turnbull, 2018).

OSB olan bireylerin yaklaşık %31'nin zekâ puanınının 70'in altında, %25'inin de sınır zekâ düzeyinde olduğu belirtilmektedir (CDC, 2014). Düşük zihinsel işlevler yaralanma riskinin artmasına neden olabilmektedir. Bununla birlikte yapılan bazı çalışmalar yalnızca zekâ puanınının yaralanma riskinde başlıca belirleyici bir etmen olmadığını da ileri sürmektedir (McDermott, Zhou ve Mann, 2008; Sherrard, Tonge ve Ozanne-Smith, 2002). OSB tanısına zihin yetersizliğinin yanı sıra kaygı bozuklukları, epilepsi, DEHB gibi sorunlar da eşlik edebilmektedir. DEHB, OSB olan bireylerde sık rastlanan psikiyatrik bozukluklar arasındadır. DEHB olan çocukların akranlarına göre iki kat daha fazla yaralanma riski taşıdıkları belirtilmektedir. DEHB'nin yanı sıra yaralanma riskini arttırdığı kabul eden diğer bir etken ise OSB olan çocukların genellemeyle ilgili yaşadığı problemlerdir. OSB olan bireyler öğrendikleri becerileri farklı durumlara genellemede sorunlar yaşamaktadırlar. Genellemede yaşanan bu durum tehlike anında çocuğun duruma uygun tepkide bulunmamasına ya da riskli davranışlarda bulunmasına neden olabilmektedir. OSB olan çocukların yetersiz iletişim ve etkileşim becerileri, alışılmadık ya da uygun olmayan davranışları çevreleriyle ilişkilerini ve öğrenmelerini doğrudan etkilemektedir. Çocuğun sözel olmayan iletişimi diğer bir deyişle beden dili, jest ve mimikler gibi sözsüz iletişimi anlaması yaralanma risklerini önlemede oldukça önemlidir. OSB olan bireylerin belirleyici özellikleri doğrultusunda davranışlarındaki yetersizlikler ve tehlikenin bilincinde olmamalarıyla ilgili yaşanan durum ve aynı zamanda OSB olan bireylerin güvenli ortamlardan uzaklaşmaları yaralanma riskini ve kaza sonucunda ölüm riskini artırmaktadır. OSB olan çocuklarda güvenli ortamlardan ayrılmanın zihin yetersizliği olan çocuklara göre daha sık karşılaşıldığı belirtilmektedir (Kiely, Migdal, Vettam ve Adesman, 2016).

Son yıllarda OSB olan çocuklara güvenlik becerilerinin öğretimine yönelik uluslararası bir projenin olduğu görülmektedir. Yürütülmüş olan bu proje, Autism Speaks tarafından yapılmış olan Güvenlik Projesidir (Autism Safety Project [ASP], 2010). Bu araştırmada, OSB olan çocuğa ve OSB'den etkilenmemiş kardeşi olan ailelere “dört yaşından sonra çocuklarının kaybolma, kontrolsüz etrafta dolaşma durumlarının yaşanıp yaşanmadığını, ne sıklıkta yaşandığını” içeren anket sorularının yer aldığı formlar gönderilmiştir. Anket ile 1.218 OSB olan çocuk ve 1.076 tipik gelişen çocuk hakkında bilgi toplanmıştır. Anket sonuçlarına bakıldığında, OSB olan çocuğa sahip ailelerin yaklaşık %49'u dört yaşından sonra en az bir kere bu durumla karşılaştığını ve sonuçların üzücü olduğunu belirtmişlerdir. Tipik gelişen çocuklar ile OSB olan çocuklar

karşılaştırıldığında, 4-7 yaş aralığında tipik gelişen çocukların %11'inin, OSB olan çocukların %46'sının kontrolsüz dolaşma davranışını sergilediği görülmektedir. 8-15 yaş aralığına bakıldığında, tipik gelişen çocukların %1'inin, OSB olan çocukların %27'sinin bu davranışı gösterdiği görülmektedir. Ailelerin %57'si OSB olan çocuklarının bu davranışının kendileri için en büyük stres kaynağı olduğunu belirtmektedirler (ASP, 2012).

OSB olan bireylerin davranış ve algı bozuklukları onların tehlike oluşturan durumla etkileşmelerine ya da farklı bir tehdit oluşturan bir başka davranış sergilemelerine, sosyal etkileşim ve yargılamadaki yetersizlikler; tehlike oluşturan duruma ilişkin uyarı anlamı taşıyan doğal ipuçlarını yakalayamamalarına, takıntılı ve yinelenen davranışlar ise yeni durumlarda doğaçlama davranamamalarına ve öğrendikleri güvenlik becerilerini farklı durumlara genelleyememelerine neden olabilmektedir (Jang, Mehta ve Dixon, 2016; Morroggiello ve Lasenby, 2006; Myers-Turnbull, 2018). OSB olan bireylerin yetersiz iletişim ve etkileşim becerileri ile alışılmadık ya da uygun olmayan davranışları çevreleriyle ilişkilerini ve öğrenmelerini doğrudan etkilemektedir. Bu nedenle bu bireyler/çocuklar tipik gelişen akranlarının günlük yaşam içerisinde doğal akışında gözleyerek öğrendiği birçok beceriyi sistematik öğretim yöntemleriyle öğrenmeye gereksinim duymaktadırlar (Tekin-İftar ve Değirmenci, 2012).

1.3. Güvenlik Becerileri

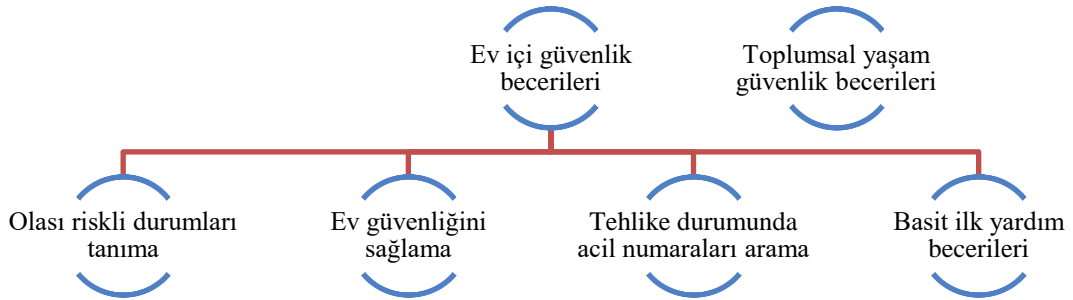
OSB olan bireylere toplumsal yaşamda gerekli olan uyumsal davranışların öğretimi, bireylerin topluma başarılı bir şekilde katılmalarına olanak sağlar. Yaşam için gerekli olan becerilerden biri de güvenlik becerileridir (Kıyak, Tuna ve Tekin-İftar, 2019). Güvenlik becerisi, ev, okul ve toplumsal yaşam ortamlarında çocuğun kendi yaşamı için tehlike oluşturabilecek durumları tanıması, olası durumlardan kendini koruması ve tehlikeli durumlar karşısında uygun davranışı sergileyebilme becerisi olarak düşünülmektedir (Gast, Wellons ve Collins, 1994, s. 12).

Güvenlik becerilerinin sınıflandırması altında yer alan yaya becerileri (Ağrı, 2017; Batu, Ergenekon, Erbaş ve Akmanoğlu, 2004; Branham, Collins, Schuster ve Kleinert, 1999; Mechling ve Seid, 2011), tacizden korunma (Bollman ve Davis, 2009; Dukes ve McGuire, 2009; Kim, 2016; Lumley, Miltenberger, Long, Rapp ve Roberts, 1998), yangından korunma (Bannerman, Sheldon ve Sherman, 1991; Knudson, Miltenberger, Bosch, Gross, Brower-Breitwieser, ve Tarasenko, 2009; Mechling, Gast ve Gustafson,

2009) acil telefon numaralarını söyleme (Özen, 2008; Yücesoy-Özkan, Öncül ve Kaya 2013), ilkyardım becerileri (Yücesoy-Özkan, 2013) ve ev içi güvenlik becerileri (Jones ve Collins, 1997; Tymchuk, Andron ve Hagelstein, 1992; Tymchuk, Hamada, Linda ve Anderseon, 1990) gibi birçok becerinin zihin yetersizliği olan bireylere öğretildiği çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmaların yanı sıra yapılan çalışmaları inceleyen betimsel çalışmalar da bulunmaktadır (Örn., Ergenekon ve Çolak, 2019; Dixon, Bergstorm, Smith ve Ratbox, 2010; Kıyak, Tekin-İftar ve Tuna, 2019; Mechling, 2008).

Birden çok beceriyi içerisinde barındıran ve şemsiye kavram olarak kullanılan güvenlik becerilerinin (Sirin ve Tekin İftar, 2016) farklı araştırmacıların yaptıkları sistematik derleme çalışmalarında oluşturuldukları sınıflandırmaların çeşitlendiği görülmektedir (örn., Dixon vd., 2010; Ergenekon ve Çolak, 2019; Mechling, 2008; Kıyak, Tuna ve Tekin-İftar, 2019).

Güvenlik becerilerinin farklı sınıflandırılmaları olmakla birlikte becerinin gerçekleştiği ortama göre (a) evde gerekli güvenlik becerileri ve (b) toplumsal ortamlarda gerekli güvenlik becerileri olarak sınıflandırılmaktadır (Bambara, Browder ve Koger, 2006; Gast, Wellons ve Collins, 1994). Ev içi güvenlik becerilerinin öğretimin hedeflendiği bu çalışmada becerinin gerçekleştiği ortama göre oluşturulan güvenlik becerileri sınıflandırması kullanılmıştır.

Şekil 1.2. *Güvenlik becerilerinin sınıflandırılması*

Şekil 1.2 incelendiğinde bu sınıflamada yer alan her iki başlık altında birçok güvenlik becerisi bulunmaktadır. Ev içi güvenlik becerileri, evde risk oluşturabilecek durumlara ilişkin olası riskli (tehlike oluşturabilecek) durumları tanıma (Collins ve Griffen, 1996; Collins ve Stinson, 1994; Cromer, Schuster, Collins ve Grisham-Brown, 1998), ev güvenliğini sağlama, tehlike durumunda acil numaraları arama (Özen, 2008;

Yücesoy-Özkan, Öncül ve Kaya 2013) ve basit ilk yardım becerileri (Ergenekon, 2012; Yücesoy-Özkan, 2013) başlıkları altında çocuğun uygun tepki vermesini içeren tek ya da çok basamaklı sayısız güvenlik becerilerden oluşmaktadır. Zihin yetersizliği olan bireylerle gerçekleştirilen doğrudan ev içi güvenlik becerilerine yönelik çalışmalar Tablo 1.4'te yer almaktadır.

Tablo 1.4. *Zihin yetersizliği olan bireylerle gerçekleştirilen ev içi güvenlik becerilerine yönelik çalışmalar*

Kaynak	Katılımcılar (Yaş ve yetersizlik)	Araştırma Modeli	Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	Sonuç
Jones ve Collins, 1997	31-45 yaş Orta Düzeyde Zihinsel Yetersizlik	Çoklu Yoklama Modeli	Fırın kullanma sırasında güvenlik becerileri	İpucunun Giderek Arttırılmasıyla Öğretim	+
Tymchuk, Andron ve Hagelstein, 1992	24-33 yaş Zihinsel Yetersizlik	Çoklu Başlama Modeli	Ev önlemleri ve çocuğuna bu konuda bilgi verme	Öğretim Paketi	-
Tymchuk, Hamada, Linda, ve Anderseon, 1990	25-41 yaş Zihinsel Yetersizlik	Çoklu Yoklama Modeli	Evde oluşabilecek riskleri belirleme ve önlem alma	Öğretim Paketi	+

Zihin yetersizliği olan bireylerle ev içi güvenlik becerilerine yönelik gerçekleştirilen çalışmaların sınırlı olduğu ve sonuçların etkililiğini arttırmaya yönelik daha fazla sayıda ve farklı yöntemlerle gerçekleştirilecek uygulamalı araştırmalara gereksinim duyulduğu Tablo 1.6'da görülmektedir.

Jones ve Collins (1997) 31-45 yaş aralığındaki orta düzeyde zihin yetersizliği olan üç kadınla çalışmalarını gerçekleştirmişlerdir. Çalışmada mikrodalga fırın kullanarak yiyecek hazırlama becerisi öğretimi hedeflenmiş olup güvenlik becerileri hedeflenmeyen bilgi olarak sunulmuştur. Çalışma tek denekli araştırma modellerinden çoklu yoklama modeliyle yürütülmüştür. Beceri öğretimi ipucunun giderek arttırılmasıyla öğretilmiştir. Hedeflenmeyen bilgi her basamakta ve öğretim sonunda sunulmuştur. Çalışmanın bulgularına bakıldığında zihin yetersizliği olan yetişkinlerin becerileri ve hedeflenmeyen bilgiyi edindikleri görülmüştür.

Tymchuk, Andron ve Hagelstein (1992) 24-33 yaş aralığındaki zihin yetersizliği olan üç anneyle çalışmalarını gerçekleştirmişlerdir. Çalışmaya katılan üç anneye evde oluşabilecek riskleri belirleme, ev önlemlerini alma ve çocuğuna bu konuda bilgi verebilme becerilerinin öğretimi amaçlanmıştır. Çalışmanın araştırma modeli tek denekli

araştırma modellerinden çoklu başlama modelidir. Öğretimde ‘Ev Güvenliği Tanıma Envanteri’, ‘Ev Güvenlik Gözlem Envanteri’, ‘Güvenlik Önlem Envanteri’ ve ‘Acil Durum Anketi/Soru Formu’ olmak üzere dört değerlendirme aracı kullanılmıştır. Öğretim oturumları acil durum ve güvenlik oturumları olmak üzere katılımcılara sunulmuştur. Acil durum oturumlarında ailelere grup eğitimleri verilmiş olup hemen ardından güvenlik oturumları gerçekleştirilmiştir. Güvenlik oturumlarında annelerle yapılan rol oyun uygulamalarından sonra annenin çocuğuna öğretim sunması beklenmiş ve öğretim süreci izlenmiştir. Öğretim sürecinde herhangi bir ipucu sunulmamıştır. Çalışma bulguları annelerin evlerinde risk belirleme ve önlem almada yetersiz kaldıklarını hem anne hem de çocukların güvenlik ve acil durumlarla ilgili bilgi düzeylerinin sınırlı düzeyde kaldığını göstermiştir.

Tymchuk, Hamada, Linda, ve Anderseon (1990) 25-41 yaş aralığındaki zihin yetersizliği olan dört anneyle çalışmalarını gerçekleştirmişlerdir. Çalışmada dört anneye evde oluşabilecek riskleri belirleme ve ev önlemleri alma becerilerinin öğretimi amaçlanmıştır. Çalışma tek denekli araştırma modellerinden çoklu yoklama modeliyle yürütülmüştür. Öğretimde ‘Ev Güvenlik Gözlem Envanteri’ ve ‘Güvenlik Önlem Envanteri’ olmak üzere iki değerlendirme aracı kullanılmıştır. Öğretim oturumları evde ve grup oturumları olarak iki araştırmacı tarafından yürütülmüştür. Öğretim sürecinde araştırmacılar tarafından katılımcı annelerden kendi evinde tehlike oluşturabilecek bir durum söylemesi istenmiş, hatırlayamadığı zaman araştırmacı gözlemlerde not alınanlardan bir tanesini dile getirmiştir. Anneye risk karşısında alacağı önlem sorulmuş ve annenin listesine madde olarak eklenmiştir. Güvenlikle ilgili yapılacaklar, bunları ne zaman ve kimin yapacağına ilişkin bilgilerin yer aldığı bir plan hazırlanmıştır. Annelerin evlerine gözlemler gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın sonunda iki anne ilerleme gösterirken (ev kaza sayısında düşüş), diğer iki annede beklenen ilerleme kaydedilememiştir.

Zihin yetersizliği tanılı çocuğu olan ailelerle gerçekleştirilen çalışmalara bakıldığında yalnızca bir çalışmaya rastlanmıştır. Satır (2018) yaptığı çalışmada zihin yetersizliği olan çocuğa sahip 32 ebeveyne ev kazalarının önlenmesine yönelik bir haftalık bir eğitim sunmuştur. Çalışma deneysel bir araştırma olarak yürütülmüş olup ailelere bilgi testi uygulamıştır. Programın sonlanmasından 1 ay sonra ailelere telefonla ulaşılarak ev kazası geçirme durumu sorulmuştur. Program sonunda evde güvenlik önlemleri almada ve kaza geçirme durumu açısından anlamlı bir farkın olmadığı belirtilmiştir.

Kasıtsız yaralanma açısından yüksek risk grubunda olan OSB tanımlı bireylerde/çocuklarla güvenlik becerilerine yönelik araştırmalar incelendiğinde yaya becerileri (Goldsmith, 2008; Harriage, Blair ve Miltenberger, 2016; Hornsberger, 2015; Sokolosky, 2011; Yavuz, 2017), tacizden korunma (Süzer, 2015), yangından korunma (Bigelow, Huynen ve Lutzker, 1993; Garcia, Dukes, Brady, Scott ve Wilson, 2016), ilkyardım becerileri (Ergenekon, 2012), kaybolduğunda yardım isteme (Bergstrom, Najdowski ve Tarbox, 2012; Hoch, Taylor ve Rodriguez, 2009; Taylor, Hughes, Richard, Hoch ve Coello, 2004), kaçırılmadan korunma (Akmanoğlu ve Tekin-İftar, 2011; Bergstrom, Najdowski ve Tarbox, 2014; Godish, Miltenberger ve Sanchez, 2017; Gunby ve Rapp, 2014; Gunby, Carr ve Leblanc, 2010; Kutlu, 2016) ve ev içi güvenlik becerilerinin (Dogoe, Banda, Lock ve Feinstein, 2011; Ergenekon, 2012; Kearney, Brady, Hall ve Honsberger, 2018; King, 2014; Rossi, Vladescu, Reeve ve Gross, 2017; Summers Tarbox, Findel-Pyles, Wilke, Bergstrom ve Williams, 2011; Winterling, Gast, Wolery ve Farmer, 1992) çalışıldığı, bunun yanı sıra iki meta analiz çalışmasının (Tekin-İftar, Olçay Gül, Şirin, Bilmez ve Değirmenci, 2019; Wiseman, McArdell, Bottini ve Gillis, 2017) olduğu görülmektedir. OSB tanımlı bireylerle/çocuklarla ev içi güvenlik becerilerinin öğretimine ilişkin araştırmalar Tablo 1.5'te yer almaktadır.

Tablo 1.5. OSB olan bireylerle/çocuklarla yapılan ev içi güvenlik becerilerine ilişkin araştırmalar

Kaynak	Katılımcılar (Yaş ve yetersizlik)	Araştırma Modeli	Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	Sonuç
Kearney, Brady, Hall ve Honsberger, 2018	15-17 yaş OSB	Çoklu Başlama Modeli	İlkyardım becerisi	Davranışsal Beceri Paket Programı	+
Rossi, Vladescu, Reeve ve Gross, 2017	5-6 yaş OSB	Çoklu Başlama Modeli	Tehlikeli durum karşısında uygun tepkide bulunma	Davranışsal Müdahaleyle Öğretim	+
King, 2014	6 yaş OSB	Çoklu Başlama Modeli	Zehirli maddelerden kaçınma	Video Modelle Öğretim	+
Ergenekon, 2012	7-8 yaş OSB	Çoklu Yoklama Modeli	İlkyardım becerisi	Öğretim Paketi	+

Tablo 1.5. (Devam) OSB olan bireylerle/çocuklarla yapılan ev içi güvenlik becerilerine ilişkin araştırmalar

Kaynak	Katılımcılar (Yaş ve yetersizlik)	Araştırma Modeli	Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	Sonuç
Dogoe, Banda, Lock ve Feinstein, 2011	24-25 yaş OSB	ABC Modeli	Ürün etiketi okuma	Sabit Bekleme Süreli Öğretim	+
Summers Tarbox, Findel-Pyles, Wilke, Bergstrom ve Williams, 2011	4-8 yaş OSB	Çoklu Başlama Modeli	Zil çaldığında kapıyı uygun şekilde açma ve evde bulunan kimyasal maddelerden uzak durma	Davranışsal Beceri Paket Programı	+
Winterling, Gast, Wolery ve Farmer, 1992	17-21 yaş OSB+ ODZY	Çoklu Yoklama Modeli	Kırılmış malzemeleri uygun şekilde toplama becerisi	Sabit Bekleme Süreli Öğretim	+

Tablo 1.5 incelendiğinde ev içi güvenlik becerileri sınıflandırması içerisine alınacak araştırma sayısının sınırlı olduğu görölmektedir. İzleyen açıklamalarda OSB olan bireylerle/çocuklarla ev içi güvenlik becerilerine ilişkin gerçekleştirilen araştırmaların özetleri yer almaktadır.

Kearney vd., (2018) çalışmalarında akranlar tarafından okuma temelli davranışsal öğretim sunularak yara temizleme ve yarayı kapatma becerisi öğretilmesi amaçlanmıştır. Çalışma tek denekli araştırma modellerinden çoklu başlama modeliyle yürütölmüştür. 15-17 yaşlarında üç OSB olan genç bireyle çalışmayı gerçekleştirmişlerdir. Çalışma bulguları, akranlar tarafından sunulan okuma temelli davranışsal müdahaleyle öğretilimin etkili olduğunu ve akranların öğretim sunmayı durdurduktan sonra da öğrenilen becerilerin sürdüröldüğünü göstermektedir.

Rossi vd., (2017) çalışmalarında davranışsal müdahaleyle öğretilimin genellenebilen davranış repertuarı üzerindeki etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Beş ile altı yaşlarında OSB tanılı üç çocukla çalışmayı gerçekleştirmişlerdir. Çalışmanın araştırma modeli çoklu başlama modelidir. Çalışmada üç çocuğa tehlikeli durum karşısında uygun tepkide bulunma becerisi davranışsal müdahaleyle öğretilme gerçekleştirilmiştir. Çalışma bulguları, davranışsal müdahaleyle öğretim sonrasında uygulama yapılan ve yapılmayan örneklerde OSB olan çocukların tehlikeye uygun şekilde tepki verdiğini göstermektedir.

Aynı zamanda toplanan sosyal geçerlilik verileri davranışsal müdahalenin güvenlik becerilerinin öğretimi için uygun bir seçenek olduğunu belirtmektedir.

King (2014) çalışmasında dört çocuğa zehirlenme riski taşıyan maddelerden kaçınmanın öğretiminde video modelle öğretim uygulamasının etkililiğini belirlemek amaçlamıştır. Altı yaşında iki erkek ve iki kız olmak üzere toplam dört OSB tanısı olan çocukla çalışmayı gerçekleştirmiştir. Çalışmanın araştırma modeli çoklu başlama modelidir. Öğretim sürecinde video modelle ve gerçek ortamlarda öğretim oturumları gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın bulgularında üç katılımcı için gerçek ortamlarda öğretimin etkili olduğunu, dördüncü katılımcı için öğretim sürecinde ek pekiştireçlere ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir.

Ergenekon (2012) çalışmasında OSB tanılı üç çocuğa ev kazalarında ilkyardım becerilerinin öğretimi amaçlamıştır. Yedi ile dokuz yaşlarında OSB tanılı üç erkek çocukla çalışmasını gerçekleştirmiştir. Çalışma tek denekli araştırma modellerinden çoklu yoklama modeliyle yürütülmüştür. Öğretim sürecinde birden fazla yöntemin içerisinde yer aldığı bir öğretim paketi sunulmuştur. Çalışma bulguları katılımcıların bu becerileri edindiklerini ve ilerleyen haftalarda da bu becerileri sürdürdüklerini göstermektedir. Araştırmanın bulguları deneklerin farklı vücut bölümlerine ve farklı materyallere edindikleri becerileri genelleyebildiklerini ortaya koymaktadır.

Dogoe vd., (2011) çalışmalarında OSB olan iki yetişkin bireye ev işinde kullanılan ürünlerin etiketlerini okuma ve tanımlamayı öğretmeyi amaçlamıştır. 24-25 yaşlarında OSB tanılı iki yetişkin kadınla çalışmalarını gerçekleştirmişlerdir. Çalışmanın modeli tek denekli araştırma modellerinden ABC modelidir. Öğretim sürecinde sabit bekleme süreli öğretim kullanılmıştır. Çalışmanın bulgularına bakıldığında, OSB tanılı iki yetişkin bireyin bu beceriyi edindiklerini ve farklı materyallere genelleyebildiklerini göstermektedir.

Summers vd., (2011) çalışmalarında OSB olan çocuklara zili çaldığında kapıyı uygun şekilde açma ve evde bulunan kimyasal maddelerden uzak durma becerilerinin öğretimi amaçlanmıştır. Dört ile sekiz yaş aralığında altı OSB tanılı çocukla çalışmalarını gerçekleştirmişlerdir. Çalışmanın modeli tek denekli araştırma modellerinden çoklu başlama modelidir. Öğretim sürecinde davranışsal beceri paket programı kullanılmıştır. Çalışma bulguları her iki becerinin öğretiminde davranışsal beceri paketinin etkili olduğunu göstermektedir.

Winterling vd., (1992) çalışmalarında OSB olan gençlere kırılmış malzemeleri uygun şekilde toplama becerisinin öğretimi amaçlamıştır. 17-21 yaş aralığında orta düzeyde zihin yetersizliği ve OSB tanılı üç bireyle çalışmalarını gerçekleştirmişlerdir. Çalışmanın modeli tek denekli araştırma modellerinden çoklu yoklama modelidir. Öğretim sürecinde ilk olarak yönlendirme süreci (kırılan malzemeleri toplamının gerekçesi) ve araştırmacının her basamağa model olma süreci gerçekleştirilmiştir. Sıfır saniye bekleme süreli öğretim oturumlarının ardından 5 saniyeli öğretim oturumlarına geçilmiştir. Çalışma bulguları öğretimin hedef beceri öğretiminde etkili olduğunu göstermektedir. Yalnızca bir OSB olan gençte öğretim sürecinde ek uyarlamalara gereksinim duyulduğu belirtilmektedir.

Ev içi güvenlik becerileri öğretiminde birden fazla yöntemi içeren öğretim paketlerinin (Ergenekon, 2012; Kearney vd., 2018; Rossi vd., 2017; Summers vd., 2011) ve yanlışsız öğretim uygulamalarının (Dogoe vd., 2011; Winterling vd., 1992) öğretim sürecinde tercih edildiği görülmektedir. OSB olan bireylerle gerçekleştirilen güvenlik becerilerine yönelik çalışmalarda davranışsal öğretim paketi (Goldsmith, 2008; Gunby ve Rapp, 2014; Ledbetter-Cho vd., 2016; Levy, Ainsleigh ve Hunsinger-Harris, 2017; Miltenberger vd., 2004; Tucker, 2016), sosyal öykü (Değirmenci, 2018; Kutlu, 2016; Süzer, 2015), video modelle öğretim (Akmanoğlu ve Tekin-İftar, 2011; Ergenekon, 2012; Değirmenci, 2018; Godish, Miltenberger ve Sanchez, 2017; Gunby, Carr ve LeBlanc, 2010; Honsberger, 2015; King ve Miltenberger, 2017; Morgan ve Miltenberger, 2017; Sokolosky, 2011) uygulamaları sıklıkla yer almaktadır. Güvenlik becerileri öğretim sürecinde bir yöntem seçilebildiği gibi birden daha fazla yöntem birlikte de kullanılabilir. Dikkat edilmesi gereken nokta yetersizliği olan çocuğun bireysel ve öğrenme özelliklerine uygun olarak yönteme karar verilmesidir (Şirin, 2015).

Çocukluk dönemindeki kasıtsız yaralanmaların ve yaralanmalar sonucunda ölüm oranlarının azaltılmasında alınacak en etkili önlem hem tipik gelişen hem de yetersizliği olan çocuklara sistematik öğretim sunularak güvenlik becerilerinin öğretilmesidir (Summer vd., 2011; Şirin, 2015).

1.4. Güvenlik Becerileri ve Eğitim Programları

Güvenlik becerileri bireyleri bağımsız yaşama, bir işte çalışmaya ve diğer toplumsal etkinliklere hazırlamada önemlidir. Bireyler kendi güvenliklerini sağlayamıyor, kazalardan ya da yaralanmalardan kaçınamıyorlarsa başarılı bir yaşam sürmeleri de olası

değildir. Bu nedenle öğretim programlarında güvenlik becerilerinin öğretimine öncelik verilmelidir (Agran, Spooner ve Zakas, 2008; Bambara ve Browder, 2006; Snell and Brown, 2014, Sirin ve Tekin İftar, 2016). OSB olan bireylerle/çocuklarla çalışan öğretmenler de öğrencilerinin bireyselleştirilmiş eğitim programlarında güvenlik becerilerine yer verilmesinin önemli olduğunu, ancak eğitim programında güvenlik becerilerine yeterince yer veremediklerini belirtmektedirler (Sirin ve Tekin-İftar, 2016).

2018 yılında MEB tarafından orta, ağır zihin yetersizliği ve OSB olan bireylerin ve çocukların I, II ve III. Kademe öğretim programlarına beslenme, sağlık ve güvenlik dersi ve bu ders kapsamında öğretim amaçları eklenmiştir. Bu dersin öğretim programı, güvenlik becerilerine yönelik olarak orta-ağır zihin yetersizliği ve OSB olan öğrencilerin yaralanmaya neden oluşturabilecek durumları fark edebilmeleri, duruma karşı önlemler alabilmeleri, tehlikeli nesne ve durumları ayırt edebilmeleri, suda ve trafikte güvenli davranış sergileyebilmeleri, acil ve afet durumlarında güvenliğin sağlanması için iş birliği gösterebilmeleri ve basit yaralanmalarda ilkyardım uygulayabilmelerini amaçlamaktadır. Her öğretim kademesinde öğretim programı amaçlarının ortak olduğu görülmektedir. Dersin öğretim programında yer alan öğrenme alanları, hedef ve hedef davranış sayıları Tablo 1.6'da yer almaktadır.

Tablo 1.6. Öğretim programının öğrenme alanları hedef ve hedef davranış sayıları (I.-II.-III. Kademe)

Öğrenme Alanları	I. Kademe		II. Kademe		III. Kademe	
	Hedef Sayıları	Hedef Davranış Sayıları	Hedef Sayıları	Hedef Davranış Sayıları	Hedef Sayıları	Hedef Davranış Sayıları
Beslenme	4	26	3	13	3	14
Sağlığı Koruma	3	12	3	13	2	9
Hastalıklarla Baş Etme	3	13	2	9	3	11
Tehlikeleri Fark Etme	8	25	8	20	2	7
Güvenliği Sağlama	5	16	5	13	3	9
Cinsel Eğitim	6	15	7	24	3	13
Toplam	29	107	28	92	16	63

Tablo 1.6 incelendiğinde ‘tehlikeleri fark etme’ ve ‘güvenliği sağlama’ öğrenme alanlarında I. ve II. kademedede hedef sayılarının aynı olduğu ve III. kademedede bu sayının düştüğü görülmektedir. Hedef davranış sayılarına bakıldığında ise I. kademedede hedef sayılarının diğer kademelere göre daha fazla olduğu görülmektedir. Öğretim alanlarında yer alan hedeflerin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara dağılımı Tablo 1.7’de gösterilmektedir.

Tablo 1.7. Öğrenme alanları hedeflerinin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara göre dağılımı (I.-II.-III. Kademe)

Öğrenme Alanları	I. Kademe			II. Kademe			III. Kademe		
	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Beslenme	-	2	2	2	-	1	1	-	2
Sağlığı Koruma	2	-	1	2	2	1	1	-	1
Hastalıklarla Baş Etme	1	2	-	-	2	-	1	2	-
Tehlikeleri Fark Etme	4	4	-	5	3	-	2	-	-
Güvenliği Sağlama	2	2	1	2	2	1	3	-	-
Cinsel Eğitim	3	3	-	4	1	2	-	3	0
Toplam	14	11	4	15	10	5	8	4	3

Tablo 1.7 incelendiğinde ‘tehlikeleri fark etme’ ve ‘güvenliği sağlama’ öğrenme alanlarında hedeflerin bilişsel ve duyuşsal alanda yoğunlaştığı görülmektedir. ‘Güvenliği sağlama’ öğrenme alanında yalnızca bir, psikomotor alanda yer almaktadır. Bu hedef I. ve II. kademe hedefleri arasında olup, III. kademedede psikomotor alana ilişkin herhangi bir hedef bulunmamaktadır.

Yetersizliği olan küçük yaş aralığındaki çocuklara tehlikeleri fark etme ve önleme becerileri, büyük yaş aralığındaki bireylere ise tehlikeli durumlar karşısında uygun tepkide bulunma becerisinin öğretimi son derece önemlidir (Collins, Wolery ve Gast, 1991; Şirin, 2015). Tablo 1.7’deki öğrenme alanlarına göre hedef dağılımlarına bakıldığında küçük yaş grubunda tehlikeleri fark etme ve güvenliği sağlamada hedeflere

yer verildiği, ancak bu hedeflerin bilişsel ve duyuşsal alanlarla sınırlı kaldığı görülmektedir. Özel gereksinimli bireyler ileri yaş dönemlerinde bağımsızlıklarının artmasıyla güvenlik becerilerine daha fazla gereksinim duymaktadır (Şirin, 2015). Ancak Tablo 1.7'ye bakıldığında III. kademedeki yer alan öğretim programı öğrenme alanlarında hedeflerin sayıca düştüğü ve yalnızca bilişsel alanla sınırlı kaldığı görülmektedir.

OSB olan bireylere güvenlik becerilerinin öğretimi hem aileler hem de öğretmenler için önemli bir beceri olarak görülmesine rağmen diğer becerilere göre bireyselleştirilmiş eğitim programlarında ve öğretim sunma açısından ihmal edildiği görülmektedir (Şirin, 2015; Şirin ve Tekin İftar, 2016).

Eğitim programlarında güvenlik becerilerinin öğretimine yeterli düzeyde yer verilmeyişinin olası nedenleri arasında ilk olarak, öğretmen ve ailelerin çocukların temel düzeydeki güvenlik becerilerini bildiklerini ve bu nedenle, bu becerileri kazandırmak yerine daha farklı becerilerin öğretimine yer verilmesi gerektiğine olan inançları gösterilmektedir. İkinci bir neden olarak, öğretmenlerin ve ailelerin bu becerilerin çocuklar tarafından öğrenilemeyeceğine ilişkin inançları ya da öğrenseler dahi bu becerileri gerçek yaşamda kullanmayacaklarına ilişkin düşünceleri gösterilmektedir. Diğer bir neden olarak, ailelerin çocuklarının herhangi bir güvenlik tehdidine maruz kalmayacağına olan inançları gösterilmektedir (Agran, Krupp, Spooner ve Zakas, 2012). Şirin ve Tekin-İftar (2016) çalışmasında ihmal edilme nedenlerini (a) anne-babaların çocuklarına güvenlik beceri öğretimi konusunda yaptıkları uyarıları öğretim olarak düşünmeleri, (b) öğretim sürecinde çeşitli kaynaklara gerek duyulması, (c) öğretim programlarında diğer beceriler kadar öğretim sürecinde yer verilmemesi, (d) öğretim sürecinde çeşitli risklerle karşılaşma olasılığı ve bu nedenle öğretim sunma konusunda tedirginlik duyulması olarak sıralanmaktadır. Ancak bu inançların aksine çocuklar gündelik yaşamda pek çok tehlikeyle iç-içe yaşamaktadır.

1.5. Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireye Sahip Aileler ve Güvenlik Becerileri

Ailelerin çoğunluğu güvenlik becerileri söz konusu olduğunda koruyucu olmayı yeğlemekte ve herhangi bir bilgi talebinde ya da paylaşımında bulunmamaktadırlar. Aileler evlerinde çeşitli düzenlemeler yaparak çocuklarının güvenliğini sağlamaya çalışmaktadırlar. Oysa aileler çocuklarının bağımsız olarak yaşamalarını hedefliyorlarsa bunun için doğrudan çocuğu korumak yerine tehlikeli durumlardan nasıl uzak durulacağı

ve tehlikeli bir durumla karşı karşıya kalındığında nasıl davranılacağını öğretmelidirler (Miltenberger, 2008).

Son yıllarda uluslararası alanyazında OSB olan çocuğa sahip olan ailelerin eğitime doğrudan uygulamacı olarak katıldığı araştırmaların olduğu gözlemlenmektedir (Matson, Mahan ve LuVollo, 2009; Preece ve Trajkovski, 2017; Schultz, Schmidt ve Stichter, 2011). Bu araştırmaların umut vaad edici olduğu düşünülmektedir. Ailelerin uygulamacı olduğu çalışmalarda yer alan beceriler, çoğunlukla problem davranışlarla baş etme, iletişim becerileri ve sosyal becerilere yöneliktir. OSB tanısı olan çocuğa sahip aileler ile güvenlik becerilerine ilişkin yapılan çalışmalardan yalnız biri (Harriage, Blair ve Miltenberger, 2016) OSB tanılı çocuğu olan aileleriyle gerçekleştirilmiş olup ailelerle gerçekleştirilen çalışmaların çoğunlukla betimsel çalışmalar (Agran ve Krump, 2010; Calavari ve Romanczyk, 2012; Ivey, 2004; Straub, 2009; Sirin ve Tekin İftar, 2016) olduğu görülmektedir. Bu çalışmaların kısa özetlerine aşağıda yer verilmektedir.

Şirin ve Tekin İftar (2016) çalışmalarında güvenlik becerilerinin öğretimine yönelik ailelerin ve öğretmenlerin görüşlerini belirlemek amacıyla yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirmişlerdir. Çalışmaya OSB olan çocuğa sahip 11 aile ve 16 özel eğitim öğretimi katılmıştır. Hem aileler hem de öğretmenler güvenlik becerilerinin önemli ve gerekli olduğunu belirtmişlerdir. Güvenlik becerilerine ilişkin yaptıklarını da sistematik öğretim olarak değil, günlük rutin içerisindeki fırsatları değerlendirme olarak ifade etmişlerdir.

Calavari ve Romanczyk (2012) OSB olan bireylerin birincil bakıcılarıyla OSB'nin belirtileriyle riskli davranışlarda bulunup kaza ya da tehlikeyle karşı karşıya gelmeleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymak için görüşmeler gerçekleştirmişlerdir. Görüşmeler sonunda OSB olan bireylerin birincil bakıcıları, OSB belirtilerinin artmasıyla riskli davranışlarda bulunma olasılığının arttığını ifade etmişlerdir. Bunun yanı sıra alıcı ve ifade edici dil becerilerinin iyi olmasının yaralanma riskini azalttığı ve ev kurallarına uyma davranışını arttırdığı görüşünde olduklarını ifade etmişlerdir.

Agran ve Krupp (2010) farklı yaşlarda ve farklı yetersizlik gruplarından çocuğa sahip 121 aileye güvenlik becerileriyle ilgili görüşlerini anket aracılığıyla sormuşlardır. Anket 14 çoktan seçmeli, bir açık uçlu sorudan oluşmaktadır. Anketin (a) çocukların yetersizlik özellikleri, (b) güvenlik becerisi bilgisi hakkında aile ve öğretmen iş birliği, (c) seçilen güvenlik becerisinin önemi ve nasıl öğretileceği başlıklarından oluştuğu görülmektedir. Anketler betimsel analiz ve ki kare testiyle analiz edilmiştir. Ailelerin

%93'ü güvenlik becerilerinin çocuklarının eğitim programlarında önemli bir yeri olduğunu hem evdeki hem okuldaki güvenlik becerilerinin önemli olduğunu ve %67'si de güvenlikten daha önemli bir beceri olmadığını belirtmişlerdir. Ancak aileler, güvenlik becerilerine ilişkin çocuklarının bireyselleştirilmiş eğitim programlarında herhangi bir amaç olmadığını ve öğretmenleriyle güvenlik becerileri hakkında hiç konuşulmadığını belirtmişlerdir.

Straub (2009) çalışmasında tipik gelişen akranlarına kıyasla OSB olan çocukların yaralanma risk oranlarını, şiddetini, risk alma davranış düzeylerini belirlemek amacıyla bakıcılarla anket uygulaması gerçekleştirmiştir. Anket uygulamasına katılan 70 kişi 12 yaş altında tipik gelişen ya da OSB olan çocuğa hizmet sunan 18 yaş ve üstü bireylerden oluşmuştur. Çalışma bulguları tipik gelişen ve OSB olan çocukların yaralanma oranlarının farklılaşmadığını, ancak OSB olan çocukların risk alma davranışlarının daha yüksek olduğunu göstermiştir. Bunun yanı sıra yaralanma şiddetinin OSB olan çocuklarda daha yüksek olduğu, ancak yaralanma riskinin düşük olduğu belirtilmiştir.

Ivey (2004) çalışmasında OSB tanısı olan çocuğa sahip ailelere çocuklarının hangi amaçları edinmesinin önemli olduğuna ilişkin bir anket uygulamıştır. Anket sonuçlarına bakıldığında, ailelerin OSB olan çocuklarının fiziksel şiddete karşı güvende olmalarının çok önemli olduğunu, ancak bunu edinemeyeceklerini düşündükleri ve güvenlik becerilerine sahip olup olmadıkları hakkında şüphe duyduklarını göstermektedir. Bunun nedeni olarak ailelerin çocuklarına fazlasıyla koruyucu olması, güvenlik tehlikesi olmayan bir günlük yaşam sunmaları, çocukların ailelerine aşırı bağımlı olmaları ve güvenliği tehdit eden bir durumda çocuklarının ne yapacağını gözlemleyebilecekleri bir fırsat oluşmamasından kaynaklanabileceği yönünde görüşler ifade ettikleri görülmüştür.

Collins, Wolery ve Gast (1991) özel eğitim alanında çalışan araştırma görevlileri, öğrenciler, aileler ve özel gereksinimli bireylerden oluşan 141 kişilik bir örnekleme grubuna öğretilmesi gereken güvenlik becerileri ve önem sırasına yönelik bir anket uygulamışlardır. Anket sonuçlarına bakıldığında ailelerin her bir beceriyi önemli gördüğü ve becerilerin yaşlara göre farklılaştığı görülmüştür.

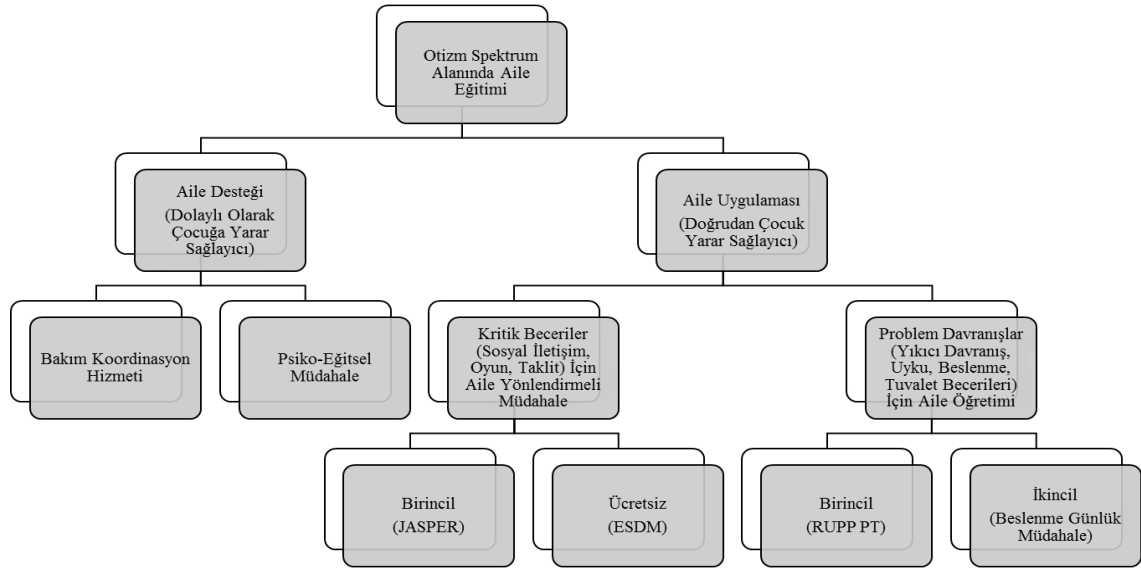
Ulusal ve uluslararası alanyazına bakıldığında ailelerin güvenlik becerilerinin önemli ve gerekli olduğunu düşündükleri ancak öğretim konusunda yetersiz kaldıkları, bu nedenle sadece önlem almakla yetindikleri görülmektedir. Güvenlik becerilerine ilişkin ailelerle betimsel çalışmalara olan gereksinim devam etmekte olup bu becerilerin öğretici/ uygulamacı rolünde ailelerin yer aldığı araştırmaların yapılması, yüksek risk

grubunda yer alan OSB olan bireylerin yaşamlarını bağımsız şekilde sürdürebilmeleri için son derece önemlidir.

1.6. Aile Eğitimi

Aile eğitimi yetersizliği olan çocuğun ya da bireyin aile üyelerine yönelik bilgilendirme, ailenin çocuğun/bireyin gelişimini destekleme ve bu amaçla gereksinimi olan becerileri öğretmesini amaçlayan uygulamalardır (Schulz, 1987, akt. Cavkaytar, 1998). Özel eğitimde aile eğitimi, geniş kapsamıyla farklı türde uygulamaları barındırmaktadır. Bazı uygulamalar anne-babalara çocuklarının davranışlarını değiştirmeye yönelik becerileri öğretmeyi hedeflerken, bazı uygulamalar ise anne babalara çocuklarının yasal hakları konusunda eğitim vermektedir. Aile eğitimi, aile bireylerini bilgi sahibi yapmak ve çeşitli becerileri öğretmek üzere geliştirilen uygulamalardır. Aile eğitimi, anne-babaların farklı konularda gereksinim duyabileceği yaklaşımları içermeli ve bu uygulamalar sistematik ve kanıta dayalı uygulamalar olmalıdır. Bu yaklaşımlar anne babaları “anne-baba” olarak gören yaklaşımlar, anne babaları “gönüllü/savunucu” olarak gören yaklaşımlar ve anne-babaları “öğretici” olarak gören yaklaşımlar şeklinde sınıflandırılmaktadır. Bunun yanı sıra aile eğitim programları farklı türde uygulamaları da içerebilmektedir. Aile eğitimi uygulamaları grup eğitimi, sınıf içi katılım/etkinlik, bire-bir eğitim ve uzaktan eğitim modelleriyle uygulanabilmektedir. Herhangi bir aile eğitimi uygulamasına katılmak yetersizliği olan çocuğa sahip tüm ailelerin hem kendileri hem de çocuklarının gelişimi için son derece önemlidir.

OSB olan çocukların aile üyelerinin, sunulan eğitim ve diğer hizmetlere katılımının önemli olduğunu ortaya koyan çok sayıda çalışma bulunmaktadır (Bears, Burrell, Stewart ve Scahill, 2015; Matson, Mahan ve LuVollo, 2009; Schultz, Schmidt ve Stichter, 2011). Son yıllarda OSB olan bireylerin eğitimlerine ailelerin katılımı ile çalışmaların daha başarılı ve verimli olduğu belirtilmekle birlikte, aile eğitimi uygulamalarının nasıl olması gerektiği konusunda tartışmalar halen sürmektedir. Bears, Burrell, Stewart ve Scahill (2015) yaptıkları çalışmada OSB alanında çalışan uzmanların “aile eğitimi” kavramı konusunda kavram karmaşası yaşadıklarını belirtmişlerdir. Araştırmacılar ailelerle yapılan her uygulamanın aile eğitimi olmadığını ileri sürmüşler ve OSB alanında aile eğitimini Şekil 1.3’ te görüldüğü gibi sınıflamışlardır:

Şekil 1.3. Otizm spektrum bozukluğu alanında aile eğitimi sınıflandırması (Bears vd., 2015)

OSB olan bireylerin/çocukların aileleriyle gerçekleştirilen aile eğitimi sınıflandırmasında çocuğun doğrudan ya da dolaylı olarak yarar sağlayıcı olması aile eğitiminde belirleyici olmaktadır. Aile eğitimi, çocuğun dolaylı olarak yarar sağlayıcı olduğu aile desteği ve çocuğun doğrudan yarar sağlayıcı olduğu aile uygulaması olarak ikiye ayrılmaktadır. Eğitim ve bilgi eksikliği nedeniyle çocuklarının eğitim sürecine katılmakta güçlük çeken ailelere hazırlanacak aile eğitimi uygulamaları aile yönlendirmeli müdahale ve çocuğun gereksinimleri doğrultusunda ailelerin öğretici rolünde olduğu aile öğretimidir.

Uluslararası ve ulusal düzeyde sağlanan özel eğitim hizmetleri yoğunluğunun maliyetli olması ve gereksinim duydukları eğitimlerin kurumlardan yeterli düzeyde karşılanamaması nedeniyle, ailelerin eğitici rolünü üstlenmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır (Özdemir, 2013). Ayrıca OSB'nin tanılanma sürecindeki yeni gelişmeler, OSB'nin görülme sıklığının artması ve çocukların eğitim aldıkları kurumlarda edindikleri beceri ve davranışları kurum dışındaki ev ve diğer toplumsal ortamlara genellemesinde yaşanan sorunlar göz önüne alındığında ailelerin önemli görevleri olduğu açıktır (Tekin-İftar ve Kutlu, 2012). Aynı zamanda National Autism Center [NAC] tarafından 2015 yılında yayımlanan ikinci raporda bilimsel dayanaklı uygulamalar arasında yer alan aile öğretim paketiyle ilgili olarak ilk raporda aile öğretim paketinde odaklanılan noktanın ailenin uygulama sürecinde rol alması ya da farklı öğretim tekniklerini kullanması

olduğunu, ancak ikinci raporda ailenin iyileştirici bir çevre hazırlamasındaki bütüncü görevi ön plana çıkardığını belirtmektedir.

Ailelere yönelik eğitim programları aile üyelerinin sürece uyumunu arttırmaya yönelik stresin azaltılması ve/veya yaşam kalitesinin yükseltilmesine (örn., Al-Khalaf, Dempsey ve Dally, 2014; Baker-Ericzen, Brookman-Frazer ve Stahmer, 2005; Chiang, 2013; Ji, Sun, Yi ve Tang, 2014; Love, Matson ve West, 1990) yönelik olabileceği gibi OSB olan çocuğun problem davranışların azaltılması (örn., Adams, Gouvousis, VanLue ve Waldron, 2004; Bearss vd., 2015; Johnson vd., 2013; Kuoch ve Mirenda, 2003; Lecavalier, Leone ve Wiltz, 2006; Sharp, Burrell ve Jaquess, 2014; Tonge vd., 2006; Weiskop, Matthews ve Richdale, 2001), iletişim becerilerinin artırılması (örn., Charlop, Dennis, Carpenter ve Greenberg, 2010; Elder, Valcante, Yarandi, White ve Elder, 2005; Gillett ve LeBlanc, 2007; Park, Alber-Morgan ve Cannella-Malone, 2011) ve yeni beceriler kazandırılmak (örn., Acar, 2015; Besler, 2015; Brown, 2010; Cardon, 2012; Cavkaytar, 1998; Dalgın Eyiip, Ergenekon ve Çolak, 2018; Kizir, 2018; Koegel, Symon, ve Koegel, 2002; Olçay-Gül, 2012; Tekin-İftar, 2008; Ünver, 2019; Yücel ve Cavkaytar, 2007) üzere ailelere öğretim yöntemlerinin öğretilmesi gibi aile uygulamasına dayalı eğitim programları olarak yürütülmektedir. OSB ve yetersizliği olan çocuk aileleriyle yürütülen çalışmalar aile uygulamalarının etkili olduğunu ve ailelerin farklı yöntemleri güvenilir bir şekilde kullanarak birçok becerinin öğretimini gerçekleştirebildiğini göstermektedir. Güvenlik becerilerine yönelik ailelerin uygulama sürecini yürütmüş olduğu yalnızca bir çalışma (Harriage, Blair ve Miltenberger, 2016) bulunmaktadır.

Alanyazında tipik gelişen çocukların aileleriyle kaza ve yaralanmaların önlenmesine yönelik çalışmalar (örn., Babul, Olsen, Janssen, McIntee ve Raina, 2007; Cagle, Davis, Dominic ve Gonzales, 2006; Carlsson, Bramhagen, Jansson ve Dykes, 2011; Cheraghi, Poorolajal, Hazavehi ve Rezapur-Shahkolai, 2014; Çapık ve Gürol, 2014; Gielen vd., 2007; Jetten, Chamania ve Van Tulder, 2011; Kendrick, Groom, Stewart, Watson, Mulvaney ve Casterton, 2007; Morrongiello ve Matheis, 2007; Nansel, Weaver, Jacobsen, Glasheen ve Kreuter, 2008; Odendaal, Van Niekerk, Jordaan ve Seedat, 2009; Phelan, Khoury, Xu, Liddy, Hornung ve Lanphear, 2011; Pless, Hagel, Patel, Leduc ve Magdalinos, 2007; Satır, 2018; Stewart vd., 2016; Swart, Van Niekerk, Seedat ve Jordaan, 2008; Turan, Dündar, Yorgancı ve Yıldırım, 2010; Van Beelen, Beirens, Den Hertog, Van Beeck ve Raat, 2014; Yıldırım ve Küblay, 2016) yer almaktadır. OSB olan ailelerle gerçekleştirilen tek çalışma (Calavari ve Romanczyk,

2012) ise OSB olan çocuk ailelerinin çocuklarının riskli davranışları karşısında gözetim davranışlarının göz takip sistemleri aracılığıyla izlediği çalışmadır. Uluslararası alanyazın incelendiğinde, OSB olan bireylerin/çocukların ve ailelerinin ev içi ortamlarda güvenlik becerilerine yönelik aile eğitim programlarına ya da öğretim uygulamalarına ulaşılammıştır.

1.7. Gereksinim

Tipik gelişen bireyler/çocuklar evde, okulda, işte ve toplumda güvenliğini tehdit eden riskleri belirleyebilmekte, bu risklerden kaçınmayı ya da bu riskler karşısında uygun tepki vermeyi bilmektedirler. Çünkü bu beceriler doğal ortamda doğal gözlemler yoluyla öğrenmektedirler. Bilişsel süreçlerde oluşturulan şemalarla benzer durumlara genellemeler yapmakta, örnek olaylardan çıkarımda bulunabilmekte ve toplum içerisinde bulunan güvenlik işaretlerinin anlamını öğrenilebilmektedirler. Ancak özel gereksinimli bireyler için durum farklılaşabilmektedir. Bu nedenle özel gereksinimli bireylere güvenlik becerilerinin öğretimi için sistematik sunulan öğretim oturumlarına gereksinim duyulmaktadır (Sirin ve Tekin-İftar, 2016). Özel gereksinimli bireylerin bilişsel yetersizlikleri, sosyal ipuçlarını okuyamama gibi özellikleri evde ve toplumda güvenlik riski taşıyan durumları algılamakta zorluklar yaşanmasına ve bu durum sonucunda bireyin fiziksel ve sosyal olarak zarar görmesine neden olabilmektedir. Bu durum yalnızca özel gereksinimli bireyler için geçerli değildir. Herhangi bir yetersizliği olmayan bireylerin özellikle bebek ve küçük yaştaki çocukların kazalara maruz kaldığı, hatta bu kazaların bazen ölümle sonuçlandığı görülmektedir. Bu nedenle gelişimsel yetersizliği olan çocukların ve bireylerin güvenliği için gerekli önlemler alınmalı ve bu bireylere güvenliklerini sağlamak için gerekli beceriler öğretilmelidir (Ergenekon ve Çolak, 2019). Güvenlik becerilerinin öğretimi konusunda hem öğretmenlere hem de ailelere önemli sorumluluklar düşmektedir. Ancak okul programlarına bakıldığında güvenlik becerilerinin son yıllarda ders olarak programa eklenmesine rağmen daha önceki süreçte öğretmenler tarafından ihmal edildiği, öğretmenlerin yanı sıra ailelerin de güvenlik becerilerinin önemini vurguladığı ancak buna yönelik önlem alma ve öğretim sunma konusunda yetersiz kaldığı, aldıkları önlemleri ya da yaptıkları uyarıları birer öğretim olarak düşündükleri belirtilmektedir (Agran ve Krupp, 2010; Sirin ve Tekin-İftar, 2016).

Çocukluk çağında kaza ve yaralanmaya ilişkin araştırmalar, önlemler ve eğitim programları konusundaki gelişmeler ve duyarlılıklar giderek artmaktadır (Çapık ve Gürol,

2014; Satır, 2018; Turan vd., 2010; Yıldırım ve Küblay, 2016). Ailelerin bu konuda bilgilendirilmesi ve bu becerileri günlük öğretim fırsatlarını kullanarak çocuklarına öğretmesi konusunda “öğretici” rolü üstlenmesi kazaların önlenmesinde, çocuklarının yaşama bağımsız katılımlarının artmasında son derece önemlidir. Ancak gelişimsel yetersizliği olan çocukların kaza ve yaralanma özelliklerini inceleyen araştırmalar ve konuya yönelik ilginin daha az olduğu (Yıldırım-Sarı ve Girli, 2012), zihin yetersizliği olan çocukların aileleriyle gerçekleştirilen yalnızca bir çalışmanın (Satır, 2018) olduğu görülmektedir. Ayrıca ulusal ve uluslararası alanyazın incelendiğinde, OSB olan çocukların ve ailelerinin ev içi ortamlarda güvenlik becerilerine ilişkin desteğe yönelik gereksinimlerini inceleyen araştırmanın bulunmadığı görülmektedir. Öncelikle OSB olan çocukların ve ailelerinin bu yöndeki gereksinimlerinin belirlenmesi ve ardından ev içi ortamlarda kullanılacak güvenlik becerilerine ilişkin uygulamaların yer aldığı eğitim programlarının hazırlanmasının bir gereklilik olduğu düşünülmektedir.

1.8. Amaç

OSB olan bireylerin tehlikelerin bilincinde olmamaları, çevresel risklere duyarlı ve açık olmaları gibi nedenlerle ev kazaları açısından yüksek risk grubuna girmektedirler. Bu çalışmada, ev kazası açısından yüksek risk grubu içinde olan 6-16 yaş grubu OSB tanısı olan çocukların ev içi güvenlik becerilerine ilişkin ailelerin gereksinimlerini belirlemek ve gereksinimleri doğrultusunda ailelere yönelik bir eğitim programı tasarısı geliştirmek amaçlanmıştır. Bu genel amaç doğrultusunda üç aşamada gerçekleştirilen araştırmanın her bir aşamasına ilişkin amaçları ve araştırma soruları aşağıda sıralanmaktadır:

- Araştırmanın nitel boyutunun amacı, gözlem ve görüşmeler aracılığıyla OSB olan çocuğa sahip ailelerin güvenlik becerilerine yönelik deneyimleri ve güvenlik becerilerinin öğretimine ilişkin görüşlerini belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıda yer alan sorulara yanıt aranmıştır. OSB olan çocuğa sahip ailelerin:
 - Çocuklarının güvenlik becerilerine yönelik önceki deneyimleri nelerdir?
 - Çocuklarının eğitim sürecinde güvenlik becerilerinin öğretimine yer verilmesine ilişkin görüşleri nelerdir?
 - Ev içi güvenlik becerilerinin öğretimine ilişkin yaptıkları uygulamalar nelerdir?

- Ev içi güvenlik becerilerinin öğretimine ilişkin yaptıkları uyarlamalar nelerdir?
 - Ev içi güvenlik becerilerine ilişkin gereksinimleri nelerdir?
 - Ev içi güvenlik becerilerine ilişkin hazırlanacak bir eğitim programından beklentileri nelerdir?
- Araştırmanın nicel boyutunun amacı, geliştirilen değerlendirme araçlarıyla OSB tanısı olan çocuğa sahip ailelerin oluşturacağı büyük bir örneklem grubundan ev içi güvenlik önlemlerine ve ev ortamında çocukların riskli davranışlarına ilişkin veri toplanarak var olan durumu belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıda yer alan sorulara yanıt aranmıştır:
- Ailelerin ev içi güvenlik önlemlerine ilişkin gereksinimleri nelerdir?
 - OSB olan çocuğun evde gösterdiği riskli davranışlar nelerdir?
 - OSB olan çocuk bu riskli davranışları ne sıklıkta göstermektedir?
 - OSB tanısı olan çocuğun (yaşı, yetersizlikten etkilenme düzeyi, cinsiyeti, kaçınıcı çocuk olduğu, ek yetersizlik durumu) özellikleriyle ev içi güvenlik önlemleri arasında bir ilişki var mıdır?
 - OSB tanısı olan çocuğun (yaşı, yetersizlikten etkilenme düzeyi, cinsiyeti, kaçınıcı çocuk olduğu, ek yetersizlik durumu) özelliklerine göre ev içi güvenlik önlemleri farklılaşmakta mıdır?
 - OSB tanısı olan çocuğun (yaşı, yetersizlikten etkilenme düzeyi, cinsiyeti, kaçınıcı çocuk olduğu, ek yetersizlik durumu) özellikleriyle çocuğun riskli davranışları arasında bir ilişki var mıdır?
 - OSB tanısı olan çocuğun (yaşı, yetersizlikten etkilenme düzeyi, cinsiyeti, kaçınıcı çocuk olduğu, ek yetersizlik durumu) özelliklerine göre riskli davranışları farklılaşmakta mıdır?
 - Anne-babanın (yaşı, öğrenim durumu, mesleği) özellikleriyle ev içi güvenlik önlemleri arasında ilişki var mıdır?
 - Anne-babanın (yaşı, öğrenim durumu, mesleği) özelliklerine göre ev içi güvenlik önlemleri alma durumu farklılaşmakta mıdır?
 - Evin özellikleriyle ev içi güvenlik önlemleri arasında bir ilişki var mıdır?

- Evin özelliklerine göre ev içi güvenlik önlemleri farklılaşmakta mıdır?
- Araştırmanın nicel boyutunun amacı, OSB tanısı olan çocuğa sahip ailelere yönelik eğitim programı tasarısı geliştirmek ve OSB olan çocuğa sahip anne babalara sunulan “Ev İçi Güvenlik Becerileri Eğitim Programı’nın (EGBEP)” etkililiğini sınamaktır. Bu amaç doğrultusunda aşağıda yer alan sorulara yanıt aranmıştır:
 - “Ailelere Yönelik Ev İçi Güvenlik Becerilerinin Öğretimine” yönelik grup eğitimi olarak sunulan eğitim programının uygulandığı katılımcıların ev içi güvenlik becerilerine yönelik bilgi düzeylerine ilişkin ön-test, son-test puanları arasında anlamlı farklılık var mıdır?

1.9. Önem

UN IGME tarafından 2018 yılında yayımlanan raporda 1-4 yaş grubunda 1,3 milyon ve 5-14 yaş aralığında 0.9 milyon çocuğun bir yıl içerisinde önlenebilir nedenlerden dolayı yaşamlarını yitirdikleri ifade edilmektedir. Raporda her gün 5-14 yaş grubunda 2500 çocuğun öldüğü, bu yaş grubu içerisinde yer alan 5-9 yaş grubunun ölüm oranının %61’lik bir kısmını oluşturduğu belirtilmektedir. 5-14 yaş grubunda ise trafik kazası, boğulma, yanma ve düşme nedeniyle ölüm ve yaşam boyu süren yetersizliklerin meydana geldiğini belirtmektedir. Çocukluk çağı kazalarının %25’ini ev kazaları oluşturmaktadır. Ulusal istatistiklere bakıldığında, belirtilen oranın tutarlılık gösterdiği ancak Türkiye’de belirtilen oranların sadece tipik gelişen çocuklarla ilişkili olduğu ve istatistik verilerinin sınırlı kaldığı görülmektedir. Gerek özel gereksinimli bireylere/çocuklara gerekse OSB olan bireylere/çocuklara ilişkin herhangi bir sayısal veri alanyazında bulunmamaktadır.

Gelişimsel yetersizliği olan ve olmayan 0-17 yaş aralığındaki bireylerin yaralanma oranları incelendiğinde gelişimsel yetersizliği olan 5-9 yaş (%9.6) ve 10-14 yaş aralığındaki (%11.6) bireylerin yaralanma oranlarının gelişimsel yetersizliği olmayanlara kıyasla yüksek olduğu görülmektedir (Brenner vd., 2013). Lee, Harrington, Chang ve Connors (2008) yaptıkları çalışmada gelişimsel yetersizliği olan çocukların tipik gelişen akranlarından daha yüksek risk taşıdığını, bu riskin OSB, DEHB, psikopatolojik durumu olan çocuklarda 2-3 kat fazla olduğu belirtilmektedir. OSB olan çocukların genel nüfusa

oranla kasıtsız yaralanmalar nedeniyle yaklaşık üç kat daha fazla yaşamını yitirdiğini ve 15 yaş altı OSB olan çocukların yabancı cisim aspirasyonu, suda boğulma ve boğulma nedeniyle ölümlerde yüksek risk grubunda yer aldığını belirtmektedir (Guan ve Guohua, 2017). Uluslararası araştırmalara bakıldığında OSB olan bireylerin tipik gelişen akranlarına oranla iki-üç kat daha fazla yaralanma ve ölüm riskiyle karşı karşıya kaldığı bilinmektedir (Agran and Krupp, 2010; Lee vd., 2008). Araştırmalara ve istatistik verilerine rağmen OSB olan çocuklarla hatta özel gereksinimli bireylerle güvenlik becerilerinin yeterli düzeyde çalışılmadığı, eğitim programlarında güvenlik becerilerine gerekli önemin verilmediği görülmektedir.

Tüm çocuklar gibi özel gereksinimli çocuklar da kendileri için güvenli bir çevrenin oluşturulması ve kazalardan korunmada bir yetişkin yardımına gereksinim duyarlar. Bu yetişkin de çoğunlukla çocuğun birincil bakıcısıdır. Özel gereksinimli çocuklar zamanlarının büyük bir kısmını evde ve çoğu kez birincil bakıcısı olan annesiyle birlikte geçirmektedirler. Özel gereksinimli çocuğun ev ortamında geçirdiği zamanın artması evde karşılaşılabilecek çeşitli kazalarla yüz yüze gelme olasılığını arttırmaktadır. Ev kazalarının önlenmesi, gelişmiş ülkelerde önem verilen bir konu olmasına karşın, ülkemizde bugüne kadar bilimsel araştırmaların ötesinde iyileştirmeye yönelik çalışmaların yetersiz kaldığı görülmektedir. Ev kazaları, ev içerisinde yapılacak basit düzenlemelerle ilgili olarak aileler bilgilendirilmesi ve çocuklarla en çok zamanını geçiren annelere düzenli eğitimlerin verilmesiyle önlenebilecektir (Çapık ve Gürol, 2014; Satır, 2018; Turan vd., 2010; Yıldırım ve Küblay, 2016). Bu bağlamda, bu çalışmada geliştirilen aile eğitimi programıyla yüksek risk grubunda yer alan OSB olan çocukları ev kazalarından korunmaya yönelik ailelerin bilinçlendirilmesi ve bu programın ailelerle çalışan diğer uzmanlara da yol gösterici olabilmesi umulmaktadır.

Ayrıca çalışmanın ikinci aşaması olan nicel boyutta değerlendirme formları yoluyla toplanacak bilgiler (ailelerin aldığı güvenlik önlemleri, özel gereksinimli çocuğun son altı ay içinde geçirdiği kazalar vb.) bu konuda çalışmadan elde edilen bulguların ileriki araştırmalara öncülük etmesi umulmaktadır.

Bu çalışmanın ilk iki aşamasında OSB olan çocukların ve ailelerinin ev içi güvenlik becerileri kapsamında gereksinimleri belirlenmiş ve gereksinimlere dayalı aile eğitim programı geliştirilmiştir. Ailelerin program sonunda edindikleri bilgi ve becerilerle ev kaza riskleri ve önlemleri konusunda bilinçlendirilmesiyle, çocuklarının öğretim sürecinde eğitici bir rol üstlenmesi amaçlanmıştır. Bu süreç sonunda hem aileler

edindikleri bilgi ve beceriler doğrultusunda ev ortamında yapacağı düzenlemelerle stres ve kaygı düzeyini düşürüp yaşam kalitesini arttıracak hem de çocuğuna öğreteceği ev içi güvenlik becerileriyle çocuğunun eğitimine evde de destek olabilecektir. Bu durum da özel eğitimin ilkelerinden biri olan eğitimin sürdürülebilirlik ilkesine paralellik göstermektedir.

Bu araştırmanın özgünlüğü izleyen şekilde sıralanabilir: (a) Güvenlik becerilerine ilişkin yapılan uygulamalı çalışmaların sınırlı sayıda olması, (b) ev içi ortamlarda ailenin güvenlik becerilerine olan gereksiniminin ortaya konulmasında betimsel araştırmalara duyulan gereksinimin devam etmesi, (c) ev içi güvenlik becerilerine yönelik ailelerin gereksinimleri doğrultusunda hazırlanan aile eğitim programlarının bulunmaması ve bunun hem teorik hem de uygulama alanında bir gereksinim olması ve (d) özel eğitim alanında problemi farklı boyutlarıyla ortaya koyan ve çözüm önerisi getiren çalışmalara gereksinim duyulmasıdır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Deseni

Özel gereksinimi olan bireylerin farklı yetersizlik gruplarından olması homojen bir grup oluşturmayı oluşturmak hatta bazı nadir görülen yetersizlik gruplarından yeterli katılımcı sayısına ulaşmak zordur. Katılımcıların özelliklerinin farklılığı ve bu farklılıklar doğrultusunda ortaya çıkan karmaşık durumlar özel eğitim alanında araştırma planlamayı ve uygulamayı güçleştirmektedir (Odom, Brantlinger, Gersten, Horner, Thompson ve Harris, 2005, s. 139). Yöntemsel karşılaşılan bu tür sorunlar özel eğitim alanındaki birçok araştırma sorusunun yanıtlanamamasına ve uygulamaya dönük önerilerin geliştirilememesine neden olmaktadır. Karma yöntem araştırmaları her iki araştırma yaklaşımının güçlü yönleri dikkate alınarak planlandığında araştırma sorusu detaylı olarak ele alınabilmektedir. Tek bir yöntemle yapılan bir araştırmanın yerine çoklu yöntem ve bakış açısının ön planda ve odak noktanın araştırma soruları olması gerektiğini ileri sürmektedir. Tashakkori ve Teddlie (2003), karma yöntem araştırmalarını, bir araştırma sorusu içerisinde çoklu yöntemin (birden fazla bakış açısı ve birden fazla yöntemin) kullanılması olarak tanımlamaktadır. Tashakkori ve Teddlie (2003) çoklu yöntem araştırmalarını (a) karma yöntem araştırmaları ve (b) çoklu yöntem araştırmaları olarak iki ayrı şekilde sınıflandırmaktadır. Çoklu yöntem araştırmalarında araştırmacı bir ya da daha fazla dünya görüşüyle gerçekleştirdiği araştırmada birden fazla yöntem kullanmaktadır. Genellikle çoklu yöntem araştırmalarda araştırmacının bir dünya görüşüyle birden fazla yöntemle veri topladığını ve bu verileri analiz ettiği görülmektedir. Karma yöntem araştırmalarında ise çoklu dünya görüşü bir arada düşünülerek birden fazla yöntem kullanılmakta, veriler analiz edilmekte ve sonuçlar çoklu veriler harmanlanarak sunulmaktadır. Venkatesh, Brown ve Bala (2013), tanım açısından değerlendirildiğinde her karma yöntem araştırmasının çoklu yöntem araştırması olduğunu, ancak her çoklu yöntem araştırmasının karma yöntem araştırması olmadığını belirtmektedir. Karma yöntem araştırmaları, tek bir çalışmada farklı kullanım gerekçeleri doğrultusunda hem nicel hem nitel verileri içeren nicel ve nitel araştırma desenlerinin bileşimlerinden oluşmaktadır.

Karma yöntem araştırmasının amacı, bir olguyu derinlemesine ortaya çıkarmak ve anlamak için hem nitel hem nicel veri toplama tekniklerini kullanarak toplanan verileri güçlendirmektir (Mills ve Gay, 2016). Karma yöntem araştırmaları, araştırmacının seçeneklerini kısıtlamaktan çok araştırma sorularına yanıt ararken çoklu yaklaşımları

kullanmaya çalışmaktadır. Karma yöntem, sınırlayıcı bir araştırma şekli değil, genişletici ve yaratıcı bir biçimdir. (Creswell, 2014; Mills ve Gay, 2016). Bu nedenle hangi sınıflandırma tercih edilirse edilsin önemli olan nokta araştırma sorularının yanıtlayacak bir araştırma sürecinin planlanmasıdır.

Çok aşamalı karma yöntem araştırma deseni dikkate alınarak planlanan bu çalışmada, ev içi güvenlik becerileri açısından yüksek risk grubu içinde olan 6-16 yaş grubu OSB tanısı olan çocukların aileleriyle gözlem ve görüşmeler yapılarak ev içi güvenlik becerilerine ilişkin ailelerin gereksinimlerini ortaya çıkarmak ve gereksinimleri doğrultusunda ailelere yönelik bir eğitim programı tasarısı geliştirmek amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda çok aşamalı karma yöntemin tercih edilmesinin başlıca nedenleri; (a) program tasarlama ve geliştirme çalışmalarına yönelik bir desen olması, (b) program geliştirme hedefine yönelik bir dizi araştırma aşamasını içermesi ve (c) her bir aşamada araştırma sonuçlarının genel hedefle ilişkilendirilmesidir.

2.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Çok aşamalı bu desende, zamanla yürütülen üç aşama bulunmaktadır. Bu aşamalar ilk olarak nitel aşama (ailelerin ev içi güvenlik becerilerine ve öğretimine yönelik gereksinimlerini belirleme), ikinci olarak nicel aşama (ev içi güvenlik önlemlerine yönelik gereksinim belirleme) ve üçüncü olarak nicel aşamadır (program tasarlama ve uygulama süreci). Çalışmanın her bir aşamasında veri toplama süreci sırayla gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın örneklem grubunun belirlenmesinde çok aşamalı karma yöntem örnekleme kullanılmıştır. Çok aşamalı karma yöntem örnekleme, içerisinde olasılıklı ve amaçlı örnekleme tekniklerini bulunduran ve aşamaların farklı düzeylerinde paralel ya da sıralı bir şekilde bu teknikleri kullanan bir tekniktir. Bu çalışmanın her bir aşamasında kullanılan örnekleme tekniklerine ilişkin detaylı bilgiye ilerleyen başlıklarda yer verilmektedir.

2.3. Veri Toplama Süreci

Çalışmada toplanan verilerin sıralı ve aşamalı olarak birbiriyle ilişkilendirilerek araştırmanın genel amacının karşılanması hedeflenmiştir. Araştırmanın genel amacı doğrultusunda her aşamasının amaç ve araştırma soruları, araştırma desenleri ve veri toplama teknikleri matris olarak Tablo 2.1’de yer almaktadır.

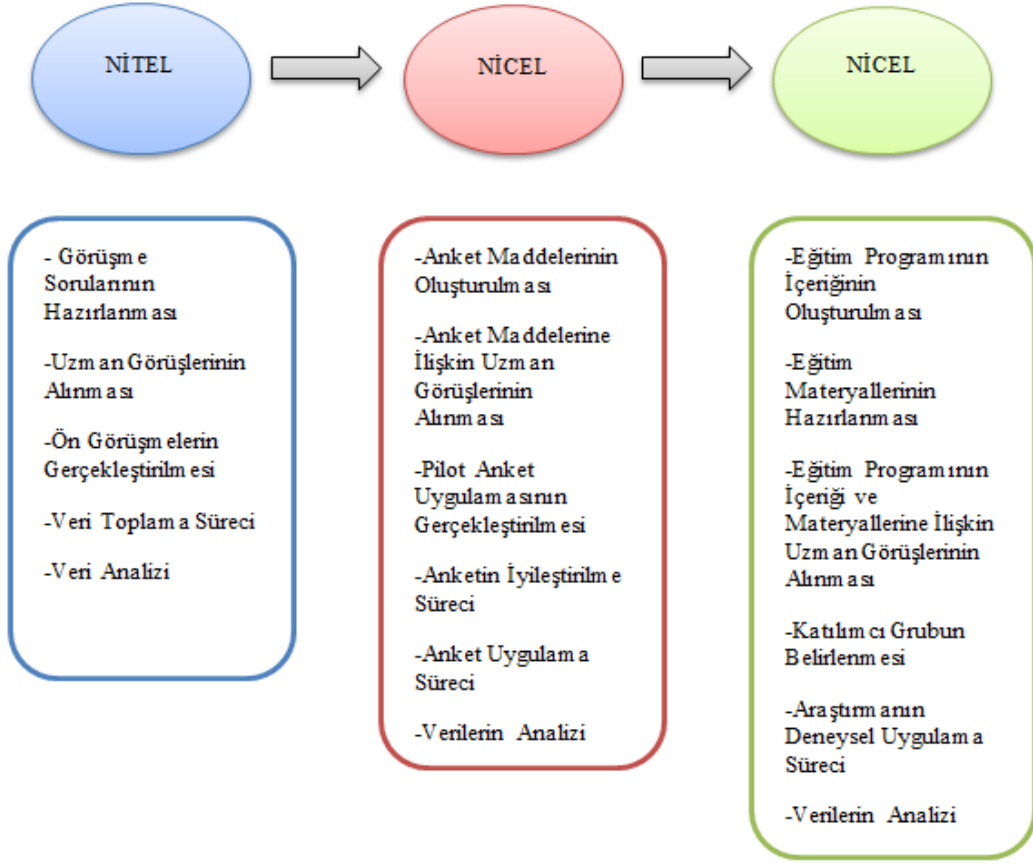
Tablo 2.1. Araştırma soruları ve veri toplama teknikleri matrisi

Aşama/Boyut	Araştırma Soruları	Araştırma Modeli	Veri Toplama Teknikleri
I. Aşama Nitel Boyut	<ol style="list-style-type: none">OSB olan çocuğa sahip ailelerin çocuklarının güvenlik becerilerine yönelik önceki deneyimleri nelerdir?OSB olan çocuğa sahip ailelerin, çocuklarının eğitim sürecinde güvenlik becerilerinin yer verilmesine ilişkin görüşleri nelerdir?OSB olan çocuğa sahip ailelerin ev içi güvenlik becerilerinin öğretimine ilişkin yaptıkları uyarlamalar nelerdir?OSB olan çocuğa sahip ailelerin ev içi güvenlik becerilerinin öğretimine ilişkin yaptıkları uygulamalar nelerdir?OSB olan çocuğa sahip ailelerin ev içi güvenlik becerilerine ilişkin gereksinimleri nelerdir?OSB olan çocuğa sahip ailelerin ev içi güvenlik becerilerine ilişkin hazırlanacak bir eğitim programından beklentileri nelerdir?	Fenomonolojik	<ul style="list-style-type: none">Yarı-Yapılandırılmış GörüşmelerGözlemlerKalıcı Ürün KayıtlarıAraştırmacı Günlükleri
II. Aşama Nicel Boyut	<ol style="list-style-type: none">Ailelerin ev içi güvenlik önlemlerine ilişkin gereksinimleri nelerdir?OSB olan çocuğun evde gösterdiği riskli davranışlar nelerdir?OSB olan çocuk bu riskli davranışları ne sıklıkta göstermektedir?OSB tanısı olan çocuğun (yaşı, yetersizlikten etkilenme düzeyi, cinsiyeti, kaçınıcı çocuk olduğu, ek yetersizlik durumu) özellikleri ile ev içi güvenlik önlemleri arasında bir ilişki var mıdır?OSB tanısı olan çocuğun (yaşı, yetersizlikten etkilenme düzeyi, cinsiyeti, kaçınıcı çocuk olduğu, ek yetersizlik durumu) özelliklerine göre ev içi güvenlik önlemleri farklılaşmakta mıdır?OSB tanısı olan çocuğun yaşı ile ev içi güvenlik önlemleri arasında bir ilişki var mıdır?OSB tanısı olan çocuğun (yaşı, yetersizlikten etkilenme düzeyi, cinsiyeti, kaçınıcı çocuk olduğu, ek yetersizlik durumu) özelliklerine göre riskli davranışları farklılaşmakta mıdır?Anne-babanın (yaşı, öğrenim durumu, mesleği) özellikleri ile ev içi güvenlik önlemleri arasında ilişki var mıdır?Anne-babanın (yaşı, öğrenim durumu, mesleği) özelliklerine göre ev içi güvenlik önlemleri alma durumu farklılaşmakta mıdır?Evin özellikleri ile ev içi güvenlik önlemleri arasında bir ilişki var mıdır?Evin özelliklerine göre ev içi güvenlik önlemleri farklılaşmakta mıdır?	İlişkisel Tarama Model	<ul style="list-style-type: none">Ev İçi Güvenlik Becerilerini Değerlendirme AracıEv İçi Güvenlik Becerileri Çocuk Davranışlarını Değerlendirme Aracı

Tablo 2.1. (Devam). Araştırma soruları ve veri toplama teknikleri matrisi

Aşama/Boyut	Araştırma Soruları	Araştırma Modeli	Veri Toplama Teknikleri
III. Aşama Nicel Boyut	<p>1. Ailelere Yönelik Ev İçi Güvenlik Becerilerinin Öğretimine yönelik grup eğitimi olarak sunulan eğitim programının uygulandığı katılımcıların ev içi güvenlik becerilerine yönelik bilgi düzeylerine ilişkin ön-test, son-test puanları arasında anlamlı farklılık var mıdır?</p> <p>2. Ailelere Yönelik Ev İçi Güvenlik Becerilerinin Öğretimine yönelik grup eğitimi olarak sunulan eğitim programının uygulandığı katılımcılar ile Ev İçi Güvenlik Becerilerinin Öğretimi programından yalnızca materyallerden yararlanan katılımcıların ev içi güvenlik becerilerine yönelik bilgi düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?</p>	Ön-Test Son-Test Kontrol Gruplu Yarı Deneysel Model	<ul style="list-style-type: none">• EGBEP Bilgi Testi (Çoktan Seçmeli)• EGBEP Bilgi Testi (Açık Uçlu Sorulu)• Öğretim Değerlendirme Formları

Bu araştırmanın genel amacı doğrultusunda çok aşamalı karma yöntem araştırmasının aşamaları ve uygulama süreci Şekil 2.1’de gösterilmektedir.

Şekil 2.1. Araştırmanın aşamaları ve uygulama süreç basamakları

Bu araştırma süreci nitel, nicel ve nicel olmak üzere üç aşamalı olarak planlanmıştır: (I) **nitel** aşamada OSB tanısı alan çocuğa sahip ailelerin ev içi güvenlik becerilerinde gereksinimlerinin belirlenmesi, (II) **nicel** aşamada birinci aşamada belirlenen gereksinimler doğrultusunda değerlendirme araç formlarının oluşturulması ve geniş bir kitleden alınan veriler doğrultusunda var olan durumun belirlenmesi ve (III) **nicel** aşamada var olan durum ve belirlenen gereksinimlere yönelik eğitim programı tasarımının geliştirilmesi, uygulanması ve değerlendirilmesi yapılmıştır.

2.4. I. Aşama: Nitel Boyut

Araştırmanın nitel boyutunda OSB tanısı olan çocuğa sahip ailelerle yarı-yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Yarı-yapılandırılmış görüşmelerin yanı sıra ailelerin evlerinde gerçekleştirilen ev gözlemleri ve evin krokisi, aileler tarafından paylaşılan fotoğraflar, araştırmacı tarafından ulaşılan gazete haberleri, sosyal medya

paylaşımları ve araştırmacı günlüğü çalışma sürecine dâhil edilmiştir. Bu aşamada gerçekleştirilen araştırmanın amacı, ailelerin ev içi güvenlik becerilerine olan gereksinimlerini belirlemektir.

2.4.1. Araştırma soruları

Araştırmanın nitel boyutundaki amacı, çocukları OSB olan çocuğa sahip ailelerin güvenlik becerilerine yönelik deneyimleri ve güvenlik becerilerinin öğretimine ilişkin görüşlerini belirlemektir. Bu amaçlar doğrultusunda aşağıda yer alan sorulara yanıt aranmıştır. OSB olan çocuğa sahip ailelerin:

1. Çocuğunun güvenlik becerilerine yönelik görüşleri nelerdir?
2. Çocuklarının eğitim sürecinde güvenlik becerilerinin öğretimine yer verilmesine ilişkin görüşleri nelerdir?
3. Ev içi güvenlik becerilerinin öğretimine ilişkin yaptıkları uyarlamalar nelerdir?
4. Ev içi güvenlik becerilerine ilişkin gereksinimleri nelerdir?
5. Ev içi güvenlik becerilerine ilişkin hazırlanacak bir eğitim programına yönelik önerileri ve beklentileri nelerdir?

2.4.2. Araştırma deseni

Çocuğu OSB olan anne-babaların ev içi güvenlik becerilerine ilişkin öğrenme ve yaşam deneyimlerinin belirlenmesi amacıyla yapılan araştırmanın I. aşamasında nitel araştırma yaklaşımlarından fenomenoloji (görüngübilim) deseni kullanılmıştır. Fenomenolojik araştırmalar, bir kavram ya da olguya ilişkin farklı kişilerin deneyimlerinin ne anlama geldiğini tanımlamayı amaçlamaktadır. Fenomenolojik yaklaşımı benimsemiş araştırmacılar, tüm katılımcıların deneyimlediği, araştırmanın konusu olan olgunun ortak yanlarını tanımlamaya odaklanmaktadır (Patton, 2002; Saban ve Ersoy, 2016).

2.4.3. Katılımcılar

2.4.3.1. Katılımcıların belirlenme süreci

Araştırmanın katılımcıları amaçlı örnekleme yöntemlerinden olan maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi, evren içinde var olan tüm farklı durumları yansıtacak tüm örneklem gruplarından seçilir. Farklı özelliklerdeki örneklem gruplarının dâhil edilmesindeki amaç genelleme yapmak

değil, aksine ortak ya da paylaşılan durumların olup olmadığını belirlemeye çalışmaktadır (Mills ve Gay, 2016). Miles, Huberman ve Saldana (2014, s. 32) maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemini izleyen biçimde açıklamaktadırlar: “Demografik ve sosyal özellikleri açısından homojen olan bir grup üzerine odaklanıldığında, belirlenen konu üzerine farklı örnekler bulabilmeyi amaçlamaktadır.” Bu örnekleme yönteminin seçilmesindeki amaç, ev içi güvenlik becerilerine ilişkin anne yaşı, çocuk yaşı, çocuk cinsiyeti gibi etkisi olduğu düşünülen değişkenleri göz önünde bulundurmaksızın çeşitli alt gruplardan farklı bakış açılarına ilişkin bilgi edinmektir.

2.4.3.1.1. Katılımcıların özellikleri

Katılımcı grubunun belirlenmesinde şu önkoşul özellikler dikkate alınmıştır: (a) Katılımcı anne-babaların OSB tanısı almış çocuklarının olması, (b) katılımcı anne babaların okur-yazar olması ve (c) çalışmaya gönüllü olarak katılmasıdır. Bu çalışmaya gönüllü olarak katılan annelerin ve OSB tanısı olan çocuklarının demografik özellikleri Tablo 2.2’de yer almaktadır.

Tablo 2.2. *Katılımcıların demografik özellikleri*

Sıra No	Kod İsim	Anne Yaşı	Eğitim Durumu	Kod İsim (Çocuk)	Çocuk Yaşı	Çocuk Cinsiyet
1	Ayşe Hanım	38	İlkokul	Kemal	8	Erkek
2	Deniz Hanım	33	Lise	Ali	5	Erkek
3	Derya Hanım	32	Lise	Özlem	9	Kız
4	Filiz Hanım	35	İlkokul	Arda	9	Erkek
5	Gönül Hanım	42	Lise	Ayhan	8	Erkek
6	Handan Hanım	52	Lise	Yağız	7	Erkek
7	Yeliz Hanım	40	Lise	Kenan	15	Erkek
8	Zeliha Hanım	40	Lisans	Zehra	11	Kız

Ayşe Hanım 38 yaşında evli ve iki çocuk annesidir. Ayşe hanımın ilk çocuğu tipik gelişen bir kız çocuğudur. Ayşe Hanım ve eşi tarımla uğraşmaktadırlar. Kemal sekiz yaşında OSB tanısı olan erkek çocuktur. İlçede bulunan devlet okulunun özel eğitim sınıfına ve özel eğitim ve rehabilitasyon merkezine devam etmektedir.

Deniz Hanım 33 yaşında bir çocuk annesi ve ev hanımıdır. Zamanının büyük bir çoğunluğunu oğluyla geçirmektedir. Ali beş yaşında OSB tanısı olan bir çocuktur. Deniz

Hanım'ın eşi fayans ustasıdır. Ali Milli Eğitim Bakanlığı'na (MEB) bağlı bir anaokulunda kaynaştırma uygulamasına devam etmektedir. Aynı zamanda özel eğitim ve rehabilitasyon merkezine ve haftada iki saat olmak üzere Özel Eğitim Bölümü Araştırma Geliştirme Uygulama Birimine (ÖZEB-ARGE) destek eğitim için devam etmektedir.

Derya Hanım 32 yaşında iki çocuk annesi ve ev hanımıdır. Daha önce özel sektörde çalıştığını, ancak çocuğunun rahatsızlığı nedeniyle işten ayrılmak durumunda kaldığını belirtmiştir. Özlem dokuz yaşında OSB tanısı olan kız çocuğudur. Özlem'in OSB tanısının yanı sıra epilepsi ve hiperaktivite tanısı da bulunmaktadır. Derya Hanım'ın her iki çocuğu da hiperaktivitesi olan çocuklardır. Özlem MEB'e bağlı bir okulun 1. sınıfında kaynaştırma uygulamasına devam etmektedir. Aynı zamanda özel eğitim ve rehabilitasyon merkezine ve haftada iki saat olmak üzere ÖZEB-ARGE uygulama birimine destek eğitim için devam etmektedir.

Filiz hanım 35 yaşında iki çocuk annesidir. Filiz Hanım'ın biri dokuz yaşında erkek, diğeri beş yaşında kız olan iki çocuğu vardır. Filiz hanım ev hanımıdır ve zamanının çoğunu evde geçirmektedir. Filiz Hanım'ın eşi tır şofördür. İşi nedeniyle başka bir ilde yaşamaktadır. Arda MEB'e bağlı özel eğitim uygulama merkezine gitmektedir. Ayrıca özel eğitim ve rehabilitasyon merkezine ve haftada iki saat olmak üzere ÖZEB-ARGE uygulama birimine destek eğitim için devam etmektedir.

Gönül Hanım 42 yaşında üç çocuk annesi ve ev hanımıdır. Gönül Hanım'ın iki oğlu ve bir kızı vardır. Büyük oğlu üniversite sınavına hazırlanmaktadır. Kızı ise ortaokul öğrencisidir. Ayhan sekiz yaşında, MEB'e bağlı özel eğitim uygulama merkezine gitmektedir. Ayrıca özel eğitim ve rehabilitasyon merkezine ve haftada iki saat olmak üzere ÖZEB-ARGE uygulama birimine destek eğitim için devam etmektedir. Gönül hanım zamanının çoğunu evde geçirmektedir. Gönül Hanım'ın eşi başka bir ilde nüfus müdürlüğünde çalışmaktadır. İşleri nedeniyle başka bir ilde yaşamaktadır.

Handan Hanım 52 yaşında dört çocuk annesidir. Handan Hanım'ın en küçük çocuğu Yağız yedi yaşındadır. Yağız MEB'e bağlı bir devlet okulunda özel eğitim sınıfına gitmektedir. Aynı zamanda özel eğitim ve rehabilitasyon merkezine ve haftada iki saat olmak üzere ÖZEB-ARGE uygulama birimine destek eğitim için devam etmektedir. Handan hanım ev hanımı, eşi ise emeklidir. İkisi de zamanlarının büyük çoğunluğunu evde geçirmektedir.

Yeliz Hanım 40 yaşında iki çocuk annesidir. Yelda Hanım'ın biri üniversitede okuyan diğeri Kenan olmak üzere iki erkek çocuğu vardır. Yelda Hanım ev hanımıdır.

Zamanının büyük çoğunluğunu evde geçirmektedir. Yelda Hanım'ın eşi Türk Silahlı Kuvvetleri'ne bağlı bir kurumda çalışmaktadır. Kenan MEB'e bağlı bir okula gitmektedir. Aynı zamanda özel eğitim ve rehabilitasyon merkezine ve haftada iki saat olmak üzere ÖZEB-ARGE uygulama birimine destek eğitim için devam etmektedir.

Zeliha Hanım 40 yaşında ve iki çocuk annesidir. Zeliha Hanım'ın biri 19 yaşında üniversite öğrencisi olan ve diğeri Zehra olan iki çocuğu vardır. Zeliha Hanım özel bir firmada mühendis olarak çalışmaktadır. Zeliha Hanım'ın eşi emeklidir. Zamanının büyük çoğunluğunu Zehra ile geçirmektedir. Zehra MEB'e bağlı bir okulun 2. sınıfına gitmektedir. Herhangi bir özel eğitim ve rehabilitasyon merkezine devam etmemektedir. ÖZEB-ARGE uygulama birimine iki saat destek eğitim için devam etmektedir.

2.4.4. Araştırmacı

Araştırmacı, 2009 yılında bir devlet üniversitesinin Özel Eğitim Bölümü Zihin Engelliler Öğretmenliği Programından mezun olmuştur. 2010-2019 yılları arasında bir devlet üniversitesinde lisansüstü eğitimine başlamış ve aynı zamanda araştırma görevlisi olarak çalışmıştır. Lisansüstü eğitim sürecinde nitel araştırma yöntemleri dersi almış ve nitel araştırmalara yönelik 8-15 Eylül 2017 tarihleri arasında TÜBİTAK tarafından desteklenen alan uzmanlarıyla nitel temelli araştırmalara yolculuk projesine katılımcı olarak (EK-2), 7-8 Temmuz 2017 tarihlerinde NVIVO 11 başlangıç düzeyi eğitimine (EK-3) ve bilimsel paylaşım toplantılarına katılım sağlamıştır. Ayrıca 2010 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından verilen 'İlk Yardım ve İlk Müdahale' seminerine katılmış ve belge (EK-4) almıştır. Araştırmacı aynı zamanda doktora tez sürecinde ÖZEB AR-GE biriminde birim sorumlusu yardımcısı olarak iki yıl süreyle görevlendirilmiştir. Çalışmanın katılımcılarının büyük çoğunluğunun çocuğu ÖZEB AR-GE biriminden destek eğitim hizmeti almakta olup araştırmacıyı çalışma öncesinde de bizzat tanımaktadırlar. Araştırmacının çalışma sürecinde nitel boyutta (a) ailelerle görüşmeleri ve ailelerin evlerinde gözlemleri gerçekleştirmek, (b) aileleri paylaştıkları bilgilerle ilgili etik ilkeler kapsamında bilgilendirmek, (c) toplanan verileri araştırmacının amacı doğrultusunda analiz etmek ve raporlaştırmak gibi rol ve sorumlulukları olmuştur. Araştırmacı 2019 yılından itibaren lisansüstü eğitim aldığı üniversitenin dışında başka bir devlet üniversitesinin Özel Eğitim Bölümü'nde araştırma görevlisi olarak çalışmaktadır.

2.4.5. Verilerin toplanması süreci

Veri toplama sürecinde görüşme, gözlem, kalıcı ürün kayıtları ve araştırmacı günlüğü olmak üzere doğrudan ve destek veri biçiminde dört farklı veri toplanmıştır.

2.4.5.1. Görüşmeler

OSB olan çocuğa sahip ailelerin güvenlik becerilerine yönelik deneyimleri ve güvenlik becerilerinin öğretimine ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla sekiz anneyle yarı-yapılandırılmış görüşme gerçekleştirilmiştir. Yarı-yapılandırılmış görüşmeler öncesinde görüşme soruları hazırlanmıştır. Takip eden bölümde hazırlama süreci aktarılacaktır.

2.4.5.1.1. Görüşme sorularının hazırlanması

Araştırmacı araştırmanın amacı doğrultusunda alanyazında gerçekleştirilen nitel araştırmaların görüşme sorularını ve açık uçlu anket sorularını detaylı olarak incelemiştir. Bu inceleme sonucunda görüşme soruları hazırlamıştır. Görüşme soruları hazırlandıktan sonra oluşturulan uzman görüşü formu ve ekinde yer alan görüşme soruları özel eğitim alanında doktorasını tamamlamış sekiz uzmana gönderilmiştir. Sekiz uzmandan gelen düzeltmeler ve öneriler dikkate alınarak görüşme sorularına son hali verilmiştir. Görüşme sorularına son halinin verilmesinin ardından bir aileyle pilot görüşme gerçekleştirilmiştir. Pilot görüşme sonrasında görüşme sorularında herhangi bir düzenlemeye gidilmemiştir. Görüşme sorularının açık ve net olduğu katılımcı tarafından görüşme sonrasında da ifade edilmiştir. Ailelerden görüşme öncesinde çalışmaya katılımlarını onaylayan ve çalışma süresince haklarına dair bilgilendirmeleri içeren katılımcı onay formu hazırlanmış ve ailelere imzalatılmıştır (EK-5) Ailelere yönelik hazırlanan yarı-yapılandırılmış görüşme soruları EK-6'da yer almaktadır.

2.4.5.1.2. Görüşme süreci

ÖZEB AR-GE uygulama birimine devam eden OSB olan çocuğa sahip aileler ile çalışmada katılımcı olma durumuyla ilgili olarak ön görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Çalışmada 10 kişiyle görüşme yapılması planlanmasına karşın gönüllü katılmak isteyen biri pilot görüşme olmak üzere toplam dokuz ailenin katılımı sağlanabilmiştir. Nitel boyutta yapılan görüşmeler 1-17 Ağustos 2017 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan katılımcılarla ilgili bilgiler Tablo 2.3'te yer almaktadır.

Tablo 2.3. *Katılımcıların görüşme bilgileri*

Kod İsim	Görüşme Tarihi	Görüşme Yeri	Görüşme Süresi	Gözlem Durumu
Ayşe Hanım	17.08.2017	Rehabilitasyon Merkezi	24 dk. 38 sn.	Gözlemlenmedi.
Deniz Hanım	01.08.2017	ÖZEB AR-GE Uygulama Birimi	20 dk. 29 sn.	Gözlem No.1
Derya Hanım	09.08.2017	ÖZEB AR-GE Uygulama Birimi	20 dk. 44 sn.	Gözlem No.2
Filiz Hanım	03.08.2017	ÖZEB AR-GE Uygulama Birimi	30 dk. 49 sn.	Gözlem No.3
Gönül Hanım	08.08.2017	ÖZEB AR-GE Uygulama Birimi	20 dk. 07 sn.	Gözlem No.4
Handan Hanım	03.08.2017	ÖZEB AR-GE Uygulama Birimi	39 dk. 54 sn.	Gözlem No.5
Yeliz Hanım	04.08.2017	ÖZEB AR-GE Uygulama Birimi	14 dk. 24 sn.	Gözlemlenmedi.
Zeliha Hanım	08.08.2017	Ailenin Evi	27 dk. 58 sn.	Gözlem No.6

Çalışmaya katılan dokuz aileden biri Sakarya ilinde yaşamaktadır. Araştırmacı, özel eğitim alanında çalışan öğretmenlerle yaptığı görüşmelerde ciddi ev kazaları geçiren bir çocukla ilgili bilgi almıştır. Araştırmacı ciddi ev kazası geçirmiş bir aileyle görüşme yapılmasının uygun olduğunu düşünerek bu görüşmeyi gerçekleştirmiştir. Sakarya ilinde bu aile dışında iki aileyle daha görüşme gerçekleştirmiş, ancak aile ses kayıtlarına ilişkin imza vermek istemediği için bu görüşmeler çalışma dışında bırakılmıştır.

Gerçekleştirilen görüşmelerin yanı sıra araştırmacı sosyal medya üzerinden takip ettiği ‘Otizmlili Çocuğa Sahip Ailelerin Sorunları’ gibi Facebook gruplarından ev içi güvenlik becerilerine ilişkin paylaşımda bulunan üç aileyle bağlantı kurmuştur. Bu ailelerden biriyle yaklaşık 40 dk. süreyle telefon aracılığıyla görüşme gerçekleştirilmiştir (*Araştırmacı Günlüğü, 10.08.2017*). Bu görüşme, aileyle ön görüşme niteliğinde olmuştur. Diğer dokuz aile ile yüz yüze görüşmeler gerçekleştirildiği için bu aileyle telefon aracılığıyla görüşme yapılmasının uygun olmayacağı düşünülmüş ve veri analiz sürecine dahil edilmemiştir. Bu aileyle gerçekleştirilen görüşmeye ilişkin bilgiler araştırmacı günlüğünde kayıt altına alınmıştır. Çalışmanın doğrudan katılımcıları olan ailelerle gerçekleştirilen görüşmeler sırasında ev gözlemlerine ilişkin bilgiler aktarılmış ve gönüllü olarak katılmak isteyen aileler belirlenmiştir.

2.4.5.2. Ev gözlemleri ve ev krokileri

Ev gözlemleri için gönüllü katılım sağlamak isteyen ailelere bu gözlemin amacı ve onlara olan katkısı açıklanmıştır. Daha sonra ailelerle ev gözlemi için uygun tarihler belirlenmiştir. Görüşme yapılan aileler okul döneminin başlama tarihinden sonra ev

gözlemi için uygun olacaklarını belirtmişlerdir. Ev gözlemleri, okul döneminin açılmasıyla birlikte 2017 yılının Ekim ve Kasım ayları içerisinde gerçekleştirilmiştir. İki ailenin evlerinde gözlem gerçekleştirilememiştir. Ailelerden biri özel gerekçeleri nedeniyle ev gözlemlerine katılmak istemediğini belirtmiştir. Araştırmacı bu bilgiyi ve gerekçelerini günlüğüne kayıt etmiştir. Bu gözlemler sırasında araştırmacı tarafından gözlem notları tutulmuştur. Gözlem sırasında ailenin izniyle evde alınan önlemlere ilişkin fotoğraflar çekilmiştir. Ayrıca gözlem sonrası evin krokisi araştırmacı tarafından bilgisayar programı aracılığıyla çizilmiştir. Gözlem notları ve ev krokileri ayrı ayrı NVIVO 11 programına aktarılmış ve kodlanmıştır. Ailelerin evlerinde yapılan gözlemler sonrasında çizilen krokiler bulgular bölümünde yer almaktadır.

2.4.5.3. Kalıcı ürünler (Fotoğraflar)

Araştırmacı ailenin iznini alarak ev gözlemleri sırasında fotoğraflar çekmiştir. Çekilen bu fotoğraflar ailelerin aldığı güvenlik önlemlerine ilişkindir. Bunun yanı sıra aileler evde gerçekleşen güvenlik risklerine ilişkin kendi çektikleri fotoğrafları da araştırmacıyla paylaşmışlardır. Ev gözlemlerine katılmayı kabul etmeyen Yeliz Hanım, evde aldığı güvenlik önlemlerine ilişkin fotoğrafları çekerek araştırmacıyla paylaşmıştır. Araştırmacının çalışma kapsamında incelediği fotoğraf sayısı 38 adettir. Bu fotoğraflar ayrıntılı olarak incelenmiş ve destek veri olarak bulgulara dâhil edilmiştir. Ailelerin ev önlemlerine ilişkin paylaştıkları fotoğraflar bulgular bölümünde destek veri olarak sunulmuştur.

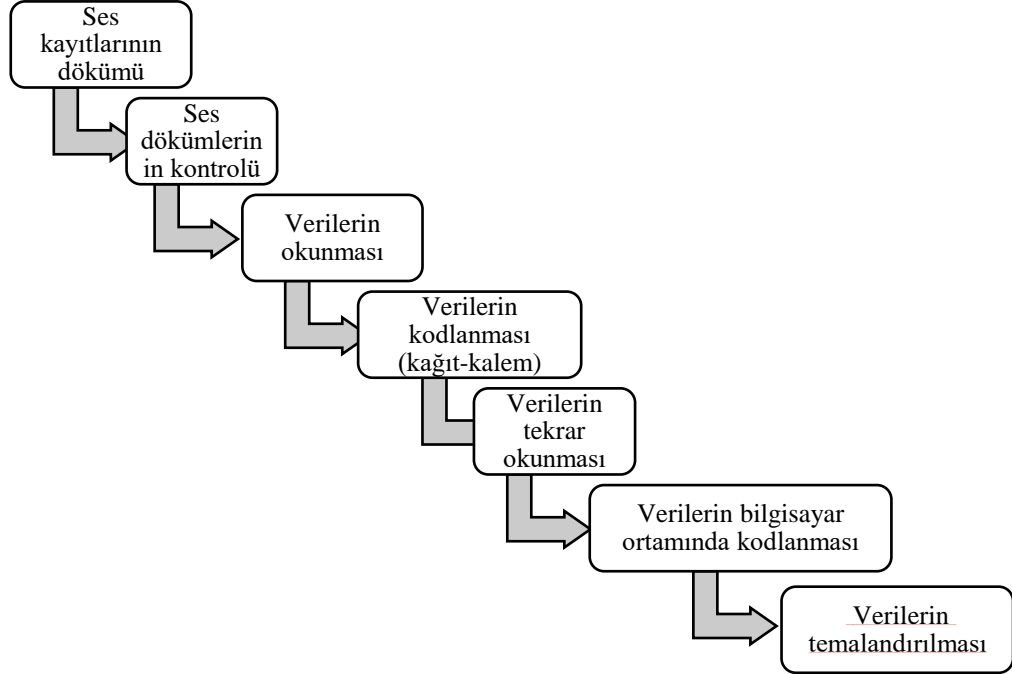
2.4.5.4. Araştırmacı günlüğü

Araştırmacı günlüğünde araştırmacının araştırma sürecine ilişkin aldığı notlar, bu süreç içerisinde araştırmayı etkileyen kayıt altına alınan durum ve olaylar, bu süreçte kendi gelişimine ilişkin yaptığı yansımalar yer almaktadır. Araştırmacı günlüğü Ekim 2016 tarihi itibarıyla tutulmaya başlanmıştır. Araştırmacı günlükleri Aralık 2017 tarihinde yaklaşık 200 sayfadır. Veri analizi sırasında araştırmacı günlüğü destekleyici veri olarak kullanılmıştır. Araştırma günlüğüne ilişkin örnek EK-7'de yer almaktadır.

2.4.6. Verilerin analiz süreci

Veri toplama sürecinde çalışmayı güçlü kılmak ve veri çeşitliliğini sağlamak için çeşitli kaynaklardan veriler toplanmıştır. Toplanan veriler doğrudan araştırma verisi ve araştırmayı destekleyici nitelikte veri olarak iki ayrı şekilde ele alınmıştır. Görüşme

verilerinin analizinde içerik analizi, gözlem ve kalıcı ürün kayıtlarının analizinde ise betimsel analiz kullanılmıştır. Görüşmelerin içerik analizi süreci Şekil 2.2’de gösterilmektedir.

Şekil. 2.2. Görüşmelerin Analiz Süreci

2.4.6.1. Ses kayıtlarının dökümü

Araştırmacı 1-17 Ağustos 2017 tarihleri arasında gerçekleştirilen görüşmeleri ses kayıt cihazından dinleyerek Microsoft Word programına yazmıştır. Ses dökümleri pilot görüşme dâhil olmak üzere 102 sayfadır.

2.4.6.2. Ses dökümlerinin kontrolü

Araştırmacı tarafından yapılan ses dökümleri özel eğitim alanında çalışan bir öğretmen tarafından tekrar dinlenmiş ve eksik/yanlış ifadeler düzeltilmiştir.

2.4.6.3. Verilerin okunması

Ses dökümleri araştırmacı tarafından çıktıları alınarak baştan sona okunmuştur. Verilerin kodlama öncesinde okunmasındaki amaç, araştırmacının verilerin tamamına ilişkin genel bir kaniya varabilmesi ve bütüncül bakış açısını yakalayabilmesi içindir.

2.4.6.4. Verilerin kodlanması (Kağıt-kalem)

Araştırmacı ses dökümlerinin çıktıları üzerinden renkli kalemler kullanarak ve kâğıt üzerine açıklamalar yazarak verileri kodlamıştır. Kâğıt üzerinde elde yapılan kodlamalarda 51 kod oluşturulmuştur.

2.4.6.5. Verilerin tekrar okunması

Ses dökümleri NVIVO 11 programına yüklenmiştir. Ses dökümleri araştırmacı tarafından bilgisayar üzerinde tekrar okunmuştur.

2.4.6.6. Verilerin bilgisayar ortamında kodlanması

Araştırmacı NVIVO 11 programı aracılığıyla ses dökümleri üzerinde verileri kodlamıştır. Yapılan kodlama işlemi sonucunda 56 kod oluşturulmuştur. Bilgisayar ortamında yapılan kodlamayla kağıt-kalemle yapılan kodlama süreci benzerlik ve farklılıklar göstermektedir. Her iki kodlama sürecinde de ‘riskli davranışlar’, ‘güvenlik riski’ kodlarına ulaşılma ile birlikte ‘kazanın çocuk üzerindeki etkisi’, ‘kazanın öğretim yaşantısına etkisi’ gibi farklılaşan kodlar da oluşturulmuştur.

2.4.6.7. Verilerin temalandırılması

Araştırmacı tarafından bilgisayar ortamında kodlardan yola çıkarak alt temalar ve temalar oluşturulmuştur. Veri analizi sürecinde kodlanan veriler altı ana tema altında toplanmıştır. Bulgular bölümünde ana tema ve alt temalara ilişkin detaylı bilgiye yer verilmektedir.

2.4.7. Geçerlik ve güvenilirlik

Nitel araştırmalarda geçerlik, bulguların doğrulanması için çeşitli stratejilerle araştırmacının doğrulanmasıdır (Creswell, 2014). Bu çalışmanın nitel boyutundaki veri toplama sürecinde sıralanan stratejiler kullanılarak geçerlik artırılmaya çalışılmıştır. Bu stratejiler;

- Veri toplama sürecinde görüşme ve gözlem yapılarak kalıcı ürün kayıtları toplanarak ve araştırmacı günlüğü tutularak veri çeşitlemesi yapılmıştır.
- Gözlem yapılan ortamlara ilişkin krokiler çizilerek ortam derinlemesine betimlenmeye çalışılmıştır.
- Veri analizi sonrasında temalara yönelik hem olumlu hem de olumsuz alıntılara yer verilmiştir.

Geçerliğin yanı sıra güvenilirlik için de stratejiler belirlenmiş ve çalışmanın inandırıcılığı arttırılmaya çalışılmıştır. Güvenirliğe yönelik stratejiler izleyen şekildedir:

- Ses dökümleri yapıldıktan sonra ses kayıtları bir başka kişiye dinlettilererek dökümlerde yanlış ya da eksik yazım olup olmadığı kontrol edilmiştir.
- Kodlamalar yapılarak temalara ulaşıldıktan sonra alanında doktora eğitimine devam eden ve daha önce nitel çalışma gerçekleştirmiş olan bir uzman tarafından kodlama işlemi tekrar gerçekleştirilmiştir. Kodlayıcılar arası güvenilirliği belirlemek için “Görüş birliği / (görüş ayrılığı + görüş birliği) X 100” formüllü kullanılmıştır (Miles ve Huberman, 1994). Tablo 2.4’de kodlayıcılar arası güvenilirliğe ilişkin detaylı bilgi yer almaktadır.

Tablo 2.4. Kodlayıcılar arası güvenilirlik verileri

Veri Analizi Aşamaları	Uzlaşma Öncesi				Uzlaşma Sonrası			
	Görüş Birliği	Görüş Ayrılığı	Toplam kod/alt tema/tema sayısı	Güvenirlilik Yüzdesi	Görüş Birliği	Görüş Ayrılığı	Toplam kod/alt tema/tema sayısı	Güvenirlilik Yüzdesi
Kod	46	13	59	%78	50	4	54	%93
Alt Tema	14	18	32	%44	14	0	14	%100
Tema	6	0	6	%100	6	0	6	%100
Kodlayıcılar Arası Güvenirlilik Yüzdesi				%74				%97.6

Tablo 2.4 incelendiğinde kodlayıcılar arası güvenilirlik verisinin uzlaşma öncesinde %74, uzlaşma sonrasında %97,6 olduğu görülmektedir. Uzlaşma sonrasında ulaşılan temalar ve alt temalar bulgular bölümünde ele alınmıştır.

2.4.8. Veri toplama sürecinde etik ilkeler

Araştırma boyunca araştırmacı sorumlulukları doğrultusunda sıralanan etik ilkeler çerçevesinde veri toplama sürecini gerçekleştirmiştir. Bu etik ilkeler aşağıda sıralanmıştır:

- Araştırmacı çalışma öncesinde katılımcıları çalışmayla ilgili olarak bilgilendirmiştir.

- Çalışma süresince katılımcılara ‘çalışmadan ayrılma’, ‘verilerin imha edilmesi’, ‘katılımcı isminin gizli tutması’ gibi hakları anlatılmış, katılımcı onay formu doldurtulmuş ve karşılıklı olarak imzalanmıştır.
- Verilerin raporlama sürecinde katılımcıların ve çocuklarının ismi yerine kod isim kullanılmıştır.
- Araştırma sürecinde ev gözlemleri gerçekleştirilmiştir. Gönüllülük ilkesi gereğince ev gözlemini kabul etmeyen ailelerin evlerinde gözlem gerçekleştirilmemiş, ailelerden uygun bulunması durumunda fotoğraf paylaşımları istenmiştir.
- Görüşme sırasında ailenin ev güvenliğine yönelik önlemlere ilişkin yanlış uygulamaları söz konusu ise araştırmacı bu aileye konuyla ilgili kısa bir bilgilendirmede bulunmuştur.

2.5. II. Aşama: Nicel Boyut

Araştırmanın nicel boyutu olan II. aşamadaki amaç, geliştirilen değerlendirme araçlarıyla OSB tanısı olan çocuğa sahip ailelerin oluşturacağı büyük bir örneklem grubundan ev içi güvenlik önlemlerine ve ev ortamında çocukların riskli davranışlarına ilişkin veri toplanarak var olan durumu ortaya koymaktır.

2.5.1. Araştırma soruları

Araştırmanın II. aşaması olan nicel boyutun amacı, büyükşehir statüsünde yer alan illerde yaşayan OSB tanısı olan çocuğa sahip ailelerin bakış açısından ev içinde alınan güvenlik önlemlerinin ve ev içinde çocuk riskli davranışlarının belirlenmesidir. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Ailelerin ev içi güvenlik önlemlerine ilişkin gereksinimleri nelerdir?
2. OSB olan çocuğun evde gösterdiği riskli davranışlar nelerdir?
3. OSB olan çocuk bu riskli davranışları ne sıklıkta göstermektedir?
4. OSB tanısı olan çocuğun (yaşı, yetersizlikten etkilenme düzeyi, cinsiyeti, kaçınıcı çocuk olduğu, ek yetersizlik durumu) özellikleriyle ev içi güvenlik önlemleri arasında bir ilişki var mıdır?
5. OSB tanısı olan çocuğun (yaşı, yetersizlikten etkilenme düzeyi, cinsiyeti, kaçınıcı çocuk olduğu, ek yetersizlik durumu) özelliklerine göre ev içi güvenlik önlemleri farklılaşmakta mıdır?

6. OSB tanısı olan çocuğun (yaşı, yetersizlikten etkilenme düzeyi, cinsiyeti, kaçınıcı çocuk olduğu, ek yetersizlik durumu) özellikleriyle çocuk riskli davranışları arasında bir ilişki var mıdır?
7. OSB tanısı olan çocuğun (yaşı, yetersizlikten etkilenme düzeyi, cinsiyeti, kaçınıcı çocuk olduğu, ek yetersizlik durumu) özelliklerine göre riskli davranışları farklılaşmakta mıdır?
8. Ebeveynin (yaşı, öğrenim durumu, mesleği) özellikleriyle ev içi güvenlik önlemleri arasında ilişki var mıdır?
9. Ebeveynin (yaşı, öğrenim durumu, mesleği) özelliklerine göre ev içi güvenlik önlemleri alma durumu farklılaşmakta mıdır?
10. Evin özellikleriyle ev içi güvenlik önlemleri arasında bir ilişki var mıdır?
11. Evin özelliklerine göre ev içi güvenlik önlemleri farklılaşmakta mıdır?

Şekil 2.10'da çalışmanın ikinci aşaması olan nicel boyutun uygulama süreci basamaklarına yer verilmiştir.

2.5.2. Araştırmanın modeli

Araştırmanın II. aşaması olan nicel boyut, OSB tanısı olan çocukların ve ebeveynlerinin ev içi güvenliğe ilişkin aldıkları önlemlerin, bu önlemlerin sıklığının, çocuk riskli davranışlarının ve bu davranışların sıklığının belirlenmesine yönelik ilişkiyel tarama çalışmasıdır. Tarama çalışmaları birden fazla kişiden oluşan bir evrenden ya da evrenin özelliklerini belirlemek amacıyla belirli bir örneklem üzerinden veri toplama sürecini amaçlayan çalışmalardır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2009, s. 231; Karasar, 2011, s. 79). Mills ve Gay (2016, s. 210) anket çalışmalarını, “insanların bir konu ya da bazı problemlere yönelik düşünceleri hakkında soruları yanıtlamak ya da bir hipotezi test etmek için veri toplanması” olarak tanımlamaktadırlar. İlişkiyel tarama çalışması genel tarama modellerinden biridir. İlişkiyel tarama modeli, iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişkiyi ve ilişkinin derecesini belirlemeyi amaçlayan çalışmalardır (Karasar, 2011, s. 81). Bu çalışmanın nicel boyutu da ilişkiyel tarama modeli olarak desenlenmiş olup ikinci aşamada yer alan araştırma sorularına yanıt aranmıştır.

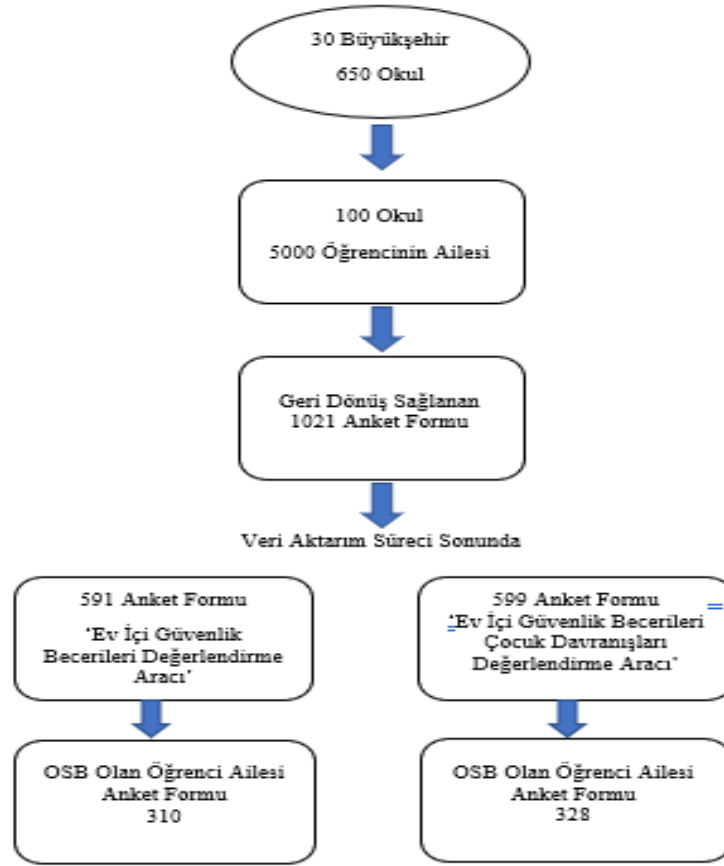
2.5.3. Araştırmanın örnekleme (Kümesi)

Örnekleme belirli özellikleriyle seçildiği evreni belirlenen özellikler doğrultusunda temsil eden, evrenin daha küçük, sınırlı bir kısmıdır. Örnekleme ise evrenden temsil

edebilecek bir grubun belirlenme sürecidir (Karasar, 2011, s. 111; Mills ve Gay, 2016, s. 155). Örneklem belirleme sürecinde çeşitli örnekleme türleri bulunmaktadır. Bu çalışmada evreni temsil edebilecek örnekleme belirlemede tabakalı örnekleme tercih edilmiştir. Tabakalı örnekleme yöntemi evrende yer alan farklı alt gruplar göz önünde bulundurularak bu grupları temsil edebilecek bir örneklem belirleme işlemidir (Akarsu, 2015).

İkinci aşama olan nicel boyutta araştırma öncesinde değerlendirme aracı gönderilecek okullardan veri toplamak üzere Milli Eğitim Bakanlığı'ndan (MEB) gerekli izinler (EK-8) alınmıştır. Gerekli izinler sonrasında gönüllü katılım sağlayan ailelerden araştırma sorusunu yanıtlamak için değerlendirme araçları okullar aracılığıyla değerlendirme araç formları ulaştırılmış ve bu aşamanın veri toplama süreci gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı özel eğitim okullarının bulunduğu büyükşehirleri belirlemiştir. İller, TÜİK sayfasında yer alan büyükşehir statüsündeki illerdir. Türkiye'de büyükşehir statüsünde Adana, Ankara, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bursa, Denizli, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, İçel, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kayseri, Kocaeli, Konya, Manisa, Malatya, Mardin, Muğla, Ordu, Sakarya, Samsun, Şanlıurfa, Tekirdağ, Trabzon, Van olmak üzere 30 il bulunmaktadır. Bu araştırmanın örneklemini 2017-2018 yılında büyükşehir statüsündeki illerde yaşayan OSB tanısı olan çocuğa sahip aile üyeleri (anne, baba, birincil bakıcı) oluşturmaktadır.

Bu illerin İl ve İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerinden okulların isimleri ve sayılarına ulaşılmıştır. Büyükşehir statüsünde yer alan illerde özel eğitim okulu olarak 650 okul bulunmaktadır. Çalışmanın ekonomikliği ve verilerin kontrol edilebilirliği göz önünde bulundurularak 650 okul isminin yer aldığı liste kullanılarak araştırmacı tarafından yansız atamayla 100 okul belirlenmiş ve değerlendirme araçlarının gönderimi yapılacak okul listesi hazırlanmıştır. Değerlendirme araçları bu listede yer alan okullara oradaki ailelere uygulanması için posta aracılığıyla gönderilmiştir. Belirlenen okullardaki yaklaşık öğrenci sayısı 5.000 civarındadır. Çalışmada gönüllü katılmak isteyen aileler çalışma grubunu oluşturmuş ve nihai örneklem sayısına ulaşılmıştır. Değerlendirme araçları formlarının dağıtımından sonra %20 geri dönüş sağlanmış olup 1021 ailenin değerlendirme aracı formları bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Örneklem belirleme süreci Şekil 2.3'te gösterilmektedir.

Şekil 2.3. II. Aşama nicel boyut örnekleme belirleme süreç şeması

Çalışmanın temel amacı doğrultusunda örneklem grubunu OSB olan çocuk aileleri oluşturmaktadır. Ancak son yasal düzenlemelerle yetersizlik grubu ayrılmaksızın özel eğitim okullarının birleştirilmesi ve tek bir okul adı altında toplanması nedeniyle değerlendirme araçları “özel eğitim okulu” olarak belirtilen 30 büyükşehirdeki okullara gönderilmiştir. Geri dönüşü olan değerlendirme araçları incelendiğinde, OSB tanısı haricinde diğer yetersizlik gruplarında çocukları olan ailelerin de formları doldurduğu görülmüştür. Alanyazında ev içi güvenlik konusunda tarama modelinde gerçekleştirilen çalışmaların sınırlı olması ve tüm yetersizlik gruplarında ev içi güvenliğin önemi düşünülerek bu verilerde çalışma sürecine dâhil edilerek analiz edilmiştir. OSB olan çocuğa sahip ailelerin belirlenmesinde küme örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Küme örnekleme, evrende yer alan benzer işlevli kümelerin eşit seçilme olasılığı olduğu örnekleme yöntemidir (Karasar, 2011, s. 114; Mills ve Gay, 2016, s. 161). Küme örnekleme tabakalı örnekleme benzerlik göstermekle birlikte küme örneklemede evren yerine daha önce belirlen gruplardan katılımcı belirlenerek örneklem oluşturulur (Akarsu, 2015).

2.5.4. Veri toplama süreci

Araştırmanın II. Aşaması olan nicel boyutta (a) pilot değerlendirme aracı uygulaması ve (b) değerlendirme aracı uygulama süreci olmak üzere veri toplama süreci ikiye ayrılmaktadır.

2.5.4.1. Veri toplama araçları

OSB tanısı olan çocuğa sahip ailelerden ev içi güvenlik becerilerine ilişkin önlemlerini ve çocuk riskli davranışlarını belirlemek amacıyla geliştirilen 'Ev İçi Güvenlik Becerileri Değerlendirme Aracı' ve 'Ev İçi Güvenlik Becerileri Çocuk Davranışları Değerlendirme Aracı' geliştirilme ve uygulama süreçleri ilerleyen başlıklarda aktarılmaktadır. Ev İçi Güvenlik Becerileri Değerlendirme Aracı' ve 'Ev İçi Güvenlik Becerileri Çocuk Davranışları Değerlendirme Aracı' EK-9'da ve EK-10'da yer almaktadır.

2.5.4.1.1. Değerlendirme aracı maddelerinin oluşturulması

Araştırmanın amaçları doğrultusunda geliştirilen bu değerlendirme aracı, beş bölümden oluşmaktadır. Değerlendirme araçlarının birinci bölümünde araca ilişkin gerekli açıklamalar, ikinci bölümünde araştırmanın sorularıyla ilişkilendirilen OSB tanısı olan çocuğa ilişkin bilgilerin doldurulacağı kısım bulunmaktadır. Bu bilgiler yaş, cinsiyet, ek yetersizlik, son altı ay içerisinde doktor müdahalesi şeklinde genel durumuna ilişkin sorulardan oluşmaktadır. Üçüncü bölümde ailelere yönelik bilgiler olan çocuğa yakınlığı, yaşı, ebeveynin eğitim durumu, mesleği, ikamet ettikleri yer, evde yaşayan kişi sayısı, evde olan çocuk sayısı, evde yetersizliği olan kişi sayısı, evin özellikleri şeklinde sorulardan oluşmaktadır. Derecelendirme yoluyla yanıtlanacak sorulardan oluşan ev içi güvenlik becerileri değerlendirme aracı maddeleri ve ev içi güvenlik becerileri çocuk davranışları değerlendirme aracı maddeleri formun dördüncü ve beşinci bölümde yer almaktadır.

Son bölümde yer alan değerlendirme aracı maddelerinin oluşturulması sürecinde öncelikle araştırmacı tarafından alanyazın taraması yapılmıştır. Alanyazın taraması sonucunda değerlendirme aracı madde havuzu oluşturulmuştur. Araştırmacı tarafından kültürel farklılıklar ve değerlendirme aracı maddesinde olması gereken özellikler dikkate alınarak değerlendirme aracı maddesi düzenlemesi öncesinde sekiz anneyle görüşme gerçekleştirmiş ve elde edilen veriler içerik analiziyle analiz edilmiştir. Verilerin analizi

sonucunda çıkan temalar ve alt temalar doğrultusunda değerlendirme aracı maddeleri oluşturulmuştur.

2.5.4.1.2. Nitel verilerin analizi doğrultusunda değerlendirme araçlarının maddelerinin düzenlenmesi

Araştırmanın birinci aşaması olan nitel boyutta toplanan verilerin analiz sürecinin tamamlanmasından sonra araştırmacı daha önce alanyazına dayalı olarak oluşturduğu taslak değerlendirme aracı maddelerini toplanan verilerle doğrulamıştır. Nitel veri analizinde oluşturulan kodlarla hazırlanan taslak değerlendirme aracı maddeleri büyük oranda örtüşmektedir. Araştırmacı taslak değerlendirme aracı içerisinde yer almayan maddeleri nitel veri analizi sonrasında eklemiştir. ‘Ev İçi Güvenlik Becerileri Değerlendirme Aracı’ ve ‘Ev İçi Güvenlik Becerileri Çocuk Davranışları Değerlendirme Aracı’ üzerinde değişiklikler yapılmıştır. Bu değişiklikler ölçek sınıflandırmasında beşli likert tipi ölçek yerine üçlü likert tipi ölçek sınıflandırılmasının kullanılmasıdır. Diğer önemli değişiklik ise nitel veriler doğrultusunda yeni değerlendirme aracı maddelerinin eklenmesidir. Tablo 2.5’te analiz edilen nitel veriler ile oluşturulan ‘Ev İçi Güvenlik Becerileri Değerlendirme Aracı’nın maddelerinin oluşturulmasındaki süreç yer almaktadır.

Tablo 2.5. ‘Ev İçi Güvenlik Becerileri Değerlendirme Aracının’ maddelerinin oluşturulmasındaki süreç (Örnek maddeler)

Nitel Veri	Yapı	Değerlendirme Aracı Maddesi
<i>‘...Kilit kapımı devamlı kilitli tutarım. Çünkü ansızdan çıkıp kaçabilir. O yüzden zaten bir kere kaçmıştı. Dövmede yaptırдық, sevgi izi de yaptırдық ...’</i>	Kaçma Riski	Evin giriş kapısında çocukların yetişkin olmadan açamayacağı kilit sistemleri bulunmaktadır.
<i>‘... İşte Hocam tel örgü çektiğimizin sebebi, Arda oradan iki sefer kaçıp gitti. Kaybettik. Kapıya kilit vurduk. Aslında hani normalde bahçe kapısı. Hani o kadar da gerektiren bir şey değil kilit yapması...’</i>	Kaçma Riski	Bahçe/balkonda çocuğun dışarı çıkmasını engelleyecek kapı, çit vb. düzenekler bulunmaktadır.

Tablo 2.5. (Devam) ‘Ev İçi Güvenlik Becerileri Değerlendirme Aracının’ maddelerinin oluşturulmasındaki süreç (Örnek maddeler)

Nitel Veri	Yapı	Değerlendirme Aracı Maddesi
<i>‘... başka da hani banyoda kova tutmuyorum dolu bir şekilde olur, boğulma riski olabilir. Çocuktur. Kafasını sokar. Bir şey olur. Banyomda sürekli kapalı ve su tutmuyorum...’</i>	Boğulma Riski	Evde banyo, balkon, bahçe gibi yerlerde dolu kova bırakılmamasına dikkat edilmektedir.
<i>‘... Hala anlamış değilim. Bir elinde vestiyerin boş çerçevesi, sökülmüş vestiyerin çerçevesi. Bir elinde boş çerçeve, bir elinde şu kağıt kadar kırık bir cam kırığı. Ama aynanın gerisi gitmiş şöyle. Üstüne gelmedi ...’</i>	Kesici ve Delici Aletler	Kırılacak eşyalar çocukların ulaşamayacağı yerde bulunmaktadır.

Nitel veri analizi sonrasında ‘Ev İçi Güvenlik Becerileri Çocuk Davranışları Değerlendirme Aracı’nın maddelerin oluşturulmasındaki süreç Tablo 2.6’da yer almaktadır.

Tablo 2.6. ‘Ev İçi Güvenlik Becerileri Çocuk Davranışları Değerlendirme Aracı’ maddelerinin oluşturulmasındaki süreç (Örnek maddeler)

Nitel Veri	Yapı	Değerlendirme Aracı Maddesi
<i>‘...camlara falan geldiğim gibi kilit yaptırдыm. Böyle sarkıyordu. Aşağıya doğru bir anda, ben çok panik olmuşum. Korkmuşum...’</i>	Riskli Davranış	Cam kilidini açmaya çalışır.
<i>‘...içerden hızlıca çıktı. Babasının peşinden peş peşe çıktılar yani. Hiç önüne bakmıyor. Direk arkada kafası önüne bakmadığından bana çarptı. Bana çarptığı gibi ben kaldırdım tencereyi ama. O içerden o su sıcak su tencereye vurmasıyla yerlere, yanağına değdi...’</i>	Riskli Davranış	Ev içerisinde koşuşturur
<i>‘Beşiğin bulunduğu duvarda çivi izlerinin olduğu görülmüştür. Anneye sorulduğunda çocuklar tarafından çivilerin çıkarıldığı söylenmiştir.’</i>	Riskli Davranış	Duvardaki çivi vb. nesnelere sökmeye çalışır/söker.
<i>‘Bu dolabın herhangi bir kilidi bulunmamakta. Zaman zaman anne, çocukların dolaba girip saklandıklarını ifade etti.’</i>	Riskli Davranış	Dolap içlerine saklanır.

‘Ev İçi Güvenlik Becerileri Değerlendirme Aracı’ ve ‘Ev İçi Güvenlik Becerileri Çocuk Davranışları Değerlendirme Aracı’ yapılan değerlendirme aracı maddesi oluşturma ve ekleme süreci sonunda ‘Ev İçi Güvenlik Becerileri Değerlendirme Aracı’

50 maddeye, ‘Ev İçi Güvenlik Becerileri Çocuk Davranışları Değerlendirme Aracı’ 40 maddeye ulaşmıştır.

2.5.4.1.3. Değerlendirme aracı maddelerine ilişkin uzman görüşlerinin alınması

Nitel veri analizinde oluşturulan kodlarla hazırlanan taslak değerlendirme aracının maddeleri Türkiye’de üniversitelerde çalışan 21 öğretim üyesine uzman görüşü almak üzere gönderilmiştir. Uzman görüşü almak için gönderilen öğretim üyelerinin dokuzu özel eğitim bölümünde diğer dokuzu ise eğitim bilimleri ve istatistik alanında anket-değerlendirme aracı geliştirme üzerine çalışan öğretim üyeleridir. Uzman görüşü için belirlenen 18 uzmanın dışında Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Ev İdaresi bölümünde görevli üç öğretim üyesine de uzman görüşü için değerlendirme aracı gönderilmiştir. Belirlenen 21 uzman öğretim üyelerinden 13’ü değerlendirme aracıyla ilgili değerlendirmede bulunmuştur. Uzman görüşleri doğrultusunda her iki değerlendirme aracı maddelerine ilişkin kapsam geçerlilik oranı hesaplanmıştır. “Kapsam Geçerlik Oranı (KGO): $[G/(N/2)]-1$ ” şeklinde formül olarak belirtilmektedir. Kapsam geçerlik oranı, değerlendirme aracı maddesine gerekli diyen uzman sayısının (G), görüş bildiren uzman sayısının yarısına oranından (N/2) bir eksiği hesaplanarak belirlenmektedir (Adıgüzel, 2016, s. 62). Aşağıda Tablo 2.7’de kapsam geçerlik oranlarına ilişkin değerler bulunmaktadır.

Tablo 2.7. Kapsam geçerlik oranları

Uzman Sayısı	5	10	15	20	25	30	35	40
En küçük KGO	0.99	0.62	0.49	0.42	0.37	0.33	0.31	0.29

Gönderilen uzman sayısına göre belirlenen kapsam geçerlilik oranları dikkate alındığında en küçük KGO oranının 0.49 olması gerekmektedir. Tablo 2.6 ve Tablo 2.7’de yer alan maddelerin değerlerine bakıldığında bu oranların uygun olduğu görülmektedir. Bu çalışma kapsamında hazırlanan ‘Ev İçi Güvenlik Becerileri Değerlendirme Aracı’nın uzman görüşleri doğrultusunda hesaplanan kapsam geçerlik oranlarının uygun olduğu görülmektedir. Değerlendirme aracına yönelik puanların .083-1 arasında değiştiği ve bu oranın yüksek kabul edilebilir oran aralığında olduğu görülmektedir. Değerlendirme araçlarına yönelik kapsam geçerlilik oranları Tablo 2.8’de yer almaktadır.

Tablo 2.8. ‘Ev İçi Güvenlik Becerileri Değerlendirme Aracı’ değerlendirme formu ve kapsam geçerlik oranları

Gereklilik Durumu Değerlendirme Aracı Maddeleri	Gerekli	Gerekli Değil	Kapsam Geçerlik Oranı
1. Madde	12	-	1
2. Madde	12	-	1
3. Madde	11	1	0.83
4. Madde	12	-	1
5. Madde	11	1	0.83
6. Madde	12	-	1
7. Madde	11	1	0.83
8. Madde	12	-	1
1. Madde	11	1	0.83
2. Madde	12	-	1
3. Madde	12	-	1
4. Madde	12	-	1
5. Madde	11	1	0.83
6. Madde	11	1	0.83
7. Madde	12	-	1
8. Madde	11	1	0.83
9. Madde	12	-	1
10. Madde	12	-	1
11. Madde	12	-	1
12. Madde	12	-	1
13. Madde	12	-	1
14. Madde	12	-	1
15. Madde	11	1	0.83
16. Madde	12	-	1
17. Madde	12	-	1
18. Madde	12	-	1
19. Madde	12	-	1
20. Madde	12	-	1
21. Madde	12	-	1
22. Madde	12	-	1
23. Madde	12	-	1
24. Madde	12	-	1
25. Madde	12	-	1
26. Madde	11	1	0.83
27. Madde	12	-	1
28. Madde	12	-	1
29. Madde	12	-	1
30. Madde	12	-	1
31. Madde	11	1	0.83
32. Madde	12	-	1
33. Madde	12	-	1
34. Madde	12	-	1
34. Madde	12	-	1
35. Madde	11	1	0.83
36. Madde	12	-	1
37. Madde	12	-	1
38. Madde	12	-	1
39. Madde	12	-	1
40. Madde	11	1	0.83

‘Ev İçi Güvenlik Becerileri Değerlendirme Aracı’ kapsam geçerlik oranına bakıldığında maddelerin geçerlik oranlarının 0.67 değerinin üstünde olduğu

görülmektedir. KGO değerinin 0.83 olması maddelerin değerlendirme aracında yer alabileceğini göstermektedir. Ancak uzmanların ‘gerekli değil’ olarak görüş bildirdikleri maddelerde düzenlemelere gidilmiştir. Bununla birlikte uzmanların ayrıca değerlendirme aracının derecelendirilmesine yönelik görüş bildirdiği konular doğrultusunda değerlendirme aracının derecelendirmelerinde düzeltmeler yapılmıştır. Bu düzeltmeler sonunda ‘Ev İçi Güvenlik Becerileri Değerlendirme Aracı’ madde sayısı 43’e maddeye düşürülmüştür. Ayrıca uzman görüşü için gönderilen değerlendirme araçları üçlü likert tipi dereceleme kullanılmış olup uzmanların görüşler doğrultusunda derecelendirmeler ‘Her zaman dikkat ederim.’, ‘Bazen gözden kaçırabilirim’, ‘Hiç dikkat etmem.’ ve ‘Evde böyle bir düzenlemeye gerek yok’ şeklinde yeniden düzenlenmiştir.

Çalışma kapsamında yer alan bir diğer değerlendirme aracı olan ‘Ev İçi Güvenlik Becerileri Çocuk Davranışları Değerlendirme Aracı’nın uzman görüşleri doğrultusunda hesaplanan kapsam geçerlik oranları aşağıda Tablo 2.9’da yer almaktadır.

Tablo 2.9. ‘Ev İçi Güvenlik Becerileri Çocuk Davranışları Değerlendirme Aracı değerlendirme formu ve kapsam geçerlik oranları

Gereklilik Durumu	Gerekli	Gerekli Değil	Kapsam Geçerlik Oranı
Değerlendirme Aracı Maddeleri			
1. Madde	12	-	1
2. Madde	12	-	1
3. Madde	12	-	1
4. Madde	12	-	1
5. Madde	12	-	1
6. Madde	12	-	1
7. Madde	12	-	1
8. Madde	12	-	1
9. Madde	12	-	1
10. Madde	11	1	0.83
11. Madde	11	1	0.83
12. Madde	12	-	1
13. Madde	12	-	1
14. Madde	12	-	1
15. Madde	12	-	1
16. Madde	11	1	0.83
17. Madde	12	-	1
18. Madde	12	-	1
19. Madde	12	-	1
20. Madde	12	-	1
21. Madde	11	1	0.83
22. Madde	11	1	0.83

Tablo 2.9. (Devam) ‘Ev İçi Güvenlik Becerileri Çocuk Davranışları Değerlendirme Aracı değerlendirme formu ve kapsam geçerlik oranları

Gereklilik Durumu	Gerekli	Gerekli Değil	Kapsam Geçerlik Oranı
Değerlendirme Aracı Maddeleri			
23. Madde	11	1	0.83
24. Madde	12	-	1
25. Madde	12	-	1
26. Madde	12	-	1
27. Madde	11	1	0.83
28. Madde	12	-	1
29. Madde	12	-	1
30. Madde	12	-	1
31. Madde	11	1	0.83
32. Madde	12	-	1
33. Madde	11	1	0.83
34. Madde	11	1	0.83
35. Madde	12	-	1
36. Madde	11	1	0.83
37. Madde	11	1	0.83
38. Madde	11	1	0.83
39. Madde	12	-	1
40. Madde	12	-	1

‘Ev İçi Güvenlik Becerileri Çocuk Davranışları Değerlendirme Aracı’nın kapsam geçerlik oranına bakıldığında maddelerin geçerlik oranlarının 0.67 değerinin üstünde olduğu görülmektedir. KGO değerlerine bakıldığında da maddelerin değerlendirme aracında yer alabileceği görülmektedir. Uzmanların çoğunluğu ‘ve’, ‘veya’ ifadelerine ve ‘/’ işaretine yönelik görüş bildirmişlerdir. Değerlendirme aracı maddelerinde birden fazla ifadenin yer almaması gerektiğini ve daha yalın ifadelerle yazılmasını önermişlerdir.

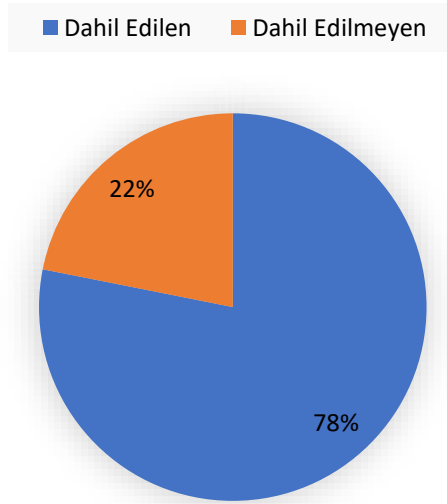
Uzman görüşleri doğrultusunda birbiriyle yakın anlam taşıyan maddeler bir araya getirilmiş, iki ifadenin yer aldığı maddeler iki ayrı madde olarak bölünmüştür. Bu düzeltmeler sonunda ‘Ev İçi Güvenlik Becerileri Çocuk Davranışları Değerlendirme Aracı’ madde sayısı 38 maddeye düşürülmüştür. Bununla birlikte uzmanlar ev içi güvenlik becerileri değerlendirme aracında olduğu gibi bu değerlendirme aracının derecelendirilmesine yönelik de görüş bildirmişlerdir.

2.5.4.2. Pilot değerlendirme aracı uygulaması

Uzman görüşü sonrasında yapılan düzenlemelerin ardından pilot değerlendirme aracı uygulaması gerçekleştirilmiştir. Değerlendirme aracını pilot uygulaması Sakarya ilinde yaşayan OSB tanısı olan çocuğa sahip ailelerle gerçekleştirilmiştir. Geliştirilen değerlendirme aracı formları Sakarya ilinde bulunan özel ve resmi özel eğitim okullarına gönderilmiştir. Araştırmanın örnekleminde yer alan aile üyelerine uygulanmak üzere 300

değerlendirme aracı gönderilmiştir. Bu değerlendirme aracı formlarından %42 (128 değerlendirme aracı) oranında geri dönüş sağlanmıştır. Pilot değerlendirme aracı uygulaması 45 günlük bir süre içerisinde gerçekleştirilmiştir.

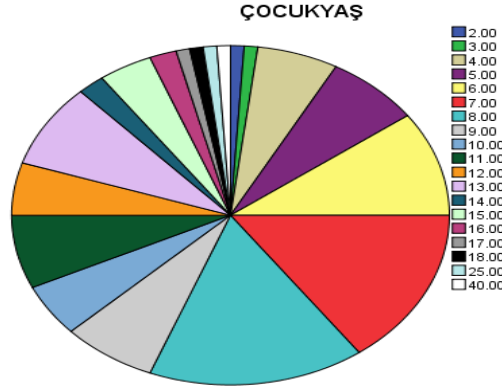
Pilot değerlendirme aracı uygulamasından gelen değerlendirme araçları araştırmacı tarafından Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) 22 programına girilmeden önce gözden geçirilmiştir. Araştırmacı, boş bırakılan değerlendirme aracı maddeleri olan formları ve demografik bilgi kısmında %50 gibi bir oranda boş bırakılan değerlendirme aracı formlarını veri analizi için SPSS programına girmemiştir. Aşağıda yer alan Şekil 2.4'te değerlendirme aracı formlarının kullanım oranları yer almaktadır.

Şekil 2.4. Çalışmaya dâhil edilen formlar

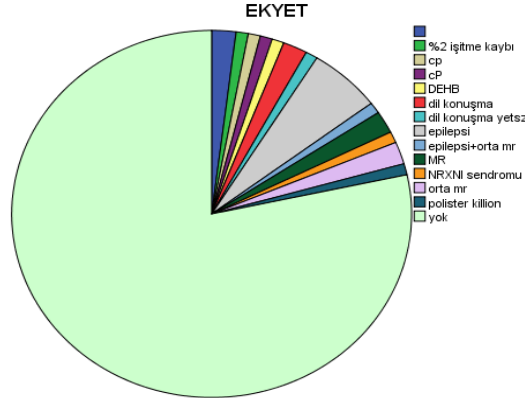
2.5.4.2.1. Pilot değerlendirme aracı verilerinin betimsel analizi

Bu bölümde pilot değerlendirme aracı uygulaması sonrasında toplanan değerlendirme aracı formlarına ilişkin betimsel verilere yer verilmektedir. Pilot değerlendirme aracı uygulamasının gerçekleştirildiği ailelerin ve çocukların bilgileri betimsel istatistik (frekans, yüzde) kullanılarak analiz edilmiştir. Aşağıda yer alan Şekil 2.5'te pilot değerlendirme aracı uygulamasına katılan ailelerin çocuklarının yaşlarına ilişkin bilgi yer almaktadır.

Şekil 2.5. Pilot değerlendirme aracı uygulamasına katılan çocukların yaşları

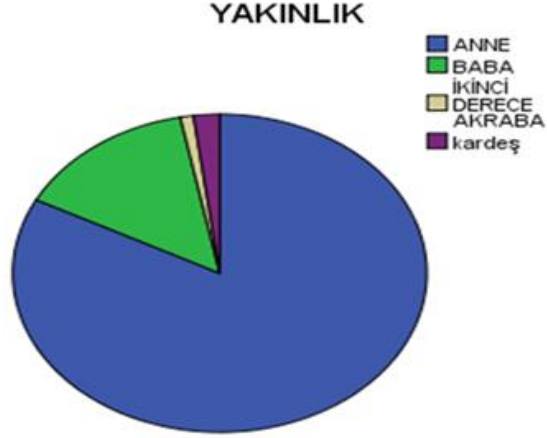
Şekil 2.5'te yer alan göz önünde bulundurulduğu çocukların yaşlarının altı ve sekiz yaş aralığında yoğunlaştığı görülmektedir. Pilot değerlendirme aracı verileriyle değerlendirme yapıldığında çalışma için belirlenen 6-16 yaş aralığının uygun olduğu söylenebilir. Demografik bilgiler arasında yer alan ek yetersizlik maddesine ilişkin veriler Şekil 2.6'da gösterilmektedir.

Şekil 2.6. Pilot değerlendirme aracı uygulamasına katılan çocukların ek yetersizlikleri

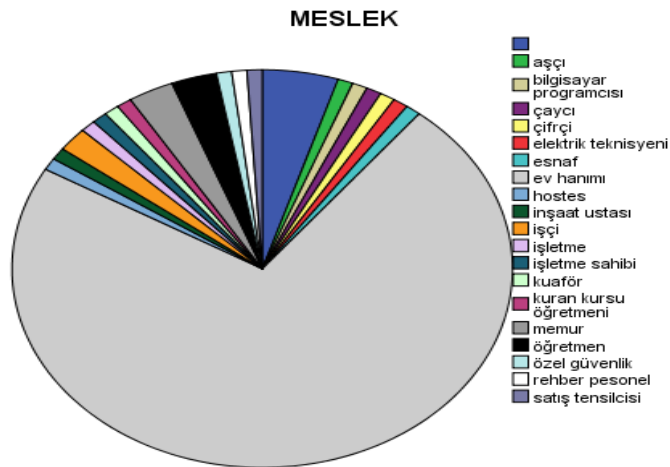
Şekil 2.6'ya bakıldığında pilot uygulamaya katılan ailelerin çocuklarının %78 oranında herhangi bir ek yetersizliği olmadığı, %7 oranında epilepsinin ek yetersizlik olarak ifade edildiği görülmektedir. Epilepsi olan çocuklarda nöbet geçirme öncesinde ve sonrasında yaşanılacak durumlar düşünüldüğünde ev içerisinde önlemler alınmasının önemli olduğu, durumun ev kazası olarak adlandırılmasının doğru olmayacağı, ayrıca verilecek eğitim programında bu tür ek yetersizlik durumlarının göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Pilot değerlendirme aracı uygulamasına katılan ailelerin çocukların bilgilerinin dışında hazırlanacak aile eğitim programı için ailelerin bilgileri de büyük önem taşımaktadır. Aşağıda yer alan Şekil 2.7’de ve Şekil 2.8’de değerlendirme aracı formlarını dolduran kişilerin yakınlıkları ve meslekleri gösterilmektedir.

Şekil 2.7. Form dolduran kişilerin OSB olan bireye yakınlığı

Şekil 2.7’ye bakıldığında formu dolduran kişilerin %79’unun anneler ve %13,7’nin babalar olduğu görülmektedir. Bu veriler doğrultusunda hazırlanacak olan eğitim programının öncelikle anne ve çocuklarına yönelik olmasının uygun olacağı söylenebilir. Formu dolduran kişilerin meslek durumlarına bakıldığında annelerin ev hanımı olduğu Şekil 2.8’de görülmektedir.

Şekil 2.8. Form dolduran kişilerin mesleği

Annelerin mesleklerinin ev hanımı olması hazırlanacak program göz önünde bulundurulduğunda iki şekilde düşünülebilir. Bunlardan birincisi çocuğuyla sürekli evde ilgilenen kişi olması ve bu konuda desteğe gereksinim duymasındır.

2.5.4.2.2. Pilot değerlendirme aracının güvenilirlik katsayısının analizi

Güvenirlik, ölçme aracının hatalardan arındırılmış olma durumudur (Sönmez ve Alacapınar, 2016). Bu çalışma kapsamında geliştirilen değerlendirme araçlarının güvenilirlikleri Cronbach Alpha ile hesaplanmıştır. ‘Ev İçi Güvenlik Becerileri Değerlendirme Aracı’ ne ilişkin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı .88 ve ‘Ev İçi Güvenlik Becerileri Çocuk Davranışları Değerlendirme Aracı’ güvenilirlik katsayılarına .96 olarak hesaplanmıştır. Güvenirlik katsayılarına bakıldığında ‘Ev İçi Güvenlik Becerileri Değerlendirme Aracı’ ve ‘Ev İçi Güvenlik Becerileri Çocuk Davranışları Değerlendirme Aracı’ güvenilirlik katsayısının yüksek olduğu görülmektedir.

2.5.4.3. Değerlendirme aracının düzenlenmesi süreci

Araştırmacı veri analizi için uygun olmayan değerlendirme aracı formlarını gözden geçirmiş ve değerlendirme aracı uygulamasının iyileştirilmesinde tutulan notlar doğrultusunda sıralanan düzenlemeleri gerçekleştirmiştir.

- İlk değerlendirme aracı formlarının birinci bölümü olan yönerge kısmında değerlendirme aracının uygulamasına yönelik bilgiler yetersiz kalmıştır. Değerlendirme aracı maddelerinin tamamının doldurulmasına yönelik ifadeler yönerge kısmına eklenmiştir.
- İkinci bölümde yer alan ek yetersizlik maddesinin aileler tarafından yanlış anlaşıldığı görülmüştür. Birçok aile ek yetersizlik bölümüne ‘konuşamaması’, ‘sosyal olarak iletişim kurmaması’, ‘geç öğrenmesi’ vb. ifadelerde bulunmuşlardır. Bu maddenin yanına ikincil yetersizlik ifadesinin kullanılması uygun bulunmuştur.
- İkinci bölümde yer alan ‘Son 6 Ay İçerisinde Doktor Müdahalesi Gerektiren Durumlar’ maddesine birçok ailenin ‘enfeksiyon’, ‘nöbet’, ‘grip’ vb. ifadeler yazdığı, değerlendirme aracı kapsamında beklenen durumun ise ev kazasıyla ilgili doktor müdahalesi durumunun olup olmadığının belirlenmesidir. Bu nedenle bu maddenin yanına ‘ev kazasına yönelik’ eklenmiştir.

- Üçüncü bölümde yer alan ‘Evde Yetersizliği Olan Kişi Sayısı’ değişkenlik göstermiştir. Yetersizliği olan çocuk dâhil edilerek sayı belirtilmiş ya da boş bırakılmıştır. Bu maddenin yanına ‘Çocuğunuz hariç’ gibi ifadeler eklenerek açıklık getirilmeye çalışılmıştır.
- Değerlendirme aracının dördüncü ve beşinci bölümünde değerlendirme aracı maddelerini işaretlerken arka sayfada yer alan maddeleri işaretlemeyen aileler olmuştur. Buna ilişkin olarak değerlendirme aracı maddelerinin bulunduğu sayfanın sonuna ok işareti ya da ‘Sayfasının arkasından devam ediniz.’ gibi ifadeler eklenmesi uygun bulunmuştur.
- Değerlendirme aracının dördüncü ve beşinci bölümünde değerlendirme aracı maddelerini işaretlerken aileler yönerge kısmında yer alan ‘(a) Her zaman dikkat ederim.’ ifadesinin ‘a’ kısmını dikkate alarak değerlendirme araçlarına ‘a’, ‘b’, ‘c’ şeklinde işaretlemeler yapmışlardır. İşaretlemeler konusunda bilgiler detaylandırılmıştır.

Pilot değerlendirme aracı uygulaması sonrasında yukarıda yer alan noktalar göz önünde bulundurularak değerlendirme aracı formlarında çeşitli düzenlemeler gerçekleştirilmiş ve değerlendirme aracına son hali verilerek ana uygulama süreci gerçekleştirilmiştir.

2.5.4.4. Değerlendirme aracı uygulama süreci

Adana, Ankara, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bursa, Denizli, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, İçel, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kayseri, Kocaeli, Konya, Manisa, Malatya, Mardin, Muğla, Ordu, Sakarya, Samsun, Şanlıurfa, Tekirdağ, Trabzon, Van illerinin İl ve İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerinden okulların isimleri ve sayılarına ulaşılmıştır. Bu illerde özel eğitim okulu olarak 650 okul bulunduğu kayıt edilmiştir. 650 okul isminin yer aldığı liste kullanılarak araştırmacı tarafından yansız atama ile 100 okul belirlenmiştir.

Bu listede yer alan okulların web sitelerine girilerek öğrenci sayılarına ulaşılmış, web sitelerinde bilgilerin yer almadığı her okul aranmış ve öğrenci sayıları yetkili kişiye sorulmuş ve not edilmiştir. Belirlenen okullardaki yaklaşık öğrenci sayısı 5.000 civarındadır. Okullara belirtilen sayılar doğrultusunda değerlendirme aracı formlarının bulunduğu paketler hazırlanmıştır. Her kargo paketinin içerisinde yetkiliyi bilgilendiren bir metin ve MEB değerlendirme aracı uygulama izin evrakı eklenmiştir. Değerlendirme

araçları Mayıs 2018 tarihinde okullara yollanmıştır. Adres bilgileri nedeniyle ulaşılamayan okullar ve 'OSB olan öğrencimiz bulunmamakta' gerekçesiyle değerlendirme aracı formlarını iade eden okulların yerine yansız atama yoluyla farklı bir okul belirlenmiş ve belirlenen okula değerlendirme aracı formları yollanmıştır. Bunun yanı sıra süreçle ilgili yaşanan sorun ya da soru olması durumunda okul yöneticileri araştırmacıya telefonla ulaşım sağlamıştır. Değerlendirme aracı formlarının geri dönüşü okulların kapanma tarihi öncesinde haziran ayı içerisinde tamamlanmıştır. Değerlendirme aracı formlarını ulaştırma konusunda gecikme yaşayan okullara telefon yoluyla ulaşılmış ve son gönderim tarihiyle ilgili bilgilendirme yapılmıştır. Değerlendirme aracı formlarının ulaşmasıyla birlikte kontrol süreci başlamıştır. Her okuldan gönderilen dolu değerlendirme araçlarının sayısı not edilmiştir. Değerlendirme araçları formlarının kullanılabilirliklerine ilişkin kontrol süreci sonrasında veriler analizleri gerçekleştirmek üzere bilgisayar ortamına aktarılmıştır.

2.5.5. Verilerin analizi

İlişkisel tarama modelinde desenlenen bu çalışmada, çocuğu OSB olan 1021 ailenin değerlendirme aracı verileri bilgisayar ortamına aktarılmış ve SPSS 22 ile analiz edilmiştir. Geri dönüş sağlanan değerlendirme aracı sayısı 1200 olarak belirlenmiştir. Ancak gönderilen değerlendirme araçlarının kullanılabilirlik durumu dikkate alındığında 1021 değerlendirme aracı bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Bilgisayar ortamına aktarılma sürecinde değerlendirme aracı formları incelenmiş ve boş olan değerlendirme aracı formları dışarıda bırakılmıştır. Değerlendirme aracı formlarının bilgisayara aktarım süreci sonrasında değerlendirme araçlarının tamamında belirlenen demografik değişkenlerde bir değişkende kayıp veri olması durumunda verilerde silme işlemine gidilmiştir. Değerlendirme aracı formlarında iyileştirilmesi sürecine gidilmesine ve pilot değerlendirme aracı uygulaması gerçekleştirilmesine karşın değerlendirme aracı formlarının kullanılabilirliğine ilişkin yaşanan bir durum da (a) bazı ailelerin ilk kez değerlendirme aracı formu doldurması ve/veya sık sık bu tür uygulamalarla karşılaşmaması, (b) ailelerin okur-yazar olmasına rağmen okuma ve anlamada güçlükler yaşamaması, (c) ev güvenlik önlemlerine ilişkin yanıtları konusunda tedirginlik duymaması ve (d) değerlendirme aracı formlarının doldurulması sürecinde uzman kişilerin rehberlik etmemesi gibi sıralanan maddelerin neden olduğu söylenebilir.

Veri aktarım süreci sonrasında araştırma soruları doğrultusunda istatistiksel analizler gerçekleştirilmiştir. Araştırma sorularına yönelik gerçekleştirilecek testler için verilerin normallik sınamaları yapılmıştır. Verilerin normal dağılıma uygunluğunu belirlemek için Shapiro Wilk ve Kolmogrow Smirnow testleri gerçekleştirilmiştir. Örneklem sayısının büyük olması nedeniyle Kolmogrow Smirnow testi sonuçları incelenmiştir. Ailelerin her iki değerlendirme aracının puan ortalamalarına ilişkin test sonuçlarının anlamlılık düzeyine bakıldığında anlamlılık düzeyinin $p < .05$ 'ten küçük olduğu görülmüş olup H_0 hipotezi reddedilmiştir. Tüm gruplar için verilerin %95 güvenle normal dağılıma uygun olmadığı belirlenmiştir.

Araştırma soruları doğrultusunda değişkenler arasındaki ilişkiyi belirlemek için korelasyon analizleri gerçekleştirilmiştir. Korelasyon, iki veri seti arasındaki ilişkiyi ve bu ilişkinin yönü ve derecesi belirleyen istatistiksel bir hesaplama işlemidir. Korelasyon katsayı değerleri +1 ve -1 arasında değişen aralıklarda değer alabilmektedir. Katsayı değeri +1'e yaklaştıkça veri setleri arasındaki ilişki güçlü olarak nitelendirmektedir (Can, 2017). İlişkini güçlü, orta, zayıf olduğunu belirlemeye yönelik referans aralıkları bulunmaktadır. Korelasyon analizlerinde değişkenlerin sürekli ya da süreksiz olma durumuna göre farklı testler gerçekleştirilmiştir. Bu testler ve testlerin sonuçları bulgular bölümünde yer almaktadır.

Üç ya da daha fazla grubun ortalamalarının arasında anlamlı fark durumunu belirlemek üzere non-parametrik testlerden Kruskal Wallis H testi ve iki bağımsız grup ortalamaların arasındaki anlamlı fark olup olmama durumunu belirlemek için ise non-parametrik testlerden Mann Whitney U testi gerçekleştirilmiştir. Araştırma soruları doğrultusunda gerçekleştirilen analizlerin sonuçları bulgular bölümünde yer almaktadır.

2.6. III. Aşama: Nicel Boyut

Araştırmanın III. Aşaması olan nicel boyutta, OSB tanısı olan çocuğa sahip anne-babalara yönelik eğitim programı tasarısı geliştirilecektir. Bu araştırmanın nicel boyutunun amacı, OSB olan çocuğa sahip anne babalara sunulan Ev İçi Güvenlik Becerileri Eğitim Programı'nın (EGBEP) etkililiğini sınamaktır.

2.6.1. Araştırma soruları

Araştırmanın genel amacı doğrultusunda sıralanan araştırma sorularına yanıt aranmıştır;

- Ailelere Yönelik Ev İçi Güvenlik Becerilerinin Öğretiminde grup eğitimi olarak sunulan eğitim programının uygulandığı katılımcıların ev içi güvenlik becerilerine yönelik bilgi düzeylerine ilişkin ön-test son-test puanları arasında anlamlı farklılık var mıdır?

2.6.2. Araştırma modeli

Araştırmanın modeli, yarı deneysel modellerden eşitlenmemiş kontrol gruplu modeldir. Eşitlenmemiş kontrol gruplu model, gerçek deneysel modellerden ön-test son-test kontrol gruplu modele benzemekle birlikte bu modelde gruplarda yansız atama yoluyla gruplar eşitlenmemekte, sadece katılımcıların benzer özellikler göstermesi dikkate alınmaktadır (Karasar, 2011, s. 102). Eşitlenmemiş kontrol gruplu modelin simgesel gösterimi Tablo 2.10’da gösterilmektedir.

Tablo 2.10. Eşitlenmemiş kontrol gruplu modelin gösterimi ve geçerliliği etkileyen faktörler (Mills ve Gay, 2016, s. 304)

Geçerliliği Etkileyen Faktörler			İç Geçerlik							Dış Geçerlik		
Eşitlenmemiş Kontrol Gruplu Model			Geçmiş	Olgunlaşma	Sınanma	Ölçü Aracı	Regresyon	Seçme	Katılımcı Kaybı	Seçimler Arası Etkileşim	Ön Test Etkileşimi	Çoklu Etki
O	X ₁	O	+	+	+	+	-	+	+	-	-	(+)
O	X ₂	O										

Araştırmanın katılımcıları, katılım durumları doğrultusunda araştırmacının herhangi bir müdahalesi olmaksızın gruplara yerleştirilmiştir. Deney grubu ve kontrol grubundaki katılımcılara ön-test uygulanmış ve ön-testin ardından uygulama süreci her iki grup için de başlatılmıştır. Deney grubuna EGBEP grup eğitimi olarak uygulanırken kontrol grubuna yalnızca EGBEP eğitim materyalleri dağıtılmıştır. EGBEP grup eğitim oturumlarının tamamlamasının ardından yine her iki gruba da son-test uygulanmıştır. Deney grubunda yer alan katılımcıların ön-test ve son-test puanları grup içinde ve kontrol grubundaki katılımcıların puanlarıyla karşılaştırılmıştır.

Tablo 2.9’da incelendiğinde ‘regresyon’, ‘seçimler arası etkileşim’ ve ‘ön-test etkileşimi’ gibi deneysel kontrolü etkileyen etmenlerin iç ve dış geçerliliği etkilediği görülmektedir. Bu çalışmada iç geçerliliği ve dış geçerliliği etkileyen etmenler; (a) farklı

iki bilgi testi formu kullanılarak ve (b) grup eğitim oturumlarının diğer ailelerin eğitim almadıkları gün ve saatte gerçekleştirilmesine kontrol altında tutulmaya çalışılmıştır.

2.6.3. Çalışma grubu

Çalışma grubu Eskişehir ilinde yaşayan, 6- 16 yaş arası OSB olan çocuğa sahip ve çalışmaya katılmaya gönüllü olan 15 anneden ve bir babadan oluşmaktadır. Çalışma grubu oluşturulurken bazı önkoşul özellikler dikkate alınmıştır. Bu önkoşul özellikler; (a) katılımcı anne babaların çocuklarının 6-16 yaş arası olmaları, (b) katılımcı anne babaların çocuklarının OSB tanısı almış çocuklarının olması, (c) katılımcı anne babaların okur-yazar olması, (d) çalışmaya katılacak anne babaların gönüllü olmalarıdır. Çalışma grubunun oluşturulması amacıyla olası katılımcılarla ön görüşmeler gerçekleştirilmiş ve çalışma hakkında bilgilendirmeler yapılmıştır. Bilgilendirme sonrasında gönüllü olarak katılım sağlamak isteyen ebeveynlere yazılı onay alınmıştır. Katılımcı onay formunda (EK-11) çalışma süreci boyunca hakları ve sorumlulukları hakkında bilgiler verilmiş ve karşılıklı olarak imzalanmıştır. Çalışmanın deney grubunu oluşturan katılımcı annelerin OSB olan çocuklarının sosyo-demografik özellikleri Tablo 2.11’de yer almaktadır.

Tablo 2.11. *Deney grubu katılımcı annelerin ve OSB olan çocuklarının sosyo-demografik özellikleri*

Değişkenler	Katılımcı Anneler					Çocuk				
	Yaş	Eğitim Durumu	Meslek	Aile Eğit	Cinsiyet	Yaş	Ev Kazası Geçirme Durumu	Sistemantik Öğretim (Güvenlik)	Güvenlik Becerileri Eğitimi (Okul)	
D1	49	Doktora	Akademisyen	-	E	6	-	-	-	
D2	33	İlkokul	Ev Hanımı	+	E	9	-	-	+	
D3	45	Üniversite	Ev Hanımı	+	E	13	-	-	-	
D4	34	Lise	Ev Hanımı	-	E	7	-	-	-	
D5	29	Lise	Ev Hanımı	+	E	8	-	-	-	
D6	42	İlkokul	Ev Hanımı	+	K	9	-	-	+	
D7	38	İlkokul	Ev Hanımı	-	E	11	-	-	-	
D8	52	Lise	Ev Hanımı	+	E	8	-	-	-	

Deney grubunda katılımcıların sekizi de annedir. Katılımcı ebeveynlerin yaşlarının ortalaması 40.25, çocuklarının yaşlarının ortalaması ise 8.8 olarak hesaplanmıştır. Katılımcı anne-babaların eğitim durumu farklılık göstermektedir. Mesleklere bakıldığında ise yalnızca bir annenin akademisyen olarak çalıştığı, diğer annelerin ev

hanımı olduğu görülmektedir. Annelerin çoğunun bu eğitim öncesinde farklı konularda aile eğitim programlarına katılım sağladığı görülmektedir. OSB olan çocuklarının daha önce ev kazası geçirmediği görülmektedir. OSB olan çocukların güvenlik becerilerine ilişkin sistematik öğretim geçmişine sahip olmadığı görülmektedir. Yalnızca iki aile OSB olan çocuklarının okulda güvenlik becerilerine yönelik eğitim aldıklarını belirtmişlerdir. Ailelerle uygulama öncesinde yapılan ön görüşmelerde aileler çocuklarının güvenliği konusunda koruyucu olmayı yeğlediklerini, çocuklarını sürekli takip ettiklerini dile getirmişlerdir. Ön görüşmelerde çocuğun okulda güvenlik becerilerine yönelik herhangi bir çalışma gerçekleştirme durumu olup olmadığı sorulduğunda yalnızca iki aile güvenlik becerilerine yönelik çocuklarının eğitime alındığını diğer aileler ise öğretmenlerin herhangi bir bilgi vermediğini, kendilerinin de bu yönde bir talepte bulunmadığını dile getirmişlerdir. Tablo 2.11 incelendiğinde ise kontrol grubunda katılımcıların yedisi anne biri babadır. Yaşlarının ortalaması 37.75, çocuklarının yaşlarının ortalaması ise dokuz olarak hesaplanmıştır. Kontrol grubunda yer alan anne-babaların sosyo-demografik özellikleri Tablo 2.12’de yer almaktadır.

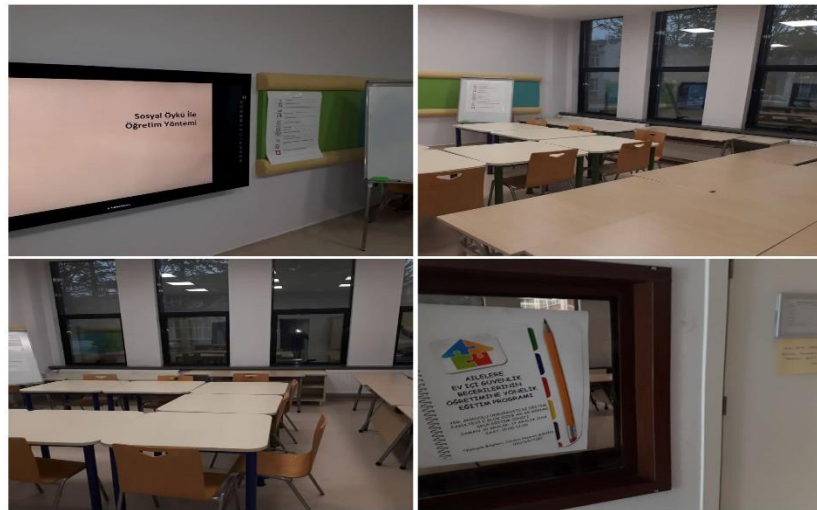
Tablo 2.12. Kontrol grubu katılımcı anne-babaların ve OSB olan çocuklarının sosyo-demografik özellikleri

Değişkenler	Katılımcı Anne-Baba					Çocuk			
	Yaş	Eğitim Durumu	Meslek	Aile Eğitimi	Cinsiyet	Yaş	Ev Kazası Geçirme Durumu	Sistematik Öğretim	Güvenlik Becerileri Eğitimi (Okul)
K1	37	Lise	Ev Hanımı	-	E	8	-	-	-
K2	31	Lisans	Memur	-	E	9	-	-	-
K3	36	Ön Lisans	Ev Hanımı	-	E	9	-	-	-
K4	33	Lise	Ev Hanımı	+	Ê	6	-	-	-
K5	32	Lise	Ev Hanımı	+	K	8	-	-	-
K6	39	Yüksek Lisans	Öğretmen	-	E	6	-	-	-
K7	47	Lisans	Bankacı	-	K	10	-	-	-
K8	47	Lisans	Öğretmen	-	K	16	-	-	-

Katılımcı anne-babaların eğitim düzeyinin lise ve üstü eğitim düzeyinde olduğu görülmektedir. Katılımcıların dördü ev hanımı, ikisi öğretmen, biri bankacı ve biriye memur olarak çalışmaktadır. Katılımcıların yalnızca ikisi bu eğitim öncesinde farklı konularda aile eğitim programlarına katıldığını belirtmiştir. OSB olan çocuklarının ev kazası geçirme durumuna ilişkin bakıldığında kaza geçirme durumuna bakıldığında ise herhangi bir kaza durumunun olmadığı görülmektedir. OSB olan çocukların güvenlik becerilerine ilişkin herhangi bir sistematik öğretim almadığı görülmektedir. Aileler okul ortamında da güvenlik becerilerine ilişkin herhangi bir çalışmada yer almadıklarını belirtmişlerdir. Aileler uygulama öncesinde yapılan ön görüşmelerde güvenlik konusunda bir eğitimin hem kendileri hem de çocukları için çok yararlı olacağını, ancak iş, ikinci çocuğun bakımı, hastalık gibi nedenlerle eğitim programının grup eğitimi oturumlarına katılamayacaklarını ifade etmişlerdir. Bu nedenle grup eğitimine devamlı ilgili sorun yaşayacaklarını dile getiren aileler eğitim materyallerinden yararlanan kontrol grubuna dâhil olmuşlardır. Görüşülen her aileye eğitim programı iki seçenek olarak sunulmuş, her ikisini de gerçekleştirmekte zorlanacaklarını dile getiren aileler uygulama sürecinde yer almamıştır.

2.6.4. Ortam

Araştırmanın ailelerle gerçekleştirilen eğitim programı uygulama süreci, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde bulunan ÖZEB AR-GE Birimi'nin grup eğitimi sınıfında gerçekleştirilmiştir. Uygulama ortamına ilişkin görseller Görsel 2.1'de gösterilmektedir.

Görsel 2.1 Grup eğitimi ortamı

Grup eğitim oturumunun gerçekleştirildiği ortamda yer alan sandalye ve masalar 'U' düzenine getirilmiş ve aileleri rahatsız etmeyecek şekilde oturumları kaydetmek üzere kameraya yerleştirilmiştir. Sunular araştırmacı tarafından grup eğitim sınıfında bulunan akıllı tahta aracılığıyla sunulmuştur. Aile eğitimi oturumları ortamdaki kamera ayaklığıyla sabitlenen bir video kamerayla grup eğitimleri boyunca kaydedilmiştir. Aile eğitim oturumları ön-test ve son-test oturumları dışında 11 grup eğitim oturumu olarak gerçekleştirilmiştir. Öğretim oturumları yaklaşık 16 saat sürmüştür. Ayrıca ön-test ve son-test oturumları için de ailelere yaklaşık 1,5 saatlik bir süre verilmiştir.

Aile eğitim oturumlarına yaklaşık 15'er dakikalık kahve araları verilmiş ve ikramda bulunulmuştur. Aileler kahve aralarında fakültenin kantininde kendileri için düzenlenen ortamda birlikte zaman geçirmişlerdir. Çocuklarını grup eğitim saatleri içerisinde beraberinde getirmek durumunda olan ailelerin çocuklarıyla ilgilenmek üzere özel eğitim öğretmenliği 3.sınıf lisans öğrencilerinden gönüllü olanlar belirlenmiş ve ailelerin eğitimde olduğu saatlerde çocuklarla ilgilenmeleri sağlanmıştır.

2.6.5. Bağımsız değişken

Çalışmanın bağımsız değişkeni Ailelere Yönelik Ev İçi Güvenlik Becerileri Eğitim Programıdır. Bu program anne-babaların ev içi güvenlik becerilerinin önemine yönelik farkındalık kazanmalarını, güvenlik becerilerinin öğretim sürecine ilişkin bilgi sahibi olmalarını ve program kapsamında öğrenecekleri öğretim yöntemleriyle çocuğuna öğretim sunma becerisini kazandırmayı amaçlayan bir eğitim programıdır. OSB tanılı çocuğa sahip anne-babalara ev içi güvenlik becerilerine yönelik hazırlanan Ev İçi Güvenlik Becerileri Eğitim Programı (EGBEP) tasarısının geliştirilme sürecine ilişkin bilgiler izleyen başlıklarda yer almaktadır.

2.6.5.1. Ev içi güvenlik becerileri eğitim programı tasarısı modeli

Ev İçi Güvenlik Becerileri Eğitim Programı (EGBEP), evde risk yaratacak durumlara karşı alınacak önlemleri, ev içi güvenlik becerilerini ve bu becerilerin birincil bakıcılara (anne, baba, dede vb.) çocuklarıyla ev ortamında nasıl çalışacağına ilişkin yöntemleri kapsayan bir program olarak tasarlanmıştır. Davranışları nedeniyle risk grubu içerisinde yer alan OSB olan çocukların ailelerine yönelik olarak hazırlanacak program tasarısında SUPSKY Eğitim Programı Tasarısı Modeli kullanılmıştır. Alanyazında yer alan modellerin program geliştirme üzerine olduğu, bu modellerde var olan programların geliştirilmesi üzerine çalışıldığı ve program tasarısının geliştirilme sürecine ayrıntılı

olarak yer verilmediği görülmektedir. SUPSKY Eğitim Program Tasarı Modeli, (a) program tasarımının planlanması, (b) programın masa başı tasarımı, değerlendirilmesi, geliştirilmesi (c) pilot uygulama olarak üç aşamada tasarım sürecini ele almaktadır. SUPSKY Eğitim Tasarısı Modeline göre EGBEP tasarısı geliştirilirken izlenen aşamalar Tablo 2.13'te gösterilmektedir.

Tablo 2.13. SUPSKY Eğitim Tasarımı Modeli Aşamaları

1. Program Tasarımının Planlanması
Ekiplerin Kurulması Çalışma Takviminin Belirlenmesi Alanyazın Taramasının Yapılması
2. Programın Masa Başlı Tasarımı, Değerlendirilmesi ve Geliştirilmesi
Eğitim Programının Bağlamı İhtiyaç Analizinin Yapılması Programın Masa Başında Tasarlanması Araç-Gereçlerin Oluşturulması Programın Değerlendirilmesi ve Geliştirilmesi
3. Pilot Uygulama
Eğiticilerin Eğitimi Eğitim Ortamının Oluşturulması Pilot Uygulama Koşullarına Karar Verilmesi Pilot Uygulama Sürecinin Planlanması Pilot Uygulamanın Gerçekleştirilmesi Pilot Uygulamanın Değerlendirilmesi Taslak Programın Geliştirilmesi

Bu eğitim programının tasarımının planlamasında araştırmacı tarafından bir çalışma takvimi belirlenmiş ve gerçekleştirilen aşamalar Tez İzleme Komitesiyle (TİK) paylaşılmıştır. TİK onayından sonra diğer aşamalar gerçekleştirilmiştir. Program tasarımının planlama aşamasında araştırmacı öncelikle alanyazında ev içi güvenlik becerilerine yönelik programlara, ilgili çalışmalara ve okul programlarında yer alan ev içi güvenliğe yönelik kazanımlara ulaşmıştır. Elde edilen bilgiler doğrultusunda programın teorik alt yapısını oluşturmuştur.

Program tasarımının ikinci aşamasında programın eğitim bağlamı doğrultusunda ihtiyaçları belirlemek için çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Gereksinim belirlemek üzere gerçekleştirilen nitel ve nicel çalışmalarda çocuğu OSB olan ailelerin ev içi güvenlik konusunda gereksinim duydukları konular, OSB olan çocuklarının güvenlik tehdidi oluşturacak riskli davranışları ve alınması gereken önlemlere yönelik konular belirlenmeye çalışılmıştır. Programın içeriği ve bu içerik doğrultusunda eğitim materyalleri araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Uluslararası ve/veya ulusal alanyazında güvenlik becerilerine yönelik çalışmaları olan beş uzman ve bu uzmanların yanı sıra eğitim programı geliştirme konusunda çalışmaları olan iki uzmanla programın

içeriği ve eğitim materyalleriyle ilgili olarak görüşülmüştür. Uzmanlarla program değerlendirme görüşme formu (EK-12) kapsamında görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler sırasında uzmanların vermiş olduğu dönütler doğrultusunda kitapçıkta yer alan yazımların düzenlenmesi, öğrenme çıktılarının kitapçığa eklenmesi gibi çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Değerlendirme sonucunda eğitim programının sunumuyla ilgili olarak iyileştirmeye yönelik öneriler sunulmuştur. Uzmanların program tasarısına dair önerilerini yansıtan örnek maddeler şu şekilde sıralanabilir:

- Öz değerlendirme yapılan formların bulunduğu sayfadaki açıklamalar detaylandırılması
- Kitapçıkta sosyal öykü cümle türlerinin iki başlık altında yer alan sınıflandırılmasına yer verilmesi
- Uygulama sürecinde ön test ve son test olarak kullanılması hedeflenen çoktan seçmeli bilgi testinde yer alan sıralama sorularında roma rakamı yerine doğrudan sayı sembollerinin kullanılması
- Çoktan seçmeli sorularda geçen ‘unsur’ ifadesi yerine ailenin daha kolay anlayabileceği ifadeler tercih edilmesi
- Kitapçık içerisine öğrenme çıktıları eklenmesi

Yukarıda sıralanan öneriler göz önünde bulundurularak program tasarısında düzenlemelere gidilmiş ve programa son hali verilmiştir.

Program düzenlemesinin ardından üçüncü aşamada programın uygulamasına yönelik eğitici kitapçığı oluşturulmuştur. Eğitim programının farklı uzman kişiler tarafından da ailelere kolaylıkla uygulanabilir olması ailelere yarar sağlaması ve programın yaygınlaştırılması açısından oldukça önemlidir. EGBEP grup eğitimi oturumları öncesinde ailelerle oturumların gerçekleştirileceği ortam ve programa yönelik kurallar listesi (EK-13) hazırlanmıştır. Kural listesi grup eğitimi yapılan sınıfın panosuna asılmış ve oturumlar öncesinde kurallar katılımcılara açıklanmıştır. EGBEP programının oturum planlaması yapılmış ve eş zamanlı olarak hem deney hem de kontrol grubunda oturumlar gerçekleştirilmiştir. Pilot uygulamanın sonunda deney grubundaki katılımcı ailelere programı değerlendirmek üzere odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Odak grup görüşmesinde ortaya çıkan öneriler doğrultusunda program tasarımına son hali verilmiştir.

EGBEP tasarısı geliştirilirken SUPSKY eğitim programı tasarımı modeli, eğitim programı tasarımını basamaklar halinde açıklaması nedeniyle tercih edilmiştir. Programın tasarlanma sürecine ilişkin verilecek detaylı bilgiler programın uyarlanması ve yinelenmesi açısından oldukça önemlidir.

2.6.5.2. Ev içi güvenlik becerileri eğitim program tasarımıında benimsenen yaklaşım

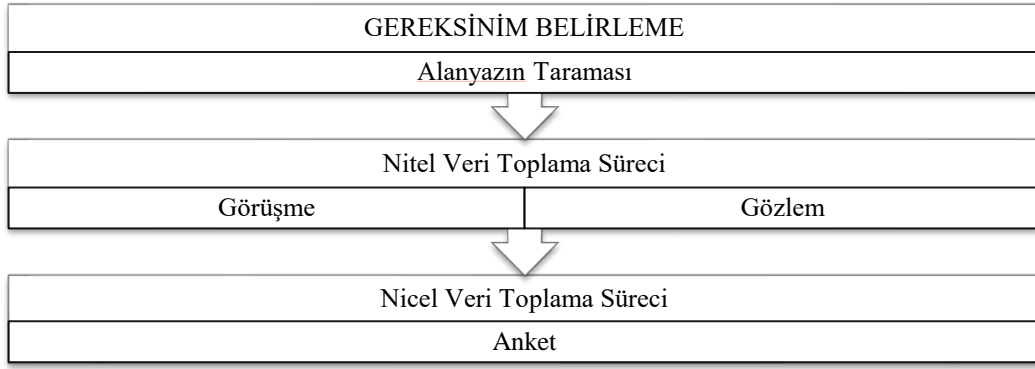
Özel eğitim alanında aile, sürecin aktif katılımcısı olarak yer almaktadır. Eğitimin sürekliliği için ailelerin aktif olarak katılımının sağlanması gerekmekte, katılımın sağlanması da ailelere sunulan aile eğitim programlarıyla mümkün olmaktadır. Bu eğitim programı tasarısı çocuğu OSB tanılı çocuğu olan ailelere yönelik hazırlanmıştır.

OSB olan çocuklarının riskli davranışları nedeniyle aileler ev kazalarına yönelik nasıl önlem almaları gerektiği ve çocuklarına ev içi güvenlik becerilerini nasıl öğretecekleri konusunda bilgilendirmeye gereksinim duymaktadır. Gereksinimleri doğrultusunda geliştirilen eğitim programı tasarısıyla ailelerin öğrenen ve sorunlarına çözümler üretebilen bireyler haline gelmeleri amaçlanmaktadır. Belirtilen gerekçeler doğrultusunda geliştirilen eğitim programı tasarısında sorun merkezli, yaşam şartları tasarımı yaklaşımları dikkate alınmıştır.

Sorun merkezli tasarımlar başlığı altında yer alan yaşam şartları tasarımı, öğrenenlerin kavrama yetenekleri geliştirilmeye ve yaşam içerisinde bulunan sorunlarını çözme becerisi kazandırmaya yönelik hazırlanan program tasarımlarıdır. Bu program tasarımıında konular belirlenirken öğrenenin bulunduğu durumun özellikleriyle program amaçları bağdaştırılmaktadır. Hazırlanacak EGBEP tasarımıında da ailelerin bir sorunu olarak ev içi güvenliği sağlama konusu belirlenmiştir. Bu sorunun çözümüne yönelik ailelerin ev ortamında alması gereken önlemler ve kazanması gereken beceriler üzerinde odaklanılmıştır.

2.6.5.3. Gereksinimlerin belirlenmesi

EGBEP tasarımı sürecinde araştırmanın birinci ve ikinci aşamasında gereksinim belirlemek üzere ailelerden hem nitel hem nicel veriler toplanmıştır. Gereksinim belirleme aşaması aşağıda yer alan Şekil 2.9'da gösterilmektedir.

Şekil 2.9. Gereksinim belirleme aşamaları

Eğitim tasarım süreci öncesinde yer alan gereksinim belirleme aşamasında öncelikle alanyazında ailelerle gerçekleştirilmiş olan ev içi güvenlik becerilerine yönelik araştırmalar incelenmiştir. Alanyazın incelendiğinde çalışmaların dil, iletişim, sosyal etkileşim başlatma vb. becerilerinin ya da belli öğretim yönteminin (örneğin; temel tepki öğretimi) çalışıldığı aile eğitim programlarının olduğu görülmektedir. Bu çalışmalarda ailelerin öğretici rolünde olduğu ve hazırlanan aile eğitim programlarının altı-sekiz haftalık programlar olarak ailelere sunulduğu görülmektedir. Ev içi güvenlik becerilerinin amaç olarak ele alındığı çalışmalara bakıldığında, çalışmaların sınırlı olduğu ve bu çalışmaların öğretim sürecinde ailelerin yer almadığı ve öğretici rolünde uzmanların olduğu görülmektedir.

Ev içi güvenlik becerileriyle ilgili uygulamalı çalışmaların yanı sıra ailelerin gereksinimlerini belirlemeye yönelik betimsel çalışmaların da sınırlı olduğu görülmektedir. Bu çalışma kapsamında ailelerin gereksinimlerini belirlemeye yönelik ilk olarak ailelerle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler sonrasında oluşturulan değerlendirme aracı formlarıyla OSB olan ailelerin ev içi güvenlik önlemleri ve OSB olan çocukların riskli davranışlarına ilişkin genel durumunun ortaya konulması amaçlanmıştır. Gereksinimler doğrultusunda program tasarımının amaçları oluşturulmuştur.

2.6.5.4. Program tasarımının amaçları

EGBEP anne-babaların çocukları için gerekli olan ev içi güvenlik kavramları öğrenmesini ve becerileri etkili olarak kullanabilmelerini ve anne-babalara güvenlik becerilerini ev ortamında öğretebilir duruma gelmelerini amaçlayan bir eğitim programıdır.

EGBEP tasarısında ev güvenliği konusunda bilinçlenme, tehlikelerin farkında olma gibi duyuşsal alana yönelik, güvenlik becerilerini tanımlama, öğretim planında yer alan unsurları tanıma gibi bilişsel alana yönelik amaçlar bulunmaktadır. Duyuşsal ve bilişsel alana yönelik amaçların yanı sıra programa katılan ebeveynin belirlenen yöntemleri kullanarak uygulama gerçekleştirmesine yönelik devinişsel alana yönelik amaçlar da bulunmaktadır.

EGBEP tasarısında bilişsel alanda 74, duyuşsal alanda 48 ve devinişsel alanda 28 amaç bulunmaktadır. Amaç sayılarına uygun olarak konu içeriklerinin yoğunlukları belirlenmiş ve belirlenen amaçlar doğrultusunda içerik hazırlama aşaması gerçekleştirilmiştir. İçerikte yer alan konular ve eğitim programı kapsamında gerçekleştirilen öğretim etkinlikleri tüm amaçları karşılayacak şekilde hazırlanmıştır. Program tasarısının amaçları ve içerikler belirtke tablosuna yerleştirilmiştir.

2.6.5.5. İçerik belirlenmesi

EGBEP tasarısı içeriğinin düzenlenmesinde doğrusal programlama yaklaşımı temel alınmıştır. Doğrusal programlama yaklaşımı aşamalılık özelliği olan ders ve programların içeriğinin sunumunda kullanılmaktadır. Bu yaklaşımda bilgiler birbiriyle yakın ilişkili, sıralı olarak sunulmaktadır (Demirel, 2017, s. 143). EGBEP tasarımı 11 grup eğitim oturumu, iki izleme oturumu olmak üzere toplam 13 oturumdan oluşmaktadır. Her öğretim oturumu farklı öğretim yöntem ve tekniklerini içeren beş öğretim etkinliğini içermektedir. Eğitim programı içeriğinin konu başlıkları aşağıda sıralanmaktadır:

- Otizm Spektrum Bozukluğu ve Güvenlik Becerileri
- Evde Oluşabilecek Riskli Durumlar ve Ev İçi Güvenlik Önlemleri
- Öğretim Planı Hazırlama ve Öğretim Süreci
- Davranışsal Müdahale Öğretim Yöntemi
- Sosyal Öykü Öğretim Yöntemi
- Video Modelle Öğretim Yöntemi

Her bir konu başlığına ilişkin ailelerle öğretim oturumları en az bir oturum gerçekleştirilmiştir. Öğretim yöntemlerinin anlatıldığı oturumlar iki oturum olacak şekilde planlanıp yürütülmüştür. İlk oturumda öğretim yöntemine yönelik genel bilgiler verilmiş olup ikinci oturumda ailelerin yöntemi nasıl uygulayacağı canlandırma yoluyla anlatılmıştır. Uygulama sürecinin akışı, her oturumun konu başlıkları ve işleyişi Tablo 2.14'te gösterilmektedir:

Tablo 2.14. Uygulama süreci oturumları ve konu başlıkları

Oturumları No.	Grup Eğitim Oturumu	Konu Başlıkları
GRUP EĞİTİM OTURUMLARI	Ön- Test Oturumu ve I. Oturumu	Tanışma Ön Test Uygulama Program Tanıtımı Eğitim Materyallerinin Katılımcılara Dağıtılması Otizm Spektrum Bozukluğu ve Güvenlik Becerileri OSB Olan Çocukların Özellikleri Güvenlik Becerileri Ev İçi Güvenlik Becerileri
	II. ve III. Oturumu	Evde Oluşabilecek Riskler ve Ev İçi Güvenlik Önlemleri Salon (Riskler ve Önlemler) Çocuk Odası (Riskler ve Önlemler) Banyo-WC (Riskler ve Önlemler) Yatak Odası (Riskler ve Önlemler) Mutfak (Riskler ve Önlemler) Balkon (Riskler ve Önlemler) Bahçe (Riskler ve Önlemler)
	IV. ve V. Oturumu:	Öğretim Planı Oluşturma Performans Belirleme Beceri Analizi Öğretim Ortamının ve Zamanının Hazırlanması Öğretim Yöntemlerinin Seçilmesi ve Materyallerin Hazırlanması Öğretim Planının Yazılması Öğretimin Değerlendirilmesi
	V. ve VI. Oturumu:	Öğretim Yönteminin Seçilmesi I (Davranışsal Müdahale Öğretim Yöntemi) Davranışsal Müdahale Öğretim Yönteminin Kullanımına İlişkin Sunumun Yapılması Davranışsal Müdahale Öğretim Yönteminin Kullanımına İlişkin Örnek Animasyon Videonun İzlenmesi Davranışsal Müdahale Öğretim Yöntemine İlişkin Plan Yazımının Sınıf Ortamında Gerçekleştirilmesi Örnek Öğretim Uygulaması I Davranışsal Müdahale Öğretim Yöntemine Yönelik Örnek Planın Yazılması Davranışsal Müdahale Öğretim Yöntemine ile Hazırlanan Örnek Planın Sınıf Ortamında Uygulanması (Canlandırma)
	VII. ve VIII. Oturumu:	Öğretim Yönteminin Seçilmesi II (Sosyal Öykü Öğretim Yöntemi I. Aşama) Sosyal Öykü Yazma Sürecine İlişkin Sunumun Yapılması Sosyal Öyküde Cümle Türlerine İlişkin Alıştırmaların Yapılması Sınıf Ortamında Örnek Sosyal Öykülerin İncelenmesi Sınıf Ortamında Sosyal Öykü Yazılması (Grup Çalışması) Öğretim Yönteminin Seçilmesi II (Sosyal Öykü Öğretim Yöntemi II. Aşama) Sosyal Öykü Öğretim Uygulaması Sürecine İlişkin Sunumun Yapılması Sosyal Öykü Öğretim Yönteminin Uygulanmasına İlişkin Örnek Animasyon Videonun İzlenmesi Örnek Öğretim Uygulaması II Sosyal Öykü Öğretim Yöntemine Yönelik Örnek Planın Yazılması Sosyal Öykü Öğretim Yöntemine ile Hazırlanan Örnek Planın Sınıf Ortamında Uygulanması (Canlandırma)

Tablo 2.14. (Devam) *Uygulama süreci oturumları ve konu başlıkları*

GRUP EĞİTİM OTURUMLARI	
VII. ve VIII. Oturumu:	Öğretim Yönteminin Seçilmesi II (Sosyal Öykü Öğretim Yöntemi I. Aşama) Sosyal Öykü Yazma Sürecine İlişkin Sunumun Yapılması Sosyal Öyküde Cümle Türlerine İlişkin Alıştırmaların Yapılması Sınıf Ortamında Örnek Sosyal Öykülerin İncelenmesi Sınıf Ortamında Sosyal Öykü Yazılması (Grup Çalışması) Öğretim Yönteminin Seçilmesi II (Sosyal Öykü Öğretim Yöntemi II. Aşama) Sosyal Öykü Öğretim Uygulaması Sürecine İlişkin Sunumun Yapılması Sosyal Öykü Öğretim Yönteminin Uygulanmasına İlişkin Örnek Animasyon Videonun İzlenmesi Örnek Öğretim Uygulaması II Sosyal Öykü Öğretim Yöntemine Yönelik Örnek Planın Yazılması Sosyal Öykü Öğretim Yöntemine ile Hazırlanan Örnek Planın Sınıf Ortamında Uygulanması (Canlandırma)
IX. ve X. Oturum	Öğretim Yönteminin Seçilmesi III (Video Modelle Öğretim Yöntemi I. Aşama) Video Modelle Öğretim Videosu Hazırlama Sürecine İlişkin Sunumun Yapılması Sınıf Ortamında Örnek Öğretim Videosunun İncelenmesi Öğretim Yönteminin Seçilmesi III (Video Modelle Öğretim Yöntemi III. Aşama) Video Modelle Öğretim Uygulaması Sürecine İlişkin Sunumun Yapılması Video Modelle Öğretim Yönteminin Uygulanmasına İlişkin Örnek Animasyon Videonun İzlenmesi Örnek Öğretim Uygulaması II Video Modelle Öğretim Yöntemine Yönelik Örnek Planın Yazılması Video Modelle Öğretim Yöntemine ile Hazırlanan Örnek Planın Sınıf Ortamında Uygulanması (Canlandırma)
XI. Oturum	Kapanış Son Test Uygulama Katılımcılara Teşekkür Belgelerinin Dağıtılması İkram Sunumu
I. Oturum	Taslak Öğretim Planının Katılımcıyla Birlikte Gözden Geçirilmesi Öğretim Planına Yönelik Geribildirim Sunulması Öğretim Planına Son Halinin Verilmesi
II. Oturum	Öğretim Uygulamasının Katılımcı Tarafından Gerçekleştirilmesi Öğretim Uygulamasına Yönelik Geribildirim Sunulması Öğretim Uygulamasına Yönelik Katılımcının Sorularının Yanıtlanması

2.6.5.5.1. Eğitim materyalleri

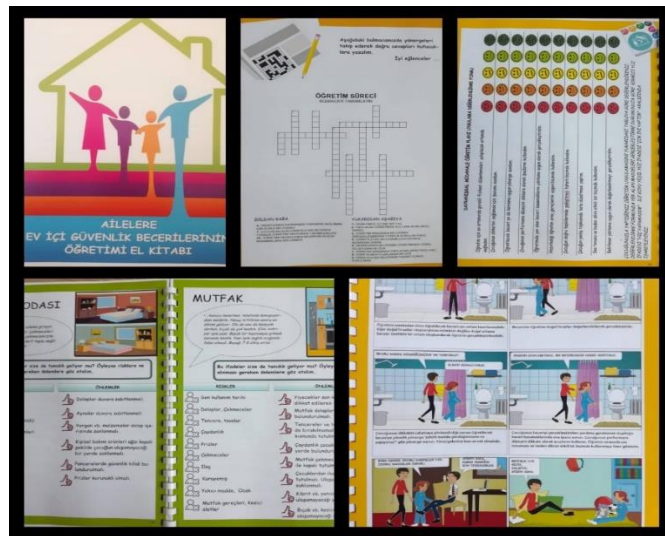
Eğitim programının hedef kitlesi doğrultusunda öğrenme yaşantılarını zenginleştirmeye, öğrenmeyi kolaylaştırmaya ve hedef kitlenin motivasyonunu artırmaya yönelik materyaller tasarlanmıştır. Katılımcılara dağıtılan ana materyalleri (a) katılımcı

kitapçığı, (b) güvenlik becerileri, ev içi güvenlik önlemleri ve beceri öğretimine yönelik yöntemlerin kullanımını içeren eğitim sunumları, (c) yedi animasyon video, (d) grup çalışma sayfaları ve (e) ev ödevi sayfaları olarak hazırlanmıştır. Bu materyallerin yanı sıra katılımcılara kitapçık, not defteri, etkinlik ve ödev dosyası, program akışını gösteren doküman, yaka kartı, kalem, kural listesi çıktı sayfasından oluşan bir program çantası dağıtılmıştır. Görsel 2.2’de program çantası ve içinde yer alan materyaller yer almaktadır.

Görsel 2.2. EGBEP çanta ve eğitim materyalleri

Katılımcı Kitapçığı: Katılımcı kitapçığı program içeriği ve programın amaçları doğrultusunda programın hedef kitlesi tarafından anlaşılır bir dil kullanarak hazırlanmıştır. Katılımcı kitapçığı; (a) bilgilendirici bölümler, (b) kendi kendini değerlendirme araçları, (c) bulmaca etkinlikleri ve (d) uygulama sürecini anlatan çizgi romanlardan oluşmaktadır. Toplam 87 sayfadır. Görsel 2.3’te katılımcı kitapçığının içeriğine yönelik bazı görseller sunulmaktadır. EK-14’te katılımcı kitapçığına yönelik örnek görseller yer almaktadır.

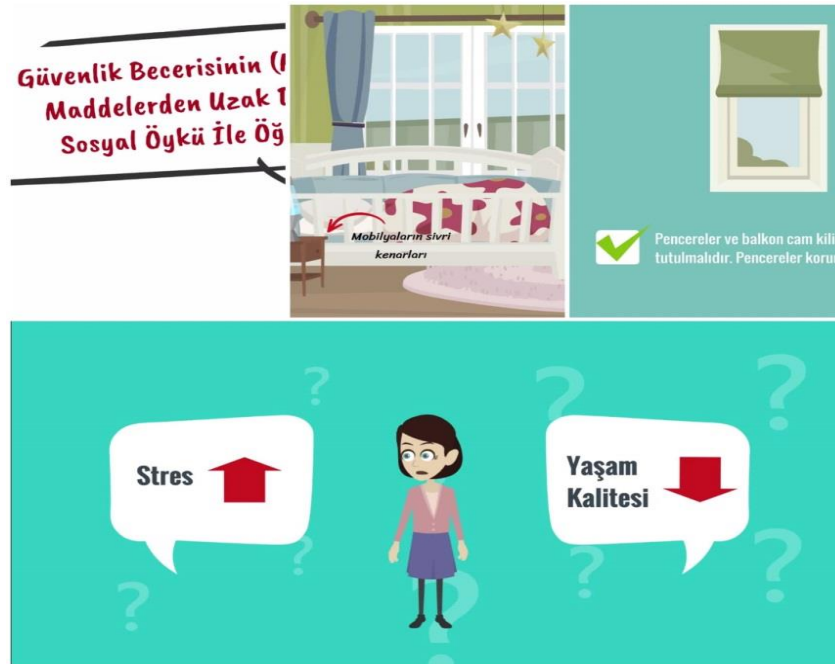
Görsel 2.3. EGBEP katılımcı kitapçığı içerik

Eğitim Sunumları: Öğretim oturumlarında program içeriğini aktarmak için araştırmacı tarafından görsellerin yoğunlukta olduğu power point programıyla sunumlar hazırlanmıştır. Öğretim oturumlarında kullanılan eğitim sunumlarının araştırmacı tarafından etkileşimli olarak sunulmasına dikkat edilmiştir. Eğitim sunumlarına ilişkin örnek görüntüler Görsel 2.4’te yer almaktadır.

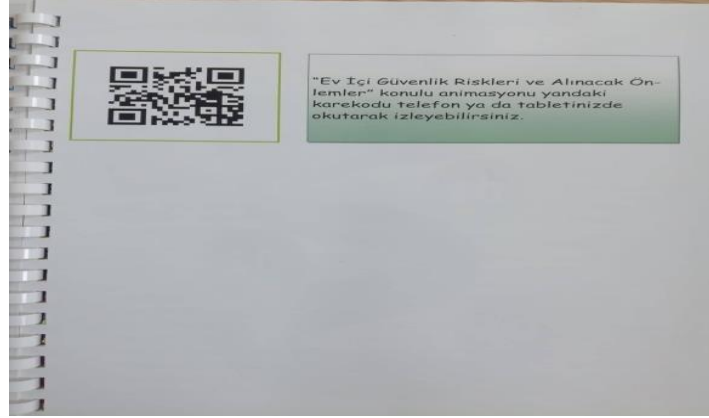
Görsel 2.4. Eğitim sunumlarına ilişkin örnek görüntüler

Animasyon Videolar: Program amaçları doğrultusunda, katılımcı kitapçığıyla paralellik gösteren toplam yedi animasyon video bulunmaktadır. Animasyon videolarının senaryoları ve içerikte sunulacak bilgiler araştırmacı tarafından oluşturulmuş olup bir firma tarafından animasyon videosu haline getirilmiştir. Konulara göre hazırlanan animasyonların örnek görüntüleri Görsel 2.5’te sunulmaktadır.

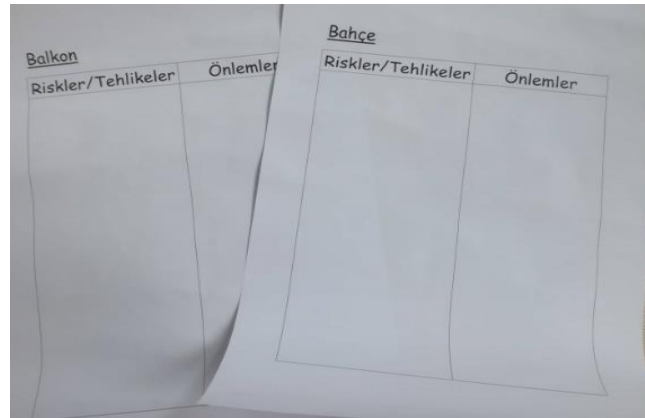
Görsel 2.5. Animasyonların örnek görüntüleri

Hazırlanan animasyon videolar yalnızca grup eğitim oturumlarında değil, kitapçıklarda yer alan bölümlerde de katılımcı ailelerle paylaşılmıştır. Katılımcı ailelere hazırlanan animasyon videoların aktarıldığı CD ve DVD kaybedilmesi, evde bilgisayarın olmaması gibi herhangi bir sorunla karşılaşılmasını için araştırmacı tarafından akıllı telefonlardan açılmak için uygun QR kodlar haline getirilerek kitapçık içerisine konuyla ilgili olan bölüme yerleştirilmiştir. Ayrıca ailelere kitapçığın son sayfalarında QR kod okutma için programın nasıl indirileceği ve bu programın nasıl kullanılacağı basamaklar halinde görsellerle anlatılmıştır. Kontrol grubunda yer alan katılımcı ailelere dağıtılan kitapçıklar da aynı şekilde hazırlanmıştır. Görsel 2.6'da kitapçık içerisinde QR kod alanları gösterilmektedir.

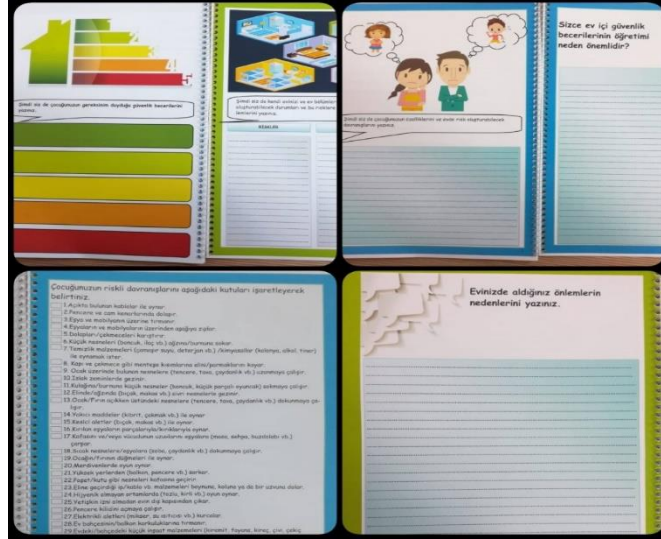
Görsel 2.6. QR kod alanı

Grup Çalışma Sayfaları: Grup eğitim oturumlarında katılımcı ailelerle anlatılan konuyu pekiştirmeyi amaçlayan araştırmacı tarafından hazırlanan A3 ve A4 boyutunda farklı boyutlarda hazırlanan çalışma sayfalarıdır. Bu çalışma sayfaları ev bölümlerine ilişkin riskler ve önlemlerin yazılacağı bölümlerin olduğu A3 boyutundaki sayfalar olarak hazırlanmıştır. Çalışma sayfaları örneklerine Görsel 2.7'de yer verilmektedir.

Görsel 2.7. Çalışma sayfası örnek

Ev Ödevi Sayfaları: Uygulama sürecinde katılımcı ailelerin duyuşsal alana yönelik amaçlarını değerlendirmek için hazırlanan evde yapmaları gereken ödev sayfalarıdır. Ailelere uygulama süreci boyunca beş ödev sayfası verilmiştir. Ev ödevi sayfalarına ilişkin örnek görseller Görsel 2.8’de yer almaktadır.

Görsel 2.8. Ev ödevi sayfaları örnek

Katılımcılara dağıtılan eğitim materyallerinin yanı sıra araştırmacı öğretim oturumlarında kullanmak üzere (a) program afişi (EK-15), (b) poster baskılar, (c) çalışma kağıtları, (d) A3 boyutunda grup kural listesi, (e) ödevlerini eksiksiz getiren ailelere pekiştireç niteliğinde yaka kartı ve (f) öğretim yöntemlerinin canlandırma yoluyla yapılan oturumlarda boş deterjan kutuları, bulaşık tabletleri kullanmıştır. Grup eğitimi yapılacak olan deney grubuna kurallar tanışma günü okunmuş ve sınıf içerisinde katılımcı ailelerin görebileceği bir panoya asılmıştır. Grup kuralları, sınıf düzenini sağlamak ve katılımcıların kişisel paylaşımlarının gizliliğine yönelik olarak sekiz kuraldan oluşmaktadır. Grup kural listesi aynı zamanda katılımcı ailelerin etkinlik dosyasına da yerleştirilmiştir.

Deney ve kontrol grubu olmak üzere her iki gruba da program çantaları verilmiştir. Ancak kontrol grubu, çantada bulunan grup eğitimi sırasında araştırmacı tarafından kullanılan ve öğretim sonunda katılımcılara ödev olarak verilen çalışma kağıtlarından yararlanmamıştır.

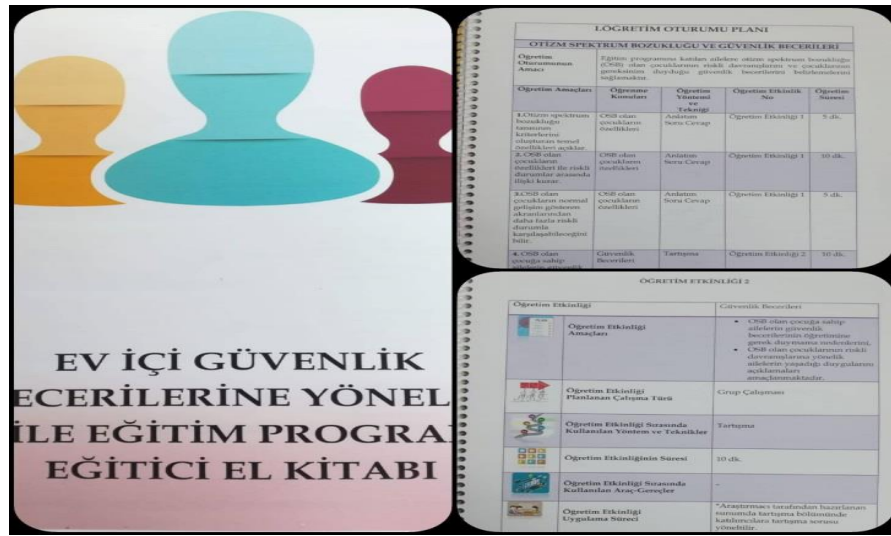
Bireysel görüşme öncesinde ve sırasında oluşabilecek sorunlara yönelik hem araştırmacı hem de katılımcıya yönelik altı kural oluşturulmuştur. Bu kural listesi (EK-16) katılımcı ailelerin program çantasında yer alan etkinlik dosyasına konulmuştur.

2.6.5.6. Öğrenme yaşantılarının düzenlenmesi

OSB olan çocuğa sahip ailelerin program içeriği kapsamında öğrenme yaşantıları düzenlenirken düz anlatım, örnek olay, gösterip yaptırma, bireysel çalışma yöntemi, tartışma vb. birden çok yöntem ve teknik kullanılmıştır. Öğrenme-öğretme sürecine ve kullanılan yöntem ve tekniklere ilişkin bilgiler öğretim oturumları başlığı altında anlatılmaktadır.

2.6.5.6.1. Öğretim oturumları

Uygulama sürecinde deney grubunda yer alan katılımcı ailelerle altı öğretim oturumu, her öğretim oturumunda tek aralı günde iki oturum olmak üzere gerçekleştirilmiştir. Öğretim oturumlarının ortalama süresi iki saat olarak planlanmış ve bu doğrultuda içerik sunulmuştur. Her öğretim oturumuna yönelik amaçlar ve amaçları kapsayacak öğretim etkinlikleri belirlenmiştir. Öğretim oturum amaçları ve öğretim etkinliklerinin içerisinde olduğu eğitici kitapçığı hazırlanmıştır. Bu kitapçıkta ayrıca değerlendirme formları, ailelere dağıtılacak çalışma ve ödev sayfaları da bulunmaktadır. Eğitici kitapçığında yer alan öğretim amaçları ve öğretim etkinliklerine yönelik örnek görüntüler Görsel 2.9’da sunulmaktadır.

Görsel 2.9. Eğitici kitapçıkta yer alan içerik örnekleri

Öğretim oturumları amaçları doğrultusunda öğretim etkinliklerini kapsayan, oturumda kullanılacak yöntem ve tekniklerin detaylı olarak ele alındığı ders planları yazılmıştır. Ders planı örneği Tablo 2.15’te yer almaktadır.

Tablo 2.15. Ders plan örneği

Ders:	Öğretim Oturumu 1
Konu:	Otizm Spektrum Bozukluğu ve Güvenlik Becerileri
Süre:	45+45 dakika
Amaçlar:	<ul style="list-style-type: none">• Otizm spektrum bozukluğu tanısının kriterlerini oluşturan temel özellikleri açıklar.• OSB olan çocukların özellikleri ile riskli durumlar arasında ilişki kurar.• OSB olan çocukların risk grubu içerisinde yer aldığını farkındadır.• OSB olan çocuğunun riskli davranışlarının farkında olur.• OSB olan çocukların normal gelişim gösteren akranlarından daha fazla riskli durumla karşılaşabileceğini bilir.• OSB olan çocuğa sahip ailelerin güvenlik becerilerinin öğretimine gerek duymama nedenlerini açıklar.• OSB olan çocuklara güvenlik becerileri öğretimi konusunda duyarlılık gösterir.• OSB olan çocuğuna güvenlik becerisi öğretim konusunda isteklilik gösterir.• OSB olan çocuklarının riskli davranışlarına yönelik ailelerin yaşadığı duygu durumunu açıklar.• Güvenlik becerisini tanımlar.
Yöntem ve Teknikler	Düz Anlatım
Eğitim	Küçük Grup Öğretimi
Materyalleri	Animasyon Video (1) Powerpoint Sunum Dosyası
	Öğretme-Öğrenme Etkinlikleri (Uygulama Süreci)
Giriş	Tanışma ve ön test oturumu ardından verilen kahve molasından sonra I. Öğretim oturumu araştırmacı tarafından başlatılır. Programın amacı ve program sonunda kazanılması hedeflenen amaçlar üzerine konuşur. Araştırmacı katılımcılara programa ve program sürecince uyulması gerekenlere ilişkin hatırlatmalar yapar. Program tanıtımını anlatan animasyon videoyu oynatır. Video sonunda ailelerin paylaşımlarını dinler. Ailelere duygu ve düşünce paylaşımı için teşekkür eder. Yoğun programımızın öğretim oturumumuza başlayalım öyleyse diyerek katılımcıların dikkatini çeker.
Dikkat Çekme	Gerçekleştirilecek öğretim oturumunun içeriğine ve öğretim sonunda kazanılması hedeflenen amaçları katılımcılara sunar.
Öğrenme Amaçlarıyla İlgili Bilgi Verme	
Ön bilgilerin Hatırlatılması	Belirlenen bu amaçlarda geçen kavramların ne anlama geldiği sorulur? Otizm spektrum bozukluğu nedir? Risk nedir? Riskli davranışlar neler olabilir? Güvenlik nedir? Güvenlik becerisi nedir?
Uyarıcı Materyalin Sunulması	Sorularını katılımcılara yönlendirir. Söz almak isteyen katılımcıları dinler ve katkıları için teşekkür eder. Şimdi hep birlikte bu kavramları ve bu kavramların programımız ile ilgisine bir bakalım diyerek sunusuna başlar.

Tablo 2.15. (Devam) Ders plan örneği

Gelişme	Uyarıcı Materyalin Sunulması	Şimdi hep birlikte bu kavramları ve bu kavramların programımız ile ilgisine bir bakalım diyerek sunusuna başlar.
	Rehberlik Etme	Araştırmacı sunumu sırasında kavramları açıklar ve bu kavramlara ilişkin örnekler verir. Araştırmacı katılımcıların kendi çocukluklarından ve şimdiki yaşantılarından örnekler vermesini ister. Anlatılan örnek olaylar doğrultusunda kavramlara açıklık getirir.
	Amaçlanan Davranışı Ortaya Çıkarma	Araştırmacı katılımcıları 6 gruba ayırır ve her gruptan bir sekreter ve bir lider seçmesini ister. Seçim sonrasında ailelere ‘Araştırmalar ailelerin güvenlik becerilerini öncelik beceri olarak düşünmediklerini ifade etmektedir. Sizce bu durumun gerekçeleri neler olabilir? Ailelere yazmaları için bir dakika verir. Süre sonunda grup liderleri grubun fikirlerini sunar.
	Dönüt Düzeltme Verme	Araştırmacı grup tartışması sonrasında konuşulan fikirleri toparlar. Katılımcıların fikirleri doğrultusunda dönüt ve düzeltmelerde bulunur. Konu ile ilgili sunum bölümüne devam eder.
	Sonuç Kalıcılık ve Genellemeyi Sağlama	Ailelere sunum sonunda çocukları için güvenlik becerileri öğretiminin neden önemli olduğunu anlatan bir kompozisyon ödevi hazırlamaları ve bir dahaki öğretim oturumunda getirmeleri istenir.

Öğretim basamaklarına ve kullanılan yöntemlere uygun olarak ders planları yazılmıştır. Öğretim sunmaya yönelik oluşturulan basamaklar ders planında olmakla birlikte ‘Araştırmacı Öğretim Sunma Değerlendirme Formu’nda da dikkate alınmış ve araştırmacının öğretim sunma becerilerine yönelik bir uzman tarafından puanlanmıştır.

2.6.5.6.2. İzleme oturumları

Öğretim oturumlarının ardından katılımcı ailelerle iki ayrı bireysel görüşme yapılarak izleme oturumları gerçekleştirilmiştir. İlk bireysel görüşmede deney grubundaki ailelerden çocuklarına öğretmeyi hedefledikleri bir güvenlik becerisine yönelik plan hazırlamaları istenmiştir. Hazırlanan plana yönelik araştırmacıyla yapılan görüşme sırasında plana yönelik geri bildirimler doğrultusunda düzeltmeler yapılmıştır. İzleme oturumlarının ikinci bireysel görüşmesinde ailenin çekmiş olduğu öğretim videosu izlenmiş ve aileye geri bildirimler sunulmuştur. Bireysel görüşmede katılımcı ailelerin soruları yanıtlanmıştır.

Kontrol grubunda izleme oturumlarında gerçekleştirilen ilk bireysel görüşmeye kitapçıktan edindikleri bilgiler doğrultusunda bir öğretim videosu hazırlayarak gelmesi

istenmiştir. Öğretim videoları aileyle birlikte izlenmiş, sonrasında ailelere eğitim programı içeriğiyle ilgili bilgi aktarılmıştır. İkinci bireysel görüşmelerde ailelerden çocuklarına öğretmek istedikleri bir güvenlik becerisine yönelik plan hazırlanmıştır. Ailelerin öğretime yönelik soruları yanıtlanmıştır.

2.6.5.7. Bağımlı değişken

Araştırmanın bağımlı değişkeni, anne-babaların ev içi güvenlik becerilerine ilişkin bilgi ve öğretim sunma davranışlarıdır.

2.6.5.8. Veri toplama araçları

Veri toplama sürecinde eğitim programının etkililiğini belirlemek için araştırmacı tarafından geliştirilen bilgi testleri ve değerlendirme formları kullanılmıştır. Her bir bilgi testi ve değerlendirme formunun geliştirilmesinde öncelikle uzmanlarla görülmüş ve ardından pilot uygulamalar gerçekleştirilmiştir. İzleyen başlıklarda bilgi testleri ve değerlendirme formlarının geliştirilmesi sürecine ve kullanımına ilişkin bilgilere yer verilmektedir.

2.6.5.8.1. Eğitim programı bilgi testi formu (Çoktan seçmeli soru testi)

Katılımcı ailelerin eğitim programına ilişkin bilgi düzeylerini değerlendirmek üzere araştırmacı tarafından bilgi testi geliştirilmiştir. Araştırmacı tarafından çoktan seçmeli 30 soruluk bir test hazırlanmıştır. Hazırlanan taslak test formu ilk değerlendirme için özel eğitim alanından yedi uzmana gönderilmiştir. Uzmanların dönütleri sonrasında düzenlenen test formu ikinci değerlendirme için özel eğitim alanında uzman ve doktora derecesine sahip toplam beş kişiye gönderilmiş ve hazırlanan soru maddelerini 'Bloom Taksonomisi'ne göre sınıflandırmaları istenmiştir. Uzmanlar tarafından sunulan taksonomi çizelgeleri karşılaştırılmış ve uzmanlarla görüş ayrılığı olan noktalarda görüş birliğine ulaşılmaya çalışılmıştır. Uzman görüşleri sonrasında soru maddelerinde gerekli düzenlemeler yapılmıştır. İkinci değerlendirme sonrasında düzenlenen soru formu pilot uygulama için iller belirlenmiştir. Belirlenen illerde yaşayan İstanbul, Ankara, Sakarya ve Nevşehir illerinde ailelere uygulanmak üzere gönderilmiştir. Pilot uygulama için ailelerden dönen toplam 59 çoktan seçmeli bilgi testi formu incelenmiş ve her bir soru maddesinin madde güçlük ve madde ayırt edicilik indeksleri hesaplanmıştır. Tablo 2.16'da her bir soru maddesinin madde güçlük ve madde ayırt edicilik indeksleri sunulmaktadır.

Tablo 2.16. *Bilgi testinde yer alan maddelerin madde güçlük ve madde ayırt edicilik indeksleri*

Soru Maddesi	Madde Ayırt Edicilik İndeksi	Madde Güçlük İndeksi
Soru Maddesi 1	0.56	0.47
Soru Maddesi 2	0.06	0.19
Soru Maddesi 3	0.25	0.27
Soru Maddesi 4	0.06	0.25
Soru Maddesi 5	0.56	0.36
Soru Maddesi 6	0.56	0.41
Soru Maddesi 7	0	0
Soru Maddesi 8	0.37	0.72
Soru Maddesi 9	0.50	0.44
Soru Maddesi 10	0.50	0.36
Soru Maddesi 11	0.68	0.58
Soru Maddesi 12	0.50	0.50
Soru Maddesi 13	0.50	0.44
Soru Maddesi 14	0.25	0.27
Soru Maddesi 15	0.12	0.33
Soru Maddesi 16	0.06	0.14
Soru Maddesi 17	0.31	0.36
Soru Maddesi 18	0.06	0.25
Soru Maddesi 19	0.10	0.28
Soru Maddesi 20	0.25	0.11
Soru Maddesi 21	0.06	0.25
Soru Maddesi 22	0.37	0.39
Soru Maddesi 23	0.19	0.30
Soru Maddesi 24	0.68	0.53
Soru Maddesi 25	0.37	0.50
Soru Maddesi 26	0.56	0.25
Soru Maddesi 27	0	0.28
Soru Maddesi 28	0.5	0.33
Soru Maddesi 29	0.31	0.58
Soru Maddesi 30	0.25	0.33

Çoktan seçmeli sorulardan oluşan bilgi testinin madde ayırt edicilik ve madde güçlük indeksleri incelenmiştir. Belirlenen indeksler doğrultusunda soru sayısı azaltılmıştır. Madde güçlük indeksi düşük düzeyde olan 10 soru maddesi bilgi testi formundan çıkarılmıştır. Bilgi testi formunda yer alan soru sayısı 20 olarak belirlenmiş ve son hali verilmiştir. EK-17’de çoktan seçmeli bilgi testi formu yer almaktadır.

2.6.5.8.2. Eğitim programı bilgi testi formu (Açık uçlu soru testi)

Katılımcı ailelerin eğitim programında yer alan amaçları edinimlerini belirlemek için çoktan seçmeli bilgi testinin yanı sıra ailelere açık uçlu beş sorudan oluşan bilgi testi geliştirilmiştir. Geliştirilen bilgi testi uzman görüşü için yedi uzmana gönderilmiş ve uzmanların dönütleri doğrultusunda düzenlemelere gidilmiştir. Uzman görüşünün ardından beş aileyle pilot uygulama gerçekleştirilmiştir. Pilot uygulama sonrasında herhangi bir düzeltmeye gidilmemiştir. EK-18’de açık uçlu bilgi testi formu yer almaktadır. Beş sorudan oluşan testte her soru 20 puan niteliğinde olup toplam

alınabilecek en yüksek puan ‘100’ puan olarak belirlenmiştir. Katılımcı ailelerin doldurmuş oldukları ön-test ve son-test test formları üç uzman kişi tarafından okunmuş ve puanlanmıştır.

2.6.5.8.3. Öğretim uygulaması değerlendirme formları

Araştırmacı tarafından eğitim programı içeriğinde yer alan öğretim yöntemlerinin uygulama basamaklarından oluşan değerlendirme formları geliştirilmiştir. Eğitim programı içeriğinde anlatılan yöntemlere ve öğretim planı hazırlamaya yönelik oluşturulan altı değerlendirme formu rubrik şeklinde hazırlanmıştır. Değerlendirme formlarının sayı kullanılmaksızın yüz ifadeleriyle derecelendirilmiş olan form hali katılımcı kitapçıklarına ailelerin öğretimleri değerlendirmelerini sağlamak amacıyla yerleştirilmiştir. Geliştirilen uygulama formları özel eğitim alanında uzman ve doktora derecesine sahip beş kişiye gönderilmiştir. Gelen geri bildirimler doğrultusunda formlarda düzeltmeler yapılmıştır. EK-19’da değerlendirme formları yer almaktadır.

2.6.5.8.4. Araştırmacı öğretim sunma davranışını değerlendirme formu

Öğretim oturumları boyunca ailelerin öğrenmesinde program tasarısını oluşturulan içerik, materyaller kadar diğer önemli bir etken de araştırmacının grup eğitim oturumları boyunca sergilediği öğretim sunma becerileridir. Eğitim programının yüksek bir güvenilirlikle sunulması programın etkililiğinde önemli rol oynamaktadır. Araştırmacının öğretim oturumları boyunca öğretim sunma becerilerini değerlendirmeye yönelik form (EK-20) hazırlanmıştır. Bu form hazırlanırken Gagne’nin öğrenme basamaklarından yararlanılmıştır. Geliştirilen değerlendirme formu rubrik şeklinde oluşturulmuştur. Araştırmacının sergilemediği basamak ‘0’, sergilediği basamak ise en yüksek ‘10’ olmak üzere derecelendirilmiştir. Değerlendirme formundan alınan en düşük puan ‘0’, en yüksek puan ise ‘100’ olarak belirlenmiştir.

2.6.5.9. Değerlendirme sürecinin belirlenmesi

Program amaçları doğrultusunda katılımcıların hem bilişsel alana hem de devinışsel alana dayalı olarak değerlendirmeleri gerçekleştirilmiştir. Duyuşsal alana ilişkin değerlendirmeler katılımcılara grup eğitimi sonunda verilen ödevlerden toplanan bilgiler doğrultusunda gerçekleştirilmiştir.

Program süresince gerçekleştirilen değerlendirmelerde içeriğe bağlı olarak hazırlanan çoktan seçmeli ve açık uçlu sorulardan oluşan iki ayrı bilgi testi, rubrik

şeklinde hazırlanan öğretim planı ve kullanılacak öğretim yöntemi basamaklarını içeren değerlendirme formları, ailelere ev ödevi olarak verilen dokümanlar dikkate alınmıştır. Bilgi testleri ön-test ve son-test oturumlarda ailelere dağıtılmıştır. Ailelere bilgi testlerini yanıtlamaları için bir saat verilmiştir. Değerlendirme oturumu sonrasında kısa bir mola verilmiştir. Ön-test değerlendirme oturumundan sonraki moladan sonra ikinci oturum başlatılmıştır. Daha sonrasında son-test değerlendirme oturumu gerçekleştirilmiş ve günün sonunda katılımcılara 'katılım belgeleri' dağıtılmıştır. Katılımcıların her birine araştırmacı tarafından hatıra olması amacıyla küçük bir hediye verilmiş ve sonrasında yiyecek-içecek ikramı yapılmıştır.

İzleme oturumları olarak planlanan bireysel görüşmeler öğretim oturumlarının ardından ailelere uygun olan görüşme gün ve saatlerinde yapılmıştır. Bireysel oturumlar uygun olan ailelerle evlerinde, diğer ailelerle ise araştırmacı tarafından önceden ayarlanan bir ortamda bire bir görüşmeler şeklinde gerçekleştirilmiştir.

Öğretim oturumlarının ardından gerçekleştirilen izleme oturumlarında ailelerle bireysel olarak görüşmeler gerçekleştirilmiştir. İzleme oturumları kapsamında ailelerle yapılan ilk bireysel görüşmede ailelere çocuklarıyla öğretim sunacakları beceri ve yönetime ilişkin plan hazırlama hakkında konuşulmuştur. Ailelerin hazırladıkları planlara görüşme sırasında geri bildirim sunulmuş ve öğretim öncesinde plana son hali verilmiştir. Aileler tarafından hazırlanan öğretim planları değerlendirilmiştir. İzleme oturumlarının ikincisinde ailelerden birinci görüşme sonrasında istenen videolar birlikte izlenmiş ve ailelerle video hakkında konuşulmuştur. İzleme oturumlarında ailelerin çektikleri videolar iki uzman kişi tarafından izlenmiş ve puanlanmıştır.

Kontrol grubundaki süreç de deney grubundaki katılımcılarla gerçekleştirilen benzer süreçte yürütülmüştür. Deney grubunda gerçekleştirilen ön-test oturumun ardından kontrol grubuna da ön-test oturumu gerçekleştirilmiştir. Ön-test oturumun ardından kontrol grubunda yer alan anne-babalardan bir hafta (deney grubunun grup eğitim oturumlarının devam ettiği süre boyunca) boyunca kendilerine dağıtılan eğitim materyallerini incelemeleri istenmiştir. Süre sonunda kontrol grubundaki ailelere de son-test değerlendirme oturumu gerçekleştirilmiştir. Deney grubuna grup eğitim sonrasında anlatılan oturumdaki öğretim içeriğiyle paralellik gösteren ev ödevleri dağıtılmış ve bir sonraki öğretim oturumu başında ödevlerle ilgili ailelerle konuşulmuştur. Kontrol grubunun grup eğitim oturumlarına katılmaması ve günlük olarak ödevleri toplama ve

etkileşimli olarak grupla tartışma imkanının olmaması nedeniyle kontrol grubuna ödev sayfaları dağıtılmamıştır.

Son-test değerlendirme oturumunun ardından ailelerle izleme oturumlarında bireysel görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Ailelerle bireysel görüşme öncesinde ailelerden eğitim materyallerini okuduktan sonra edindikleri bilgiler doğrultusunda çocuklarıyla ev içi güvenlik becerilerini kapsayan kısa bir öğretim videosu çekmeleri istenmiştir. Yapılan ilk bireysel görüşmede ailelerle birlikte bu videolar izlenmiş ve video hakkında konuşulmuştur. Ardından ailelere programa ilişkin kısa bir bilgilendirme yapıp çocuklarına öğretmek istedikleri bir güvenlik becerisine yönelik bir öğretim planı hazırlamaları istenmiştir. Ailelerden ilk görüşmede istenen videolar iki uzman tarafından puanlanmış ve deney-kontrol grubu puanları arasında karşılaştırma yapılmıştır.

‘Araştırmacı Eğitim Sürecini Değerlendirme Formu’ araştırmacının öğretim oturumlarında öğretim sunma becerilerini değerlendirmek için kullanılmıştır. Grup eğitim oturumlarının videoları uzman bir kişi tarafından izlenmiş ve değerlendirme formu işaretlenerek doldurulmuştur.

2.6.5.9.1. Programın değerlendirilmesi

Eğitim programına yönelik katılımcı ailelerin görüş ve önerilerinin belirlenmesini amaçlayan program değerlendirme anketi hazırlanmış ve öğretim oturumu sonunda bir toplantı planlanmıştır. Program değerlendirme anketi katılımcılara son-test oturumunun hemen ardından sunulmuştur. Hazırlanan anket (a) eğitim programının genel özelliklerine ilişkin görüşler, (b) eğitim programının çıktılarına ilişkin görüşler, (c) eğitim programının içeriğine ilişkin görüşler ve (d) eğitim programının değerlendirme sürecine ilişkin görüşler bölümlerinden ve 26 alt maddeden oluşmaktadır. Program değerlendirme anketinin yanı sıra ailelerle odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Odak grup görüşmesini gerçekleştirmek üzere ailelere toplantı amacı, günü ve saatinin belirtildiği davetiyeler (EK-18) dağıtılmıştır. Araştırmacı sonrasında katılımcı olacak net aile sayısını belirlemek için ailelerle telefon aracılığıyla görüşmüştür. Gönüllü olarak katılım sağlayan dört aileyle programın değerlendirilmesine yönelik bir odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Odak grup görüşmesini doktora derecesine sahip alandan bir uzman moderatör ve araştırmacı da moderatör yardımcısı olarak yürütmüşlerdir. Ailelere genel olarak programın amacının uygunluğuna, eğitim materyallerine, öğretim sunumunda kullanılan yöntem ve teknikler gibi konularda sorular yöneltmiştir. Odak grup

görüşmesi Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi A Blok Sürekli Eğitim Merkezi'nde ses yalıtımı bulunan toplantı salonunda gerçekleştirilmiştir. Aileler 'U' düzeninde oturmuş ve isimlerinin yazılı olduğu yaka kartlarını takmışlardır. Ortamda ses kaydı için ses kayıt cihazı ve kamera kullanılmıştır. Kamera kullanımı için katılımcı ailelerden kayıt öncesinde sözlü onay alınmıştır. Odak grup görüşmesi yaklaşık 1 saat 30 dakika sürmüştür. Görüşmenin ardından ailelere kafeterya alanında katılımları için teşekkür edilmiş ve ikramlar sunulmuştur.

2.6.5.9.1.1. Program değerlendirme anketi

Eğitim programını ve programın uygulama sürecini değerlendirmek amacıyla araştırmacı tarafından program değerlendirme anketi (EK-19) hazırlanmıştır. Program değerlendirme anketi (a) eğitim programının genel özelliklerine ilişkin görüşler, (b) eğitim programının öğrenme çıktılarına ilişkin görüşler, (c) eğitim programının içeriğine ilişkin görüşler ve (d) eğitim programının değerlendirme sürecine ilişkin görüşler olmak üzere dört bölümden oluşmaktadır. Dört bölümden oluşan program değerlendirme anketi beşli likert tipine uygun olarak 26 maddeden oluşmaktadır.

2.6.5.9.1.2. Odak grup görüşme soruları (Program değerlendirme)

Eğitim programının değerlendirilmesine yönelik program değerlendirme anketinin yanı sıra ailelerle odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Odak grup görüşme soruları araştırmacı tarafından hazırlanmış ve özel eğitim alanında doktora derecesi olan üç uzmandan görüş alınmıştır. Odak grup görüşme soruları dokuz soru olarak hazırlanmıştır. EK-20'de odak grup görüşme soruları yer almaktadır.

2.6.5.9.10. Verilerin analizi

Araştırmanın üçüncü aşaması olan nicel boyutta toplanan veriler etkililik, güvenilirlik ve program değerlendirmeye yönelik veriler başlığı altında ayrı olarak analiz edilmiştir.

2.6.5.10.1. Etkililik verileri

Eğitim programının etkililiğini belirlemek için uygulanan ön-test ve son-test çoktan seçmeli bilgi formunda ailelerin aldıkları puanlar belirlenmiştir. Wilcoxon İşaret Sıralaması testi bağımlı gruplarda iki tekrarlanan ölçümün ortalamalarının farkını belirlemek üzere gerçekleştirilen non-parametrik testlerden biridir. Deney grubunda yer

alan katılımcıların puanı grup içinde ve kontrol grubundaki katılımcıların puanlarıyla Wilcoxon İşaret Sıralaması Testi ve Mann Whitney U testiyle analiz edilmiştir.

Öğretim sunma becerilerine yönelik değerlendirmeye alınan öğretim planları ve öğretim videoları incelenmiştir. Öğretim planları ve öğretim videoları puanlanmıştır. Deney ve kontrol grubundaki katılımcıların puanları arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için Mann Whitney U testiyle analiz gerçekleştirilmiştir.

2.6.5.10.2.Güvenirlilik verileri

Çalışma süresince veri toplama aracı olarak kullanılan formlarda elde edilen verilere yönelik güvenilirlik hesaplamaları gerçekleştirilmiştir. Açık uçlu bilgi testi formu ve aile öğretim sunma videolarına ilişkin güvenilirlik verisi toplanmış ve güvenilirlik uyum yüzdesi hesaplanmıştır.

Açık uçlu bilgi testi yanıt formlarının farklı uzman kişiler tarafından okunup puanlaması yapılmıştır. Puanlayıcılar arası uyumu belirlemek için Cohen Kappa Uyum Testi gerçekleştirilmiştir. Puanlayıcılar arası uyum katsayı hesaplanmıştır.

Aileler tarafından çekilen öğretim videoları araştırmacı ve uzman bir kişi tarafından izlenmiş ve videolarla ilgili olarak kodlayıcılar arası güvenilirlik verisi” (*Görüş Birliği/Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı*) X 100” formülü kullanılmıştır (Alberto ve Troutman, 2012) hesaplanmıştır. Kodlayıcılar arası güvenilirlik verisi %85 olarak belirlenmiştir.

2.6.5.10.3.Program değerlendirmesine yönelik veriler

Program değerlendirmek amacıyla program değerlendirme anketi ve odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Program değerlendirme anketine yönelik veriler betimsel olarak analiz edilmiştir.

Programın değerlendirilmesi olarak yapılan odak grup görüşmelerinde elde edilen veriler araştırmacı tarafından yazılı hale getirilmiştir. Ses dökümleri eksik ve/veya hatalı bir yazım olup olmadığını belirlemek için tekrar gözden geçirilmiştir. Odak grup görüşmesinde toplanan veriler içerik analiziyle analiz edilmiştir. Programın değerlendirmesine yönelik temalara ilişkin detaylı bilgiye bulgular bölümünde yer verilmiştir.

3. BULGULAR

Bu çalışmanın ardışık yürütülen üç aşamasında veri toplama ve analiz süreci gerçekleştirilmiş ve her aşamada elde edilen veriler analiz edilip bulgular yorumlanmıştır. Her aşamada elde edilen bulgular diğer aşama için basamak oluşturmuştur. Bulgular başlığı altında gereksinim belirleme amacıyla gerçekleştirilen nitel ve nicel bulgulara, program tasarısının etkililik bulgularına ve ailelerin program tasarısına ilişkin görüşlerine yer verilmiştir.

3.1. Nitel Bulgular

Bulgular kısmında yer verilen tema ve alt temalar annelerle gerçekleştirilen yarı-yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen verilerin içerik analiziyle analiz edilmesi sonucunda elde edilmiştir. Analiz sonucunda elde edilen temalar; “Aile Eğitim Programı”, “Ev Kazasıyla İlgili Bilgiler”, “Evde Güvenli Ortam Oluşturma”, “Evde Güvenlik Riski”, “Öğretim” ve “Önlem”dir. Analiz sonucunda elde edilen tema ve alt temalara Tablo 3.1’de yer verilmektedir:

Tablo 3.1. Tema ve Alt Temalar

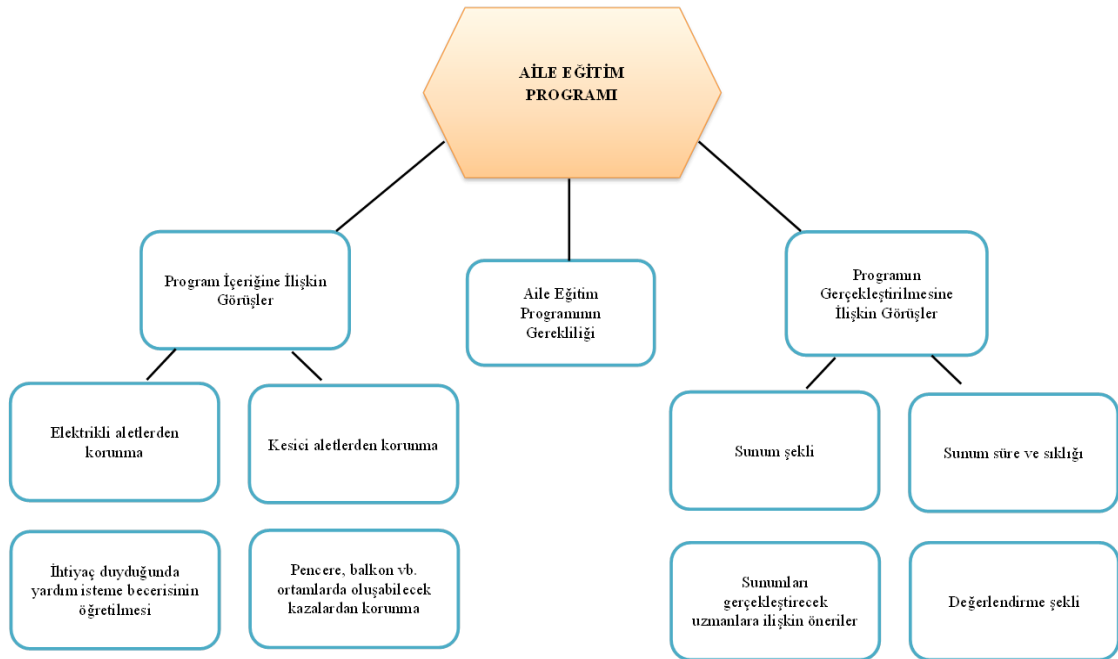
Aile Eğitim Programı
<ul style="list-style-type: none">• Program İçeriğine İlişkin Görüşler<ul style="list-style-type: none">-Elektrikli aletlerden korunma-Kesici aletlerden korunma-Pencere, balkon vb. ortamlarda oluşabilecek kazalardan korunma-İhtiyaç duyduğunda yardım isteme becerisinin öğretilmesi• Programın Gerçekleştirilmesine İlişkin Görüşler<ul style="list-style-type: none">-Sunum şekli-Sunum süre ve sıklığı-Sunumları gerçekleştirecek uzmanlara ilişkin öneriler-Değerlendirme şekli• Aile Eğitim Programının Gerekliliği
Ev Kazasıyla İlgili Bilgiler
<ul style="list-style-type: none">• Yaşanan Kaza Deneyimleri<ul style="list-style-type: none">• Düşme• İlaç• Kesici Aletlerle Yaralanma• Yanma• Çarpma• Kaçma• Kırık, İncinme, Burkulma• Kazanın Olma Nedeni ‘Nazar Değdi’• Kazanın Gerçekleştiği Yer
Evde Güvenli Ortam Oluşturma
<ul style="list-style-type: none">• Ailenin Güvenlik Algısı• Ailelerin Ev İçi Kazaya Yönelik Kaygıları• Ailenin Yaşadığı Güçlük

Tablo 3.1. (Devam) Tema ve Alt Temalar

Evde Güvenlik Riski
<ul style="list-style-type: none">• Çocuğun Güvenlik Durumuna İlişkin Bilgi• Riskli Davranış• Riskli Davranışın Nedeni• Ailelerin Ev Ortamına İlişkin Olası Kaza Riskleri
Öğretim
<ul style="list-style-type: none">• Ailelerin Ev İçi Güvenlik Becerilerinin Çocuklarına Öğretimine İlişkin Deneyimleri<ul style="list-style-type: none">• ‘Anne Uyarısı’• Öğretmenlerin Ev İçi Güvenlik Becerilerinin Çocuklarına Öğretimine İlişkin Deneyimleri<ul style="list-style-type: none">• Öğretimin Gerçekleşme Durumu (Okul)• Öğretmenin Güvenlikle İlgili Uyarısı
Önlem
<ul style="list-style-type: none">• Ev İçi Güvenliği Artırmaya Yönelik Alınan Önlemler• Önlem Alınma Nedeni• Alınan Önlemin Yeterliliği• Önlem Alınmama Nedeni• Yardım Talebi/ Yardım Talebinde Bulunulan Kişi• Yakın Çevrede Gerçekleşen Kazalar• Televizyon ve Gazete Haberleri

3.1.1. Aile eğitim programı

Ailelerle yapılan görüşmelerde ev içi güvenlik becerilerine ilişkin hazırlanacak aile eğitim programının nasıl olması gerektiğine ilişkin aile görüşleri üç alt tema altında toplanmıştır. Aile eğitim programı teması, alt temaları ve kategorileri Şekil 3.1’de gösterilmektedir.

Şekil 3.1. Ailelerin hazırlanacak aile eğitim programına ilişkin görüşleri

Şekil 3.1'e bakıldığında aile eğitim programı alt temalarının; program içeriğine ilişkin görüşler, programın gerçekleştirilmesine ilişkin görüşler ve aile eğitim programının gerekliliği olduğu görülmektedir. Takip eden kısımda her bir alt temaya ve kategoriye ilişkin doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

3.1.1.1. Program içeriğine ilişkin görüşler

Ailelere hazırlanacak aile eğitim programında öğretilmesi öncelikli olan güvenlik becerilerinin neler olabileceği sorulduğunda ailelerin **evde kendi yaşantıları doğrultusunda** öğretilmesi gereken becerileri ifade ettikleri görülmüştür. Bu beceriler risk oluşturan duruma yönelik sınıflandırılarak sunulmuştur.

3.1.1.1.1. Elektrikli aletlerden korunma

Annelerden üçü elektrikli aletlerden korunma becerisine ilişkin gereksinimleri olduğunu ve hazırlanacak eğitim programında buna ilişkin becerilerin yer almasının uygun olacağını belirtmiştir.

Deniz Hanım ‘... *Mesela evde elektrikli eşyalara dokunmasını öğretmek, prizlere asla bir şey sokmaması gerektiğini, habersiz camı açık çıkmaması gerektiğini yani onları daha bilinçli bir şekilde öğretmek isterim...*’ şeklinde aile eğitim programı içeriğinde olması gereken becerilere yönelik düşüncelerini dile getirmiştir. Ayrıca Deniz Hanım ‘*Yani kendine ait olmayan eşyaları ellememesi gerektiği. Tamir, tadilat...*’ şeklinde evdeki tamir tadilat malzemelerini almaması gerektiğinin öğretilmesinin çocuğu için bir gereksinim olduğunu belirtmiştir.

Zeliha Hanım ‘*Yeni yeni konuşma başladığı için biraz önce söylediğim işte ocak. Eee fiş, priz eee kaymaması için yavaş yürüme ...*’ şeklinde ifade etmiştir. Ayrıca ‘*Eeee humm kendini iki ayağı üzerinde durmasını sağlayacak ana şeyler. ... İşte ateşe ateşi biliyoruz çok şükür. Ocak ve prize dokunmaması lazım.*’ şeklinde hem becerileri hem de bu becerilerin çocuk için önemini dile getirmiştir.

Gönül Hanım ‘... *veya elektrik prizlerinin nasıl tehlikeli olduğunu anlatabilme. Ona dokunmaması gerektiğini gösterebilme.*’ şeklinde ifade etmiştir.

3.1.1.1.2. Kesici aletlerden korunma

İki anne kesici aletlerden korunma becerisine ilişkin gereksinimleri olduğunu belirtmiştir. Handan Hanım,

“Güvenlik becerisi, dediğim gibi çatal bıçağı kullanması. Kesecek yerinden tutuyor bıçağı, çatal batar eline. Onları nasıl tutacağı. Ocağa yaklaşması. Onlar yakar falan, dökülür üstüne. Bunların anlatılması, öğretilmesi. Veya işte dışarıdaki tehlikeler anlatılabilir mi bilmiyorum işte. Evden işten tek başına çıkmaması gerektiği, bu da güvenlik kapsamına giriyor mu bilmiyorum.” şeklinde ifade etmiştir.

Ayşe Hanım “... Yani demek istediğim ilaçlarla ve bu şeylerle olan. Yani camla ile ilgili olanlar. Kapı, cam daha önemli bıçaklara, mutfak şeyini göre. Mutfakta zaten çok zaman geçiyor. Göz önünde olmuş oluyor. Görürsün, bir şekilde kaldırırsın.” şeklinde ifade etmiştir. Bunun yanı sıra Ayşe Hanım “... evde dolaplarınızı böyle yüksek de olabilir diyebilirsiniz. Mesela yaptırdığımız dolapları nasıl ya da kilitli veya da görmediği yer neresiyse o şekilde muhafaza edilebilecek şekilde sağlık açısından. Gerekli bir yerde onu ne bileyim ben.” şeklinde aile eğitim programında olması gereken becerilerine yönelik düşüncelerini dile getirmiştir.

3.1.1.1.3. Pencere, balkon vb. ortamlarda oluşabilecek kazalardan korunma

Üç anne kapı, cam ve balkon gibi korunma becerisine ilişkin gereksinimleri olduğunu ve hazırlanacak eğitim programında buna ilişkin becerilerin yer almasının uygun olacağını belirtmiştir. Derya Hanım aile eğitim programının içeriğinden beklentisini,

“Bir yerlerden tırmanmasını engelleyebiliriz. Düşmesini engelleriz yani en azından. Zaten dediğim gibi bıçakla oynamıyor. Yani artık hani kulplarımı sök tak yapmak istemem. Mesela camların tehlikeli olduğunu anlatabilirsiniz. Camlardan sarkılmaması gerektiğini, perdeden asılıp sallanılmaması gerektiğini. Bu tür önlemler olabilir. Başka beklentim yok.” şeklinde ifade etmiştir.

Gönül Hanım “Camdan düşme, balkondan sarkma, kapıyı açıp gitme ...” şeklinde ifade etmiştir. Filiz Hanım ise “... hani evin içinde çıkmıyor ama. Bahçede filan çıkıyor. Yani tam olarak güvenliğin ne olduğunu bilmiyor. Daha önceleri Hocam camlar. Camlar da çok önemli Hocam. Camlara çıkardı otururdu.” şeklinde ifade etmiştir. Bunun yanı sıra “Benim ihtiyacım şu anda onları gerektiriyor. Belki daha sonra belki başka bir şeyler de çıkar. Zaten değişiyor dönem dönem de hocam baya değişiyor.” bazı dönemlerde farklı becerilerin öğretilmesinin gerekli olacağını düşündüğünü dile getirmiştir.

3.1.1.1.4. İhtiyaç duyduğunda yardım isteme becerisinin öğretilmesi

Bir anne çocuğunun kaza durumunda yardım isteme becerisinin programda yer almasının uygun olacağını dile getirmiştir. Zeliha Hanım bu konudaki görüşünü “... ve

bir de mesela düştüğünde eli kanadığında falan bi şekilde bana gelmesini sağlayacak şekilde öğretilmesi lazım.” şeklinde ifade etmiştir.

3.1.1.2. Programın gerçekleştirilmesine ilişkin görüşler

Aileler hazırlanacak aile eğitim programının gerçekleştirilmesine ilişkin görüşleri sunum şekli, sunumun süresi ve sıklığı, sunumu gerçekleştirecek uzman ve değerlendirme şekli olmak üzere dört kategori altında ele alınmıştır. Alt tema ve kategorilere ilişkin alıntılara yer verilmiştir.

3.1.1.2.1. Sunum şekli

İki anne çocuklarıyla nasıl çalışmalarını gerektiğini öğretecek bir aile eğitimi programı olmasını istediklerini izleyen sözlerle ifade etmiştir. Deniz Hanım,

“Önce anne bilgilendirilmeli nasıl eğitim vermesi gerektiğini. Yani anlatsal olarak dil üzerine mi yoksa uygulamalı olarak mı ya da mesela bir dergide bir şeyi. Çocuk elini prize sokmuş. Bak bu olmuş. Oradan hastaneye gitmişler, tedavi görmüş gibi bir şey olmalı. Nasıl anlatmam gerektiğini bana öğretilmesini isterdim.” ifadeleriyle anneyi bilgilendirmenin önemli ve gerekli olduğuna vurgu yapmıştır.

Handan Hanım diğer anneyle benzer olarak, *“İçeriğini hani şimdi dediğim gibi pek bilgim yok ama en azından hem bizi yönlendirmeli hem çocuğa evde olacak riskleri, sizler daha iyi bilirsiniz, o konuda çocuğu.”* ifadeleriyle dile getirmiştir.

Ailelere hazırlanacak aile eğitim programında sunum şeklinin nasıl olması gerektiğine ilişkin düşünceleri sorulduğunda altı annenin **uygulamalı bir eğitim yapılmasının aileler için daha etkili ve kalıcı** olacağını belirttiği görülmektedir.

Filiz Hanım *“Gösterme ile olursa daha iyi olur Hocam. Daha iyi, daha güzel öğrenirim. Ya tabi ki teorik hani anlatırsanız da öğrenebilirim. E tabi ki göstermeli olursa belki de daha iyi öğrenirim.”* şeklinde ifade etmiştir. Handan Hanım,

“Uygulamalı olarak daha iyi olur. Ama bana şimdi bana deseniz ki şöyle şöyle yapın deseniz ben onu algılayabilirim, yaparım ama görerek yapsam daha iyi olur da. Dediğim gibi görmek daha iyi ama diğer türlü teorik olarak da algılayabilirim ben bunu.” şeklinde ifade etmiştir. Diğer annelerinde benzer ifadeler kullanarak programın sunum şeklinin uygulamalı olmasını belirttiği görülmüştür.

3.1.1.2.2. Sunum süre ve sıklığı

İki anne sunulacak aile eğitim programının sunum sıklığının ayda bir ya da iki kez olması gerektiğini belirtmiştir. Ayşe Hanım *“Yani bilgilendirme açısından çok iyi olur.”*

Gelip okulda seminer verilse ay da belli bir her ay bile birer aralıklarla...’’ şeklinde ifade etmiştir. Deniz Hanım ‘‘Yani ayda bir kere...’’ şeklinde ifade etmiştir. Yeliz Hanım da ‘‘Aile için aylık verilip gözlemlenebilir.’’ şeklinde ifade etmiştir.

Derya Hanım ‘‘Benimki de on beş günde bir olabilir yani...’’ şeklinde ifade etmiştir. Gönül Hanım da ‘‘Yani on beş günde bir bence yeterli, olur gibi geliyor.’’ şeklinde ifade etmiştir. Zeliha Hanım ise ‘‘Ayda bir gelinerek öğretilmez bence. Mesela haftada ya da 10 günde. Atıyorum sizlerin, rehber arkadaşların yöntemi, metodu neyse. Ev ortamında belirlenmiş tehlike noktalarına göre görsel metodunu.’’ şeklinde ifade etmiştir.

Ailelerin bir kısmı ise sunulacak aile eğitim programının **sunum sıklığının haftada bir ya da iki kez olması** gerektiğini belirtmiştir. Filiz Hanım ‘‘Hocam benim için süre hiç önemli değil valla. Yeter ki olsun yani. Günlük bana belki sıkıntı olurda. Haftada bir kez olabilir, iki kez de olabilir. Bu kadarına gelebilirim yani.’’ şeklinde ifade etmiştir. Handan Hanım ise

‘‘En azından toplanıp ne şekilde yapılıyor; beş dakika oturulup bir konuşulur. Tam olarak nasıl olur bilmiyorum. En azından haftada bir kere olması daha iyi diye düşünüyorum. Çünkü diğer türlü tamam ben öğrendiğim ben de kalır, unutmam da Yağız açısından araya zaman girdiği takdirde unutup Yağız.’’ şeklinde ifade etmiştir.

Ayşe Hanım hazırlanacak aile eğitim programı ile ilgili olarak

‘‘Yani bilgilendirme açısından çok iyi olur. Gelip okulda seminer verilse, ayda belli bir. Her ay bile birer aralıklarla çocukların nelerle karşılaştıkları, nelerle karşılaşabilecekleri ev kazasında olsun dışarıda da olsun. Yani ne tür kazalar geçirebilecekleri. Aslında nasıl annelere söyleyebilmek, babalara da arada söylemek yani. Özellikle aileyi bilgilendirmek çok önemli. Çünkü çocuklar yapmıyorum, yapmıyor çocuk diye bir şey yok. Hadi benimki hareketli ama normal bir çocuk bile bir hap alıp yutabiliyor yani.’’ ifadeleriyle sadece annelerin değil babaların da katılımının önemli olduğunu dile getirmiştir.

3.1.1.2.3. Sunumları gerçekleştirecek uzmanlara ilişkin öneriler

Aile eğitim programını sunacak uzmana ilişkin ailelere düşünceleri sorulduğunda aileler sunu yapacak kişinin **özel eğitim uzmanı olmasının** uygun olacağını belirtmişlerdir. Ayşe Hanım ‘‘Valla özel eğitim öğretmenleri olabilir yani. Sağlık diyeyim de sağlık konusunda. Evde sağlık hizmetleri yani sağlıkçıların yapacağı şey tamam ama çocuklarla bilmediklerinden çocukların durumunu bildiğinden herkese öğretebilir yani özel eğitim öğretmenlerinin yapabileceği bir şey bence.’’ şeklinde ifade etmiştir.

Filiz Hanım “*Bence alan uzmanı olmalı Hocam. Ben onun bu işi başaracağını düşünüyorum o şekilde.*” şeklinde ifade etmiştir. Handan Hanım “*Bence alan uzmanı tarafından uygulanmalı... Sağlık görevlisi her ne kadar o konuyu bilse de Y...’a karşı nasıl davranması gerektiğini, ona bir şeyleri nasıl verebileceğini, nasıl eğitim verebileceği konusunda bilgisi olmayabilir.*” şeklinde ifade etmiştir. Diğer annelerinde benzer ifadelerde bulunarak çocuklarının özelliklerini bilen bir uzmanın yönlendirmesinin ve bilgilendirilmesinin daha iyi olduğunu belirtmişlerdir.

3.1.1.2.4. Değerlendirme şekli

Ailelere hazırlanacak aile eğitim programında nasıl değerlendirme yapılacağı sorulduğunda **evde gözlem yapılmasının** uygun olduğunu belirtmişlerdir. Filiz Hanım

“*Evde uygulama yapıp da o şekilde gözlemeniz daha doğru olur bence. Hani kendiniz görürseniz, hani sonuçta bu işin uzmanları sizlersiniz. Biz her ne kadar bilmiş olduğumuzu düşünsek dahi desek bile çok eksiklerimiz var. Yine bilmediğimiz şeyler çok Hocam. O yüzden siz gözlemlerseniz daha iyi olacağını düşünüyorum hani.*” şeklinde ifade etmiştir.

Yeliz Hanım,

“*Ev ortamında gözlemle olmalı diye düşünüyorum. Çünkü hani sonuç alınacak sonuçta. Ev ortamında gözlem ile olabilir yani yazılı da söylenebilir sözlü de söylenebilir. Ama hani en azından sizin en son mesela hani şu davranış kazanıldı denmesi için bir gözlem olması gerekir diye düşünüyorum.*” şeklinde ifade etmiştir.

İki anne ise **yazılı bir sınav şeklinde değerlendirme yapılmasının** daha uygun olacağını belirtmiştir. Ayşe Hanım “*Yazılı olabilir, yazılı olabilir. Daha iyi olur. Sözelde olur ama yazılı olunca daha garanti olur. Yazılı da olur sözlü de olur belki ama. Fark etmiyor ama. Yazılı olursa düşünerek daha çabuk karar vermeden daha iyi olur test gibi yani.*” şeklinde ifade etmiştir. Derya Hanım

“*Yani gözlem ya da yazılı bir şekilde olabilir yani. Yazılı en azından beni dinlemiş mi dinlememiş mi yani. Neler kalmış akılda denilebilir yani. Sözlü olduğu zaman yani iki kelime ile anlatmamız gereken şeyi bazen bilemeyip uzatıyoruz, uzatıyoruz ama yazılıda o şekilde olmaz yani. Yazılı ya da evde uygulama ile olması.*” şeklinde ifade etmiştir.

3.1.1.3. Aile eğitim programının gerekliliği

İki anne hazırlanacak aile eğitim programına yönelik gerekliliği ve kapsamı konusunda sadece özel gereksinimli çocuk ailelerinin değil, her ailenin böyle bir eğitim alması gerektiğini savunmuştur.

Deniz Hanım “*Sadece ben değil diğer anneler de çocuğu normal olanlarda tehlike altında. Çocukları da aynı tehlike altında sadece otizmlili olan çocuklar için değil...*” ifadeleriyle düşüncelerini dile getirmiştir.

Ayşe Hanım “*Normal çocukta da var bizim çocuklarımız da. Adı üstünde özel. Özel olduğundan böyle özel eğitime annelerinde ihtiyacı var. Yani bilgilendirme konusunda kendime, aklımıza gelmiyor. Sadece evde iş gücü gidiyoruz. O an kaza oluyor. Başına gelmeden bilemezsiniz...*” şeklinde ifade etmiştir. Bunun yanı sıra Ayşe Hanım,

“*... bu konu çok önemli çocukların bu kazaların önüne geçilmediği zaman ölümcül vakalara gidiyor mesela arkadaşımızın dediğim gibi arkadaşımın çocuğu da öldü. Sonunda geriye dönüşü olmayan şeyler olabiliyor, kötü oluyor. O yüzden kazalarda dışarıda değil, evde de var. Çocuklarımızın özürli olduğundan çocuklara çok dikkat etmemiz gerekiyor. Anneleriz her şey bizim elimizde.*” özel gereksinimli çocuklar için önemli olduğunu ifadelerinde belirtmiştir.

Bunun yanı sıra ailelerin çoğunluğu çocuklarına güvenlik becerilerini öğretmek istediklerini dile getirmişlerdir.

Ayşe Hanım “*Mesela evde elektrikli eşyalara dokunmamasını öğretmek, prizlere asla bir şey sokmaması gerektiğini, habersiz camı açık çıkmaması gerektiğini yani onları daha bilinçli bir şekilde öğretmek isterim.*” ifadeleriyle öğretmek istediğini dile getirmiştir.

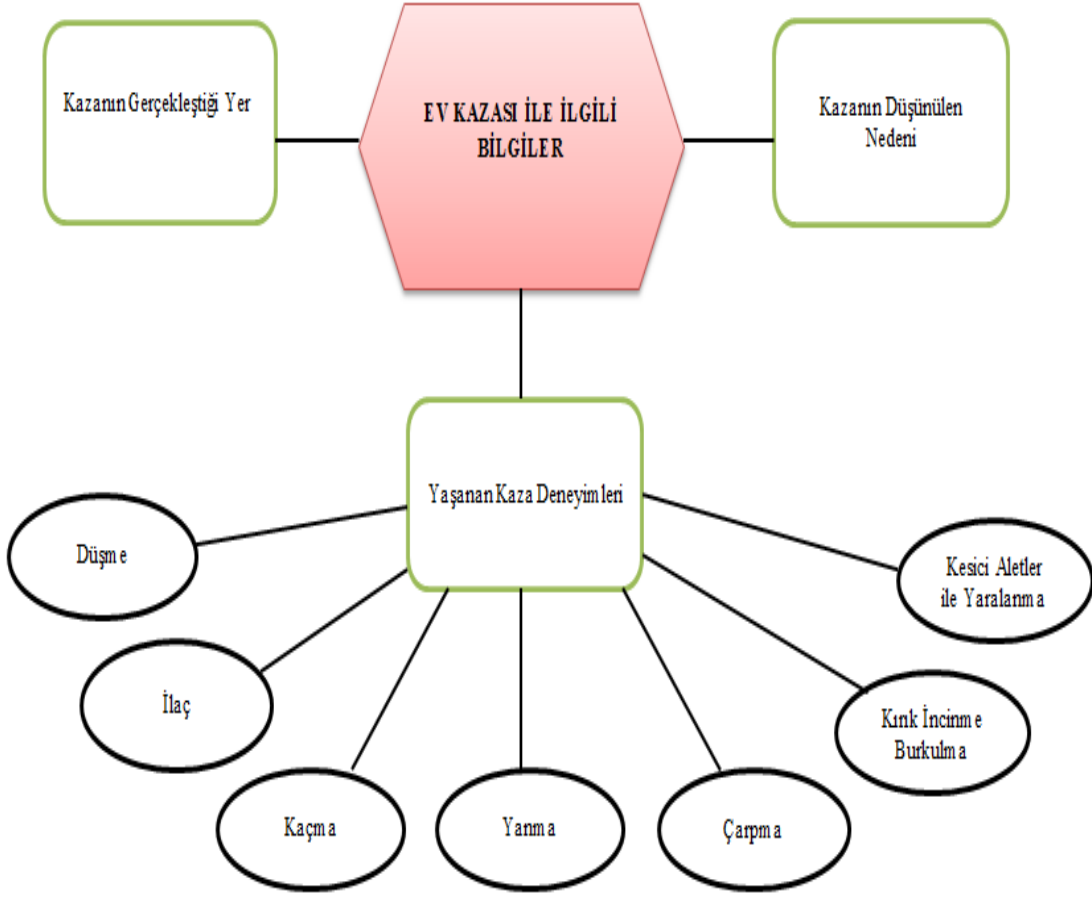
Filiz Hanım “*İsterim Hocam valla. Öyle bir şey varsa kesinlikle isterim. Çünkü ya hakikaten hani istiyorum. Biraz daha büyüdükten sonra bana daha çok zor olacak. Çünkü hiç baş gelemeyeceğim o yüzden olursa çok sevinirim Hocam.*” şeklinde ifade etmiştir.

Handan Hanım “*Yani hani ben dediğim gibi çok bilgili değilim ama ben kendim bilgim ölçüsünde bu şekilde anlatabilirim. Ama bilgim olmadığı için. Olsa çok iyi olur.*” ifadeleriyle öğretmek istediğini dile getirmiştir.

Zeliha Hanım ise “*...ocağı idrak edecek mecbur, bunları nasıl öğretirim hani onu bilemiyorum.*” ifadeleriyle öğretim sunma isteği olduğunu fakat bunun için yeterli bilgisi olmadığını dile getirmiştir.

3.1.2. Ev kazası ile ilgili bilgiler

Aileler ile yapılan görüşmelerde ev kazası yaşayıp yaşamama durumlarına ve kazaya yönelik deneyimlerine ilişkin sorular yöneltilmiştir. Tema, alt tema ve kategoriler Şekil 3.2’de gösterilmektedir.

Şekil 3.2. Ev kazası ile ilgili ailelerin deneyimleri

Ailelerin sorulara verdiği cevaplar görüşme soruları ile bağlantılı olarak dört alt tema altında toplanmıştır. Alt temalar; yaşanan kaza deneyimleri, kazanın düşünülen nedeni ve kazanın gerçekleştiği yer şeklindedir. Takip edene kısımda/bölümde her bir alt tema, kategoriler ve alt temalara ilişkin alıntılar ayrı başlıklar altında ele alınmıştır.

3.1.2.1. Yaşanan kaza deneyimleri

Ailelere son altı ay içerisinde herhangi bir ev kazası yaşanıp yaşanmadığına ilişkin sorular yöneltilmiştir. Katılımcıların yedisi kaza deneyimi olduğunu sadece bir kişi böyle bir deneyim yaşamadığını belirtmektedir.

Yeliz Hanım ise böyle bir kaza deneyimi olmadığını “Böyle bir dönem yaşamadık.” ifadeleriyle dile getirmiştir. Ailelerin sorulara verdikleri yanıtlar doğrultusunda kaza deneyimi olma durumu alt teması altında düşme, ilaç, kaçma, kesici aletler ile yaralanma, kırık incinme burkulma, nesne kırılması ve yanma şeklinde yedi kategori oluşturulmuştur. Bu alt kategorilere ilişkin katılımcıların ifadelerine aşağıda yer verilmiştir. Kaza deneyimi

olan annelerin kazaya ilişkin ifadeleri doğrultusunda kazanın türüne göre ayrı kategoriler oluşturulmuş ve bu kategoriler altında alıntılara yer verilmiştir.

3.1.2.1.1. Düşme

Gönül Hanım “... Bir tek işte kanepede zıplarken dengesini kaybedip düşmüştü. O zaman kaloriferin ucuna çarpmıştı kafasını, dikiş atılmıştı kafasına...” şeklinde ifade etmiştir. Bunun yanı sıra Ayşe Hanım bir düşme olayını

“... Onlar gider gitmez, onların peşinden git. Köyümüz var. Köye çıktık. Fındık sezonumuz, fındık tophuyoruz. Hamak vardı. Hamakta sallanıyor. Hamaktan inerken ayağı boşluğa geldi. Ama uçurum diyeyim yani aşağıda yüksek uçurum yani. Ansızın o şeyle beraber ayağı boşa geldi bir yuvarlandı ama yüz göz komple soyuldu yani.” ifadeleriyle anlatmıştır.

3.1.2.1.2. İlaç

Ayşe Hanım “...kaşla göz arası televizyonun üzerindeki hapı bulmuş. Hep Allah vere ki kan sulandırıcı bir şeymiş, Aspirinmiş. Bu hapı almış, içmiş...” şeklinde ifade etmiştir.

3.1.2.1.3. Kesici aletlerle yaralanma

Ayşe Hanım “...Bıçakla kesti işte. Bir kere elini çok derin. Dikiş atıldı. Altı kişi zor yani tuttular. O kadar zor oldu ki bu bıçağın tersini düzünü bilmiyor...” şeklinde ifade etmiştir. Ayrıca Handan Hanım,

“Böyle aynada kendini izleyerek şey yapılır ya, çocuklar hani öğrenir ya. Baktım orada vestiyerin aynasında bir şeyler yapıyor, mimikler yapıyor, kendince bir sesler çıkarıyor. Ben de hemen yan taraftayım, mutfak kapısı yan yana böyle. Arada uzanıp bakıyorum, o da kendi kendine konuşuyor, dediğim gibi yüzüne şekiller, mimikler veriyor. İyi dedim, hani bir şekilde kendini oyaltıyor. İyi bir şey kendini oyalaması. Bir anda arkamı dönmeme şangır şangır bir ses. O vestiyerin aynası açılıp kapanırken, nasıl etti, nasıl becerdi bilmiyorum. Bir o aynası kırıldı. Ayna bir tarafa gitti. Hala anlamış değilim. Bir elinde vestiyerin boş çerçevesi, sökülmüş vestiyerin çerçevesi. Bir elinde boş çerçeve, bir elinde şu kağıt kadar kırık bir cam kırığı ama aynanın gerisi gitmiş şöyle. Üstüne gelmedi. Nasıl oldu, nasıl becerdi hala anlayabilmiş değilim. Normalde onu oradan söktüğünde başına geçmesi gerekirdi... Yok, eli bile kesilmedi. Elinde koca bir kırık parça olmasına rağmen hiçbir yeri kesilmedi. Öyle atlattık onu da.” ifadeleriyle Y...’la yaşadığı deneyimi paylaşmıştır.

3.1.2.1.4. Yanma

Ayşe Hanım evde yaşamış olduğu kazayı şu şekilde ifade etmiştir.

“... içerde sobamız vardı o zaman. İşte doğalgaza geçmemiştik. Sobanın üzerine çayımızı götürmüştük çayımızı içmek için. Orada dursun dedim yanmasın aygaz üzerinde. Iuu durması

daha sakıncalı çünkü şey yapıyor. İu çaydanlığın dışında uu mesela kendisi taklit yeteneklerini geliştirdiklerinden çocukları için üzerinde çaydanlığın dışında kendini görüyor, taklit yapıyor, böyle yüz göz hareketleri yapıyor, kendine bakıyor ama sıcak olduğundan yaklaşmıyordu. Sobanın üzerine götürdüm ben çaydanlığı. Sonra bir de yumurta haşladım, söylemesi ayıp. Yumurtalarımız haşlanmıştı. Ondan sonra bende mutfaktan aldım aygazdan. Yumurtaları süzecektim. Bir çağırıldılar beni içerden, o ara çağırırken O da içerden hızlıca çıktı. Babasının peşinden peş peşe çıktılar yani. Hiç önüne bakmıyor. Direkt arkada kafası. Önüne bakmadığından bana çarptı. Bana çarptığı gibi ben kaldırdım tencereyi ama o içerden o su sıcak su tencereye vurmasıyla yerlere, yanağına değdi. Kaldırdım boy hizasına gelmiş. Yanağına vurdu. Omuzdan aşağıya döküldü. Ondan sonra işte çıkardığımız yani soydum çocuğu ama ne yaparsan yap yani bir yerde yandı...’’

Bunun yanı sıra Handan Hanım,

“... Çayı demledim, demlediğim şeyi tezgahın üzerine koydum. Yarım metre mesafe var ya da yok aramda. Döndüm şurdan, çaydanlığa su koyuyorum damacanadan. Şunu tezgahın üstüne koyarken sen oradan gel, hemen al böyle. O zaman 3 yaşındaydı, gücü yetmedi demek ki ama yamuldu devrildi. Üstüne çok gelmedi, çok az ayak bileğine geldi. Şöyle küçücük, iki santimetre kadar bir yer yandı. O bile bayağı uğraştırdı bizi.” ifadeleriyle yaşadığı bir olayı dile getirmiştir. Handan Hanım *“... İki kere öyle evden kaçtı. Bir de markette kaybettim geçtiğimiz kış, çok kötüydü.”* şeklinde ifade etmiştir.

3.1.2.1.5. Çarpma

Filiz Hanım yaşadığı olayı.

“Hocam bak unutmuştum. Benim kızım üç ya da iki yaşındaydı Hocam. Şey vardı böyle bizim dolap vardı. Böyle vestiyer vardı. Ayakkabılık yüksekti. O yükseğede, biz işte ben kaynanamgille filan oturuyordum. Oraya bir şeyler konulmuştu. Süpürgenin bazı parçaları konulmuştu. O da keskindi Hocam. O anda A... kapıyı açıp kapatınca, o parça yukarıdan kafasına düştü ve kafası kanadı. Delindi işte. Doktora filan götürdük.” ifadeleriyle anlatmıştır.

Derya Hanım ise kızı Özlem’le yaşadığı olayı *“Bahçede Ö...’in olmuştu. Yani yüzünde bir yaralanma olmuştu. Kuma sürttürdüğü için olmuştu. Başka da olmadı. Her çocuk gibi ufak tefek düşmeleri, bacaklarında morluklar oluyor. Onlar hala oluyor ama başka türlü bir şeyimiz olmadı yaralanmamız.”* ifadeleriyle anlatmıştır.

3.1.2.1.6. Kırık, incinme ve burkulma

Zeliha Hanım da kızının bir hastalık döneminde yaşadıkları bir kaza deneyimini *“... Acı geldikçe ya böyle yapıyordu ya da böyle. Parmağını masaya başparmağını hafif incitir gibi yapmış. Hemen götürdük mesela. Doktora film falan çekildi. ‘Yok korkmayın,*

kırık çatlak falan yok ama böyle zedelenme var.’ dediler. Alçıya aldılar burayı ama.’ ifadeleriyle paylaşmıştır.

3.1.2.2. Kazanın olma nedeni

Kaza nedenine yönelik bir anne düşüncelerini şöyle ifade etmiştir. Kaza nedenine ilişkin annenin alıntıları şu şekildedir. Ayşe Hanım “...yani dikkat çok önemli. Onun bir dikkatsizliği benim bir dikkatsizliğim çok büyük kazalara da neden olabiliyor...” şeklinde ifade etmiştir.

Ayşe Hanım kazanın nedeni olarak şu ifadeleri kullanmıştır; “...Sünnet yaptırдық. Sünnet yaptırdıktan sonra nazar diyeyim ona da. Dışarıda oynuyordu. Akrabalar geldi. Aaay dedi ya daha sünnet bugün oldu. Hala hareketli. Hiç durmuyor ya. Şaşılacak şey. Nasıl sabrediyorsun? Nasıl baş ediyorsun, dediler. Ben alıştım dedim yani. Ben bakıyorum falan...” Ayşe Hanım bu ifadesiyle halk arasındaki nazar değme gibi batıl inançları neden olarak göstermiştir.

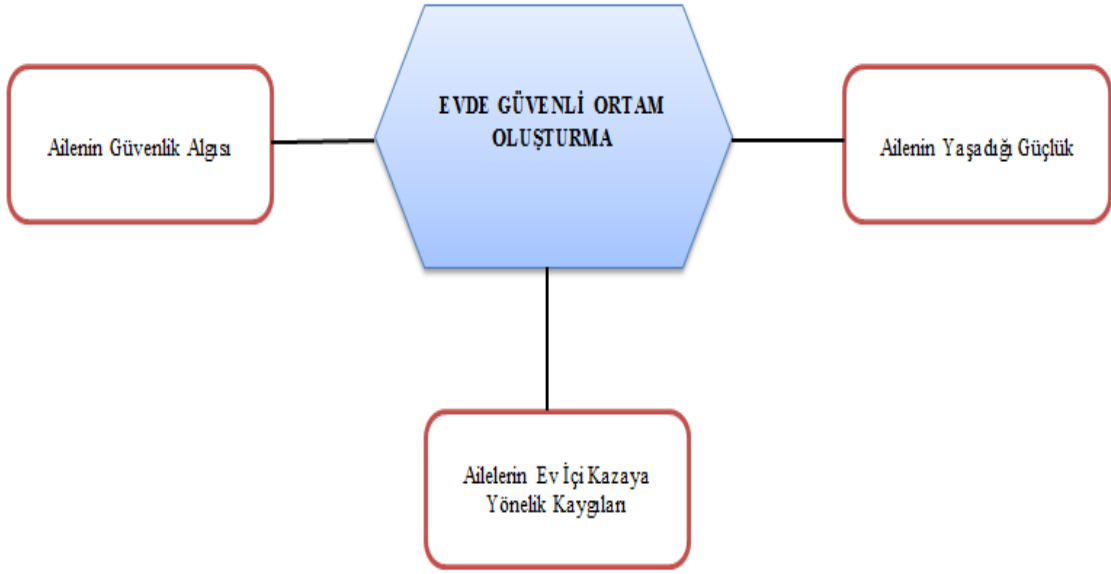
Deniz Hanım ise “...başka bir şey sokmuyordu ağzına, ondan başka bir şey. Prizdeyken şarj aleti sokması bizim ihmalismizdi. Prizde bırakmamalıydık...” şeklinde ifade etmiştir.

3.1.2.3. Kazanın gerçekleştiği yer

Ailelere yaşanan ev kazasının yeri ile ilgili üç annenin farklı yanıtlarının olduğu şu ifadelerde görülmektedir. Ayşe Hanım ilaçla ilgili yaşanan kazanın yerine ilişkin “...halasına götürmüş gezmeye diye” ifadelerini kullanmıştır. Handan Hanım nesne kırılması ile ilgili yaşanan yerine ilişkin “Benim olduğum ortamda...” ifadelerini kullanmıştır. Gönül Hanım ise “Bir an kendi odasında, hatta annemin evinde oldu.” şeklinde ifade etmiştir. Kazanın gerçekleştiği yere ilişkin diğer annelerin herhangi bir ifade de bulunmamıştır.

3.1.3. Evde güvenli ortam oluşturma

Ailelerin görüşme sorularına verdiği yanıtlarla bağlantılı olarak evde güvenli ortam oluşturma teması üç alt tema altında toplanmıştır. Alt temalar; ailenin güvenlik algısı, ailenin yaşadığı güçlük ve ailenin ev içi kazaya yönelik kaygıları şeklindedir. Tema ve alt temalara Şekil 3.3’te gösterilmektedir. Takip eden bölümde her bir alt tema, kategoriler ve alt temalara ilişkin alıntılar ayrı başlıklar altında ele alınmıştır.

Şekil 3.3. Ailelerin evde güvenli ortam oluşturmaya yönelik görüşleri

3.1.3.1. Ailenin güvenlik algısı

Ailelerin ev güvenlik algısının evin belli bölümlerine yönelik önlemleri işaret ettiği görülmektedir. Bu alt temaya ilişkin ailelerin ifadeleri şu şekildedir.

Ayşe Hanım “Evde güvenlik deyince yani nasıl diyeyim sana cam çerçeve derin böyle korumalı olması.” şeklinde ifade etmiştir. Deniz Hanım “Hocam oğlumun herhangi bir kesici, delici alet ulaşamaması. İlaçlara ulaşamaması, benden habersiz dışarı çıkmaması. Onlar geliyor aklıma.” şeklinde düşüncelerini dile getirmiştir.

Filiz Hanım “Ev ortamının güvenliği Hocam. Özellikle elektriklerden ben çok korkarım. Elektriklerden güvenlik almam gerekiyor.” şeklinde ifade etmiştir. Yeliz Hanım ev güvenliğine ilişkin “Güvenlik denince can güvenliği geliyor. Mesela tehlikelere karşı aldığımız önlemler olarak düşünüyorum.” ifadelerini kullanmıştır. Zeliha Hanım ise ev güvenliğini “Evde güvenlik deyince mesela ocak. Onu merak edip tüpü, doğalgazı açar mı? O geliyor aklıma.” şeklinde ifade etmiştir.

Evlerinin güvenliğine yönelik olarak Deniz Hanım, “... Valla evdeyim genelde güvenli. Onun dışında ekstra bir şey yapmıyorum.” şeklinde yanıtlamıştır. Derya Hanım “... Bu şekilde yani başka da pek bir güvenlik önlemi almıyorum. Her yerim kilit yani alabildiğim en büyük önlem bu yani.” ifadeleriyle kendi evinin güvenliğini dile getirmiştir.

Ayrıca görüşmeler sırasında Derya Hanım bir tanıdığıının yaşantısı ve bu duruma ilişkin kendi düşüncesini şu ifade etmiştir.

“...Çocuğuna hamileydi o zaman. Doğum yaptı. Evdeki bütün mobilyalarına kaldırmıştı. Mesela koltuk takımını, televizyonu. Bir oda onun içinde sadece bir yer minderleri ile vardı. Öyle büyüttü çocuğunu. Sırf bir yere vurmasın, düşmesin, çıkmasın, hoplamasın diye. O hastalık derecesindeydi artık...”

Filiz Hanım evinin güvenliğiyle ilgili olarak *“Güvenilir hocam. Ben sade zaten evim. Öyle çok şey değil hani. Bir oturma odasında oturma grubum var hani. Olursa gelip görebilirsiniz.”* ifadelerini kullanmıştır. Handan Hanım *“... Burası birinci kat olmasına rağmen yine de tedbir almak zorundayız. Mesela balkon için bir tedbir alma şansım yok. Sürekli takip etmek zorunda kalıyorum. Onun haricinde çok fazla kendine zarar verebileceği; bir televizyonumuz.”* şeklinde ifade etmiştir.

3.1.3.2. Ailelerin ev içi kazaya yönelik kaygıları

Ailelerin ev kazaları konusunda kaygılı oldukları göze çarpmaktadır. Ailelerin kaygılarına yönelik ifadeler şu şekildedir. Ayşe Hanım *“...Sağ olun ama isterdim ki hasta olmayayım. Devamlı çocukların peşinde koşturayım. Kimi arkasındayım. Ne bileyim. Ev kazaları dışardakinde gene dışarı kazalarında gözünüz görüyor. Ama evde şimdi dediğim gibi bakmamak...”* şeklinde ifade etmiştir.

Deniz Hanım ise korkularını,

“... dolap açık bıraktığım zaman ya çocuk aklı kayar. Bir şey olur, merak eder açar. Döker mi diye bağıyorum mesela ya da bıçakları alır. Bir şey kesmeye çalışır. Ben arkamı dönerim, fark etmem. Benden görür, ben olduğumda yemek yapıyorum. Benden bir şeyleri keserken görüyor. Yarın aklına gelir, ben de bir yapayım nasıl olur diye. Alır, kesmeye çalışır. O yüzden alıyoruz yani. Ya da dışarı çıkar. Kaybolur. Biri alır, götürür korkularımız onlar.” ifadeleriyle dile getirmiştir.

Ayrıca Deniz Hanım en büyük tedirginliğinin *“Benim işim bitsin. Beraber çıkacağız, diyorum ama. O gene çıkma çabasında yani. Kapıyı falan açmaya çalışıyor. Benim en büyük tedirginliğim o evde yani.”* olduğunu dile getirmiştir. Derya Hanım *“O yüzden böyle şeylerden korktuğum. Hangi odada isem o odanın kapısı açık diğer kapılar kilitli. Çocuklarımın alanının kısıtlamaya çalışıyorum. Ne kadar doğru bilmiyorum. Ama hani en azından gözümün önünde olsunlar istiyorum”* şeklinde ifade etmiştir.

Filiz Hanım *“Hani bakıyoruz. Tekrar gidiyor. Hani önlemler alıyoruz. Ama bi dalgınlığımıza denk gelir. Şeye denk gelir, yine gider yani. Yani onun başka bir yolu yok*

mu acaba Hocam?’’ ifadeleriyle alınan önlemlere rağmen kazalarla karşılaşma konusundaki tedirginliğini dile getirmiştir. Gönül Hanım ise ‘‘O şekilde anlatmaya çalışıyorum çocuğa ama. Anlıyor mu, anlamıyor mu? Onu da bilmiyorum açıkçası. Ne kadar da anlatsan da şimdi normal çocuğa anlatmak başka, bizimkilere anlatmak başka. Evet, anlatıyorsun ama acaba çocuk anlayabiliyor mu, onun bilincine varabiliyor mu? Yaşı büyüdükçe inşallah bunların farkına varır.’’ ifadeleriyle kaygılarını dile getirmiştir.

Handan Hanım ‘‘...ama ben olmadığım zaman da belki gidip bakmak isteyecek. O endişemden dolayı mutfak kapısını kilitliyorum genelde.’’ ifadeleriyle kaygısından dolayı aldığı önlemleri ifade etmiştir. Yeliz Hanım ‘‘... Hani aşağı koymayı hala düşünmedim. Ama bir şey yaşadığımızdan mı değil de. Yaşar mıyız yaşamaz mıyız bilmiyorum. Riske atmak istemiyorum yani.’’ şeklinde ifade etmiştir. Zeynep Hanım ise,

‘‘Kızım yeni konuşup bazı şeyleri yeni yeni anlatmaya başladığı için ben daha çok tedirgin oldum. Beynimin içinde ne yapabilirim acaba ya da hani ben olduğum zaman gözüm hep üzerinde oluyor. Ama ben olmadığımda acaba babasının, anneannesini onunla daha kolay ilgilenebilmesi için kızımın da bir şeylerin farkına varması gerektiğine inandım.’’ ifadeleriyle dile getirmiştir.

Zeynep Hanım ‘‘... çünkü nereye kadar gözümüz üstünde olabilir? Hem de ben olmadığımda anneannesinin, babasının, dedesinin işini kolaylaştırmak...’’ ifadeleriyle gelecek kaygısını da paylaşmıştır.

3.1.3.3. Ailenin yaşadığı güçlük

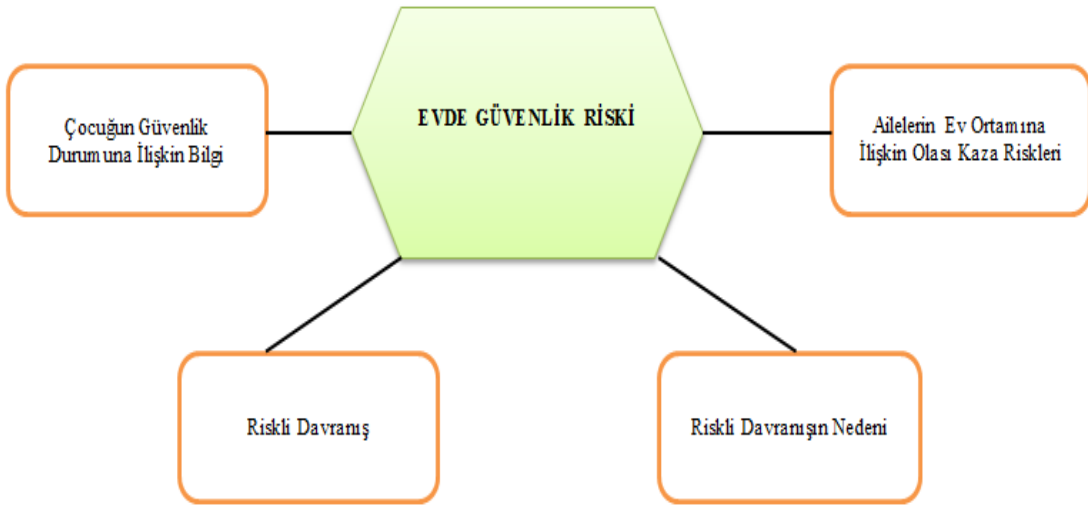
Aileler çocuklarını ev kazasından korumak amacıyla aldıkları önlemleri ve bu süreçteki güçlüklerini dile getirmiştir. Derya Hanım ‘‘... o şekilde havalandırıyorum. Diğer türlü havalandırma şansım yok.’’ şeklinde ifade etmiştir. Filiz Hanım ‘‘Mesela diyelim ki gece kalkıyor. Diyor ki yani bana kapıyı açın. Diyor kapı açık duracak evin kapısı. Müstakil ev hadi kapı nasıl açık duracak Hocam. Yani kilitliyorum o da bir güvenlik önlemi açısı sonuçta kilitliyorum ama...’’ ifadeleriyle yaşadığı bir güçlüğü anlatmıştır.

Filiz Hanım ‘‘... Evet Hocam, yükseğe çıkıyor mesela evde pek öyle çıkacak yeri yok da ama dışarılardan çıkıyor. Mesela o tel örgülerin oralara çıkıyor ya da tepeye çıkıyor. Üstümüzde oturan eve çıkıyordu mesela. Balkona çıkıyordu hocam. Hani sonuçta balkon da tehlikeli Hocam...’’ şeklinde ifade etmiştir. Bunun yanı sıra Filiz Hanım ‘‘Ben ikinci katlara falan çıkmayı düşünmüyorum aslında. Çünkü A... çok camlara çıkıyor böyle. Kolları kilit yaptırıyordum Hocam. Onları da açıyor. Onları da açabiliyor. En son kolları çıkartıyorum artık.’’ ifadelerini kullanmıştır.

Gönül Hanım “... Yani sürekli gözetim altında olması lazım. Hiç yalnız başına bırakılmayacak, en azından bir kişinin yanında bulunması lazım. Çünkü hiçbir şeyin farkında değil, nereden ne geleceğinin...” şeklinde ifade etmiştir. Handan Hanım ise yaşadığı güçlükleri “Gözümüz hep üzerinde ama çok hareketli, ani şeyler yapıyor, hızlı hareket ediyor. O yüzden burası birinci kat olmasına rağmen yine de tedbir almak zorundayız.” ifadeleriyle dile getirmiştir. Bunun yanı sıra Handan Hanım “Hiçbir çekmecemizde çamaşırlarımız derli toplu değildir, asla değildir.” ifadelerini kullanmıştır.

3.1.4. Evde güvenlik riski

Ailelere evde aldıkları önlemler ve çocuklarının riskli davranışlarına evde güvenlik riski teması; çocuğun güvenlik durumuna ilişkin bilgi, riskli davranış, riskli davranışın nedeni ve ailelerin ev ortamına ilişkin olası ev kazası riskleri olmak üzere dört alt temada ele alınmıştır.

Şekil 3.4. Ailelerin evde güvenlik risklerine ilişkin görüşleri

Şekil 3.4’te gösterilen evde güvenlik riski ve çocuğun güvenlik durumuna ilişkin bilgi, riskli davranış, riskli davranışın nedeni ve ailelerin ev ortamına ilişkin olası ev kazası riskleri alt temalara ilişkin alıntılar ayrı başlıklar altında ele alınmıştır.

3.1.4.1. Çocuğun güvenlik durumuna ilişkin bilgi

Aileler çocuklarının güvenlik becerilerine yönelik bilgi ve davranışları dile getirmiş ve birçoğu çocuklarının ‘tehlikelerin farkında olmadıklarını’ ifade etmiştir. Ayşe Hanım “Bıçağın tersini, düzünü bilmiyor.” şeklinde ifade etmiştir.

Filiz Hanım,

“...Yani farklılaşıyor hocam. Çünkü şöyle diyeyim. Hani ev içindeki tehlikeler için diyeyim mesela. Arda tam olarak bilmiyor ama kızım biliyor. En azından tehlikeleri biliyor. Mesela ateşi biliyor. A... da biliyor gerçi ama tam olarak yine de. Yani bazen şey yapamıyor.” şeklinde ifade etmiştir.

Gönül Hanım *“Tehlikelerin hiçbirinin farkında değil. Nereden, ne zarar geleceğinin.”* ifadelerini kullanmıştır.

Handan Hanım,

“Yani, camdan mesela düşebileceğini biliyor. Ben "Düşersin. Bak sen atayım" falan diye şey yaptığım zaman direniyor, tutunuyor, kendini geri çekiyor. Böyle durumlarda, her ne kadar kendisi tek başına olduğu zamanlarda onu düşünmese de ben "Hadi atayım aşağı" falan dediğim zaman direniyor, düşmenin kötü bir şey olduğunun belki bilincinde. Ama o an kendi idrak edip düşerim diye çok da şey yapmıyor ama.” şeklinde ifade etmiştir.

Zeliha Hanım ise *“... Sıcak, soğuk su kavramını biliyor. Mesela yıkarken ben onu sıcaksa hay hay diye söylüyor. Böyle istemiyorum diye.”* ve *“... bir de mesela güvenlik deyince. Mesela düştüğü zaman, bir yeri kanadığında anlamlı anlamlı bakıyor o kana.”* ifadelerini eklemiştir.

3.1.4.2. Riskli davranış

Aileler çocuklarının riskli davranışları sorulduğunda **birçoğu birden fazla riskli davranışın bulunduğunu** ifade etmişlerdir. Ayşe Hanım oğlunun riskli davranışı olarak *“küçük camdan sarkmak”*, *“dolaptan içlerine giriyor, saklanıyor. Oyun oynuyor.”* ifadelerini kullanmıştır. *“Yani durmuyor ki. Devamlı takip ediyorum. Risk yaratmayan bir davranışı yok şimdi hani.”* ifadeleriyle çocuğunun riskli davranışlarını tanımlamıştır. Deniz Hanım *“Mesela balkon, bahçe merdivenin başında sürekli oyun oynar.”* ifadeleriyle riskli davranışını belirtmiştir.

Derya Hanım riskli davranışla ilgili olarak *“...dolabın tepesine tırmandıkları için...”*, *“balkonu açık bulursa ben yemek yaparken sarkma şeyi oluyor.”*, *“Perdelerden sallanıyor...”*, *“...kendince oyun buluyor koltukların kenarlarını kaydırarak yapıyor.”* ifadelerini kullanmıştır.

Filiz Hanım oğlunun riskli davranışı ile ilgili olarak *“Yükseğe çıkıyor Hocam.”*, *“...çok oynuyor Hocam. Su biraz tehlikeli değil ama. Çok fazla oynuyor onunla. Çıplak ayakla dışarı basıyor Hocam.”*, *“Hocam bazen lambaları eller. Bazen sigortayı çok eller.”*, *“Doğalgazı oynamayı çok seviyor kombiyi. Sürekli düğmelerini açıyor kapatıyor*

bir de şarteri...” ifadelerini kullanmıştır. Gönül Hanım “...*kapıyı açıp gitmesi...*”, “*Geçen sene falan kendi odasının camını açmış. Aşağı doğru sarkıyordu.*”, “*Bizim set üstü ocağımıza, buzdolabımıza yakın geliyor. Arada ocağa tutunuyor.*” ifadeleriyle oğlunun riskli davranışlarından bahsetmiştir.

Handan Hanım “... *Banyoya duşu açıyor, kovalardaki suyu kafasına döküyor.*”, “...*çatalı bıçağı alıp bir şeyler yapmaya çalışıyor kendisi. Kutu kolayı açmaya çalışıyor.*”, “*Yine taburelere çıkıp yukarılar erişmeye çalışıyor.*”, “...*yatak odama giriyor, dolapları deşiyor, çekmeceleri deşiyor.*”, “*Başka, tırmanıyor işte oraya buraya. Kanepelerin üzerinde zıplıyor, üstüne çıkıyor ve düşme olasılığı çok yüksek.*”, “*Sandalyesine oturuyor, kendisini atıyor ve sandalyeye çarpıyor kendini.*” ifadelerini kullanmıştır. Yeliz Hanım “*Birkaç kere küçükken sokak kapısını açmıştı ara koridora çıkmak istemişti...*” ifadelerini kullanmıştır. Zeliha Hanım ise “*Kapı açıksa açıyor, bakıyor. Bazen merdivenlere bakıyor.*” ifadelerini kullanmıştır. Ayşe Hanım “...*Tıraş bıçağı alıyor. Denk geliyor, babasına bakıyor. Bir kere tıraş bıçağını elinden aldım.*” ifadeleriyle dile getirmiştir. Bunun yanı sıra Ayşe Hanım “*Fişe takıp ütüyü. Benim ütü yaptığımı bildiği bir şey. Takıp bütün bıraktığını biliyorum.*” diyerek ifade etmiştir.

Riskli davranışla ilgili Deniz Hanım “...*iki üç kere böyle çok küçükken, prizlere bir şey sokmaya çalışırken yakaladım. Ya da şarj aletlerinin ağzına sokarken.*” şeklinde ifade etmiştir. Deniz Hanım bunun yanı sıra “*Bir de bu hareketlendiği zaman. Cama çıkmıştı. Birinci katta oturuyoruz. Aşağı inmek istemiş. Bir camın önünde. Yakındım yani. Dışında tuttum, içeri aldım. Birinci katta şeye basıp, sandalyeye basıp, kalorifere basıp cama çıkmış ve oradan da önüne çıkmış camın.*” şeklinde ifade etmiştir. Bu duruma ilişkin çekmiş olduğu bir fotoğrafı Deniz Hanım araştırmacı ile paylaşmıştır (Bkz. Görsel 3.1).

Görsel 3.1. Deniz Hanım'ın olası bir ev kazasına yönelik paylaştığı fotoğraf

Derya Hanım ‘‘Evde perdeler ile sallanıyor. Perde kornişi filan birkaç kere indirdi.’’ şeklinde ifade etmiştir. Filiz Hanım ise ‘‘İşte hocam tel örgü çektiğimizizin sebebi, A... oradan iki sefer kaçıp gitti. Kaybettik.’’ şeklinde ifade etmiştir.

Gönül Hanım ‘‘Geçen sene camın önünde, kendi odamızdaydık. Camı açmış, ben son anda. Takır tukur sesini duyunca bir bakayım dedim ne oluyor diye. Camı açmış, camın önünde dikiliyor.’’ şeklinde ifade etmiştir. Bunun yanı sıra Gönül Hanım ‘‘Mesela kızım evdeki uzatma prizini yatağın üzerine koymuş. Telefonunu şarja koymuş mesela. Telefonuyla oynarken A... geldi. Prize dokunmaya başladı. Ben gördüm.’’ şeklinde ifade etmiştir.

Handan Hanım ‘‘Geçen mesela bir baktım, bıçağı almış...’’ şeklinde ifade etmiş ve Handan Hanım başından geçen bir olayı şu şekilde ifade etmiştir;

‘‘Kaç kere öyle çorbayı, yağlı şeyleri falan yukarıdan aşağı döktü. Bir keresinden yoğurdu, bir tencere yoğurdu, nasıl almış bilmiyorum. Dolaptan almış koca bir tencere yoğurdu. Tabureyle çıkmış, yukarıdan almış, inmiş aşağı. Nasıl yapmış bilmiyorum. Bir tencere yoğurdu dökmüş. Bütün dolap, yer bembeyaz yoğurt.’’

Bunun yanı sıra Handan Hanım ‘‘Perdelerimizden biri yırtıldı, onu yeniden yaptırdık. Hani oralara uzanırken oradan düşme riski çok yüksek.’’ şeklinde ifade etmiştir. Zeliha Hanım ise ‘‘Prizlerde hani fişi orda bırakmayıp bazen çekmek istiyor. Bazen yapıyor bunu. Yoksa deliğe falan parmak batırayım olayı yok.’’ şeklinde ifade etmiştir.

3.1.4.3. Riskli davranışın nedeni

Ailelere çocuklarının riskli davranışlarının nedeni sorulduğunda aileler genellikle çocuklarının bu davranışının **meraktan ve hareketli olmalarından kaynaklandığını** ifade etmiştir.

Ayşe Hanım ‘‘Kimyasal şeyler içeren şey tadına bakılmadan çocuklar bilmiyor. Anlamıyor. Tadını zaten bilmiyorum. Benim bildiğim kadarıyla çocuklar yaşı itibarıyla zaten kendi yaşitlarından geri oldukları için ufak çocuk durumdalar. Yani ufakken çocuklar nasıl öğreniyorlar? Tadarak dilleriyle, koklayarak ve elleyerek öğrenebiliyorlar.’’ ifadelerini kullanmıştır.

Deniz Hanım oğlunun evden habersiz çıkma davranışı ile ilgili olarak ‘‘O da dışarıda çocuklar var. Hareket var. Onları gördü. Çıkmak istedi diye düşünüyorum.’’ ifadelerini kullanmıştır. Derya Hanım ‘‘...kendince oyun buluyor.’’ ifadelerini kullanmış

ve her iki kızının da ‘‘Her zaman yapıyorlar aynen fazla enerjikler...’’ ifadesiyle çok hareketli olduklarını dile getirmiştir.

Filiz Hanım ‘‘Hocam bence çok merak ediyor. Bir de çok hareketli bir çocuk. Sürekli gezmek istiyor. Sürekli bir yerlere gitmek istiyor. Ondan sanıyorum ama bilmiyorum yine de tabii.’’ şeklinde ifade etmiştir. Handan Hanım ‘‘Gözümüz hep üzerinde ama çok hareketli, ani şeyler yapıyor, hızlı hareket ediyor...’’ şeklinde ifade etmiştir. Bunun yanı sıra Handan Hanım,

‘‘Yiyecek, içecek, hani ona vermek istemediğimiz yiyecekleri saklarsak bir yerlere, onları arıyor. Şu an Lay's a çok düşkün, biz bayağıdır hiç almıyoruz unutsun diye. Öncesinde de alıp böyle sağda solda saklıyorduk. Hani böyle çok isterse, zorda kalırsak, direktirse veriyorduk. Ondan dolayı hani bir yerlerde zulada bir Lay's olduğu inancında. Tabure elinde, dolabın üstüne çıkar bakar. Tezgahların üzerine bakar. Aşağı dolaplara bakar.’’ ifadeleri ile riskli davranışının nedenini dile getirmiştir.

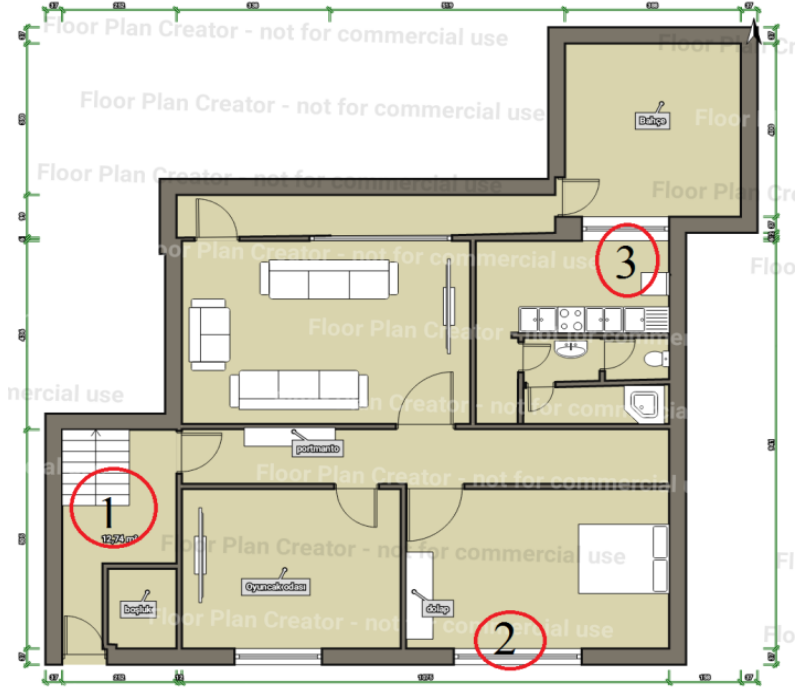
Yeliz Hanım ‘‘Birkaç kere küçükkken sokak kapısını açmıştı. Ara koridora çıkmak istemişti. Sesler duyduğu zaman bazen merak ediyor.’’ şeklinde ifade etmiştir. Yalnızca Gönül Hanım diğer annelerden farklı olarak **riskli davranışının nedeninin otizm olduğunu** ‘‘Yani ben otizme bağlıyorum. Pek çevreyle iletişim halinde olmadığı için. Sosyalleşmemiz zaten yok.’’ ifadeleriyle dile getirmiştir.

3.1.4.4. Ailelerin ev ortamına ilişkin olası ev kazası riskleri

Ailelerle görüşmeler sonrasında ev ortamlarına ilişkin gözlemler gerçekleştirilmiştir. Ailelerden birinin ev gözlemi yapılması yerine fotoğraf paylaşımını istemesi ve bir ailenin de farklı bir şehirde yaşaması nedeniyle altı ailenin evinde gözlem gerçekleştirilmiştir. Bu gözlemler sırasında ailelerin aldıkları önlemler fotoğraflanmış ve olası riskleri gösteren krokiler oluşturulmuştur. Ailelerin görüşmeler ve gözlemler ev ortamına ilişkin doğrudan alıntılarına takip eden bölümde yer verilmiştir.

Ayşe Hanım ‘‘... Çocuklarımızın güvenliği açısından yani evlerinin nasıl, evin durumu, pozisyonu önemli. Kaçınıcı katta oturuyor. Camları, kapıları. Çıktığı hani çıktığı çevre ana yolda mı oturuyor, kalabalık bir yerde mi. Hani kaçma ihtimali var mı ...’’ şeklinde ifade etmiştir.

Deniz Hanım ‘‘... bizim evdeki risk, camdan dışarı çıkması...’’ şeklinde ifade etmiştir. Deniz Hanım’ın evinde yapılan gözlem sonrasında çizilen evin krokisi Görsel 3.2’de sunulmaktadır.

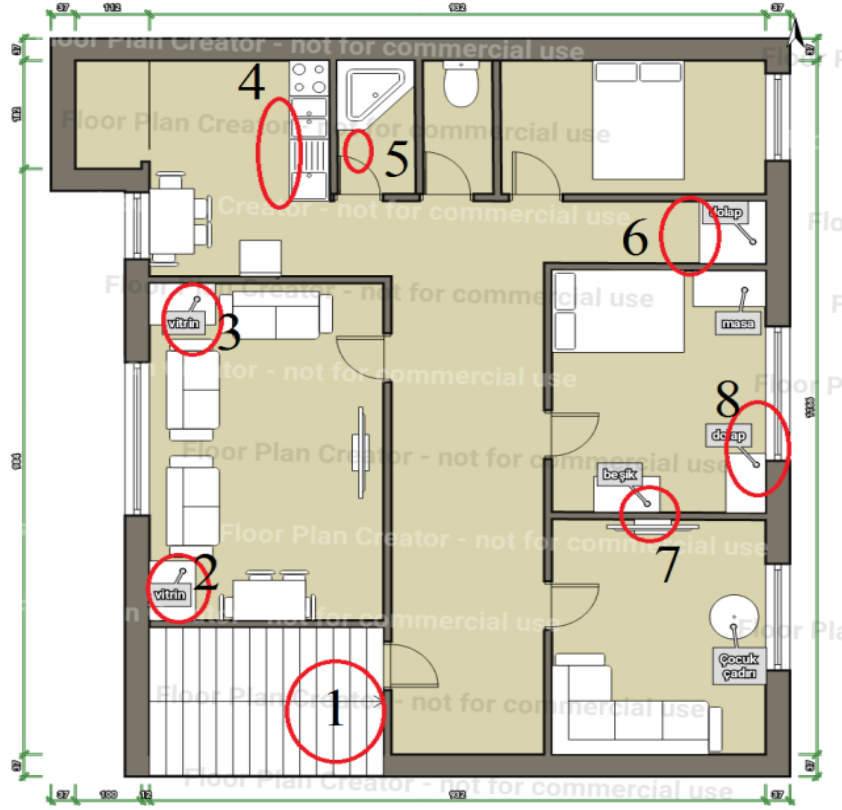

Görsel 3.2. Deniz Hanım'ın ev krokisi

Deniz Hanım'ın evinde yapılan gözlemlerde “... iç kapının hemen yanında çatıya çıkan bir merdiven vardı (Kroki-1 numaralı risk). Bu merdivenin başında kapı ya da geçmeyi engelleyecek herhangi bir şey yoktu. Bu odanın camında herhangi bir korkuluk ya da cam kilidi bulunmamaktaydı (Kroki-2 numaralı risk). Çamaşır makinesi görünür durumdaydı. Mutfaktan bahçeye açılan bir kapı vardı. Kapının herhangi bir kilidi yoktu (Kroki-3 numaralı risk) (Gözlem No. 1).” Risk oluşturabilecek durumlar belirlenmiş ve not edilmiştir. Gözlem sırasında Deniz Hanım “... bahçeye beraber çıktıklarını, tek bırakmadığını.” ifade etmiştir.

Derya Hanım'ın evinde yapılan gözlem sonrasında çizilen evin krokisi Görsel 3.3'te sunulmaktadır. Derya Hanım'ın ev gözlemlerinde “Merdivenlerden çıktıktan hemen sonra kapı bulunmaktaydı. Kapı ile merdiven arası mesafe olmadığı için düşme riski oluşturabilecek bir yer (Kroki-1 numaralı risk). Dengenizi kaybettiğinizde tutunabilecek bir yer bulunmamakta. Beşiğin bulunduğu duvarda çivi izlerinin olduğu görülmüştür (Gözlem No. 2).” şeklinde notlar tutulmuştur. Beşiğin duvarındaki çivi izleriyle ilgili “Anneye sorulduğunda çocuklar tarafından çivilerin çıkarıldığı (Kroki-7 numaralı risk) söylenmiştir.” notu alınmıştır. Derya Hanım'ın ev krokisi Görsel 3.3'te yer almaktadır. “Giysi dolabı aynı odada sabitlenmemiş bir şekilde bulunmakta. Bu dolabın herhangi bir kilidi bulunmamakta (Kroki-8 numaralı risk) (Gözlem No. 2)” evde gözlemlenmiştir. Dolapla ilgili olarak Derya Hanım “... çocukların dolaba girip

saklandıklarını (Kroki-6 numaralı risk) ...” ifadeleriyle dile getirmiştir.

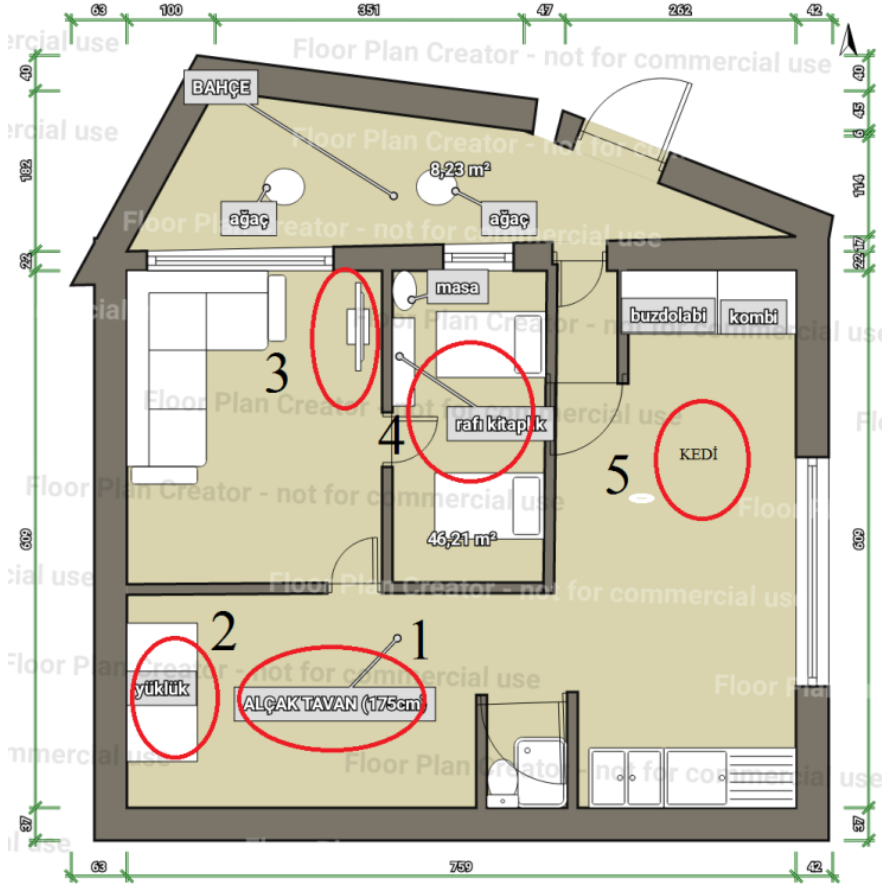

Görsel 3.3. Derya Hanım'ın ev krokisi

Evde yapılan gözlemlerde “Salonda (misafir odası) çok fazla kırılacak eşya (Kroki-2 numaralı risk) olduğu öncelikle gözüme çarptı (Gözlem No. 2).” Notları alınmıştır. Derya Hanım “Gümüşlük kısmında bulunan çekmecelere (Kroki-3 numaralı risk) uzunlamasına oklava sokulduğu, şu an yaşları büyüdüğü için bunları çıkardıklarını...” ifadeleriyle dile getirmiştir. Gözlemlerde “Banyoda şampuanın ve bazı malzemelerin yerde (Kroki-5 numaralı risk) olduğu görüldü (Gözlem No. 2).” not edilmiştir. Gözlem sırasında “Mutfakta anne öncesinde alt çekmecelerde bıçak bulundurmadığını şu an yaşları büyüdüğü için önlem almadığını (Kroki-4 numaralı risk) belirtti. Mutfakta bile kızların çekmecelere basarak tezgâha tırandıklarını ...” ifadeleriyle Derya Hanım bilgi vermiştir.

Filiz Hanım'ın evinde yapılan gözlem sonrasında çizilen evin krokisi Görsel 3.4'te sunulmaktadır. Filiz Hanım'ın evinde yapılan gözlemlerde ‘Evin tamamında alçak tavan var. Bu tavana ilişkin bir uyarı ya da düzenleme bulunmamakta (Kroki-1 numaralı risk). Koridorun en sonunda yüklük (Kroki-2 numaralı risk) bulunmaktadır. Bu yüklük (kiler

olarak kullandıkları yer) sabitlenmiş durumda değil (Gözlem No. 3).’’ not edilmiştir. Filiz Hanım’ın ev krokisi Görsel 3.4’te yer almaktadır.

Görsel 3.4. Filiz Hanım’ın ev krokisi

Filiz Hanım’ın ev gözlemleri sırasında ‘*Filiz Hanım da holün bu bölümü ile ilgili endişeleri olduğunu, A...’nın da sandalye ya da tabureye çıkarak (Kroki-4 numaralı risk) ampullerle oynadığını ve anne bu konuda ne yapacağını bilmediğini ...*’ dile getirmiştir.

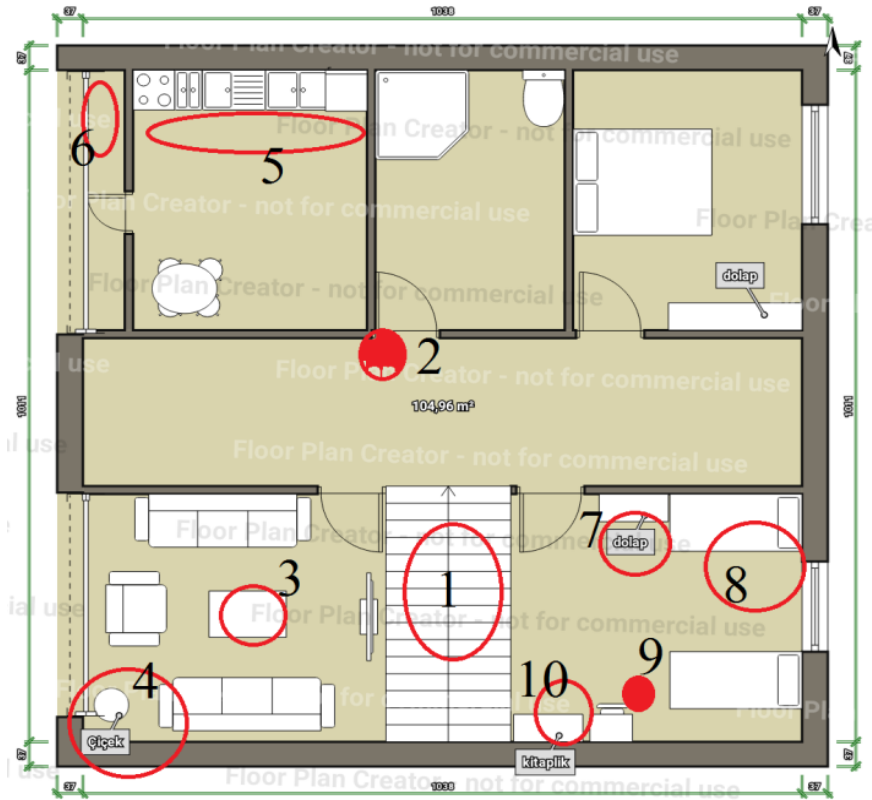
Ev gözlemlerinde ‘*Kitaplık sabit durumda değildir. TV sabitlenmiş durumda değil. TV fişinin takılı olduğu (Kroki-3 numaralı risk) üçlü priz çocukların ulaşabileceği bir yerde durmaktadır (Gözlem No. 3).*’ not edilmiştir. Filiz Hanım’ın ev gözlemlerinde ‘*Şu an evde yeni bir kedi bulunmaktadır. Kedi için çeşitli bir düzenleme (uyku yeri, mama yeme kabı) olmadığı (Kroki-5 numaralı risk) görülmektedir (Gözlem No. 3).*’ not edilmiştir. Bunun yanı sıra Filiz Hanım bu konuyla ilgili yaşadığı güçlüğü ‘*...sokağa attığı ölü kediyi tekrar eve getirmek zorunda kaldık.*’ ifadeleriyle dile getirmiştir.

Gönül Hanım’ın evinde yapılan gözlemler sırasında,

‘*Merdiven ile çıktım. Merdivenleri dönmeli olduğu için inmek ve çıkmak oldukça sorunliydu.*

(Kroki-1 numaralı risk) Evde gözüme çarpan ilk şey kirişlerde asılı olan boncuklu işlemeli süslemelerdi (Kroki-2 numaralı risk). Sehpaların üzerinde camdan şekerlik benzeri şeyler bulunmaktaydı (Kroki-3 numaralı risk). Ayrıca salonun cama yakın kısmında büyük boy sakı çiçekler vardı (Kroki-4 numaralı risk). Elbise dolabı sürgülüydü. Dolaplar duvara sabitlenmiş değildi (Kroki-7 numaralı risk). Fakat dolapların yerinden kıpırdamayacak kadar ağır olduğu gözlemlendi. Ranzaya merdiven ile çıkılmakta. Ranzada üst kısımda yatak korkuluğu tek bir tahtadan ibaret (Kroki-8 numaralı risk). Odada ayrıca yüksek bir komidin, kitaplık, çalışma masası ve giysi dolabı bulunmakta. Bu dolaplar duvara sabitlenmiş şekilde değil (Kroki-10 numaralı risk). Balkonda ağzı kapalı kutular ve poşetler vardı (Kroki-9 numaralı risk). Bunun dışında mutfak dolaplarında güvenlik açısından alınan herhangi bir önlem bulunmamaktaydı (Kroki-5-6 numaralı risk) (Gözlem No. 4).” notları alınmıştır.

Gönül Hanım “... oğlunun ranzanın alt yatağında uyduğunu...” ifade etmiştir. Ayrıca “Salonu kilitlediklerini ve genellikle çocuk odasında vakit geçirdiklerini...” dile getirmiştir. Gönül Hanım’ın ev krokisi Görsel 3.5’te sunulmaktadır.

Görsel 3.5. Gönül Hanım’ın ev krokisi

Bunun yanı sıra Gönül Hanım’ın evinde yapılan gözlemlerde “Kitaplık şeklindeki rafın alt tarafında oğlunun oyuncaklarının bulunduğu poşetler vardı (Gözlem No. 4).” olduğu görülmüştür. Gönül Hanım “Anne okuldan gelince direkt poşetleri yırtıp oyuncakları dağıttığını.” ifade etmiştir.

Handan Hanım “Sandalyemiz yok. Dediğim gibi; burada çok fazla eşyamız yok. Bizim böyle evde tekerlekli sehparlar var ya, klasik eski. Yemeğimizi onda yiyoruz. Öyle bir masamız, sandalyemiz, koltuk takımımız yok. Kanepemiz, sehparamız, bir de televizyonumuz. Gerisi hep yatak odalarımız.” şeklinde ev ortamını betimlemiştir. Handan Hanım’ın ev krokisi Görsel 3.6’da sunulmaktadır.

Görsel 3.6. Handan Hanım’ın ev krokisi

Handan Hanım’ın ev gözlemlerinde,

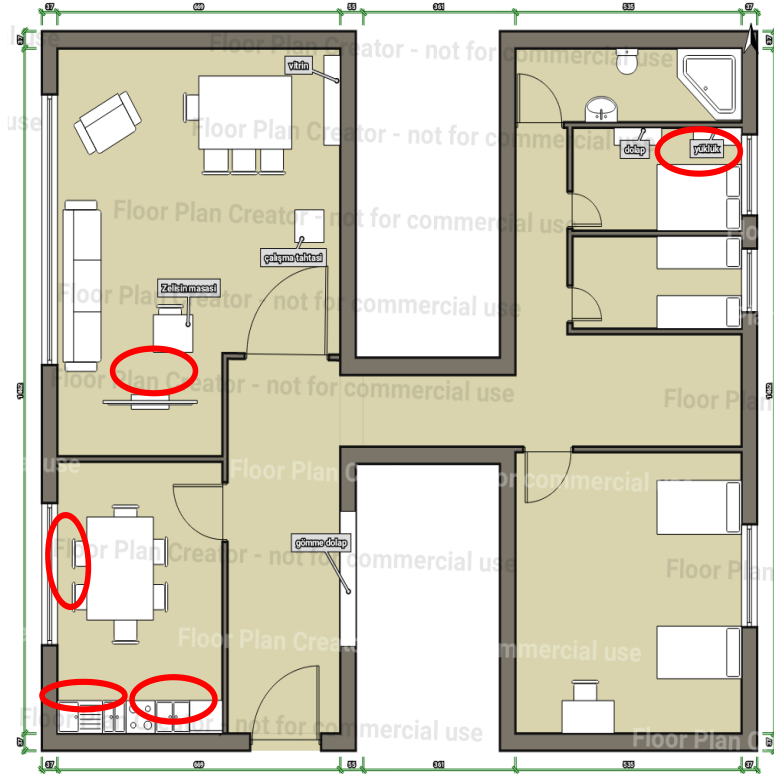
“Mutfakta yuvarlak bir masa ve tabureler bulunmaktaydı. Bunun dışında masanın altında duran dolu şişeleri (Kroki-1 numaralı risk) gördüm. Bunun dışında tüplü büyük ekran televizyon bulunmaktaydı. Televizyonun altında camlı bir dolap bulunmaktaydı. Camın içinde DVD oynatıcı vardı. Televizyonun hemen yanında bilgisayar masası bulunmaktaydı. Büyük bir bilgisayar monitörü ve kasa bulunmaktaydı. Fişlerin takılı olduğu prizler açıktaydı (Kroki-2 numaralı risk). Y...’ın giysi dolabı ve kitap/oyuncak koyulacak dolap bulunmaktadır. Bunlarında duvara sabitleme kısımları bulunmamaktadır (Kroki-4-5 numaralı risk).. Malzemeler koridorda bir dolapta bulunmakta. Bu dolabın bir kilidi (Kroki-3 numaralı risk) bulunmamaktadır (Gözlem No. 5).” notları alınmıştır.

Handan Hanım gözlem sırasında koridorda bulunan temizlik dolabıyla ilgili olarak “... hiç karıştırmadığını, ilgisini çekmediği için bu dolapla ilgili bir düzenleme

yapmadıklarını...’’ ifadesini kullanmıştır.

Zeliha Hanım’ın ev krokisi Görsel 3.7’de yer almaktadır. Zeliha Hanım’ın ev gözlemleri sırasında ise

‘‘Bu zaman aralığında etrafa baktığımda ilk göze çarpan tezgâh üzerinde yıkanıp bez üzerinde bırakılmış (Kroki-1 numaralı risk) bir bıçaktı. Tezgâh üzerinde bulunan ısıtıcıydı. Dolaplarda herhangi bir kilit bulunmuyordu (Kroki-2 numaralı risk). Mutfak kısmı Fransız tipi balkon şeklindekiydi. Bu camlarda da herhangi bir kilit bulunmamaktaydı (Kroki-3 numaralı risk). TV duvara sabitlenmemişti. Hemen yanında üçlü priz bulunmaktaydı (Kroki-4 numaralı risk). Üçlü prizlin takılı olmayan bir tanesi bir yapışkan kâğıt ile üzeri kapatılmıştı (Gözlem No. 6).’’ notları alınmıştır.

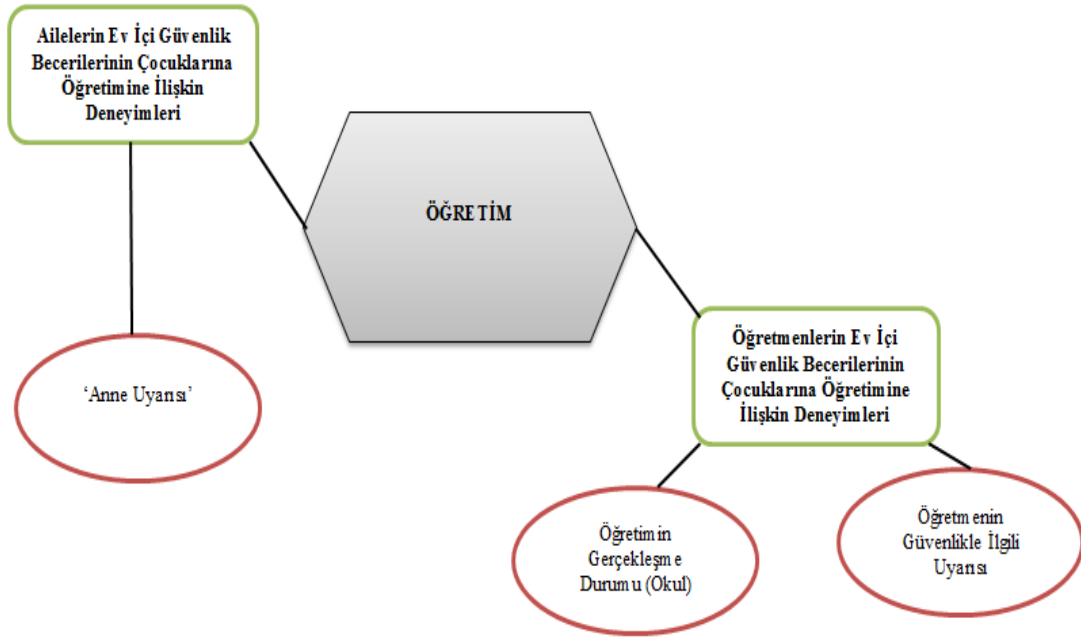
Görsel 3.7. Zahide Hanım’ın ev krokisi

Gözlem sırasında ‘‘... yorganların üst üste konulduğu bir kısım vardı (Kroki 5 numaralı risk)’’ şeklinde not alınmıştır. Bu durumla ilgili olarak anne ‘‘Anne bu kısmı sabitleyemediklerini, bunun için endişelendiklerini.’’ ifade etmiştir.

3.1.5. Öğretim

Evde/okulda güvenlik becerilerine ilişkin öğretime ilişkin gerçekleştirilme durumu; ailelerin çocuklarına ev içi güvenlik becerilerini öğretmelerine ilişkin deneyimleri ve öğretmenlerin çocuklarına ev içi güvenlik becerilerini öğretmelerine

ilişkin deneyimleri olarak iki alt temada ele alınmıştır. Bu tema ve alt temalar Şekil 3.5'te gösterilmektedir.

Şekil 3.5. Ailelerin güvenlik becerilerine yönelik deneyimleri

3.1.5.1. Ailelerin çocuklarına ev içi güvenlik becerilerini öğretmelerine ilişkin deneyimleri

Annelere evde güvenlik becerilerine ilişkin öğretim yapma durumları sorulduğunda büyük bir çoğunluğu öğretim gerçekleştirmediklerini sadece çocukları uyardıklarını dile getirmişlerdir. Üç anne (Derya Hanım, Handan Hanım ve Zeliha Hanım) öğretmeye çalıştıklarını belirtmiştir. Buna ilişkin ifadeleri şu şekildedir; Derya Hanım “...İşte ateş ile oynamaması gerektiğini itfaiyeci Sam var izlettirdim. Özlem’e faydası oldu bize...”.

Handan Hanım sunduğu öğretimi şu sözlerle ifade etmiştir.

“...bıçağı aldığı zaman ‘Bak bıçak keser, söyle tut.’ Çünkü bıçağın kesen yerinden tutabiliyor. Anlata anlata ‘Bak oğlum bıçağın orası keser, elin kanar. Burasından tut.’ Normalde zaten dediğim gibi evde bizim her davranışımız eğitim bakımından ona yönelik olduğu için her şeyimiz ona dönüştü. Ben diyordum ki; nasıl olacak? Her davranış ona yönelik olacak diye, o nasıl olacak ki diyordum ama oluyormuş. Zamanla kavradım bunu.”

Zeliha Hanım ise “...gerçi ben mesela bazen okul kitaplarından çocuklar için resimler oluyor. Açılmaz ellenmez şeklinde onlara baktırıyorum. Sonra hadi evimizi dolaşalım diye geçen sene yaptırdım...”. Zeliha Hanım ise öğretim gerçekleştirdiği çalışma kâğıtlarını Görsel 3.8’de paylaşmıştır.

“... Gördüğüm zaman, ocak yanmıyor, ‘Oğlum bak şu anda soğuk.’ Ya da mesela ocağı yakıyorum, bak diyorum. Hafif elini de şey yaptırıp ısını hissetmesi için. Bak diyorum ‘ocak şu anda yanıyor, sıcak. Bak bu tehlikeli. Elin acır.’ Zaten onun ısını fark edince elini çekiyor.”

Handan Hanım ‘*Buraya çıkma Efe, buradan pat diye düşersin*’ veya hatta bazen hafiften böyle kendim tutarak düşürüyorum yere. ‘*Bak böyle düşersin yere. Canın acır.*’ Hani bunları böyle göstererek ona anlatmaya çalışıyorum.” ifadeleriyle uyarılarını anlatmıştır. Zeliha Hanım ise evde uyarıda bulunduğunu ‘*Ama mesela yeni yerleri sildiğim zaman ‘kızım otur, kalkma’ diyorum*’ ifadeleriyle dile getirmiştir.

3.1.5.2. Öğretmenlerin çocuklarına ev içi güvenlik becerilerini öğretmelerine ilişkin deneyimleri

Annelere ev içi güvenlik becerilerine ilişkin okulda öğretim yapılıp yapılmadığı sorulduğunda bu beceriye ilişkin herhangi bir öğretim yapılmadığını dile getirmişlerdir. Ayşe Hanım ‘*Ev içi güvenlik konusunda bir şey, yani bir şey demediler. Öğretmenlerimiz sadece bize söylüyor. Evde ne yapıyorsunuz, sizin gibi konuşuyor.*’ şeklinde ifade etmiştir. Deniz Hanım ‘*Yapılmadı.*’ ifadesiyle öğretim gerçekleştirilmediğini dile getirmiştir.

Filiz Hanım,

‘*Hocam ben gördüğüm kadarıyla öyle çok yani yapmadılar hani. Ben gördüğüm kadarıyla sürekli izlerdim rehabilitasyonda. OÇEM’e gitti geçen sene. Orayı bilmiyorum ama bize de bilgi verilmedi zaten. Ne çalıştığını filan sürekli soruyorduk. Öyle bir şey söylenmedi yani. Öyle bir şey çalıştığını da bilmiyorum Hocam. Çalışıldıysa da bize söylenmedi yani ama rehabilitasyonda çalışılmadı Hocam.*’ şeklinde ifade etmiştir.

Gönül Hanım herhangi bir öğretim gerçekleştirilme durumunu ‘*Bildiğim kadarıyla olmadı.*’ ifadeleriyle dile getirmiştir. Handan Hanım da ‘*Sanmıyorum, yok.*’ şeklinde ifade etmiştir. Yeliz Hanım ‘*Yok. Zaten bildiğiniz gibi rehabilitasyonlarda her öğrenciye uygun program çıkıyor. Belki bizden böyle bir talep çıkmadığı için de olabilir ama. Bize hiç öyle bir çalışma yapılmadı.*’ ifadelerini kullanmıştır. Zeliha Hanım ise ‘*Yok. Okulda öyle bir şey yapılmadı. Ama derste öğretmen arkadaşlarına söylerken bir şeyler illaki kalmıştır. Ama Z...’ya özel olmadı, yapılmadı. Ama özel olarak Z... için şuna dikkat et, buna dikkat et diye bir şey yapılmadı.*’ ifadelerini kullanmıştır.

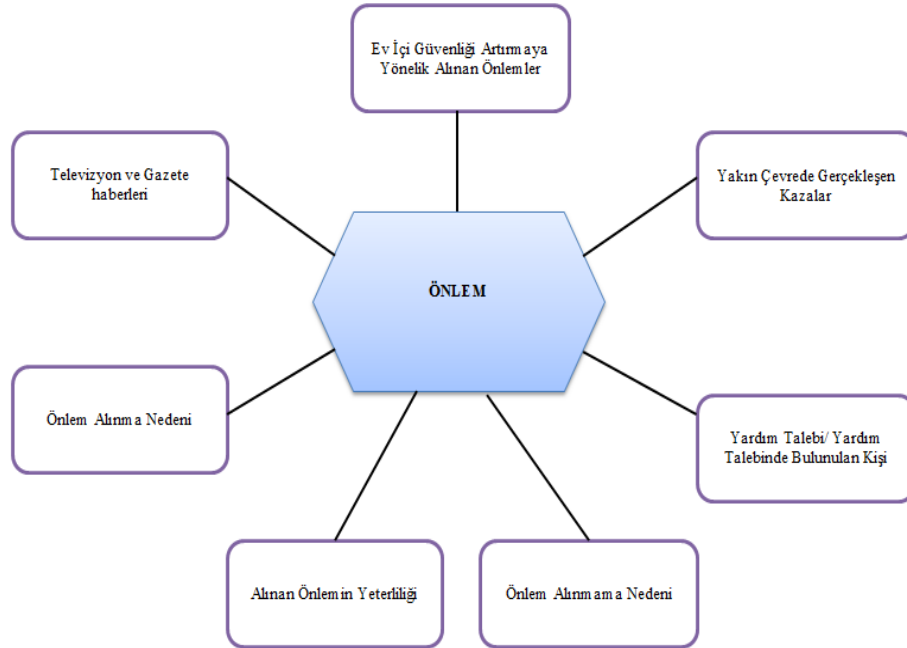
Derya Hanım’a okulda güvenliğe yönelik öğretim gerçekleştirme durumu sorulduğunda ‘*Yangın ve deprem ile ilgili tatbikatlar oldu. Başka da bir şey olmadı.*’ şeklinde ifade etmiştir. Tatbikatla ilgili olarak

“He yok. Ö...’i de diğer çocuklar ile bir tutmalarını istedim ben hep. Ayı tutmalarını hiç istemedim. O zaman dışlanmışlık olacaktı. Ö...’i birebir tuttu bu seneki öğretmenimiz. Diğer çocuklar koşmaya başlayınca Ö... de koşmaya başlamış. Ama Ö... kendini saklamayı beceremediği için öğretmeni onu saklamayı şey yapmış sadece. Deprem tatbikatında, yangın tatbikatında şey yapıldı. Onu bizzat bende onlarla birlikte gittim. İtfaiye var. İtfaiyeye gittik birlikte. Yangın nasıl çıkar, nasıl söndürülür, ne yapmamız gerekir. O tür bilgileri verdiler çocuklara. Camla oynamaması gerektiğini, camı kırdığımızda güneşten ateş alabileceğini. Bunları öğrettik yani. Bunları biliyor.” ifadelerini kullanmıştır.

Ayşe Hanım öğretmenin ev kazası konusunda önlem alması için kendisini uyardığını “...çocuk nasıl duruyor kendi güvenliğini, kendi tedbirini al. Camlarınızı demir yaptırın. Eğer camdan sarkıyorsa falan şunu yapın, bunu yapın diye bazen söylüyor öğretmenlerimiz, soruyor...” şeklinde ifade etmiştir.

3.1.6. Önlem

Önlem teması, ev içi güvenliği artırmaya yönelik alınan önlemler, önlem alınma nedeni, alınan önlemin yeterliliği, önlem alınmama nedeni, yardım talebi ve yardım talebinde bulunulan kişi, yakın çevrede gerçekleşen kazalar, televizyon haberleri ve gazete haberleri olmak üzere yedi alt tema altında toplanmıştır. Tema ve alt temalara Şekil 3.6’da gösterilmektedir.

Şekil 3.6. Ailelerin güvenlik önlemlerine ilişkin görüşleri

3.1.6.1. Ev içi güvenliği artırmaya yönelik alınan nlemler

Ailelere evde aldıkları güvenlik önlemlerine ilişkin örnekler sorulduğunda şu şekilde örneklendirmişlerdir;

Ayşe Hanım evde almış olduğu önlemlerle ilgili olarak *“Efendim, balkondan sarkma olabilir. O zaman onlara ben demir yaptırđım o yüzden yani. Yüksekti balkonumuz ama oraya da demir yap dedim.”* ifadelerini kullanmıştır. Ayşe Hanım *“Kilit. Kapımı devamlı kilitli tutarım.”* ifadesi ile kapısını sürekli kapalı tuttuğunu belirtmiştir. Bunun nedeni olarak ise *“O yüzden zaten bir kere kaçmıştı. Dövme de yaptırđık. Sevgi izi de yaptırđık.”* ifadesiyle evden kaçma olayını anlatmıştır. Ayşe Hanım kapı kilitlemesinin yanı sıra *“...dolapların kilitli olması, yukarıda olması. Banyo dolaplarının özellikle çamaşır sularının, şey elinin altında kalmamasına dikkat ediyorum. Bıçakları aynı şekilde yüksekte yerlere koyuyorum yani. Kendim alıp ulaşabileceğim bir şekilde, çocuğun ulaşamayacağı yerlere...”* ifadeleriyle diğer önlemlerinden bahsetmiştir. Bunun yanı sıra Ayşe Hanım *“Vallahi cam konusunda gene bakıyorum. Arkasındayım. Camdan bakıyor, sarkıyor. Tedbirimizi gene ben onunla beraber bakarak alıyorum.”* şeklinde ifade etmiştir.

Ayşe Hanım ile yapılan görüşme sırasında evde almış olduğu önlemlere ilişkin fotoğraf çekip araştırmacı ile paylaşması istenmiştir. Ayşe Hanım’ın balkonda aldığı nlem Görsel 3.9’da görülmektedir.

Görsel 3.9. *Ayşe Hanım’ın örnek ev güvenlik önlemlerine ilişkin fotoğraf*

Görsel 3.9’a bakıldığında Ayşe Hanım’ın balkonlara önlem olarak cam yaptırdığı görülmektedir. Görüşmeler esnasında da oğlunun balkondan sarkma davranışı olduğu dile

getirmiştir. Görsel 3.10’da ise Ayşe Hanım’ın televizyonu aparat yardımı ile duvara monte ettirdiği ve kabloları kutu içerisinde duvara sabitlediği de görülmektedir.

Görsel 3.10. *Ayşe Hanım’ın örnek ev güvenlik önlemlerine ilişkin fotoğraf*

Evde almış olduğu önlemlere ilişkin son fotoğraf ise balkon kapısına yaptırmış olduğu güvenlik kilidi fotoğrafıdır (Bkz. Görsel 3.11).

Görsel 3.11. *Ayşe Hanım’ın örnek ev güvenlik önlemlerine ilişkin fotoğraf*

Deniz Hanım,

“Hiç ortada ona zarar verecek bir şey bırakmam. Çok dikkat ederim bu konuda. Ama şimdi her çekmeceye ulaşabileceği için üst dolaplara, benden izinsiz bir şey almaması konusunda uyarırım. Ya da onun alması gereken her şeyi onun odasında da başka bir yerde olmaz ya da aramasını gerek kalmaz...”

Gözlem sırasında “*Duvara sabitlenmiş şekilde bir televizyon ve sehpa bulunmaktaydı. Etrafta açıkta bulunan bir priz görmedim. Salonun camında demir korkuluk vardı. Çocuğun şeffaf kutu içerisinde oyuncakları vardı. Temizlik malzemeleri dolaplara yerleştirilmişti. Bıçaklar dolabın üst taraflarındaydı (Gözlem No. 1).*” Deniz Hanım’ın kesici aletlere yönelik almış olduğu önleme ilişkin fotoğraf Görsel 3.11’de sunulmaktadır. Görsel 3.12’de Deniz Hanım’ın mutfakta bıçakları çocuğunun ulaşamayacağı yükseklikte bulunan dolap bölümlerine kesici aletleri yerleştirdiği görülmektedir.

Görsel 3.12. Deniz Hanım’ın örnek ev güvenlik önlemlerine ilişkin fotoğraf

Deniz Hanım “*...bütün prizleri kapattım. Bantladım üstlerini.*” ifadeleriyle önlemlerini belirtmiştir. Bunun yanı sıra “*Deterjan dolabını hep bağlarım mesela. Hep onların deterjan olduğunu biliyor. Her şeyin farkında ama ben gene de bağlarım. Mutlaka bıçakları asla çekmeceye koymam. Yukarıda hep tabakların en üstüne oradan alırım yani.*” ifadeleriyle önlemlerini anlatmıştır. Deniz Hanım’ın almış olduğu önleme ilişkin fotoğraf Görsel 3.13’te sunulmaktadır.

Görsel 3.13. Deniz Hanım’ın örnek ev güvenlik önlemlerine ilişkin fotoğraf

İlaçlar konusunda “...ilaçlar gene ulaşamayacağı bir yerde ortalıkta bırakmam.” ifadelerini kullanmıştır. Deniz Hanım “...kapıyı her zaman kitlerim.” ifadelerini de önlemler ile ilgili olarak eklemiştir.

Derya Hanım evde aldığı önlemlerle ilgili olarak “İlk başlarda camlarda çocuk kilidi koyayım dedim. Ö... çocuk kilidini fark etti. Çıkartmaya başladı. Kulpları söktürttüm. Evde kulp bırakmadım. Bütün odaların kapılarını kilitliyorum.” ifadelerini kullanmıştır. Kapı kilitleme durumu ile ilgili “...gözümün önünde olsunlar istiyorum. Antre, oturma odası ve mutfak arasında gidip geliyorlar genelde. He ne oldu ben hep mutfakta mıyım, oturma odasının kapısını kilitliyorum o zaman. Onun camını açıyorum kulpunu takarak. Odayı o şekilde havalandırıyorum.” ifadeleriyle önleme ilişkin yaşantısını anlatmıştır. Derya Hanım “...banyoda kova tutmuyorum.” ifadeleriyle banyoya yönelik aldığı önlemi belirtmiştir. Bunun yanı sıra Derya Hanım “Tüplü televizyonu. Şimdi evdeki tüplü televizyonları topladık. Odalara LCD taktık ama. Salonda herkes gibi TV ünitesi kullanmıyorum. Duvara monte ettirdim.” ifadelerini kullanmıştır. Derya Hanım “...bıçaktan uzak tutuyorum. Çatalı hani mümkün olduğunca hani hep plastik kullandık. Bu sene metal çatal kullanıyorum...” ifadelerini kullanmıştır. Derya Hanım “...çamaşır suyu filan hep mutfağında. Dolabın içerisinde mutfakta. Dolaplar şey de emniyetli kaşıklar sokulu aralarda, kilitlerde.” ifadelerini kullanmıştır. Derya Hanım dolaba önlem olarak taktığı tahta kaşıklarla ilgili olarak “Tahta kaşıkları böyle ittirdik sürgü o şekilde. Aynen onu da zorluyorlar. Tam ses geliyor mesela açacaklar, ses geliyor. Hemen ellerinden müdahale ediyorum derken bu şekilde bir önlemlerimiz var. Çocuk kilitleri önlemedi. O bizde işe yaramadı.” ifadelerini kullanmıştır.

Derya Hanım’ın evinde yapılan gözlem sırasında “Odanın camında kilit bulunmakta. Oturma odasında televizyon duvara sabitlenmiş durumda.” önlemlerinin alınmış olduğu görülmüştür. Gözlem sırasında Derya Hanım “Banyo kısmında aile duydukları gazete haberi nedeniyle evde dolu su kovası bulundurmadıklarını, banyonun kapısına da sürekli kilitli olduğunu. Mutfak masasının bulunduğu yerdeki camın penceresinin hep kapalı olduğunu ve kızlarının arada cam olduğunu bile fark etmediklerinin. Sürekli kızlarıyla aynı odada vakit geçirdiklerini.” ifade etmiştir.

Filiz Hanım “...kesici maddeleri ortada bırakmıyorum özellikle. Genelde almıyor benim oğlum ama. Yine de onlara dikkat ediyorum. Böyle tabi ki hani üzerine düşecek şeyleri dikkat ediyorum hani. Yüksekte yani bir şeyler, ağır bir şeyler varsa indiriyorum

o şekilde.” şeklinde ifade etmiştir. Filiz Hanım yatak odasında aldığı önlemlerle ilgili olarak *“...çocukların yatak odasında da bir yatakları var, dolapları var. Hani böyle üzerlerine düşecek şeylerim yok yani. O şekilde ayarladık zaten.”* ifadelerini kullanmıştır.

Filiz Hanım *“...elektriği genelde eller. Biz oraları hep güvenlik önlemi alıyoruz.”* ifadelerini kullanmıştır. Önlemlerle ilgili olarak,

“...elektrik yuvaları, onları tam kapının arkasında yapmışlar. Giriş kapının arkasına, yere yakın yerde yapmışlar oraya. İki tanesini alçıyla kapattırdım eşime. Eşim biraz hani elektrikten anlıyor. Dışarıda vardı bir priz. Onu iptal ettirdim Hocam. Hani en azından gözümün önünde olursa. Sigortaya böyle bant yapıştırdım.” bilgisini vermiştir.

Evde yapılan gözlemlerde önlemlere ilişkin *“Lavaboda herhangi bir kimyasal madde bulunmamakta (sabun dışında). Önlem olarak buradaki eşyaların üstü büyük bir bez ile örtülmüş durumda. Evin pencerelerinde demir korkuluk takılı. Bahçe kısmı tahta çitlerle çevrili. Tahta çitlerin üstünden birinci kata kadar uzanan tel örgü bulunmakta.”* notları alınmıştır.

Filiz Hanım *“...dışarı çıkmaması için. Çünkü bilemiyor Hocam. Yani merak ediyor aslında dışarıları. O yüzden hani ordan güvenliğimizi aldık hani çıkamayacak şekilde.”* ifadeleriyle evden habersiz çıkma davranışı için aldıkları önlemleri paylaşmıştır. Bu önlemlerle ilgili olarak *“Bir metre uzunluğunda hatta daha fazla var Hocam. Onu yaptık tel örgüsünü. Hani A... çıkmasın diye.”* bilgisini vermiştir. Filiz Hanım’ın evden habersiz çıkma durumuna ilişkin bahçe duvarlarına tel örgü yaptırarak çocuğunun evden izin almadan ayrılma davranışı için aldığı önlemlerle ilişkin fotoğraf Görsel 3.14’te yer almaktadır.

Görsel 3.14. Filiz Hanım’ın örnek ev güvenlik önlemlerine ilişkin fotoğraf

Filiz Hanım ayrıca camlarla ilgili aldığı bir ev önlemi ile ilgili olarak *“Pimapen kollarını çıkartıyorum artık. Açmasını diye o şekilde de yapıyorum Hocam.”* ifadelerini kullanmıştır.

Gönül Hanım ev güvenlik önlemi olarak pencerelerde ve kapılarda sürekli kilit bulundurduğunu *“Kapıları sürekli kilitli tutuyorum.”*, *“Camların hepsinde kilitler var.”* ve *“Balkonlarımız sürekli kilitli.”* ifadeleriyle dile getirmiştir. Ev gözleminde *“...pencere kilitli bulunduğu...”* ve *“Ayrıca balkon demirinin aralıkları geniş olduğu için battaniye ile kapatılmıştı (Gözlem No. 4)”* önlemleri dikkate alınmıştır. Balkonu kilitli tutmanın yanı sıra balkon demirlerinin arası açıklığı fazla olduğu için almış olduğu önlemin fotoğrafı Görsel 3.15’te yer almaktadır.

Görsel 3.15. *Gönül Hanım’ın örnek ev güvenlik önlemlerine ilişkin fotoğraf*

Gönül Hanım battaniye olmasına karşın *“...yine de oğlumla beraber balkona çıkıyorum.”* ifadelerini kullanmıştır. Gönül Hanım bunun yanı sıra prizlerle ilgili olarak önlem aldığını *“...çok dokunma şeyimiz yok ama. Hani elektrikli prizlerimizi mümkün olduğunca kapatmaya çalışıyorum.”* ifadeleriyle dile getirmiştir.

Handan Hanım ev güvenlik önlemi olarak *“Önem, dediğim gibi; pencerelerde kilit var. Balkon kapılarımız hep kilitli. Pencerelerimiz açtığımız zaman bile, ip yaptık böyle.”* ifadeleriyle pencere kilidi kullandıklarını belirtmiştir. *“Evin yatak odası haricindeki tüm odalarda cam kilidi bulunmaktaydı. Cam kilidinin plastik kısmı açtığı için aile uzun çiviler ile plastik kısımları değiştirmişler. Y...’ın odasındaki camda hem cam kilidi hem de cam kilidine önlem olarak bir ip bulunmaktadır (Gözlem No. 5)”* Evde alınan bu önleme ilişkin fotoğraf Görsel 3.16’da sunulmaktadır.

Görsel 3.16. *Handan Hanım'ın örnek ev güvenlik önlemlerine ilişkin fotoğraf*

Handan Hanım bunun yanı sıra,

“...yatak odamı genelde kilitliyorum. Kendi odası, oturduğumuz oda, tuvalet ve banyo açık. Hatta küçük tuvalete de girdiği zaman orada üstünü ıslatıyor. Terliksiz giriyor. Orayla oynamak da hoşuna gidiyor. Orayı da genelde kilitliyorum. Ondan başka, dış kapımız sürekli kilitli, sürgülü. Onu yaptık çünkü diğer türlü kaçıyor.” ifadeleriyle diğer oda kapıları ve dış kapı içinde kilitleme yoluna başvurduğunu dile getirmiştir.

Handan Hanım *“Yatak odasında cam kilidi olmadığı için kapının sürekli kilitli olduğunu ve bir odanın fazla eşya olduğu için sürekli kapalı olduğunu.”* gözlem sırasında dile getirmiştir. Ayrıca Handan Hanım *“Banyoda anne su dolu kova bulundurmadığını...”* bir önlem olarak ifade etmiştir.

Gözlemler sırasında *“Y...’ın yattığı yatağın kenar kısımlarında yastık olduğu, bunu bir önlem olarak aldıkları.”* not edilmiştir. Handan Hanım da araştırmacının bu düşüncesini *“Bazı geceler düşebileceği için büyük bir yatak ve etrafını da yastıklarla çevirdik.”* ifadeleriyle doğrulamıştır.

Handan Hanım *“...perdeleri söktü. Perdecı gelip onları taktı. Daha önceki hafta geldi perdecı. Kornişleri sabitledi yeniden.”* ifadesiyle aldığı önlemi belirtmiştir.

Yeliz Hanım ev güvenliği için aldığı önlemleri *“...çakmak işte böyle yanıcı maddeleri çok aşağıda bırakmamaya çalışıyorum. İşte mesela tüpte ön tarafta değil, arka tarafı kullanmaya çalışıyorum. Sadece camlarda pimapen kilidimiz var.”* şeklinde ifade etmiştir. Pencerelerde almış olduğu ev güvenlik önlemine ilişkin fotoğraf Görsel 3.17’de yer almaktadır.

Görsel 3.17. *Yeliz Hanım'ın örnek ev güvenlik önlemlerine ilişkin fotoğraf*

Pencere kilidi dışında almış olduğu önlemlere ilişkin “...bıçakları çok alt çekmecerlere koymuyorum. Hala o devam ediyor yani. Öyle bir düzen kurup başlamıştık hani. Onlar devam ediyor. İşte çakmak gibi ocağın yanında öyle şeyler bulundurmuyorum.” ifadelerini kullanmıştır. Görsel 3.18’de kesici aletleri üst dolaplarda sakladığına ilişkin bir görsel yer almaktadır.

Görsel 3.18. *Yeliz Hanım'ın örnek ev güvenlik önlemlerine ilişkin fotoğraf*

Bunun yanı sıra Yeliz Hanım, “Deterjanları mesela banyoda dolap var. Orada tutuyorum. İlaçlar kesinlikle alt çekmecedeki olmuyor. Bunlar yani.” ifadeleri ile diğer önlemler hakkında bilgi vermiştir. Deterjanlara ait önlem olarak belirtilen banyo dolabına

ilişkin Görsel 3.19’da, ilaçlara yönelik almış olduğu ev önlemi ise Görsel 3.20’da sunulmaktadır.

Görsel 3.19. *Yeliz Hanım’ın örnek ev güvenlik önlemlerine ilişkin fotoğraf*

Görsel 3.20. *Yeliz Hanım’ın örnek ev güvenlik önlemlerine ilişkin fotoğraf*

Yeliz Hanım “Öyle cam kapı çok açık bırakmamaya çalışıyorum. Mesela camını açtığım odanın kapısını çekiyorum.” ifadeleriyle önlemleri dile getirmiştir. Yeliz Hanım, oğlunun yürüme ile ilgili bir denge problemleri yaşaması nedeniyle aldıkları önlemi “...benim salonda orta sehpa bile yok.” ifadeleriyle dile getirmiştir.

Zeliha Hanım ev önlemi olarak yalnızca evin dış kapısını kilitlediklerini “...o yüzden kilitli tutuyoruz yukarıdan mesela.” ifadeleriyle dile getirmiştir. Zeliha Hanım “... yani bir annenin çocuğunun kendini çok iyi ifade etse bile. Muhakkak her anne çocuğu için önlemler alır.” ifadelerini kullanmıştır. Zeliha Hanım’ın ev gözlemleri sırasında “Odada oturma grubu, yemek masası ve vitrin vardı. Vitrinin camı masanın önüne doğru gelmesi ile kapatılmıştı (Gözlem No. 6)” önlemleri not edilmiştir. Bunun yanı sıra gözlem sırasında Zeliha Hanım önlem olarak “Banyoda herhangi bir su bırakılmadığını.” ifade etmiştir.

3.1.6.2. Önlem alınma nedeni

Aileler önlem alma nedeni olarak çocuklarının küçük olması ve fazla dikkat gerektiren özellikleri olduğu gerekçesiyle önlem aldıklarını ifade etmişlerdir. Bu ifadeler şu şekildedir; Ayşe Hanım “Mümkün oldukça her şeyin tedbirini önceden alıyorum. Çünkü merak edebilir.” şeklinde ifade etmiştir. Deniz Hanım “...dolap açık bıraktığım zaman ya çocuk akli kayar, bir şey olur. Merak eder, açar, döker mi diye bağlıyorum mesela. Ya da bıçakları alır. Bir şey kesmeye çalışır. Ben arkamı dönerim, fark etmem.” şeklinde ifade etmiştir.

Derya Hanım “...banyoda kova tutmuyorum dolu bir şekilde. Olur, boğulma riski olabilir. Çocuktur. Kafasını sokar, bir şey olur. Banyomda sürekli kapalı ve su tutmuyorum.” şeklinde ifade etmiştir. Bunun yanı sıra Derya Hanım önlem alma nedeni olarak “Ya çocuklarım hareketli olduğu için olurda benim bir boşluğumda düşerlerse kendilerine zarar verirlerse...” ifadelerini kullanmıştır.

Filiz Hanım “Evet, fark ediliyor Hocam. Çünkü erkek biraz daha rahat. Arda hasta olduğu için belki biraz daha üzerine düşüyorum.” ifadeleriyle önlem nedenini belirtmiştir. Bunun yanı sıra “İşte Hocam tel örgü çektiğimiz sebebi Arda oradan iki sefer kaçıp gitti. Kaybettik. Kapıya kilit vurduk.” ifadeleriyle dile getirmiştir. Yeliz Hanım “...rahat hareket edebileceği alanları genişlettik daha çok. Çünkü bazen hani kontrolsüz yürüyebiliyor. Denge problemimiz çok şey, iyi değil. Denge de bazen şey olabiliyor o yüzden...” ifadelerini kullanmıştır. Bunun yanı sıra Yeliz Hanım evde aldığı önlemlerle ilgili olarak “Ya pimapen kilidi o balkonda yaşadığımız olaydan sonra aldığımız bir önlemdi. Öbürleri de zaten yaşı küçüktü. Önlem olsun diye yaptık. Öyle de devam ediyor hala.” ifadelerini kullanmıştır. Zeliha Hanım “...aşağı taraftan kilitlersem anahtarı bulup açabiliyor çünkü.” ifadeleriyle dile getirmiştir.

3.1.6.3. Alınan önlemin yeterliliği

Aileler önlem aldıklarını ifade etmişler ve annelerden ikisi **önlem almalarına rağmen bu önlemlerin yeterli olmadığını** şu ifadelerle dile getirmiştir.

Filiz Hanım “...Yeterli değil hocam çünkü halen gidiyor yani. Gözümüz arkada kalıyor...” ve “...Hani bakıyoruz. Tekrar gidiyor. Hani önlemler alıyoruz ama bi dalgınlığımıza denk gelir, şeye denk gelir. Yine gider yani. Onun başka bir yolu yok mu acaba Hocam...” şeklinde ifade etmiştir. Handan Hanım “Hani açılabilir pencere. Şöyle Y... çıkamayacak kadar, şu kadar aralık bırakacak kadar bir ip bağlı. Ancak o şekilde açıyoruz pencereyi. Daha fazla aralık bırakıyorduk. Bir gün baktım ki ondan bile çıkmış.” şeklinde ifade etmiştir.

İki anne ise **önlem alma konusunda sorun yaşadıklarını** ifade etmişlerdir. Deniz Hanım “...onunla dış kaşınmasını kabul ettik biz. Başka bir şeyle kaşınmadığı için mesela. Hani rahatlasın diye veriyorduk.” ifadeleriyle önlem alınmama nedenini açıklamıştır. Handan Hanım “Onlara yapabileceğimiz çok bir şey yok. Kanepeler illa ki evde olacak ve oturacağız.” ifadelerini kullanmıştır.

3.1.6.4. Yardım talebi ve yardım talebinde bulunulan kişi

Aileler ev önlemlerine yönelik yardım gereksinimi duyduğunda herhangi bir kişiye başvurmadığını, kendi imkânlarıyla önlem aldıklarını ifade etmiştir.

Deniz Hanım “Hep böyle kendim hallettiğim için gerek duymadım kimseden yardım istemeye.” ifadelerini kullanmıştır. Derya Hanım ev içi güvenlik önlemlerine yönelik yardım talebinde bulunma durumuna ilişkin “Genelde yalnızdım.” ifadesini kullanmıştır. Filiz Hanım “Çevremde... Kız kardeşim yanımda var. Ondan istiyorum Hocam. Başka da hani herhangi kimseden öyle şey yapmadım. Hani istemedim.” ifadelerini kullanmıştır. Gönül Hanım “Hayır. Çoğunlukla eşimle ikimiz...” ifadeleriyle yardım konusunda eşyle birlikte hareket ettiğini dile getirmiştir. Handan Hanım ise “Yok. Her şeyi kendi imkânlarımızla...” ifadeleriyle yardım alma durumlarını açıklamıştır.

3.1.6.5. Yakın çevrede gerçekleşen kazalar

Annelerin üçü **önlem almasında yakın çevreden gerçekleşen kazaların önemli olduğu** ifade ettiklerinden görülmektedir. Takip eden kısımda ailelerin ifadelerine yer verilmiştir.

Ayşe Hanım “... balkona çıkarsa beraber ne olur ne olmaz diye. Çünkü bir arkadaşımızın çocuğu balkondan çıkararak öldü bu sene. Bir ay, iki ay falan oluyor.” şeklinde ifade etmiştir. Bunun yanı sıra Ayşe Hanım “Veyahut da gördüm, yani hastanede gördüm. Çok kötü. Çocuk çamaşır suyu içmiş, gelmiş. Gırtlak borusu yanmış kusturma, kusturmuyorlar ki çocuğu hepten midesi şey yapmasın diye.” ifadeleriyle bir yaşantısını dile getirmiştir.

Deniz Hanım “...mesela arkadaşımın çocuğu deterjandan zehirlendi. Bayağı yemek borusu falan yandı. Çamaşır suyu içmişti çocuk yani.” ifadeleriyle yakın çevresinde bir arkadaşının yaşadığı olayı aktarmıştır. Derya Hanım “Bütün odaların kapılarını kilitliyorum korkumdan dolayı. Hani olur da bir şey olur diye. Çünkü karşı komşunun oğlu balkondan düştü, kafatasını çatlattı.” şeklinde ifade etmiştir.

Gönül Hanım da “Birkaç kişiden de duymuştum.” ifadeleriyle yakın çevresinde duyduğu kazaları ifade etmiştir. Gönül Hanım “Ama bazı arkadaşlardan duyuyorum, çocuk eline şiş, tığ gibi şeyler alıp elektrik prizlerine sokmaya çalıştığını...” ifadelerini kullanmıştır.

3.1.6.6. Televizyon haberleri ve gazete haberleri

Yakın çevreden gerçekleşen kazaların yanı sıra **ev önlemleri almada televizyon ve gazetelerde yayınlanan haberlerin etkili bir yeri olduğu** şu ifadelerden ortaya çıkmaktadır.

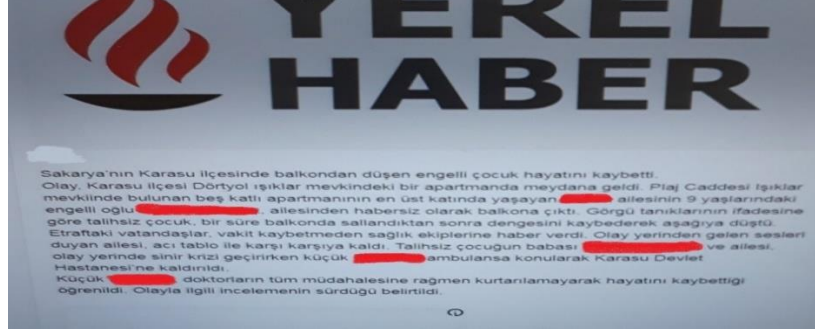
Gönül Hanım “...işte camlardan açıp da düşme olasılığı, haberlerde de çok duyuyoruz.” ifadeleriyle televizyon kanallarında yayınlanan kaza haberlerinden bahsetmiştir.

Ayşe Hanım “Çıkmış işte yazıyor zaten haberde. Karasu'da ki Karasu'daki çocuk ölümü diye. Neyse bu esnada uyuyorlarmış. Oruçluydum o zamanlar. Oruç zamanıydı öyle işte.” ifadelerini kullanmıştır. Gazete de çıkan haberle ilgili olarak,

“Otizmli. Karasu'da balkonda sallanmaya başlamış. İple sallanıyor. Onun çocuğunun durumu bayağı ağırdı. Düşmüş beşinci kattan. Parçalanmış çocuk. İşte bir anlık bir ihmal. O da sabah yedide çocuk kalkıyor, annesini öpüyor. Ondan sonra iple sallanırken balkondan düşüyor. Çamaşır ipi, ip varmış. İpte asılı çamaşırlar varmış. Sabah da düşmüş. Asılı çarşafı almış sonra...” ifadelerini kullanmıştır.

Yapılan görüşmeler sırasında Sakarya ilinde görüşme gerçekleştirilen ailenin devam ettiği rehabilitasyon merkezinden başka bir ailenin birkaç hafta öncesinde ev kazası sonucunda çocuklarını kaybettiklerini öğrendim Sakarya'daki rehabilitasyon

merkezinde bulunduğum süre boyunca birkaç ailenin de bu konu ile ilgili konuştuğuna şahit oldum. Bu görüşme sonrası söz konusu haberi internet ortamında buldum (*Araştırmacı Günlüğü, 17.08.2017*). Görsel 3.21’de haber ve haberin detayları yer almaktadır.

Görsel 3.21. Karasu ilçesinde çocuk ölümü gazete haberi

Araştırmacı tarafından bu gazete haberinin ardından, genel hatlarıyla ev kazası olarak medyaya yansıyan haberleri incelemiştir. Bu haberler incelendiğinde çeşitli uzmanlar tarafından aileleri ev kazaları konusunda bilgilendirme amacıyla yazılan metinlerin çoğunlukta olduğu görülmektedir. Bu haber metinlerine ilişkin örnekler Görsel 3.22’de sunulmaktadır.

Görsel 3.22. Ev kazalarına ve önlemlere ilişkin bilgilendirici haber metinleri

Bilgilendirme içerikli haberlerin yanı sıra tipik gelişen çocukların aileleriyle gerçekleştirilen eğitimlerin haberlerine de yer verilmiştir. Bu haberlere ilişkin örnekler Görsel 3.23'te sunulmaktadır.

Görsel 3.23. Ev kazaları ve ilk yardıma ilişkin ailelere verilen eğitimleri içeren haberler

Doğrudan ev kazalarına ve ev kazalarına bağlı çocuk ölümü ya da yaralanma haberlerine bakıldığında sayıca oldukça fazla olduğu ve haber metinlerinde çocuğa ilişkin (yetersizlik durumu olup olmadığı) bilgilerin sınırlı olduğu görülmektedir. Ev kazalarına ilişkin gazete haber örnekleri Görsel 3.24'te sunulmaktadır.

Görsel 3.24. Ev kazasına ilişkin örnek gazete haberi

Çocukla ilgili herhangi bir yetersizlik olma durumu dikkate alınarak haberler incelendiğinde iki habere rastlanmıştır. Yangın kazası olarak yazılan habere Görsel 3.25'te yer verilmektedir.

Görsel 3.25. Ev kazasına ilişkin örnek gazete haberi

OSB olan çocuğun evden habersiz dışarı çıkması ve 5 saat sonra bulunması ile ilgili haber metni Görsel 3.26'da yer almaktadır.

Görsel 3.26. Ev kazasına ilişkin örnek gazete haberi

Haber metinleri incelendiğinde çocuğa ve kazaya ilişkin sınırlı bilgiler verilmektedir. Bu durum gelişimsel yetersizliği olan çocuklara ilişkin yaşanan kaza durumlarını belirlemeyi zorlaştırmaktadır.

3.2. Nicel Bulgular

Çalışmanın ikinci aşaması olan nicel aşamada ailelere ev içi güvenlik önlemlerini ve çocuk riskli davranışlarını belirlemek üzere iki ayrı değerlendirme aracı formu doldurulmuştur. İki ayrı değerlendirme aracından elde edilen bulgular farklı başlıklar altında nicel bulgular bölümünde sunulmaktadır.

3.2.1. 'Ev içi güvenlik becerileri değerlendirme aracı'na ilişkin bulgular

'Ev İçi Güvenlik Becerileri Değerlendirme Aracı'nı yanıtlayan 591 ailenin ve yetersizliği olan çocuğun demografik özellikleri, ailelerin değerlendirme araçlarına verdikleri yanıtlar doğrultusunda gereksinim yüzdeleri, araştırma sorularını yanıtlamak üzere gerçekleştirilen testlerin varsayımları ve testlerin sonuçları bu bölümde yer almaktadır.

3.2.1.1. Katılımcı ailelerin yetersizliği olan çocuklarının sosyo-demografik özellikleri

Ailelere yöneltilen değerlendirme aracı formunda ailelerden yetersizliği olan çocuğa yönelik tanı, cinsiyet, yaş, ek yetersizlik durumu demografik bilgiler ve ev kazasına yönelik son altı ayda doktor müdahalesi durumu hakkında bilgi toplanmıştır. Demografik değişkenlere ilişkin frekans ve yüzdeler tablolarla sunulmuştur. Yetersizliği olan çocuğa ilişkin demografik bilgilerden biri olan tanı değişkeninin frekans ve yüzdeleri Tablo 3.2' de yer almaktadır.

Tablo 3. 2. Tanı değişkeni için frekans ve yüzde değerleri

Tanı	f	%	% _{gec}	% _{yig}
OSB	310	52.5	52.5	52.5
Zihin Yetersizlik	215	36.4	36.4	88.8
Diğer Yetersizlik Grubu	59	10	10	98.8
DEHB	3	.5	.5	99.3
Tanısı yok	4	.7	.7	100
Toplam	591	100	100	

Söz konusu 591 ailede yer alan yetersizliği olan çocukların tanı dağılımlarına bakıldığında %52,5'i OSB, %36,4'ü zihin yetersizliği, %10'u görme, işitme yetersizliği, öğrenme güçlüğü vb. yetersizliklerin yer aldığı diğer yetersizlik grubu ve %0,5'i DEHB tanı grubunda yer almaktadır. Verilere bakıldığında %0,7'lik bir kısımda ailelerin tanı bölümüne 'tanısı yok' şeklinde ifadeler yazdığı belirlenmiş ve tabloya bu şekilde işlenmiştir. Yetersizliği olan çocuğa ilişkin demografik bilgilerden biri olan cinsiyet değişkeninin frekans ve yüzdeleri Tablo 3.3'te yer almaktadır.

Tablo 3.3. *Cinsiyet değişkeni için frekans ve yüzde değerleri*

<i>Cinsiyet</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>%_{gec}</i>	<i>%_{yig}</i>
Kız	173	29.3	29.3	29.3
Erkek	418	70.7	70.7	100
Toplam	591	100	100	

Örneklemede yer alan yetersizliği olan çocukların cinsiyet dağılımına Tablo 3.3'te bakıldığında %70,7'sinin erkek, %29,3'ünün kız olduğu görülmektedir. Tablo 3.4'te çocuk yaşları gruplandırılmış, yaş gruplarına göre frekans dağılımları ve yüzdeleri verilmiştir. Tablo 3.4'e bakıldığında yetersizliği olan çocukların %46,9'unun 12-18 yaş grubunda, %32,7'sinin 7-11 yaş grubunda, %12,2'sinin 18 yaş ve üstü yaş grubunda, %7,4'ünün 4-6 yaş grubunda ve %0,8'inin 0-3 yaş grubunda yer almaktadır. 0-3 yaş grubunda yetersizliği olan çocukların az olmasının nedeni, değerlendirme araçlarının okullar aracılığıyla ailelere ulaştırılması ve 0-3 yaş grubunda yetersizliği olan çocuk ailelerinin örgün eğitime dahil olmaması olarak düşünülebilir.

Tablo 3.4. *Çocuk yaş değişkeni için frekans, yüzde ve merkezi eğilim ölçüm değerleri*

<i>Çocuk Yaşı</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>%_{gec}</i>	<i>%_{yig}</i>	\bar{X}	<i>SS</i>
					13,11	5,05
0-3 yaş	5	.8	.8	.8		
4-6 yaş	44	7.4	7.4	8.3		
7-11 yaş	193	32.7	32.7	40.9		
12-18 yaş	277	46.9	46.9	87.8		
18 ve üstü	72	12.2	12.2	100		
Toplam	591	100	100			

Yetersizliği olan çocukların tanıları dışında ek bir yetersizliği olma durumunu belirlemek üzere ailelere değerlendirme aracı formlarında ek yetersizlik yazılı olarak ifade edecekleri bir alan bırakılmıştır. Ailelerin yanıtları doğrultusunda ek yetersizlik olma durumu ek yetersizliği olanlar ve ek yetersizliği olmayanlar olarak iki ayrı gruba ayrılmıştır. Tablo 3.5'te ek yetersizlik durumuna ilişkin frekans ve yüzdeler yer verilmektedir.

Tablo 3.5. *Ek yetersizlik değişkeni için frekans ve yüzde değerleri*

<i>Ek Yetersizlik</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>%_{gec}</i>	<i>%_{yig}</i>
Ek Yetersizliği Olanlar	214	36.2	36.2	36.2
Ek Yetersizliği Olmayanlar	377	63.8	63.8	100
Toplam	591	100	100	

Tablo 3.5'e bakıldığında ek yetersizliği olmayanların %63,8, ek yetersizliği olanların ise %36,2 oranında olduğu görülmektedir. Ailelerin ek yetersizliğe ilişkin yanıtları incelendiğinde yetersizlik olarak adlandırılmayacak durumları örneğin kişisel özellik veya tıbbi rahatsızlıkları ek yetersizlik olarak belirttikleri görülmüştür. Bu tür açıklamaların yer aldığı değerlendirme aracı formları, 'ek yetersizliği olmayanlar' grubuna dahil edilmiştir. Yetersizliği olan çocukların ailelerine değerlendirme aracı formlarında 'Son 6 Ay İçinde Doktor Müdahalesi Gerektiren Bir Durum (Ev Kazasına Yönelik)' şeklinde işaretlemesi gereken bir alanı ve açıklama kısmını doldurmaları istenmiştir. Ailelerin yanıtları doğrultusunda doktor müdahalesi geçirenler ve doktor müdahalesi geçirmeyenler şeklinde iki grup oluşturulmuştur. Tablo 3.6'ya bakıldığında doktor müdahalesi geçirmeyenlerin %98 ve doktor müdahalesi geçirenlerin %2 olduğu görülmektedir.

Tablo 3.6. *Doktor müdahalesi geçirme değişkeni için frekans ve yüzde değerleri*

<i>Doktor Müdahalesi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>%_{gec}</i>	<i>%_{yig}</i>
Doktor Müdahalesi Geçirmeyenler	579	98	98	98
Doktor Müdahalesi Geçirenler	12	2	2	100
Toplam	591	100	100	

Değerlendirme araçları incelendiğinde ailelerin ev kazası kapsamına giremeyecek bazı rahatsızlık (gribal enfeksiyon, bronşit vb.) ve tıbbi müdahale (geniz eti ameliyatı, diş çekimi vb.) durumlarını da açıklamalara yazdığı görülmüştür. Ev kazasına yönelik olmayan durumları içeren değerlendirme aracı verileri 'doktor müdahalesi geçirmeyenler' grubunda yer almıştır.

3.2.1.2. Katılımcı ailelerin sosyo-demografik özellikleri

Değerlendirme aracı formunun ikinci bölümünde ailelere ilişkin bilgiler toplanmış ve analiz edilmiştir. Yetersizliği olan çocuğa yakınlığı, yaş, eğitim durumu, meslek bilgisi olarak ailelerin ilişkin sosyo-demografik bilgiler tablolar halinde sunulmaktadır. İlk olarak yetersizliği olan çocuk ailelerinde formu dolduran kişinin çocuğa yakınlık durumuna ilişkin bilgi toplanmıştır. Tablo 3.7'de formu dolduran kişilerin çocuğa yakınlık derecelerine bakıldığında ilk sırada %73,4 oranıyla annelerin olduğu görülmektedir. %20,6'sının baba, %4,2'sinin kardeş, %1,4'ünün ikinci derece akraba (hala, teyze, amca vb.) ve %0,3'ünün kan bağı olmayan kişiler olduğu görülmektedir. Yetersizliği olan ve devlet koruması altında bulunan çocukların yakını olarak sorumlu

öğretmenler, bakıcı anneler tarafından bu form doldurulmuştur. Bu duruma özgü olarak ‘kan bağı yok’ şeklinde bir yakınlık grubu oluşturulmuş ve veriler bu grup altında sunulmuştur.

Tablo 3.7. Formu dolduran kişinin yakınlığı değişkeni için frekans ve yüzde değerleri

<i>Yakınlık</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>%_{gec}</i>	<i>%_{yig}</i>
Anne	434	73.4	73.4	73.4
Baba	122	20.6	20.6	94.1
Kardeş	25	4.2	4.2	98.3
İkinci Der.	8	1.4	1.4	99.7
Akraba				
Kan Bağı Yok	2	.3	.3	100
Toplam	591	100	100	

Ebeveyn yaşları eşit aralıklarla gruplara ayrılmış ve yaş dağılım grupları oluşturulmuştur. Formu dolduran ebeveynlerin yaş dağılımları Tablo 3.8’de yer almaktadır.

Tablo 3.8. Ebeveyn yaşı değişkeni için frekans ve yüzde değerleri

<i>Ebeveyn Yaşı</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>%_{gec}</i>	<i>%_{yig}</i>	\bar{x}	<i>ss</i>
					38,90	7,95
18 yaş ve altı	7	1.2	1.2	1.2		
19-24 yaş	15	2.5	2.5	3.7		
25-29 yaş	25	4.2	4.2	8		
30-34 yaş	67	11.3	11.3	19.3		
35-39 yaş	131	22.2	22.2	41.5		
40-44 yaş	142	24	24	65.5		
45-49 yaş	133	22.5	22.5	88		
50-54 yaş	46	7.8	7.8	95.8		
55-59 yaş	13	2.2	2.2	98		
60-64 yaş	8	1.4	1.4	99.3		
65 yaş ve üstü	4	.7	.7	100		
45-49 yaş	133	22.5	22.5	88		
Toplam	591	100	100			

Ebeveynlerin yaş dağılımlarına bakıldığında %24’ünün 40-44 yaş, %22,5’inin 45-49 yaş, %22,2’sinin 35-39 yaş, %11,3’ünün 30-34 yaş, %7,8’inin 50-54 yaş, %4,2’sinin 25-29 yaş, %2,2’sinin 55-59 yaş, %2,5’inin 19-24 yaş, %1,4’ünün 60-64 yaş, %1,2’sinin 18 yaş ve altı ve 0.7’sinin 65 yaş ve üstü grubunda olduğu görülmektedir. Ebeveynlerin yaş dağılımının 35 yaş ve 49 yaş arasında yoğunlaştığı görülmektedir. Yetersizliği olan çocuk ebeveynlerine ilişkin demografik bilgilerden biri olan eğitim durumu değişkeninin frekans ve yüzdelikleri Tablo 3.9’da yer almaktadır.

Tablo 3.9. Ebeveynin eğitim durum değişkeni için frekans ve yüzde değerleri

<i>Eğitim Durumu</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>%_{gec}</i>	<i>%_{yig}</i>
Okula Gitmemiş	19	3.2	3.2	3.2
İlkokul	243	41.1	41.1	44.3
Ortaokul	81	13.7	13.7	58
Lise	154	26.1	26.1	84.1
Yüksekokul	28	4.7	4.7	88.8
Lisans	62	10.5	10.5	99.3
Lisansüstü	4	.7	.7	100
Toplam	591	100	100	

Ebeveynlerin eğitim durumlarına bakıldığında ise %41,1'inin ilkököl, %26,1'inin lise, %13,7'sinin ortaokul, %10,5'nin lisans, %4,7'sinin yüksekokul ve %0,7'sinin lisansüstü mezun olduğu görülmektedir. Tablo 3.9'da %3,2 oranında okula gitmemiş fakat okuma yazma bilen ebeveynin olduğu görülmektedir. Formu dolduran ebeveynlerin %64,6'sının ev hanımı, %35,4 oranında ise işletmeci, esnaf, mimar, şoför, öğretmen vb. farklı mesleklerin olduğu görülmektedir. Ebeveynlerin sosyo-demografik özelliklerinin yanı sıra ailelerden evde yaşayan kişi sayısı, çocuk sayısı ve yetersizliği olan kişi sayısını belirtmeleri istenmiştir. Evde yaşayan kişi sayısı değişkenine yönelik frekans ve yüzdelikler Tablo 3.10'da gösterilmektedir.

Tablo 3. 10. Evde yaşayan kişi sayısı değişkeni için frekans ve yüzde değerleri

<i>Evde Yaşayan Kişi Sayısı</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>%_{gec}</i>	<i>%_{yig}</i>	\bar{x}	<i>SS</i>
					4,44	1,30
1-3 kişi	123	20.8	20.8	20.8		
4-6 kişi	434	73.4	73.4	94.2		
7-9 kişi	32	5.4	5.4	99.7		
10-13 kişi	2	.3	.3	100		
Toplam	591	100	100			

Yetersizliği olan çocuk ailelerinin yanıtları doğrultusunda evde yaşayan kişi sayısına bakıldığında ailelerin evde %73,4 oranında 4-6 kişi, %20,8 oranında 1-3 kişi, %5,4'ü 7-9 kişi birlikte yaşamaktadır. Ailelerin %0,3'ünün ise 10-13 kişi birlikte yaşadığı görülmektedir. Evde yaşayan kişi sayısının yoğunlukla 4-6 kişi arasında olduğu görülmektedir. Tablo 3.11'e bakıldığında ailelerin %67,5'inin 2-3 çocuğunun, %21,3'ü 1 çocuğunun, %10'u 4-5 çocuğunun ve %0,7'si 6-7 çocuğunun olduğu görülmektedir. Tablo 3.11 incelendiğinde 8-10 çocuğa sahip 1 ailenin 11-12 kişi ve 12'den fazla çocuğa sahip 2 ailenin olduğu görülmektedir. Evde yaşayan çocuk sayısının 2-3 kişi alt grubunda yoğunlaştığı görülmektedir.

Tablo 3. 11. Evde yaşayan çocuk sayısı değişkeni için frekans ve yüzde değerleri

<i>Evde Yaşayan Çocuk Sayısı</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>%_{gec}</i>	<i>%_{yig}</i>	\bar{X}	<i>SS</i>
					2,42	1,40
2-3 kişi	399	67.5	67.5	88.8		
4-5 kişi	59	10	10	98.8		
6-7 kişi	4	.7	.7	99.5		
8-10 kişi	1	.2	.2	99.7		
11-12 kişi	1	.2	.2	99.8		
12 üstü	1	.2	.2	100		
Toplam	591	100	100			

Evde yaşayan yetersizliği olan kişi sayısı değişkenine yönelik frekans ve yüzdeler Tablo 3.12’de gösterilmektedir. Tablo 3.12’e bakıldığında %85,4’ünde evde olan kişi sayısının 1, %13,4’ünde evde olan kişi sayısının 2-3 ve %1,2’lik aile kısmı ise evde olan kişi sayısının 4-5 kişi arasında değiştiği görülmektedir.

Tablo 3. 12. Evde yetersizliği olan kişi sayısı değişkeni için frekans ve yüzde değerleri

<i>Evde Yetersizliği Olan Kişi Sayısı</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>%_{gec}</i>	<i>%_{yig}</i>	\bar{X}	<i>SS</i>
					1,1	.54
0-1 kişi	505	85.4	85.4	85.4		
2-3 kişi	79	13.4	13.4	98.8		
4-5 kişi	7	1.2	1.2	100		
Toplam	591	100	100			

Yetersizliği olan çocuk sahibi ebeveynlerin ve yetersizliği olan çocuğun sosyo-demografik özellikleri incelenmiş olup OSB olan çocuk ve ebeveynlerinin sosyo-demografik özellikleri ayrı bir başlık altında detaylı olarak ele alınmıştır.

3.2.1.2.1. OSB olan çocuğa sahip katılımcı ailelerin OSB olan çocuklarının sosyo-demografik özellikleri

310 kişilik örneklem grubundan yer alan OSB olan çocuk ailelerinin çocuklarına yönelik tanı, cinsiyet, yaş, ek yetersizlik durumu demografik bilgiler ve ev kazasına yönelik son altı ayda doktor müdahalesi durumu hakkında bilgi toplanmıştır. OSB olan çocuğa ilişkin demografik bilgilerden biri olan cinsiyet değişkeninin frekans ve yüzdeleri Tablo 3.13’te yer almaktadır.

Tablo 3.13. Cinsiyet değişkeni için frekans ve yüzde değerleri

<i>Cinsiyet</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>%_{gec}</i>	<i>%_{yig}</i>
Kız	68	21.9	21.9	21.9
Erkek	242	78.1	78.1	100
Toplam	310	100	100	

Tablo 3.13'e bakıldığında OSB olan çocukların %78,1'inin erkek, %21,9'unun kız olduğu görülmektedir. OSB tanısı erkek çocuklarda kız çocuklara kıyasla daha sık görülmektedir. Bu sebeple kız ve erkek sayısı dağılımındaki oranlar beklenen bir durum olarak kabul edilmektedir. Çalışmaya katılan ailelerin OSB olan çocuklarının yaş dağılımları Tablo 3.14'te yer almaktadır.

Tablo 3.14. Çocuk yaşı değişkeni için frekans ve yüzde değerleri

Çocuk Yaşı	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}	\bar{x}	<i>ss</i>
					14,92	7,724
0-3 yaş	3	1	1	1		
4-6 yaş	36	11.6	11.6	12.6		
7-11 yaş	131	42.3	42.3	54.8		
12-18 yaş	118	38.1	38.1	92.9		
18 ve üstü	22	7.1	7.1	100		
Toplam	310	100	100			

Yaş dağılımları incelendiğinde %42,3'ünün 7-11 yaş, %38,1'inin 12-18 yaş, %11,6'sının 4-6 yaş, %7,1'inin 18 yaş ve üstü olduğu görülmektedir. 0-3 yaş grubunda ise yalnızca 3 kişi çalışmaya katıldığı görülmektedir. Yaş dağılımları incelendiği yoğunluk 7-11 ve 12-18 yaş arasındadır.

Ailelere çocuklarının OSB tanısının yanı sıra farklı bir yetersizlik durumunun olup olmadığı sorusu yöneltilmiştir. Ailelerin yanıtları doğrultusunda 'ek yetersizliği olanlar' ve 'ek yetersizliği olmayanlar' şeklinde iki grup oluşturulmuştur. Ek yetersizlik değişkenine ilişkin frekans ve yüzdelikler Tablo 3.15'te gösterilmektedir.

Tablo 3.15. Ek yetersizlik değişkeni için frekans ve yüzde değerleri

Ek Yetersizlik	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Ek Yetersizliği Olanlar	99	31.9	31.9	31.9
Ek Yetersizliği Olmayanlar	211	68.1	68.1	100
Toplam	310	100	100	

Ek yetersizlik dağılımı incelendiğinde OSB olan çocukların %68,1'inin ek yetersizliği olmadığı, %31,9'unun ek yetersizliği olduğu görülmektedir. OSB olan çocukların ek yetersizliğinin yoğun olarak dil ve konuşma bozukluğu ve Down sendromu olarak belirtildiği görülmektedir.

OSB olan çocukların doktor müdahalesi geçirme durumları Tablo 3.16'de incelendiğinde doktor müdahalesi geçirmeyenlerin %98,1, son altı ay içinde doktor müdahalesi geçirenlerin ise %1,9 olduğu görülmektedir.

Tablo 3. 16. Doktor müdahalesi geçirme değişkeni için frekans ve yüzde değerleri

<i>Doktor Müdahalesi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>%_{gec}</i>	<i>%_{yig}</i>
Doktor Müdahalesi Geçirmeyenler	304	98.1	98.1	98.1
Doktor Müdahalesi Geçirenler	6	1.9	1.9	100
Toplam	310	100	100	

Doktor müdahalesi geçirenler grubu incelendiğinde düşme, el ve bilek kırma, nöbet, yangın gibi nedenlerle OSB olan çocuğun müdahale geçirdiğini belirtmişlerdir.

3.2.1.2.2. OSB olan çocuğa sahip katılımcı ailelerinin sosyo-demografik özellikleri

Değerlendirme aracı formunu dolduran aile bireylerinin yakınlık durumu değişkeninin frekans ve yüzdeleri Tablo 3.17’de yer almaktadır.

Tablo 3. 17. Formu dolduran kişinin yakınlık değişkeni için frekans ve yüzde değerleri

<i>Yakınlık</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>%_{gec}</i>	<i>%_{yig}</i>
Anne	245	79	79	79.0
Baba	54	17.4	17.4	96.5
Kardeş	6	1.9	1.9	98.4
İkinci Der.	5	1.6	1.6	100
Akraba				
Toplam	310	100	100	

Tablo 3.17 incelendiği formu dolduran kişilerin %79 anneler, %17,4 babalar, %1,9 kardeşler ve %1,6 ikinci derece akrabaların olduğu görülmektedir. Tablo 3.18’e bakıldığında ebeveynlerin %28,7’sinin 35-39 yaş, %24,5’inin 40-44 yaş, %18,1’inin 45-49 yaş, %15,5’inin 30-34 yaş, %4,8’inin 25-29 yaş, %3,5’inin 50-54 yaş, %1,6’sının 55-59 yaş, %1,9’unun 19-24 yaş, %0,6’sının 18 yaş ve altı yaş, %0,6’sının 60-64 yaş arasında olduğu görülmektedir.

Tablo 3. 18. Ebeveyn yaşı değişkeni için frekans ve yüzde değerleri

<i>Ebeveyn Yaşı</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>%_{gec}</i>	<i>%_{yig}</i>	\bar{X}	<i>SS</i>
					38,90	7,95
18 yaş ve altı	2	.6	.6	.6		
19-24 yaş	6	1.9	1.9	2.6		
25-29 yaş	15	4.8	4.8	7.4		
30-34 yaş	48	15.5	15.5	22.9		
35-39 yaş	89	28.7	28.7	51.6		
40-44 yaş	76	24.5	24.5	76.1		
45-49 yaş	56	18.1	18.1	94.2		
50-54 yaş	11	3.5	3.5	97.7		
55-59 yaş	5	1.6	1.6	99.4		
60-64 yaş	2	.6	.6	100		
Toplam	310	100	100			

Ebeveynlerin eğitim durumları ile ilgili olarak Tablo 3.19 incelendiğinde %34,2'sinin ilkökul, %27,7'sinin lise, %14,5'inin ortaokul, %13,5'inin lisans, %5,2'sinin yüksekokul mezunu ve %3,9'unun okula gitmediği fakat okuryazar ve %1 oranında ebeveynin lisansüstü mezunu olduğu görülmektedir.

Tablo 3.19. Ebeveynin eğitim durum değişkeni için frekans ve yüzde değerleri

Eğitim Durumu	f	%	% _{gec}	% _{yig}
Okula Gitmemiş	12	3.9	3.9	3.9
İlkokul	106	34.2	34.2	38.1
Ortaokul	45	14.5	14.5	52.6
Lise	86	27.7	27.7	80.3
Yüksekokul	16	5.2	5.2	85.5
Lisans	42	13.5	13.5	99
Lisansüstü	3	1	1	100
Toplam	310	100	100	

Ebeveynin demografik bilgilerinin yanı sıra evde yaşayan kişi sayısı, evdeki çocuk sayısı ve evde yetersizliği olan kişi sayılarına ilişkin veriler değerlendirme araçları formları aracılığıyla toplanmış ve analiz edilmiştir. Tablo 3.20'de evde yaşayan kişi sayısı değişkenine ilişkin frekans ve yüzdelik dağılımlar gösterilmektedir.

Tablo 3.20. Evde yaşayan kişi sayısı değişkeni için frekans ve yüzde değerleri

Evde Yaşayan Kişi Sayısı	f	%	% _{gec}	% _{yig}	\bar{x}	SS
					4,30	1,27
1-3 kişi	68	21.9	21.9	21.9		
4-6 kişi	226	72.9	72.9	94.8		
7-9 kişi	15	4.8	4.8	99.7		
10-13 kişi	1	.3	.3	100		
Toplam	310	100	100			

Tablo 3.20'de yer alan evde yaşayan kişi sayısı verileri incelendiği %72,9'unda 4-6 kişinin, %21,9'unda 1-3 kişinin, %4,8'inde 7-9 kişinin ve %0,3'ünde 10-13 kişinin evde yaşadığı görülmektedir. Tablo 3.21'de ise evdeki çocuk sayısı değişkenine ilişkin frekans ve yüzdelik dağılımlara yer verilmektedir.

Tablo 3.21. Evde yaşayan çocuk sayısı değişkeni için frekans ve yüzde değerleri

Evdeki Çocuk Sayısı	f	%	% _{gec}	% _{yig}	\bar{x}	SS
					2,32	1,49
0-1 kişi	65	21	21	21		
2-3 kişi	215	69.4	69.4	90.3		
4-5 kişi	28	9	9	99.4		
6-7 kişi	1	.3	.3	99.7		
8-10 kişi	1	.3	.3	100		
Toplam	310	100	100			

Evdeki çocuk sayısına ilişkin veriler incelendiğinde %69,4'ünde 2-3 çocuk, %21'inde tek çocuk ve %9'unda 4-5 çocuk olduğu görülmektedir. Evde 6-7 ve 8-10 arasında çocuğun bulunduğu aile sayısı tektir. Tablo 3.22'de ise evde yetersizliği olan kişi sayısı değişkenine ilişkin frekans ve yüzdelik dağılımlara yer verilmektedir.

Tablo 3.22. Evde yetersizliği olan kişi sayısı değişkeni için frekans ve yüzde değerleri

<i>Evde Yetersizliği Olan Kişi Sayısı</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>%_{gec}</i>	<i>%_{yig}</i>	\bar{x}	<i>ss</i>
					1,16	.43
0-1 kişi	262	84.5	84.5	84.5		
2-3 kişi	47	15.2	15.2	99.7		
4-5 kişi	1	.3	.3	100		
Toplam	310	100	100			

Tablo 3.22'e bakıldığında evde yetersizliği olan kişi sayısı %84,5 oranında tek kişi olduğu, %15,2 oranında 2-3 kişi ve %0,3 oranında 4-5 kişi arasında değiştiği görülmektedir. Katılımcı ailelerin ve yetersizliği olan çocuklarının sosyo-demografik bilgilerinin yanı sıra ev güvenlik önlemlerine yönelik gereksinimlerini belirlemek üzere üçüncü bölümde yer alan değerlendirme aracı maddelerine verdikleri yanıtlar analiz edilmiştir. 'Ev İçi Güvenlik Önlemleri Değerlendirme Aracı'nda yer alan maddelerde 'bazen gözden kaçırabilirim' ve 'hiç dikkat etmem' seçeneğini işaretleyen ailelerin yüzdelikleri hesaplanarak gereksinim duydukları maddeler belirlenmiştir. Ailelerin sunulan 'Ev içi Güvenlik Önlemlerini Değerlendirme Aracı' formuna verdikleri yanıtları doğrultusunda hesaplanan gereksinim yüzdelerine Tablo 3.23'te yer verilmektedir.

Tablo 3.23. Ailelerin sunulan 'Ev İçi Güvenlik Önlemleri Değerlendirme Aracı' formuna verdikleri yanıtları doğrultusunda hesaplanan gereksinim yüzdeleri

Maddeler	Gereksinim Yüzdesi (TY)	Gereksinim Yüzdesi (OSB)
18.Evde dolapları/çekmecelerin açılmasını engelleyen düzenekler kullanılmaktadır.	18.4	17.4
5. Evde kullanılan temizlik malzemeleri insan sağlığı açısından uygun ürünlerdir.	16	14.2
15. Prizler korumalı olacak şekilde kullanılmaktadır.	14.2	14.2
29.Mobilyaların sivri kenarları yaralanmayı engelleyecek kenar-köşe koruyucu düzenekler kullanılmaktadır.	13.2	12.9
34.Ev içinde düşme riski oluşturabilecek nesnelere bulundurulmamaktadır.	13	13.8
26.Kırılacak eşyalar çocukların ulaşamayacağı yerde bulunmaktadır.	12.2	13.6

Tablo 3.23. (Devam) Ailelerin sunulan 'Ev İçi Güvenlik Önlemleri Değerlendirme Aracı' formuna verdikleri yanıtları doğrultusunda hesaplanan gereksinim yüzdeleri

Maddeler	Gereksinim Yüzdesi (TY)	Gereksinim Yüzdesi (OSB)
7.Kişisel bakım ürünleri evde çocukların ulaşamayacağı bir yerde bulunmaktadır.	12.4	12.9
13. Ocak üzerinde kullanılan mutfak eşyaları ürünlerin tutamakları-sapları çocukların uzanamayacağı konumda tutulmaktadır.	12.2	14.1
23.Çocuk giysilerinde küçük aksesuarlar bulundurulmamaktadır.	11.7	10.4
22.Ev içinde yutulabilir küçük nesnelere çocukların ulaşamayacağı yerde bulunmaktadır.	10.8	12.9
37.Düşme tehlikesi olabilecek mobilyalar için sabitleyici malzeme kullanılmaktadır.	10.7	9.7

'Ev içi Güvenlik Önlemlerini Değerlendirme Aracı' ile toplanan veriler incelendiğinde annelerin ev içi güvenlik önlemlerine yönelik her maddeye %80 ve %90 oranında 'her zaman dikkat ederim' yanıtı verdikleri görülmektedir. Tablo 3.23 incelendiğinde ailelerin ev içi güvenlik konusunda en fazla gereksinim duydukları maddenin %18,4 ile 'ev dolapları/çekmecelerin açılmasını engelleyen düzenekler kullanılmaktadır' maddesinin olduğu görülmektedir. Gereksinim olarak belirlenen diğer maddeler ise sırayla %16 ile 'evde kullanılan temizlik malzemeleri insan sağlığı açısından uygun ürünlerdir' maddesinin, %14,2 ile 'prizler korumalı olacak şekilde kullanılmaktadır' maddesinin, %13,2 ile 'mobilyaların sivri kenarları yaralanmayı engelleyecek kenar-köşe koruyucu düzenekler kullanılmaktadır' ve 'ev içinde düşme riski oluşturabilecek nesnelere bulundurulmamaktadır' maddelerinin, %13 ile 'kırılacak eşyalar çocukların ulaşamayacağı yerde bulunmaktadır' maddesinin, %12,2 ile 'çocuk giysilerinde küçük aksesuarlar bulundurulmamaktadır' maddesinin, %11,7 ile 'kişisel bakım ürünleri evde çocukların ulaşamayacağı bir yerde bulunmaktadır' ve 'ocak üzerinde kullanılan mutfak eşyaları ürünlerin tutamakları-sapları çocukların uzanamayacağı konumda tutulmaktadır' maddelerinin, %12,4 ile 'ev içinde yutulabilir küçük nesnelere çocukların ulaşamayacağı yerde bulunmaktadır' maddesinin %10,8 ve %10,7 ile 'düşme tehlikesi olabilecek mobilyalar için sabitleyici malzeme kullanılmaktadır' maddesinin izlediği görülmektedir.

591 kişilik örneklem grubundan elde edilen veriler ile yalnızca OSB tanısı olan çocuk ailelerinden oluşan 310 kişilik örneklem grubundan elde edilen veriler karşılaştırıldığında gereksinim olarak belirlenen maddelerin ortak olduğu görülmektedir.

OSB tanısı olan çocuk ailelerinin örneklem grubunda maddelerin gereksinim yüzdelerinde farklılıklar bulunmaktadır. Örneklem grubunda %17,4 ile ‘ev dolapları/çekmecelerin açılmasını engelleyen düzenekler kullanılmaktadır’ maddesinin tüm yetersizlik grubunda olduğu gibi ilk sırada olduğu görülmektedir. Diğer maddeler ve gereksinim yüzdelerine bakıldığında ise %13,8 ile ‘ev içinde düşme riski oluşturabilecek nesnelere bulundurulmamaktadır’ maddesinin, %14,2 ile ‘prizler korumalı olacak şekilde kullanılmaktadır’ maddesinin, %13,6 ile ‘kırılacak eşyalar çocukların ulaşamayacağı yerde bulunmaktadır’ maddesinin, %14,1 ‘ocak üzerinde kullanılan mutfak eşyaları ürünlerin tutamakları-sapları çocukların uzanamayacağı konumda tutulmaktadır’ maddesinin, %14,2 ile ‘evde kullanılan temizlik malzemeleri insan sağlığı açısından uygun ürünlerdir’ maddesinin, %12,9 ile ‘kişisel bakım ürünleri evde çocukların ulaşamayacağı bir yerde bulunmaktadır’ maddesinin, %12,9 ile ‘mobilyaların sivri kenarları yaralanmayı engelleyecek kenar-köşe koruyucu düzenekler kullanılmaktadır’ maddesinin, %12,9 ile ‘ev içinde yutulabilir küçük nesnelere çocukların ulaşamayacağı yerde bulunmaktadır’ maddesinin, %9,7 ile ‘düşme tehlikesi olabilecek mobilyalar için sabitleyici malzeme kullanılmaktadır’ maddesinin ve %10,4 ile ‘çocuk giysilerinde küçük aksesuarlar bulundurulmamaktadır’ maddesinin izlediği görülmektedir.

3.2.1.3. Yetersizliği olan çocuğun sosyo-demografik bilgileri ile ev içi güvenlik önlemleri değerlendirme puanları arasındaki ilişkiye yönelik bulgular

Çalışma kapsamında araştırma sorularını yanıtlamak üzere demografik değişkenler ile ‘Ev İçi Güvenlik Önlemleri Değerlendirme Aracı’ puanı arasındaki ilişki kısmi korelasyon analiziyle belirlenmiştir. Korelasyon analizlerinde anlamlılık düzeyi %5 olarak belirlenmiş olup daha yüksek düzeyde anlamlılık gösterilmesi durumunda %1 olarak kabul edilmiştir. Sürekli değişken olan çocuk yaşı değişkeniyle puan arasındaki ilişkiyi belirlemek için Spearman Sıra Korelasyon Katsayısı ile analiz gerçekleştirilmiştir. Tablo 3.24’te ev içi güvenlik önlemleri değerlendirme aracı puanları ile çocuk yaşı değişkeni arasındaki ilişkiye yönelik değerler verilmektedir.

Tablo 3.24. Ev içi güvenlik önlemi değerlendirme aracı puanları ile çocuk yaşı değişkeninin birbiriyle korelasyonuna yönelik Spearman Sıra Farklar Korelasyon analizi test sonuçları

Değişken	N	rho	p
EG Ortalama	591	-.093	.023
Çocuk Yaşı			

Ev güvenlik önlemleri aracı puanlarıyla çocuk yaşı arasında istatistiksel yönden $p < .05$ düzeyinde negatif yönde ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r = -.093$; $p < .05$). Katılımcı ailelerin çocuklarının yaşı büyüdükçe ev içi güvenlik önlemleri almanın azaldığı, çocuk yaşının küçüldükçe ev içi önlemlerin arttığı söylenebilir.

3.2.1.4. Yetersizliği olan çocuğa sahip ebeveynlerin sosyo-demografik bilgileri ile ev içi güvenlik önlemleri değerlendirme puanları arasındaki ilişkiye yönelik bulgular

Araştırma sorularını yanıtlamak üzere ebeveynin sosyo-demografik değişkenler ile ‘Ev İçi Güvenlik Önlemleri Değerlendirme Aracı’ puanı arasındaki ilişki kısmi korelasyon analiziyle belirlenmiştir. Sürekli değişken ebeveyn yaşı arasındaki ilişkiyi belirlemek için Spearman Sıra Korelasyon Katsayısı ile analiz gerçekleştirilmiştir. Tablo 3.25’te ev içi güvenlik önlemi değerlendirme aracı puanları ile ebeveyn yaş değişkeni arasındaki ilişkiye yönelik değerler verilmektedir.

Tablo 3.25. Ev içi güvenlik önlemi değerlendirme aracı puanları ile ebeveyn yaşı değişkeninin birbiriyle korelasyonuna yönelik Spearman Sıra Farklar Korelasyon analizi test sonuçları

Değişken	N	rho	p
EG Ortalama	591	-.160	.000
Ebeveyn Yaşı			

Ev güvenlik önlemleri aracı puanlarıyla ebeveyn yaşı arasında istatistiksel yönden $p < .05$ düzeyinde negatif yönde ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. ($r = -.160$; $p < .05$). Katılımcı ebeveynlerin yaşı büyüdükçe ev içi güvenlik önlemleri almanın azaldığı, ebeveyn yaşının küçüldükçe ev içi önlemlerin arttığı söylenebilir. Tablo 3.26’da ev içi güvenlik önlemi değerlendirme aracı puanları ile ebeveyn eğitim durumu değişkeni arasındaki ilişkiye yönelik değerler verilmektedir.

Tablo 3.26. Ev içi güvenlik önlemi değerlendirme aracı puanları ile eğitim durumu değişkeninin birbiriyle korelasyonuna yönelik Spearman Sıra Farklar Korelasyon analizi test sonuçları

Değişken	N	rho	p
EG Ortalama	591	-.151	.000
Eğitim Durumu			

Ev güvenlik önlemleri aracı puanlarıyla ebeveynin eğitim durumu arasında istatistiksel yönden $p < .05$ düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r = -.151$; $p < .05$). Katılımcı ebeveynlerin eğitim düzeyi azaldıkça ev içi güvenlik önlemleri almanın arttığı söylenebilir.

Ailelerin ev durumu ile ilgili değişkenlerle ‘Ev İçi Güvenlik Önlemleri Değerlendirme Aracı’ puanı arasındaki ilişki kısmi korelasyon analiziyle belirlenmiştir.

Evde yaşayan kişi sayısı, evde yaşayan çocuk sayısı, evde yetersizliği olan kişi sayısı değişkenleriyle arasındaki ilişkiyi belirlemek için Spearman Sıra Korelasyon Katsayısı ile analiz gerçekleştirilmiştir. Tablo 3.27’de ev içi güvenlik önlemi değerlendirme aracı puanları ile evde yaşayan kişi sayısı değişkeni arasındaki ilişkiye yönelik değerler verilmektedir.

Tablo 3.27. *Ev içi güvenlik önlemi değerlendirme aracı puanları ile evde yaşayan kişi sayısı değişkeninin birbiriyle korelasyonuna yönelik Spearman Sıra Farklar Korelasyon analizi test sonuçları*

Değişken	N	rho	p
EG Ortalama Evde Yaşayan Kişi Sayısı	591	.014	.741

Ev güvenlik önlemleri aracı puanlarıyla evde yaşayan kişi sayısı arasında istatistiksel yönden $p < .05$ düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($r = -.014$; $p > .05$). Tablo 3.28’de ev içi güvenlik önlemi değerlendirme aracı puanları ile evde yaşayan çocuk sayısı değişkeni arasındaki ilişkiye yönelik değerler verilmektedir.

Tablo 3.28. *Ev içi güvenlik önlemi değerlendirme aracı puanları ile evde yaşayan çocuk sayısı değişkeninin birbiriyle korelasyonuna yönelik Spearman Sıra Farklar Korelasyon analizi test sonuçları*

Değişken	N	rho	p
EG Ortalama Evde Yaşayan Çocuk Sayısı	591	-.008	.854

Ev güvenlik önlemleri aracı puanlarıyla evde yaşayan çocuk sayısı arasında istatistiksel yönden $p < .05$ düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($r = -.008$; $p > .01$). Tablo 3.29’da ev içi güvenlik önlemi değerlendirme aracı puanları ile evde yaşayan yetersizliği olan kişi sayısı değişkeni arasındaki ilişkiye yönelik değerler verilmektedir.

Tablo 3.29. *Ev içi güvenlik önlemi değerlendirme aracı puanları ile evde yaşayan yetersizliği olan kişi sayısı değişkeninin birbiriyle korelasyonuna yönelik Spearman Sıra Farklar Korelasyon analizi test sonuçları*

Değişken	N	rho	p
EG Ortalama Evde Yaşayan Yetersizliği Olan Kişi Sayısı	591	-.057	.165

Ev güvenlik önlemleri aracı puanlarıyla evde yaşayan yetersizliği olan kişi sayısı arasında istatistiksel yönden $p < .05$ düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($r = -.057$; $p > .01$).

3.2.1.4.1. OSB olan çocuğun sosyo-demografik bilgileri ile ev içi güvenlik önlemleri değerlendirme puanları arasındaki ilişkiye yönelik bulgular

Çalışma kapsamında araştırma sorularını yanıtlamak üzere OSB olan çocuk ailelerinin oluşturduğu örneklem grubundaki demografik değişkenler ile 'Ev İçi Güvenlik Önlemleri Değerlendirme Aracı' puanı arasındaki ilişki kısmi korelasyon analiziyle belirlenmiştir. Korelasyon analizlerinde anlamlılık düzeyi %5 olarak belirlenmiş olup daha yüksek düzeyde anlamlılık gösterilmesi durumunda %1 olarak kabul edilmiştir. Çocuk yaşı değişkeniyle arasındaki ilişkiyi belirlemek için Spearman Sıra Korelasyon Katsayısı ile analiz edilmiştir. Tablo 3.30'da ev içi güvenlik önlemi değerlendirme aracı puanları ile yaş değişkeni arasındaki ilişkiye yönelik değerler verilmektedir.

Tablo 3.30. Ev içi güvenlik önlemi değerlendirme aracı puanları ile çocuk yaşı değişkeninin birbiriyle korelasyonuna yönelik Spearman Sıra Farklar Korelasyon analizi test sonuçları

Değişken	N	rho	p
EG Ortalama	310	-.087	.127
Çocuk Yaşı			

Ev güvenlik önlemleri değerlendirme aracına puan ortalamaları ile çocuk yaşı arasında istatistiksel yönden $p < .05$ düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($r = -.087$; $p > .05$).

3.2.1.4.2. OSB olan çocuğa sahip ebeveynlerin sosyo-demografik bilgileri ile ev içi güvenlik önlemleri değerlendirme puanları arasındaki ilişkiye yönelik bulgular

Araştırma sorularını yanıtlamak üzere ebeveynin sosyo-demografik değişkenler ile 'Ev İçi Güvenlik Önlemleri Değerlendirme Aracı' puanı arasındaki ilişki kısmi korelasyon analiziyle belirlenmiştir. Sürekli değişken ebeveyn yaşı arasındaki ilişkiyi belirlemek için Spearman Sıra Korelasyon Katsayısı ile analiz gerçekleştirilmiştir. Tablo 3.31'de ev içi güvenlik önlemi değerlendirme aracı puanları ile ebeveyn yaş değişkeni arasındaki ilişkiye yönelik değerler verilmektedir.

Tablo 3.31. Ev içi güvenlik önlemi değerlendirme aracı puanları ile ebeveyn yaşı değişkeninin birbiriyle korelasyonuna yönelik Spearman Sıra Farklar Korelasyon analizi test sonuçları

Değişken	N	rho	p
EG Ortalama	310	-.232	.000
Ebeveyn Yaşı			

Ev güvenlik önlemleri değerlendirme aracı puan ortalamaları ile ebeveyn yaşı arasında istatistiksel yönden $p < .05$ düzeyinde negatif yönde ve düşük düzeyde anlamlı bir

ilişki bulunmaktadır ($r=-.232$; $p<.05$). Katılımcı ebeveynlerin yaşı küçüldükçe ev içi güvenlik önlemleri almada artış olduğu, yaşı büyüdükçe ev içi güvenlik önlemleri almanın azaldığı söylenebilir. Tablo 3.32’de ev içi güvenlik önlemi değerlendirme aracı puanları ile ebeveyn eğitim durumu değişkeni arasındaki ilişkiye yönelik değerler verilmektedir.

Tablo 3.32. *Ev içi güvenlik önlemi değerlendirme aracı puanları ile eğitim durumu değişkeninin birbiriyle korelasyonuna yönelik Spearman Sıra Farklar Korelasyon analizi test sonuçları*

Değişken	N	rho	p
EG Ortalama Eğitim Durumu	310	-.178	.002

Ev güvenlik önlemleri değerlendirme aracı puan ortalamaları ile ebeveynin eğitim durumu arasında istatistiksel yönden $p<.05$ düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=-.178$; $p<.05$). OSB olan çocuk katılımcı ebeveynlerin eğitim düzeyi azaldıkça ev içi güvenlik önlemleri almanın arttığı söylenebilir.

Ailelerin ev durumu ile ilgili değişkenlerle ‘Ev İçi Güvenlik Önlemleri Değerlendirme Aracı’ puanı arasındaki ilişki kısmi korelasyon analiziyle belirlenmiştir. Evde yaşayan kişi sayısı, evde yaşayan çocuk sayısı, evde yetersizliği olan kişi sayısı değişkenleriyle arasındaki ilişkiyi belirlemek için Spearman Sıra Korelasyon Katsayısı ile analiz gerçekleştirilmiştir. Tablo 3.33’te ev içi güvenlik önlemi değerlendirme aracı puanları ile evde yaşayan kişi sayısı değişkeni arasındaki ilişkiye yönelik değerler verilmektedir.

Tablo 3.33. *Ev içi güvenlik önlemi değerlendirme aracı puanları ile evde yaşayan kişi sayısı değişkeninin birbiriyle korelasyonuna yönelik Spearman Sıra Farklar Korelasyon analizi test sonuçları*

Değişken	N	rho	p
EG Ortalama Evde Yaşayan Kişi Sayısı	310	.033	.559

Ev güvenlik önlemleri değerlendirme aracı puan ortalamaları ile evde yaşayan kişi sayısı arasında istatistiksel yönden $p<.05$ düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($r=.033$; $p>.05$). Tablo 3.34’te ev içi güvenlik önlemi değerlendirme aracı puanları ile evde yaşayan çocuk sayısı değişkeni arasındaki ilişkiye yönelik değerler verilmektedir.

Tablo 3.34. *Ev içi güvenlik önlemi değerlendirme aracı puanları ile evde yaşayan çocuk sayısı değişkeninin birbiriyle korelasyonuna yönelik Spearman Sıra Farklar Korelasyon analizi test sonuçları*

Değişken	N	rho	p
EG Ortalama Evde Yaşayan Çocuk Sayısı	310	-.011	.852

Ev güvenlik önlemleri değerlendirme aracı puan ortalamaları ile evde yaşayan çocuk sayısı arasında istatistiksel yönden $p < .05$ düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($r = -.011$; $p > .05$). Tablo 3.35'te ev içi güvenlik önlemi değerlendirme aracı puanları ile evde yaşayan yetersizliği olan kişi sayısı değişkeni arasındaki ilişkiye yönelik değerler verilmektedir.

Tablo 3.35. *Ev içi güvenlik önlemi değerlendirme aracı puanları ile evde yaşayan yetersizliği olan kişi sayısı değişkeninin birbiriyle korelasyonuna yönelik Spearman Sıra Farklar Korelasyon analizi test sonuçları*

Değişken	N	rho	p
EG Ortalama Evde Yaşayan Yetersizliği Olan Kişi Sayısı	310	-.026	.643

Ev güvenlik önlemleri değerlendirme aracı puan ortalamaları ile evde yaşayan yetersizliği olan kişi sayısı arasında istatistiksel yönden $p < .05$ düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($r = -.026$; $p > .05$).

3.2.1.5. Ev güvenlik önlemlerinin yetersizliği olan çocukların sosyo-demografik özelliklerine göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

Ailelerin aldıkları ev içi güvenlik önlemlerinin yetersizliği olan çocuğun sosyo-demografik özelliklerine (tanı, cinsiyet, çocuk yaş, ek yetersizlik, doktor müdahalesi geçirme durumu) göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla analizler gerçekleştirilmiştir.

3.2.1.5.1. Yetersizliği olan çocukların ev güvenlik önlemlerinin tanı grubuna göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

Çalışmanın alt amacı, yetersizliği olan çocukların ev güvenlik önlemlerinin tanı grubuna göre farklılaşp farklılaşmadığının belirlenmesidir. Alt amaç doğrultusunda gerçekleştirilen Kruskal Wallis-H testi sonuçları Tablo 3.36'da yer almaktadır.

Tablo 3.36. Ev içi güvenlik önlemleri değerlendirme aracı puanlarının çocuğun tanı grubu değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonuçları

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p
Otizm Spektrum Bozukluğu	310	288,95	4	5.071	.280
Zihin Yetersizlik	215	295,67			
Diğer Yetersizlik Grubu	59	332,80			
DEHB	3	209,17			
Tanısı Yok	4	382,00			

Beş grubu altında gruplandırılan tanı alan çocuk ailelerinin ev güvenlik önlemleri değerlendirme aracına verdikleri yanıtlar arasında fark olup olmadığını belirlemek için yapılan Kruskal-Wallis test sonuçlarına göre, grupların değerlendirme aracına verdikleri arasında anlamlı bir fark gözlenmemiştir [$\chi^2=5,071$, $p>.05$].

3.2.1.5.2. Yetersizliği olan çocukların ev güvenlik önlemlerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

Çalışmanın alt amacı, yetersizliği olan çocukların ev güvenlik önlemlerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesidir. Alt amaç doğrultusunda gerçekleştirilen Mann Whitney-U testi sonuçları Tablo 3.37’de yer almaktadır.

Tablo 3.37. Ev içi güvenlik önlemleri değerlendirme aracı puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney-U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Kız	173	299,20	51761,50	35.603	.769
Erkek	418	294,68	123174,50		

173 kız ve 418 erkek yetersizliği olan bireyden oluşan 591 kişilik bir örneklem grubunda yetersizliği olan kız çocuğuna sahip ailelerle erkek çocuğuna sahip aileler arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney U testi gerçekleştirilmiştir. Bu testin sonucuna bakıldığında yetersizliği olan kız çocuğa sahip ailelerin değerlendirme aracına verdikleri yanıtlarla erkek çocuğa sahip ailelerin verdikleri yanıtlar arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($U=35,603$, $p>0.05$). Bu örneklem grubunda çocuğun cinsiyetinin ailelerin ev güvenlik önlemleri almaları üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı söylenebilir.

3.2.1.5.3. Yetersizliği olan çocukların ev güvenlik önlemlerinin yaşa göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

Ev güvenlik önlemleri alınmasında çocuk yaşının önemli etmen oluşturduğu düşünülmektedir. Bu nedenle çalışmada çocuk yaşına göre farklılık olup olmadığını

belirlemek amaçlanmıştır. Çalışmanın çocuk sosyo-demografik değişkenlerden biri olan yaş değişkenine ilişkin alt amacı, yetersizliği olan çocukların ev güvenlik önlemlerinin yaşa göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesidir. Alt amaç doğrultusunda gerçekleştirilen Kruskal Wallis-H testi sonuçları Tablo 3.38’de yer almaktadır.

Tablo 3.38. *Ev içi güvenlik önlemleri değerlendirme aracı puanlarının yaş değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonuçları*

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	P	Anlamlı Fark
0-3 yaş	5	259,00	4	10,000	.040	3-4
4-6 yaş	44	294,42				
7-11 yaş	193	327,18				
12-18 yaş	277	278,62				
18 ve üstü	72	282,81				

Beş farklı yaş grubunda çocuğu olan ailelerin ev güvenlik önlemleri değerlendirme aracına verdikleri yanıtlar arasında fark olup olmadığını belirlemek için yapılan Kruskal-Wallis test sonuçlarına göre, grupların değerlendirme aracına verdikleri arasında anlamlı bir fark gözlenmiştir [$\chi^2=10,000$, $p<0.05$]. Gruplar arasında farkı belirlemek üzere çoklu karşılaştırma için Mann Whitney U testi gerçekleştirilmiştir. Mann Whitney U testi sonucuna bakıldığında 7-11 ve 12-18 yaş grupları arasında anlamlı bir farkın olduğu görülmüştür ($U=22452$, $p<0.05$).

3.2.1.5.4. Yetersizliği olan çocukların ev güvenlik önlemlerinin ek yetersizlik durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

Çalışmanın alt amacı, yetersizliği olan çocukların ev güvenlik önlemlerinin ek yetersizlik durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesidir. Alt amaç doğrultusunda gerçekleştirilen Mann Whitney-U testi sonuçları Tablo 3.39’da yer almaktadır.

Tablo 3.39. *Ev içi güvenlik önlemleri değerlendirme aracı puanlarının ek yetersizlik durumu değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney-U testi sonuçları*

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Ek Yetersizliği Olanlar	214	283,25	60614,50	37,609	.171
Ek Yetersizliği Olmayanlar	377	303,24	114321,50		

591 kişilik bir örneklem grubunda, çocuğunda ek yetersizliği olan ailelerle olmayanlar arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek üzere Mann Whitney

U testi gerçekleştirilmiştir. Bu testin sonucuna bakıldığında ek yetersizliği olan ailelerin değerlendirme aracına verdikleri yanıtlarla çocuğunda ek yetersizlik olmayan ailelerin yanıtları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür (U=37,609, p>0.05). Ailelerin ev güvenlik önlemleri almasında çocuğun ek yetersizlik durumunun bir etkisi olmadığı söylenebilir.

3.2.1.5.5. Yetersizliği olan çocukların ev güvenlik önlemlerinin doktor müdahalesi geçirme durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

Çalışmanın alt amacı, yetersizliği olan çocukların ev güvenlik önlemlerinin doktor müdahalesi geçirme durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığının belirlenmesidir. Alt amaç doğrultusunda gerçekleştirilen Mann Whitney-U testi sonuçları Tablo 3.40'ta yer almaktadır.

Tablo 3.40. Ev içi güvenlik önlemleri değerlendirme aracı puanlarının doktor müdahalesi geçirme değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney-U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Doktor Müdahalesi Geçirenler	579	296,51	171680,50	3177	.612
Doktor Müdahalesi Geçirmeyenler	12	271,29	3255,50		

591 kişilik bir örneklem grubunda, doktor müdahalesi geçirenlerle geçirmeyenler arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek üzere Mann Whitney U testi gerçekleştirilmiştir. Bu testin sonucuna bakıldığında doktor müdahalesi geçirenlerin değerlendirme aracına verdikleri yanıtlarla geçirmeyenlerin yanıtları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür (U= 3177, p>0.05). Ailelerin ev güvenlik önlemleri almasında doktor müdahalesi geçirme durumunun bir etkisi olmadığı söylenebilir.

3.2.1.6. Ev güvenlik önlemlerinin yetersizliği olan çocuk ailelerin sosyo-demografik özelliklerine göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

Ailelerin aldıkları ev içi güvenlik önlemlerinin ailenin sosyo-demografik özelliklerine (yakınlık, ebeveyn yaşı, eğitim durumu, evde yaşayan kişi sayısı, evde yaşayan çocuk sayısı ve evde yetersizliği olan kişi sayısı) göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla analizler gerçekleştirilmiştir.

3.2.1.6.1. Yetersizliği olan çocukların ev güvenlik önlemlerinin formu dolduran kişinin yakınlık durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

Çalışmanın alt amacı, yetersizliği olan çocukların ev güvenlik önlemlerinin formu dolduran kişinin yakınlık durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığı belirlenmesidir. Alt amaç doğrultusunda gerçekleştirilen Kruskal Wallis-H testi sonuçları Tablo 3.41’de yer almaktadır.

Tablo 3.41. Ev içi güvenlik önlemleri değerlendirme aracı puanlarının yakınlık durumu değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonuçları

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p
Anne	434	293,84	4	4,613	.329
Baba	122	307,52			
Kardeş	25	317,34			
İkinci Der.	8	205,81			
Akraba					
Kan Bağı Yok	2	155,50			

Yetersizliği olan çocuğa sahip ailelerin çocuğa yakınlık derecesine göre ev güvenlik önlemleri değerlendirme aracına verdikleri yanıtlar arasında fark olup olmadığını belirlemek için yapılan Kruskal-Wallis test sonuçlarına göre, grupların değerlendirme aracına verdikleri arasında anlamlı bir fark gözlenmemiştir [$\chi^2=4,613$, $p>0.05$].

3.2.1.6.2. Yetersizliği olan çocukların ev güvenlik önlemlerinin ebeveyn yaşına göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

Çalışmanın alt amacı, yetersizliği olan çocukların ev güvenlik önlemlerinin ebeveyn yaşına göre farklılaşp farklılaşmadığı belirlenmesidir. Alt amaç doğrultusunda gerçekleştirilen Kruskal Wallis-H testi sonuçları Tablo 3.42’de yer almaktadır.

Tablo 3.42. Ev içi güvenlik önlemleri değerlendirme aracı puanlarının ebeveyn yaş değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonuçları

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p
18 yaş ve altı	88	321,50	10	25,675	.004
19-24 yaş	15	323,03			
25-29 yaş	25	357,08			
30-34 yaş	67	342,78			
35-39 yaş	131	325,25			
40-44 yaş	142	264,11			
45-49 yaş	133	273,70			
50-54 yaş	46	290,38			
55-59 yaş	13	266,31			
60-64 yaş	8	276,50			
65 yaş ve üstü	4	100,63			

11 farklı yaş grubunda yer alan ebeveynlerin ev güvenlik önlemleri değerlendirme aracına verdikleri yanıtlar arasında fark olup olmadığını belirlemek için yapılan Kruskal-Wallis test sonuçlarına göre, grupların değerlendirme aracına verdikleri yanıtlar arasında anlamlı bir fark gözlenmiştir [$\chi^2=25,675$, $p<.05$]. Gruplar arasında farkı belirlemek üzere çoklu karşılaştırma için Mann Whitney U testi gerçekleştirilmiştir.

Tablo 3.43. *Ev içi güvenlik önlemleri değerlendirme aracı puanlarının ebeveyn yaş gruplarına göre Mann Whitney U testi sonuçları*

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
18 yaş ve altı	7	8.00	56.00	.000	.006
65 yaş ve üstü	4	2.50	10.00		
19-24 yaş	15	11.5	172.50	7.500	.020
65 yaş ve üstü	4	4.38	17.50		
25-29 yaş	25	16.60	415.00	10.000	.008
65 yaş ve üstü	4	5.00	20.00		
30-34 yaş	67	37.69	2525	21.000	.002
65 yaş ve üstü	4	7.75	31		
35-39 yaş	131	69.52	9106.50	63.500	.010
65 yaş ve üstü	4	18.38	73.50		
40-44 yaş	142	74.75	10614	107	.034
65 yaş ve üstü	4	29.25	117		
25-29 yaş	25	106.72	2668	12.07	.011
40-44 yaş	142	80.00	11360		
25-29 yaş	25	97.08	2427	1223	.036
45-49 yaş	133	76.20	10134		
40-44 yaş	142	19825	123.77	7423	.004
45-49 yaş	131	17576	151.34		
35-39 yaş	131	14363	18816	7253	.018
45-9 yaş	133	121.53	16164		
30-34 yaş	67	115.77	7756.50	3432.500	.008
50-54 yaş	133	92.81	12343.50		
30-34 yaş	67	125.51	8409	3383	.001
40-44 yaş	142	95.32	13536		

Tablo 3.43'e bakıldığında birden fazla grup arasında anlamlı farkın olduğu görülmektedir. Ebeveyn yaşının ev güvenlik önlemleri almada anlamlı farka neden olduğu ve yaş grupları arasında önlem almada farklılıkların söz konusu olduğu söylenebilir.

3.2.1.6.3.Yetersizliği olan çocukların ev güvenlik önlemlerinin ebeveyn eğitim durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

Ev güvenlik önlemleri alınmasında çocuk yaşı gibi ebeveyn eğitim durumunun da önemli etmen oluşturduğu düşünülmektedir. Bu nedenle çalışmada ebeveyn eğitim durumuna göre farklılık olup olmadığını belirlemek amaçlanmıştır. Çalışmanın ebeveyn

sosyo-demografik değişkenlerden biri olan yaş değişkenine ilişkin alt amacı, yetersizliği olan çocukların ev güvenlik önlemlerinin ebeveyn eğitim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesidir. Alt amaç doğrultusunda gerçekleştirilen Kruskal Wallis-H testi sonuçları Tablo 3.44'te yer almaktadır.

Tablo 3.44. *Ev içi güvenlik önlemleri değerlendirme aracı puanlarının ebeveyn eğitim durumu değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonuçları*

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	P
Okula Gitmemiş	19	237,24	6	25,179	.000
İlkokul	243	325,26			
Ortaokul	81	326,23			
Lise	154	276,10			
Yüksekokul	28	226,43			
Lisans	62	247,17			
Lisansüstü	4	195,63			

Yedi farklı eğitim grubunda yer alan ebeveynlerin ev güvenlik önlemleri değerlendirme aracına verdikleri yanıtlar arasında fark olup olmadığını belirlemek için yapılan Kruskal-Wallis test sonuçlarına göre, grupların değerlendirme aracına verdikleri yanıtlar arasında anlamlı bir fark gözlenmiştir [$\chi^2=25,179$, $p<.05$]. Gruplar arasında farkı belirlemek üzere çoklu karşılaştırma için Mann Whitney U testi gerçekleştirilmiştir.

Tablo 3.45. *Ev içi güvenlik önlemleri değerlendirme aracı puanlarının eğitim durumu gruplarına göre Mann Whitney U testi sonuçları*

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Okula gitmemiş	19	95.82	1820.50	1630.500	.033
İlkokul	243	134.29	32632.50		
İlkokul	243	211.97	51509	15559	.005
Lise	154	178.53	27494		
İlkokul	243	140.70	34189.50	2260.500	.004
Yüksekokul	28	95.23	2666.50		
İlkokul	243	161.14	39156.50	5555.500	.001
Lisans	62	121.10	7508.50		
Ortaokul	81	130.97	10608.50	5186.500	.034
Lise	154	111.18	17121.50		
Ortaokul	81	59.51	4820	769	.011
Yüksekokul	28	41.96	1175		
Ortaokul	81	80.43	6514.50	1828.500	.005
Lisans	62	60.99	3781.50		

Tablo 3.45'e bakıldığında birden fazla grup arasında anlamlı farkın olduğu görölmektedir. Ebeveyn eğitim durumunun ev güvenlik önlemleri almada anlamlı farka

neden olduğu ve ebeveynlerin eğitim durumlarına göre önlem almada farklılıkların söz konusu olduğu söylenebilir.

3.2.1.6.4. Yetersizliği olan çocukların ev güvenlik önlemlerinin evde yaşayan kişi sayısına göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

Çalışmanın alt amacı, yetersizliği olan çocukların ev güvenlik önlemlerinin evde yaşayan kişi sayısına göre farklılaşp farklılaşmadığının belirlenmesidir. Alt amaç doğrultusunda gerçekleştirilen Kruskal Wallis-H testi sonuçları Tablo 3.46'da yer almaktadır.

Tablo 3.46. *Ev içi güvenlik önlemleri değerlendirme aracı puanlarının evde yaşayan kişi sayısı değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonuçları*

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p
1-3 kişi	123	286,76	3	1,475	.688
4-6 kişi	434	299,93			
7-9 kişi	32	284,72			
10-13 kişi	2	192,00			

Yetersizliği olan çocuğa sahip ailelerin evde yaşayan kişi sayısına göre ev güvenlik önlemleri değerlendirme aracına verdikleri yanıtlar arasında fark olup olmadığını belirlemek için yapılan Kruskal-Wallis test sonuçlarına göre, grupların değerlendirme aracına verdikleri yanıtlar arasında anlamlı bir fark gözlenmemiştir [$\chi^2=1,475$, $p>.05$].

3.2.1.6.5. Yetersizliği olan çocukların ev güvenlik önlemlerinin evde yaşayan çocuk sayısına göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

Çalışmanın alt amacı, yetersizliği olan çocukların ev güvenlik önlemlerinin evde yaşayan çocuk sayısına göre farklılaşp farklılaşmadığının belirlenmesidir. Alt amaç doğrultusunda gerçekleştirilen Kruskal Wallis-H testi sonuçları Tablo 3.47'de yer almaktadır.

Tablo 3.47. *Ev güvenlik önlemleri değerlendirme aracı puanlarının evde yaşayan çocuk sayısı değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonuçları*

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p
0-1 kişi	126	299,42	6	.716	.994
2-3 kişi	399	294,86			
4-5 kişi	59	296,64			
6-7 kişi	4	267,00			
8-10 kişi	1	394,00			
11-12 kişi	1	244,50			
12 kişi ve üstü	1	352,50			

Yetersizliği olan çocuğa sahip ailelerin evde yaşayan çocuk sayısına göre ev güvenlik önlemleri değerlendirme aracına verdikleri yanıtlar arasında fark olup olmadığını belirlemek için yapılan Kruskal-Wallis test sonuçlarına göre, grupların değerlendirme aracına verdikleri yanıtlar arasında anlamlı bir fark gözlenmemiştir [$\chi^2=0.716$, $p>.05$].

3.2.1.6.6. Yetersizliği olan çocukların ev güvenlik önlemlerinin evde yetersizliği olan kişi sayısına göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

Çalışmanın alt amacı, yetersizliği olan çocukların ev güvenlik önlemlerinin evde yetersizliği olan kişi sayısına göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesidir. Alt amaç doğrultusunda gerçekleştirilen Kruskal Wallis-H testi sonuçları Tablo 3.48'de yer almaktadır.

Tablo 3.48. *Ev güvenlik önlemleri değerlendirme aracı puanlarının evde yetersizliği olan kişi sayısı değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonuçları*

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p
0-1 kişi	505	299,99	2	1,979	.372
2-3 kişi	79	274,14			
4-5 kişi	7	255,00			

Yetersizliği olan çocuğa sahip ailelerin evde yaşayan yetersizliği olan kişi sayısına göre ev güvenlik önlemleri değerlendirme aracına verdikleri yanıtlar arasında fark olup olmadığını belirlemek için yapılan Kruskal-Wallis test sonuçlarına göre, grupların değerlendirme aracına verdikleri yanıtlar arasında anlamlı bir fark gözlenmemiştir [$\chi^2=1,979$, $p>.05$].

3.2.1.7. Ev güvenlik önlemlerinin OSB olan çocuğun sosyo-demografik özelliklere göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

Ailelerin aldıkları ev güvenlik önlemlerinin OSB olan çocuğun sosyo-demografik özelliklerine (tanı, cinsiyet, çocuk yaş, ek yetersizlik, doktor müdahalesi geçirme durumu göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla analizler gerçekleştirilmiştir.

3.2.1.7.1. OSB olan çocukların ev güvenlik önlemlerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

Çalışmanın alt amacı, OSB olan çocukların ev içi güvenlik önlemlerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesidir. Alt amaç doğrultusunda gerçekleştirilen Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 3.49’da yer almaktadır.

Tablo 3.49. Ev içi güvenlik önlemleri değerlendirme aracı puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney-U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Kız	68	152,18	10348,50	8002	.730
Erkek	242	156,43	37856,50		

68 kız ve 242 erkek yetersizliği olan bireyden oluşan 310 kişilik bir örneklem grubunda yetersizliği olan kız çocuğuna sahip ailelerle erkek çocuğuna sahip aileler arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney U testi gerçekleştirilmiştir. Bu testin sonucuna bakıldığında yetersizliği olan kız çocuğa sahip ailelerin değerlendirme aracına verdikleri yanıtlarla erkek çocuğa sahip ailelerin verdikleri yanıtlar arasında anlamlı bir bulunmamaktadır (U=8002, p>.05). Bu örneklem grubunda çocuğun cinsiyetinin ailelerin ev güvenlik önlemleri almaları üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı söylenebilir.

3.2.1.7.2. OSB olan çocukların ev güvenlik önlemlerinin yaşa göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

Çalışmanın alt amacı, OSB olan çocukların ev içi güvenlik önlemlerinin yaşa göre farklılaşıp farklılaşmadığı belirlenmesidir. Alt amaç doğrultusunda gerçekleştirilen Kruskal Wallis-H testi sonuçları Tablo 3.50’de yer almaktadır.

Tablo 3.50. Ev içi güvenlik önlemleri değerlendirme aracı puanlarının yaş değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonuçları

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p	Anlamlı Fark
0-3 yaş	3	105,00	4	9,743	.045	3-4
4-6 yaş	36	153,60				
7-11 yaş	131	171,52				
12-18 yaş	118	138,16				
18 ve üstü	22	163,16				

Beş farklı yaş grubunda çocuğu olan ailelerin ev güvenlik önlemleri değerlendirme aracına verdikleri yanıtlar arasında fark olup olmadığını belirlemek için yapılan Kruskal-

Wallis test sonuçlarına göre, grupların değerlendirme aracına verdikleri yanıtlar arasında anlamlı bir fark gözlenmiştir [$\chi^2=9,743$, $p<.05$]. Gruplar arasında farkı belirlemek üzere çoklu karşılaştırma için Mann Whitney U testi gerçekleştirilmiştir. Mann Whitney U testi sonucuna bakıldığında 7-11 ve 12-18 yaş grupları arasında anlamlı bir farkın olduğu görülmüştür ($U=6105$, $p<0.05$).

3.2.1.7.3. OSB olan çocukların ev güvenlik önlemlerinin ek yetersizlik durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

Çalışmanın alt amacı, OSB olan çocukların ev içi güvenlik önlemlerinin ek yetersizlik durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığı belirlenmesidir. Alt amaç doğrultusunda gerçekleştirilen Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 3.51’de yer almaktadır.

Tablo 3.51. *Ev içi güvenlik önlemleri değerlendirme aracı puanlarının ek yetersizlik değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney-U testi sonuçları*

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Ek Yetersizliği Olanlar	99	148,62	14713,50	9763	.354
Ek Yetersizliği Olmayanlar	211	158,73	33491,50		

310 kişilik bir örneklem grubunda, çocuğunda ek yetersizliği olan ailelerle olmayanlar arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek üzere Mann Whitney U testi gerçekleştirilmiştir. Bu testin sonucuna bakıldığında ek yetersizliği olan ailelerin değerlendirme aracına verdikleri yanıtlarla çocuğunda ek yetersizlik olmayan ailelerin yanıtları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür ($U=9763$, $p>.05$). Ailelerin ev güvenlik önlemleri almasında çocuğun ek yetersizlik durumunun bir etkisi olmadığı söylenebilir.

3.2.1.7.4. OSB olan çocukların ev güvenlik önlemlerinin doktor müdahalesi geçirme durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

Çalışmanın alt amacı, OSB olan çocukların ev içi güvenlik önlemlerinin doktor müdahalesi geçirme durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığı belirlenmesidir. Alt amaç doğrultusunda gerçekleştirilen Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 3.52’de yer almaktadır.

Tablo 3.52. *Ev içi güvenlik önlemleri değerlendirme aracı puanlarının doktor müdahalesi geçirme değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney-U testi sonuçları*

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Doktor Müdahalesi Geçirenler	304	156,01	47428,00	756	.473
Doktor Müdahalesi Geçirmeyenler	6	129,50	777,00		

310 kişilik bir örneklem grubunda, doktor müdahalesi geçirenlerle geçirmeyenler arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek üzere Mann Whitney U testi gerçekleştirilmiştir. Bu testin sonucuna bakıldığında doktor müdahalesi geçirenlerin değerlendirme aracına verdikleri yanıtlarla geçirmeyenlerin yanıtları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür (U=756, p>.05). Ailelerin ev güvenlik önlemleri almasında doktor müdahalesi geçirme durumunun bir etkisi olmadığı söylenebilir.

3.2.1.8. Ev güvenlik önlemlerinin OSB olan çocuğa sahip ailelerin sosyo-demografik özelliklere göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

Ailelerin aldıkları ev güvenlik önlemlerinin ailenin sosyo-demografik özelliklerine (yakınlık durumu, ebeveyn yaş, eğitim durumu, evde yaşayan kişi sayısı, evde yaşayan çocuk sayısı ve evde yaşayan yetersizliği olan kişi sayısı) göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla analizler gerçekleştirilmiştir.

3.2.1.8.1. OSB olan çocukların ev güvenlik önlemlerinin formu dolduran kişinin yakınlık durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

Çalışmanın alt amacı, OSB olan çocukların ev içi güvenlik önlemlerinin yakınlık durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığı belirlenmesidir. Alt amaç doğrultusunda gerçekleştirilen Kruskal Wallis-H testi sonuçları Tablo 3.53'te yer almaktadır.

Tablo 3.53. *Ev içi güvenlik önlemleri değerlendirme aracı puanlarının yakınlık durumu değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonuçları*

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p
Anne	245	153,64	4	.700	.873
Baba	54	163,54			
Kardeş	6	167,17			
İkinci Der.	5	145,90			
Akraba					

Yetersizliği olan çocuğa sahip ailelerin çocuğa yakınlık derecesine göre ev güvenlik önlemleri değerlendirme aracına verdikleri yanıtlar arasında fark olup olmadığını

belirlemek için yapılan Kruskal-Wallis test sonuçlarına göre, grupların değerlendirme aracına verdikleri yanıtlar arasında anlamlı bir fark gözlenmemiştir [$\chi^2=.700$, $p>.05$].

3.2.1.8.2. OSB olan çocukların ev güvenlik önlemlerinin ebeveyn yaşına göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

Çalışmanın alt amacı, OSB olan çocukların ev içi güvenlik önlemlerinin ebeveyn yaşına göre farklılaşıp farklılaşmadığı belirlenmesidir. Alt amaç doğrultusunda gerçekleştirilen Kruskal Wallis-H testi sonuçları Tablo 3.54'te yer almaktadır.

Tablo 3.54. Ev içi güvenlik önlemleri değerlendirme aracı puanlarının ebeveyn yaş değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonuçları

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p
18 yaş ve altı	2	180,50	9	20,455	.015
19-24 yaş	6	145,42			
25-29 yaş	15	209,00			
30-34 yaş	48	185,11			
35-39 yaş	89	165,37			
40-44 yaş	76	137,62			
45-49 yaş	56	132,49			
50-54 yaş	11	131,27			
55-59 yaş	5	115,70			
60-64 yaş	2	166,00			

10 farklı yaş grubunda yer alan ebeveynlerin ev güvenlik önlemleri değerlendirme aracına verdikleri yanıtlar arasında fark olup olmadığını belirlemek için yapılan Kruskal-Wallis test sonuçlarına göre, grupların değerlendirme aracına verdikleri yanıtlar arasında anlamlı bir fark gözlenmiştir [$\chi^2=20,455$, $p<.05$]. Gruplar arasında farkı belirlemek üzere çoklu karşılaştırma için Mann Whitney U testi gerçekleştirilmiştir. Mann Whitney U testi sonucuna bakıldığında Tablo 55'te görüldüğü gibi birden fazla alt grup arasında anlamlı bir farkın olduğu görülmüştür.

Tablo 3.55. Ev içi güvenlik önlemleri değerlendirme aracı puanlarının ebeveyn yaş gruplarına göre Mann Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
25-29 yaş	15	64	960	300	.004
40-44 yaş	76	42.45	3226		
25-29 yaş	15	49.07	736	224	.006
45-49 yaş	56	32.50	1820		
25-29 yaş	15	12.13	182	13	.033
55-59 yaş	5	5.60	28		
30-34 yaş	48	68.94	2973	891	.003
40-44 yaş	56	44.41	2487		

Tablo 3.55. (Devam) Ev içi güvenlik önlemleri değerlendirme aracı puanlarının ebeveyn yaş gruplarına göre Mann Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
30-34 yaş	48	74.97	3598.50	1225.500	.002
45-49 yaş	76	54.63	4151.50		
35-39 yaş	89	78.73	7007	1982	.038
45-49 yaş	56	63.89	3578		

OSB olan çocuk ebeveynlerinde yaşın anlamlı farka neden olduğu ve ebeveyn yaşına göre önlem almada farklılıkların söz konusu olduğu söylenebilir.

3.2.1.8.3. OSB olan çocukların ev güvenlik önlemlerinin ebeveyn eğitim durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

Çalışmanın alt amacı, OSB olan çocukların ev içi güvenlik önlemlerinin ebeveyn eğitim durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığı belirlenmesidir. Alt amaç doğrultusunda gerçekleştirilen Kruskal Wallis-H testi sonuçları Tablo 3.56’da yer almaktadır.

Tablo 3.56. Ev içi güvenlik önlemleri değerlendirme aracı puanlarının ebeveyn eğitim durumu değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonuçları

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	P	Anlamlı Fark
Okula Gitmemiş	12	140,63	6	15,832	.015	2-6
İlkokul	106	176,75				2-4
Ortaokul	45	171,92				3-4
Lise	86	136,13				3-6
Yüksekokul	16	154,00				
Lisans	42	133,06				
Lisansüstü	3	95,17				

Yedi farklı eğitim grubunda yer alan ebeveynlerin ev güvenlik önlemleri değerlendirme aracına verdikleri yanıtlar arasında fark olup olmadığını belirlemek için yapılan Kruskal-Wallis test sonuçlarına göre, grupların değerlendirme aracına verdikleri yanıtlar arasında anlamlı bir fark gözlenmiştir [$\chi^2=15,832$, $p<.05$]. Gruplar arasında farkı belirlemek üzere çoklu karşılaştırma için Mann Whitney U testi gerçekleştirilmiştir. Tablo 3.57’de Ev içi güvenlik önlemleri değerlendirme aracı puanlarının ebeveyn eğitim durumu gruplarına göre Mann Whitney U testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 3.57. Ev içi güvenlik önlemleri değerlendirme aracı puanlarının ebeveyn eğitim durumu gruplarına göre Mann Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
İlkokul	106	107.77	11423.50	3363.500	.002
Lise	86	82.61	7104.50		
Ortaokul	45	76	3420	1485	.029
Lise	86	60.77	5226		
İlkokul	106	80.42	8524.50	1598.500	.008
Lisans	42	59.56	2501.50		
Ortaokul	45	49.46	2225.50	699.500	.037
Lisans	42	38.15	1602.50		

Tablo 3.57'e bakıldığında birden fazla grup arasında anlamlı farkın olduğu görülmektedir. Ebeveyn eğitim durumunun ev güvenlik göre önlem almada farklılıkların söz konusu olduğu söylenebilir.

3.2.1.8.4. OSB olan çocukların ev güvenlik önlemlerinin evde yaşayan kişi sayısına göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

Çalışmanın alt amacı, OSB olan çocukların ev içi güvenlik önlemlerinin evde yaşayan kişi sayısına göre farklılaşp farklılaşmadığı belirlenmesidir. Alt amaç doğrultusunda gerçekleştirilen Kruskal Wallis-H testi sonuçları Tablo 3.58'de yer almaktadır.

Tablo 3.58. Ev içi güvenlik önlemleri değerlendirme aracı puanlarının evde yaşayan kişi sayısı değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonuçları

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p
1-3 kişi	68	148,73	3	1,495	.683
4-6 kişi	226	157,64			
7-9 kişi	15	159,73			
10-13 kişi	1	68,50			

Yetersizliği olan çocuğa sahip ailelerin evde yaşayan kişi sayısına göre ev güvenlik önlemleri değerlendirme aracına verdikleri yanıtlar arasında fark olup olmadığını belirlemek için yapılan Kruskal-Wallis test sonuçlarına göre, grupların değerlendirme aracına verdikleri yanıtlar arasında anlamlı bir fark gözlenmemiştir [$\chi^2=1,495$, $p>.05$].

3.2.1.8.5. OSB olan çocukların ev güvenlik önlemlerinin evde yaşayan çocuk sayısına göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

Çalışmanın alt amacı, OSB olan çocukların ev içi güvenlik önlemlerinin evde yaşayan çocuk sayısına göre farklılaşp farklılaşmadığı belirlenmesidir. Alt amaç

doğrultusunda gerçekleştirilen Kruskal Wallis-H testi sonuçları Tablo 3.59'da yer almaktadır.

Tablo 3.59. *Ev içi güvenlik önlemleri değerlendirme aracı puanlarının evde yaşayan çocuk sayısı değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonuçları*

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p
0-1 kişi	65	160,38	4	1,016	.907
2-3 kişi	215	153,20			
4-5 kişi	28	158,29			
6-7 kişi	1	217,50			
	1	193,00			

Yetersizliği olan çocuğa sahip ailelerin evde yaşayan çocuk sayısına göre ev güvenlik önlemleri değerlendirme aracına verdikleri yanıtlar arasında fark olup olmadığını belirlemek için yapılan Kruskal-Wallis test sonuçlarına göre, grupların değerlendirme aracına verdikleri yanıtlar arasında anlamlı bir fark gözlenmemiştir [$\chi^2=1,016$, $p>.05$].

3.2.1.8.6. OSB olan çocukların ev güvenlik önlemlerinin evde yetersizliği olan kişi sayısına göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

Çalışmanın alt amacı, OSB olan çocukların ev içi güvenlik önlemlerinin evde yetersizliği olan kişi sayısına göre farklılaşıp farklılaşmadığı belirlenmesidir. Alt amaç doğrultusunda gerçekleştirilen Kruskal Wallis-H testi sonuçları Tablo 3.60'da yer almaktadır.

Tablo 3.60. *Ev güvenlik önlemleri değerlendirme aracı puanlarının evde yetersizliği olan kişi sayısı değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonuçları*

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p
0-1 kişi	262	156,46	2	1,046	.593
2-3 kişi	47	151,98			
4-5 kişi	1	68,50			

Yetersizliği olan çocuğa sahip ailelerin evde yaşayan yetersizliği olan kişi sayısına göre ev güvenlik önlemleri değerlendirme aracına verdikleri yanıtlar arasında fark olup olmadığını belirlemek için yapılan Kruskal-Wallis test sonuçlarına göre, grupların değerlendirme aracına verdikleri yanıtlar arasında anlamlı bir fark gözlenmemiştir [$\chi^2=1,046$, $p>.05$].

3.2.2. ‘Ev İçi Güvenlik Becerileri Çocuk Davranışları Değerlendirme Aracı’ bulgular

Çalışmanın ikinci değerlendirme aracı olan ‘Ev İçi Güvenlik Becerileri Çocuk Davranışları Değerlendirme Aracı’ nı yanıtlayan 599 ailenin ve yetersizliği olan çocuğun demografik özellikleri, ailelerin değerlendirme araçlarına verdikleri yanıtlar doğrultusunda gereksinim yüzdeleri, araştırma sorularını yanıtlamak üzere gerçekleştirilen testlerin varsayımları ve testlerin sonuçlarına bu başlık altında yer verilmektedir. Analizler, tabakalı örnekleme yoluyla oluşturulan tüm yetersizlik gruplarının oluşturduğu ve küme örnekleme yoluyla oluşturulan OSB olan çocukların oluşturduğu iki örneklem grubu üzerinden gerçekleştirilmiştir. Bu bölümde her iki örneklem ayrı ayrı ele alınarak bulgular ilgili başlıklar altında sunulmuştur.

3.2.2.1. Katılımcı ailelerin yetersizliği olan çocuklarının sosyo-demografik özellikleri

Ev içindeki çocuk riskli davranışlarını belirlemek amacıyla ailelere yöneltilen değerlendirme aracı formunda ailelerden yetersizliği olan çocuğa yönelik tanı, cinsiyet, yaş, ek yetersizlik durumu demografik bilgiler ve ev kazasına yönelik son altı ayda doktor müdahalesi durumu hakkında bilgi toplanmıştır. Demografik değişkenlere ilişkin frekans ve yüzdeler tablolarla sunulmuştur. Yetersizliği olan çocuğa ilişkin demografik bilgilerden biri olan tanı değişkeninin frekans ve yüzdeleri Tablo 3.61’de yer almaktadır.

Tablo 3.61. Tanı değişkeni için frekans ve yüzde değerleri

Tanı	f	%	% _{geç}	% _{yig}
Otizm Spektrum Bozukluğu	328	54.8	54.8	54.8
Zihin Yetersizlik	197	32.9	32.9	87.6
Diğer Yetersizlik Grubu	67	11.2	11.2	98.8
DEHB	3	.5	.5	99.3
Tanısı yok	4	.7	.7	100
Toplam	599	100	100	

Yetersizliği olan çocuk ailelerinin, çocuklarının tanı dağılımlarına bakıldığında %54,8’i otizm spektrum bozukluğu, %32,9’u zihin yetersizliği, %11,2’si görme, işitme yetersizliği, öğrenme güçlüğü vb. yetersizliklerin yer aldığı diğer yetersizlik grubu ve

%0,5'i DEHB tanı grubunda yer almaktadır. Tablo 3.62'ye bakıldığında %0.7 oranında ailenin tanı bölümüne 'tanısı yok' şeklinde ifadeler yazdığı belirlenmiş ve tabloya bu şekilde işlenmiştir.

Tablo 3.62. *Cinsiyet değişkeni için frekans ve yüzde değerleri*

<i>Cinsiyet</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>%_{gec}</i>	<i>%_{yig}</i>
Kız	166	27.7	27.7	27.7
Erkek	433	72.3	72.3	100
Toplam	599	100	100	

Tablo 3.62'de yetersizliği olan çocukların cinsiyet dağılımına bakıldığında %72,3'ünün erkek, %27,7'sinin kız olduğu görülmektedir. Tablo 3.63'te çocuk yaşları gruplandırılmış ve yaş gruplarına göre frekans dağılımları ve yüzdelikleri verilmiştir. Yetersizliği olan çocukların %48,1'in 12-18 yaş grubunda, %33,9'unun 7-11 yaş grubunda, %10,9'unun 18 yaş ve üstü yaş grubunda, %6,7'sinin 4-6 yaş grubunda ve %0,5'i 0-3 yaş grubunda yer almaktadır. 0-3 yaş grubunda yetersizliği olan çocukların az olmasının nedeninin diğer değerlendirme aracında da bahsedildiği üzere değerlendirme araçlarının okullar aracılığıyla ailelere ulaştırılması ve 0-3 yaş grubunda yetersizliği olan çocuk ailelerinin örgün eğitime dahil olmaması düşünülebilir.

Tablo 3.63. *Çocuk yaş değişkeni için frekans, yüzde ve merkezi eğilim ölçüm değerleri*

<i>Çocuk Yaşı</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>%_{gec}</i>	<i>%_{yig}</i>	\bar{X}	<i>SS</i>
					10.37	.786
0-3 yaş	3	.5	.5	.5		
4-6 yaş	40	6.7	6.7	7.2		
7-11 yaş	203	33.9	33.9	41.1		
12-18 yaş	288	48.1	48.1	89.1		
18 ve üstü	65	10.9	10.9	100		
Toplam	599	100	100			

Yetersizliği olan çocukların tanıları dışında ek bir yetersizliği olma durumunu belirlemek üzere ailelere değerlendirme aracı formlarında ek yetersizlik yazılı olarak ifade edecekleri bir alan bırakılmıştır. Ailelerin yanıtları doğrultusunda ek yetersizlik olma durumu; ek yetersizliği olanlar ve ek yetersizliği olmayanlar olarak iki ayrı gruba ayrılmıştır. Tablo 3.64'te ek yetersizlik durumuna ilişkin frekans ve yüzdeliklere yer verilmektedir.

Tablo 3.64. Ek yetersizlik değişkeni için frekans ve yüzde değerleri

<i>Ek Yetersizlik</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>%_{gec}</i>	<i>%_{yig}</i>
Ek Yetersizliği Olanlar	211	35.2	35.2	35.2
Ek Yetersizliği Olmayanlar	388	64.8	64.8	100
Toplam	599	100	100	

Tablo 3.64'e bakıldığında ek yetersizliği olmayanların %64,8, ek yetersizliği olanların ise %35,2 oranında olduğu görülmektedir. Aynı zamanda ailelerin yanıtları doğrultusunda doktor müdahalesi geçirenler ve doktor müdahalesi geçirmeyenler şeklinde iki grup oluşturulmuştur.

Tablo 3.65. Doktor müdahalesi geçirme değişkeni için frekans ve yüzde değerleri

<i>Doktor Müdahalesi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>%_{gec}</i>	<i>%_{yig}</i>
Doktor Müdahalesi Geçirmeyenler	587	98	98	98
Doktor Müdahalesi Geçirenler	12	2	2	100
Toplam	599	100	100	

Tablo 3.65'e bakıldığında doktor müdahalesi geçirmeyenlerin %98 ve doktor müdahalesi geçirenlerin %2 olduğu görülmektedir. Ev kazası olarak adlandırılmayacak değerlendirme aracı formları 'doktor müdahalesi geçirmeyenler' grubuna eklenmiştir.

3.2.2.2. Katılımcı ailelerin sosyo-demografik özellikleri

Değerlendirme aracı formunda ailelere ilişkin toplanan bilgiler yetersizliği olan çocuğa yakınlığı, yaş, eğitim durumu, meslek bilgisi olarak ailelerin ilişkin sosyo-demografik bilgiler olarak tablolar halinde sunulmaktadır. Tablo 3.66'da formu dolduran kişilerin yetersizliği olan çocuğa yakınlık derecelerine bakıldığında annelerin %73 oranıyla ilk sırada olduğu görülmektedir. Diğer oranlar sırasıyla %21'inin baba, %4'ünün kardeş, %1,5'inin ikinci derece akraba (hala, teyze, amca vb.) ve %0,5'inin kan bağı olmayan kişiler şeklindedir.

Tablo 3.66. Formu dolduran kişinin yakınlığı değişkeni için frekans ve yüzde değerleri

<i>Yakınlık</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>%_{gec}</i>	<i>%_{yig}</i>
Anne	437	73	73	73
Baba	126	21	21	94
Kardeş	24	4	4	98
İkinci Der. Akraba	9	1.5	1.5	99.5
Kan Bağı Yok	3	.5	.5	100
Toplam	599	100	100	

Formu dolduran ebeveynlerin yaşları eşit aralıklarla gruplara ayrılmış ve yaş dağılım grupları oluşturulmuştur. Formu dolduran ebeveynlerin gruplara göre yaş dağılımlarına Tablo 3.67’de yer almaktadır.

Tablo 3.67. Ebeveyn yaşı değişkeni için frekans ve yüzde değerleri

<i>Ebeveyn Yaşı</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>%_{gec}</i>	<i>%_{yig}</i>	\bar{X}	<i>SS</i>
					39,21	1,744
18 yaş ve altı	8	1.3	1.3	1.3		
19-24 yaş	15	2.5	2.5	3.8		
25-29 yaş	26	4.3	4.3	8.2		
30-34 yaş	67	11.2	11.2	19.4		
35-39 yaş	126	21	21	40.4		
40-44 yaş	142	23.7	23.7	64.1		
45-49 yaş	139	23.2	23.2	87.3		
50-54 yaş	41	6.8	6.8	94.2		
55-59 yaş	21	3.5	3.5	97.7		
60-64 yaş	9	1.5	1.5	99.2		
65 yaş ve üstü	5	.8	.8	100		
Toplam	599	100	100			

Ebeveynlerin yaş dağılımlarına bakıldığında %23,7’sinin 40-44 yaş, %25,2’sinin 45-49 yaş, %21’inin 35-39 yaş, %11,2’sinin 30-34 yaş, %6,8’inin 50-54 yaş, %4,3’ünün 25-29 yaş, %3,5’inin 55-59 yaş, %3,5’inin 19-24 yaş, %1,5’inin 60-64 yaş, %1,3’ünün 18 yaş ve altı ve %0,8’inin 65 yaş ve üstü grubunda olduğu görülmektedir. Ebeveynlerin yaş dağılımının 40 yaş ve 49 yaş arasında yoğunlaştığı görülmektedir.

Tablo 3.68. Ebeveynin eğitim durumu değişkeni için frekans ve yüzde değerleri

<i>Eğitim Durumu</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>%_{gec}</i>	<i>%_{yig}</i>
Okula Gitmemiş	19	3.2	3.2	3.2
İlkokul	243	40.6	40.6	43.7
Ortaokul	76	12.7	12.7	56.4
Lise	166	27.7	27.7	84.1
Yüksekokul	24	4	4	88.1
Lisans	67	11.2	11.2	99.3
Lisansüstü	4	.7	.7	100
Toplam	599	100	100	

Ebeveynlerin eğitim durumlarına bakıldığında ise %40,6’sının ilkökul, %27,7’sinin lise, %12,7’sinin ortaokul, %11,2’sinin lisans, %4’ünün yüksekokul ve %0,7’sinin lisansüstü mezun olduğu görülmektedir. Tablo 3.68’de %3,2 oranında okula gitmemiş fakat okuma yazma bilen ebeveynin olduğu görülmektedir. Ebeveynlerin sosyo-demografik özelliklerinin yanı sıra ailelerden evde yaşayan kişi sayısı, çocuk sayısı ve

yetersizliği olan kişi sayısını belirtmeleri istenmiştir. Evde yaşayan kişi sayısı değişkenine y6nelik frekans ve y6zdelikler Tablo 3.69’da g6sterilmektedir.

Tablo 3.69. *Evde yaşayan kişi sayısı değişkeni i7in frekans ve y6zde değerleri*

<i>Evde Yaşayan Kişi Sayısı</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>%_{gec}</i>	<i>%_{yig}</i>	\bar{x}	<i>ss</i>
					3.78	.512
1-3 kişi	126	21	21	21		
4-6 kişi	433	72.3	72.3	93.3		
7-9 kişi	39	6.5	6.5	99.8		
10-13 kişi	1	.2	.2	100		
Toplam	599	100	100			

Yetersizliği olan 7ocuk ailelerinin yanıtları doğrultusunda evde yaşayan kişi sayısına bakıldığında ailelerin evde %72,3 oranında 4-6 kişi, %21 oranında 1-3 kişi, %6,5’i 7-9 kişi birlikte yaşamaktadır. Ailelerin %0,2’sinin ise 10-13 kişi birlikte yaşadığı g6r6lmektedir.

Tablo 3.70. *Evde yaşayan 7ocuk sayısı değişkeni i7in frekans ve y6zde değerleri*

<i>Evde Yaşayan 7ocuk Sayısı</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>%_{gec}</i>	<i>%_{yig}</i>	\bar{x}	<i>ss</i>
					2.08	.624
0-1 kişi	119	19.9	19.9	19.9		
2-3 kişi	408	68.1	68.1	88		
4-5 kişi	66	11	11	99		
6-7 kişi	4	.7	.7	99.7		
8-10 kişi	1	.2	.2	99.8		
12 6st6	1	.2	.2	100		
Toplam	599	100	100			

Tablo 3.70’e bakıldığında ailelerin %68,1’i 2-3 7ocuğunun, %19,9’u 1 7ocuğunun, %11’i 4-5 7ocuğunun ve %0,7’si 6-7 7ocuğunun olduğu g6r6lmektedir. Tablo 3.70 incelendiğinde 8-10 7ocuğa sahip 1 ve 12’den fazla 7ocuğa sahip 1 ailenin olduğu g6r6lmektedir. Evde yaşayan 7ocuk sayısının 2-3 kişi alt grubunda yoğunlaştığı g6r6lmektedir.

Tablo 3.71. *Evde yetersizliği olan kişi sayısı değişkeni i7in frekans ve y6zde değerleri*

<i>Evde Yetersizliği Olan Kişi Sayısı</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>%_{gec}</i>	<i>%_{yig}</i>	\bar{x}	<i>ss</i>
					1.16	.383
0-1 kişi	512	85.5	85.5	85.5		
2-3 kişi	82	13.7	13.7	99.2		
4-5 kişi	5	.8	.8	100		
Toplam	599	100	100			

Tablo 3.71'e bakıldığında %85,5'inde evde olan kişi sayısının 1, %13,7'sinde evde olan kişi sayısının 2-3 ve %0,8'lik aile kısmı ise evde olan kişi sayısının 4-5 kişi arasında değiştiği görülmektedir.

3.2.2.2.1. OSB olan çocuğa sahip katılımcı ailelerin OSB olan çocuklarının sosyo-demografik özellikleri

328 kişiden oluşan örneklem grubunda yer alan OSB olan çocuk ailelerinin çocuklarına yönelik tanı, cinsiyet, yaş, ek yetersizlik durumu demografik bilgiler ve ev kazasına yönelik son altı ayda doktor müdahalesi durumu hakkında bilgi toplanmıştır. Demografik değişkenlere ilişkin frekans ve yüzdelikler tablolarla sunulmuştur. OSB olan çocuğa ilişkin demografik bilgilerden biri olan cinsiyet değişkeninin frekans ve yüzdelikleri Tablo 3.72'de yer almaktadır.

Tablo 3.72. Cinsiyet değişkeni için frekans ve yüzde değerleri

Cinsiyet	f	%	% _{gec}	% _{yig}
Kız	62	18.9	18.9	18.9
Erkek	266	81.1	81.1	100
Toplam	328	100	100	

OSB olan çocukların %81,1'inin erkek, %18,9'unun kız olduğu görülmektedir. OSB tanısı erkek çocuklarda kız çocuklara kıyasla daha sık görülmektedir. Bu sebeple kız ve erkek sayısı dağılımındaki oranlar beklenen bir durum olarak kabul edilmektedir. Çalışmaya katılan ailelerin OSB olan çocuklarının yaş dağılımları ise Tablo 3.73'te sunulmaktadır.

Tablo 3.73. Çocuk yaşı değişkeni için frekans ve yüzde değerleri

Çocuk Yaşı	f	%	% _{gec}	% _{yig}	\bar{x}	SS
					9.53	.796
0-3 yaş	3	.9	.9	.9		
4-6 yaş	30	9.1	9.1	10.1		
7-11 yaş	137	41.8	41.8	51.8		
12-18 yaş	134	40.9	40.9	92.7		
18 ve üstü	24	7.3	7.3	100		
Toplam	328	100	100			

OSB olan çocukların yaş dağılımları incelendiğinde %41,8'inin 7-11 yaş, %40,9'unun 12-18 yaş, %9,1'inin 4-6 yaş, %7,3'ünün 18 yaş ve üstü olduğu görülmektedir. 0-3 yaş grubunda ise yalnızca 3 kişinin çalışmaya katıldığı görülmektedir. Yaş dağılımları incelendiği yoğunluğun 7-11 ve 12-18 yaş grupları arasında olduğu

görülmektedir. OSB çocukların ek yetersizlik durumuna ilişkin frekans ve yüzdeler Tablo 3.74'te gösterilmektedir.

Tablo 3.74. Ek yetersizlik değişkeni için frekans ve yüzde değerleri

<i>Ek Yetersizlik</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>%_{gec}</i>	<i>%_{yig}</i>
Ek Yetersizliği Olanlar	101	30.8	30.8	30.8
Ek Yetersizliği Olmayanlar	227	69.2	69.2	100
Toplam	328	100	100	

Ek yetersizlik dağılımı incelendiğinde OSB olan çocukların %69,2'sinin ek yetersizliği olmadığı, %30,8'nin ek yetersizliği olduğu görülmektedir.

Tablo 3.75. Doktor müdahalesi geçirme değişkeni için frekans ve yüzde değerleri

<i>Doktor Müdahalesi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>%_{gec}</i>	<i>%_{yig}</i>
Doktor Müdahalesi Geçirmeyenler	322	98.2	98.2	98.2
Doktor Müdahalesi Geçirenler	6	1.8	1.8	100
Toplam	328	100	100	

OSB olan çocukların doktor müdahalesi geçirme durumları Tablo 3.75'te incelendiğinde doktor müdahalesi geçirmeyenlerin %98,2, son altı ay içinde doktor müdahalesi geçirenlerin ise %1,8 olduğu görülmektedir.

3.2.2.2.2. OSB olan çocuğa sahip katılımcı ailelerinin sosyo-demografik özellikleri

OSB olan çocuk ailelerinin demografik bilgileri; formu dolduran kişinin yakınlık durumu, ebeveyn yaşı, ebeveyn eğitim durumu başlıkları altında incelenmiş ve tablolar halinde sunulmuştur. Değerlendirme aracı formunu dolduran aile bireylerinin yakınlık durumu değişkeninin frekans ve yüzdeleri Tablo 3.76'da yer almaktadır.

Tablo 3.76. Formu dolduran kişinin yakınlık değişkeni için frekans ve yüzde değerleri

<i>Yakınlık</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>%_{gec}</i>	<i>%_{yig}</i>
Anne	250	76.2	76.2	76.2
Baba	64	19.5	19.5	95.7
Kardeş	8	2.4	2.4	98.2
İkinci Der.	5	1.5	1.5	99.7
Akraba				
Kan Bağı Yok	1	.3	.3	100
Toplam	328	100	100	

Tablo 3.76 incelendiği formu dolduran kişilerin %76,2 anneler, %19,5 babalar, %2,4 kardeşler ve %1,5 ikinci derece akrabaların olduğu görülmektedir. Çalışmaya katılan 1 kişinin sadece OSB tanısı olan çocukla kan bağı olmadığı görülmektedir.

Tablo 3.77'e bakıldığında ebeveynlerin %23,5'inin 35-39 yaş, %24,7'sinin 40-44 yaş, %21,3'ünün 45-49 yaş, %15,5'inin 30-34 yaş, %4,6'sının 25-29 yaş, %3,4'ünün 50-54 yaş, %2,4'unun 55-59 yaş, %1,8'inin 19-24 yaş, %1,2'sinin 18 yaş ve altı yaş, %1,5'inin 60-64 yaş arasında olduğu görülmektedir.

Tablo 3.77. Ebeveyn yaşı değişkeni için frekans ve yüzde değerleri

Ebeveyn Yaşı	f	%	% _{gec}	% _{yig}	\bar{x}	SS
					38.00	1.588
18 yaş ve altı	4	1.2	1.2	1.2		
19-24 yaş	6	1.8	1.8	3		
25-29 yaş	15	4.6	4.6	7.6		
30-34 yaş	51	15.5	15.5	23.2		
35-39 yaş	77	23.5	23.5	46.6		
40-44 yaş	81	24.7	24.7	71.3		
45-49 yaş	70	21.3	21.3	92.7		
50-54 yaş	11	3.4	3.4	96		
55-59 yaş	8	2.4	2.4	98.5		
60-64 yaş	5	1.5	1.5	100		
Toplam	328	100	100			

Ebeveyn yaş dağılım içerisinde 65 yaş ve üstü yaş grubunda yalnızca bir kişi bulunmaktadır. Ebeveynlerin eğitim durumları Tablo 3.78 incelendiğinde ise %32,6'sının ilkökul, %30,8'inin lise, %12,8'inin ortaokul, %14,9'unun lisans, %4'unun yüksekokul mezunu ve %4'ünün okula gitmediği fakat okuryazar ve %0,9 oranında ebeveynin lisansüstü mezunu olduğu görülmektedir.

Tablo 3.78. Ebeveynin eğitim durum değişkeni için frekans ve yüzde değerleri

Eğitim Durumu	f	%	% _{gec}	% _{yig}
Okula Gitmemiş	13	4	4	4
İlkokul	107	32.6	32.6	36.6
Ortaokul	42	12.8	12.8	49.4
Lise	101	30.8	30.8	80.2
Yüksekokul	13	4	4	84.1
Lisans	49	14.9	14.9	99.1
Lisansüstü	3	.9	.9	100
Toplam	328	100	100	

Ebeveynin demografik bilgilerinin yanı sıra evde yaşayan kişi sayısı, evdeki çocuk sayısı ve evde yetersizliği olan kişi sayılarına ilişkin veriler toplanmış ve tablo halinde

sunulmuştur. Tablo 3.79’da evde yaşayan kişi sayısı değişkenine ilişkin frekans ve yüzdelik dağılımlar gösterilmektedir.

Tablo 3.79. Evde yaşayan kişi sayısı değişkeni için frekans ve yüzde değerleri

<i>Evde Yaşayan Kişi Sayısı</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>%_{gec}</i>	<i>%_{yig}</i>	\bar{X}	<i>SS</i>
					1.30	.506
1-3 kişi	75	22.9	22.9	22.9		
4-6 kişi	237	72.3	72.3	95.1		
7-9 kişi	15	4.6	4.6	99.7		
10-13 kişi	1	.3	.3	100		
Toplam	328	100	100			

Tablo 3.79’da yer alan evde yaşayan kişi sayısı verileri incelendiği %72,3’ünde 4-6 kişinin, %22,9’unda 1-3 kişinin, %4,6’sında 7-9 kişinin ve %0,3’ünde 10-13 kişinin evde yaşadığı görülmektedir. Tablo 3.80’de ise evdeki çocuk sayısı değişkenine ilişkin frekans ve yüzdelik dağılımlara yer verilmektedir.

Tablo 3.80. Evde yaşayan çocuk sayısı değişkeni için frekans ve yüzde değerleri

<i>Evdeki Çocuk Sayısı</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>%_{gec}</i>	<i>%_{yig}</i>	\bar{X}	<i>SS</i>
					3.73	.563
0-1 kişi	66	20.1	20.1	20.1		
2-3 kişi	232	70.7	70.7	90.9		
4-5 kişi	28	8.5	8.5	99.4		
6-7 kişi	1	.3	.3	99.7		
8-10 kişi	1	.3	.3	100		
Toplam	328	100	100			

Evdeki çocuk sayısına bakıldığında %70,7’sinde 2-3 çocuk, %20,1’inde tek çocuk ve %8,5’inde 4-5 çocuk olduğu görülmektedir. Evde 6-7 çocuk ve 8-10 arasında çocuğun bulunduğu aile sayısı tektir. Evde yaşayan çocuk sayısının 2-3 kişi olan grupta yoğunlaştığı görülmektedir. Tablo 3.81’de ise evde yetersizliği olan kişi sayısı değişkenine ilişkin frekans ve yüzdelik dağılımlara yer verilmektedir.

Tablo 3.81. Evde yetersizliği olan kişi sayısı değişkeni için frekans ve yüzde değerleri

<i>Evde Yetersizliği Olan Kişi Sayısı</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>%_{gec}</i>	<i>%_{yig}</i>	\bar{X}	<i>SS</i>
					1.16	.368
0-1 kişi	279	85.1	85.1	85.1		
2-3 kişi	48	14.6	14.6	99.7		
4-5 kişi	1	.3	.3	100		
Toplam	328	100	100			

Tablo 3.81'e bakıldığında evde yetersizliği olan kişi sayısı %85,1 oranında tek kişi olduğu, %14,6 oranında 2-3 kişi ve %0,3 oranında 4-5 kişi arasında değiştiği görülmektedir. Hem aile hem de çocuğa yönelik demografik bilgilerin yanı sıra ev içi çocuk riskli davranışlarını belirlemek amacıyla uygulanan 'Çocuk Riskli Davranışları Değerlendirme Aracı'nın maddeleri incelendiğinde her iki örneklem grubunda da riskli davranış yüzdelerinin yüksek bir oranda olduğu ve belli maddelerde benzerlik gösterdiği görülmektedir. 'Çocuk Riskli Davranışları Değerlendirme Aracı'nda yer alan maddelerde 'her zaman bu davranışı gösterir' ve 'bazen bu davranışı gösterir' seçeneğini işaretleyen ailelerin yanıtlarının yüzdeleri hesaplanarak riskli davranışları yüzdeleri belirlenmiştir. Ailelerin sunulan 'Çocuk Riskli Davranışları Değerlendirme Aracı' formuna verdikleri yanıtları doğrultusunda riskli davranışlara ve hesaplanan yüzdelerine Tablo 3.82'de yer verilmektedir.

Tablo 3.82. Ailelerin sunulan 'Çocuk Riskli Davranışları Değerlendirme Aracı' formuna verdikleri yanıtları doğrultusunda hesaplanan gereksinim yüzdeleri

Maddeler	Hesaplanan Riskli Davranış Yüzdesi (%)	Hesaplanan Riskli Davranış Yüzdesi (%)
	(Tüm Yetersizlik Grupları)	(OSB)
2. Pencere ve cam kenarlarında dolaşır.	44.6	53
3. Eşya ve mobilyanın üzerine tırmanır.	45.3	57.9
4. Eşyaların ve mobilyaların üzerinden aşağıya zıplar.	43.6	54.9
5. Dolapları/çekmeceleri karıştırır.	57.3	72.5
10. Islak zeminlerde gezinir.	41.6	59.3
24. Hijyenik olmayan ortamlarda (tozlu, kirli vb.) oyun oynar.	46.4	54
25. Yetişkin izni olmadan evin dış kapısından çıkar.	46	54.6
30. Ev içerisinde kontrolsüzce koşuşturur.	63.2	78.9
37. Kapı çalınınca 'kim o?' demeden kapıyı açar.	54.2	59.5

Tablo 3.82 incelendiğinde en yüksek oranın %63,2 ile 'ev içerisinde kontrolsüzce koşuşturur' maddesi olduğu görülmektedir. Diğer maddelere bakıldığında %57,3 ile 'dolapları/çekmeceleri karıştırır' maddesinin, %54,2 ile 'kapı çalınınca 'kim o?' demeden kapıyı açar' maddesinin, %46,4 ile 'hijyenik olmayan ortamlarda (tozlu, kirli vb.) oyun oynar' maddesinin, %46 ile 'yetişkin izni olmadan evin dış kapısından çıkar' maddesinin, %43,6 ile 'eşyaların ve mobilyaların üzerinden aşağıya zıplar' maddesinin, %45,3 ile

‘eşya ve mobilyanın üzerine tırmanır’ maddesinin, %44,6 ile ‘pencere ve cam kenarlarında dolaşır’ maddesinin ve %41,6 ile ‘ıslak zeminlerde gezinir’ maddesinin izlediği görülmektedir. OSB tanısı olan çocuk ailelerinin örneklem grubunda maddelerin yüzdelerinde farklılıklar göze çarpmaktadır. OSB tanısı olan çocuk ailelerinin örneklem grubunun yüzdelerine bakıldığında %78,9 ile ‘ev içerisinde kontrolsüzce koşuşturur’ maddesinin, %72,5 ile ‘dolapları/çekmeceleri karıştırır’ maddesinin, %59,5 ile ‘kapı çalınınca ‘kim o?’ demeden kapıyı açar’ maddesinin, %57,9 ile ‘eşya ve mobilyanın üzerine tırmanır’ maddesinin, %53 ile ‘pencere ve cam kenarlarında dolaşır’ ve %54,9 ile ‘eşyaların ve mobilyaların üzerinden aşağıya zıplar’ maddelerinin, %54,6 ile ‘yetişkin izni olmadan evin dış kapısından çıkar’ maddesinin, %54 ile ‘hijyenik olmayan ortamlarda (tozlu, kirli vb.) oyun oynar’ maddesinin ve %50 ile ‘ıslak zeminlerde gezinir’ maddesinin sıralandığı görülmektedir. Ortak maddelerdeki yüzdelerdeki farklılıkların yanı sıra OSB tanısı olan çocuk ailelerinin örneklem grubunda diğer örneklem grubuna kıyasla öne çıkan bazı maddelerin olduğu görülmektedir. Bu maddelere ve yüzdelerine Tablo 3.83’te yer verilmektedir.

Tablo 3.83. OSB tanısı olan çocuk ailelerin sunulan ‘Çocuk Riskli Davranışları Değerlendirme Aracı’ formuna verdikleri yanıtları doğrultusunda hesaplanan gereksinim yüzdeleri

Maddeler	Hesaplanan Riskli Davranış Yüzdesi (%) (OSB)
9. Ocak üzerinde bulunan nesnelere (tencere, tava, çaydanlık vb.) uzanmaya çalışır.	45.2
13. Ocak/fırın açıkken üstündeki nesnelere (tencere, tava, çaydanlık vb.) dokunmaya çalışır.	59.5
21. Yüksek yerlerden (balkon, pencere vb.) sarkar.	43.2
26. Pencere kilidini açmaya çalışır.	46.4
29. Evdeki/bahçedeki küçük inşaat malzemeleri (kiremit, fayans, kireç, çivi, çekiç vb.) ile oynar.	37.5
32. Etrafına ağır cisimleri (biblo, metal oyuncak vb.) rastgele fırlatır.	44.2

Tablo 3.83 incelendiğinde %59,5 ile ‘ocak üzerinde bulunan nesnelere (tencere, tava, çaydanlık vb.) uzanmaya çalışır’ maddesinin, %46,4 ile ‘pencere kilidini açmaya çalışır’ maddesinin, %45,2 ile ‘ocak/fırın açıkken üstündeki nesnelere (tencere, tava, çaydanlık vb.) dokunmaya çalışır’ maddesinin, %44,2 ile ‘etrafına ağır cisimleri (biblo, metal oyuncak vb.) rastgele fırlatır’ maddesinin, %43,2 ile ‘Yüksek yerlerden (balkon,

pencere vb.) sarkar' maddesinin ve %37,5 ile 'evdeki/bahçedeki küçük inşaat malzemeleri (kiremit, fayans, kireç, çivi, çekiç vb.) ile oynar' maddesinin OSB tanısı olan çocuk ailelerinin örneklem grubunda ön plana çıktığı görülmektedir.

3.2.2.3. Yetersizliği olan çocuğun sosyo-demografik bilgileri ile çocuk riskli davranışları değerlendirme puanları arasındaki ilişkiye yönelik bulgular

Çalışma kapsamında araştırma sorularını yanıtlamak üzere demografik değişkenler ile 'Çocuk Riskli Davranışları Değerlendirme Aracı' puanı arasındaki ilişki kısmi korelasyon analiziyle belirlenmiştir. Korelasyon analizlerinde anlamlılık düzeyi %5 olarak belirlenmiş olup daha yüksek düzeyde anlamlılık gösterilmesi durumunda %1 olarak kabul edilmiştir. Sürekli değişken çocuk yaşı değişkeniyle arasındaki ilişkiyi belirlemek için Spearman Sıra Korelasyon Katsayısı ile analiz gerçekleştirilmiştir. Tablo 3.84'te çocuk riskli davranışları değerlendirme aracı puanları ile çocuk yaş değişkeni arasındaki ilişkiye yönelik değerler verilmektedir.

Tablo 3.84. Çocuk riskli davranış değerlendirme aracı puanları ile çocuk yaş değişkeninin birbiriyle korelasyonuna yönelik Spearman Sıra Farklar Korelasyon analizi test sonuçları

Değişken	N	rho	p
ÇD Ortalama	599	-.256	.000
Çocuk Yaşı			

Çocuk riskli davranışları değerlendirme aracı puanlarıyla çocuk yaş arasında istatistiksel yönden $p < .05$ düzeyinde negatif yönde ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r = -.256$; $p < .05$). Katılımcı ailelerin çocuklarının yaşı büyüdükçe riskli davranışlarının azaldığı, çocuk yaşının küçüldükçe riskli davranışların arttığı söylenebilir.

3.2.2.4. Yetersizliği olan çocuğa sahip ebeveynlerin sosyo-demografik bilgileri ile çocuk riskli davranışları değerlendirme puanları arasındaki ilişkiye yönelik bulgular

Araştırma sorularını yanıtlamak üzere ebeveynin sosyo-demografik değişkenler ile 'Çocuk Riskli Davranışları Değerlendirme Aracı' puanı arasındaki ilişki kısmi korelasyon analiziyle belirlenmiştir. Ebeveyn yaş değişkeniyle arasındaki ilişkiyi belirlemek için Spearman Sıra Korelasyon Katsayısı ile analiz gerçekleştirilmiştir. Tablo 3.85'te çocuk riskli davranışları değerlendirme aracı puanları ile ebeveyn yaş değişkeni arasındaki ilişkiye yönelik değerler verilmektedir.

Tablo 3.85. Çocuk riskli davranış değerlendirme aracı puanları ile ebeveyn yaşı değişkeninin birbiriyle korelasyonuna yönelik Spearman Sıra Farklar Korelasyon analizi test sonuçları

Değişken	N	rho	p
ÇD Ortalama Ebeveyn Yaşı	599	-.220	.000

Çocuk riskli davranışları değerlendirme aracı puanlarıyla ebeveyn yaşı arasında istatistiksel yönden $p < .05$ düzeyinde negatif yönde ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r = -.220$; $p < .05$). Katılımcı ebeveynlerin yaşı büyüdükçe riskli davranışlarda azalma olduğu, ebeveyn yaşı küçüldükçe çocuk riskli davranışlarında artış olduğu söylenebilir. Tablo 3.86’da çocuk riskli davranışları değerlendirme aracı puanları ile ebeveyn eğitim durumu değişkeni arasındaki ilişkiye yönelik değerler verilmektedir.

Tablo 3.86. Çocuk riskli davranış değerlendirme aracı puanları ile eğitim durumu değişkeninin birbiriyle korelasyonuna yönelik Spearman Sıra Farklar Korelasyon analizi test sonuçları

Değişken	N	rho	p
ÇD Ortalama Eğitim Durumu	599	-.130	.001

Çocuk riskli davranışları değerlendirme aracı puanlarıyla ebeveyn eğitim durumu arasında istatistiksel yönden $p < .05$ düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($r = -.130$; $p < .05$).

3.2.2.4.1. OSB olan çocuğun sosyo-demografik bilgileri ile çocuk riskli davranışları değerlendirme puanları arasındaki ilişkiye yönelik bulgular

Çalışma kapsamında araştırma sorularını yanıtlamak üzere demografik değişkenler ile ‘Çocuk Riskli Davranışları Değerlendirme Aracı’ puanı arasındaki ilişki kısmi korelasyon analiziyle belirlenmiştir. Korelasyon analizlerinde anlamlılık düzeyi %5 olarak belirlenmiş olup daha yüksek düzeyde anlamlılık gösterilmesi durumunda %1 olarak kabul edilmiştir. Çocuk yaşı sürekli değişkeniyle arasındaki ilişkiyi belirlemek için Spearman Sıra Korelasyon Katsayısı ile analiz edilmiştir. Tablo 3.87’de çocuk riskli davranışları değerlendirme aracı puanları ile yaş değişkeni arasındaki ilişkiye yönelik değerler verilmektedir.

Tablo 3.87. Çocuk riskli davranış değerlendirme aracı puanları ile çocuk yaşı değişkeninin birbiriyle korelasyonuna yönelik Spearman Sıra Farklar Korelasyon analizi test sonuçları

Değişken	N	rho	p
ÇD Ortalama Çocuk Yaşı	328	-.237	.000

Çocuk riskli davranışları değerlendirme aracı puanlarıyla çocuğun yaşı arasında istatistiksel yönden $p < .05$ düzeyinde negatif yönde ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r = -.237$; $p < .05$). Katılımcı ailelerin OSB olan çocuklarının yaşı küçüldükçe riskli davranışlarının arttığı, yaşı büyüdükçe ise riskli davranışlarında azalma olduğu söylenebilir.

3.2.2.4.2. OSB olan çocuğa sahip ebeveynlerin sosyo-demografik bilgileri ile çocuk riskli davranışları değerlendirme puanları arasındaki ilişkiye yönelik bulgular

Araştırma sorularını yanıtlamak üzere ebeveynin sosyo-demografik değişkenler ile ‘Çocuk Riskli Davranışları Değerlendirme Aracı’ puanı arasındaki ilişki kısmi korelasyon analiziyle belirlenmiştir. Ebeveyn yaş değişkeniyle arasındaki ilişkiyi belirlemek için Spearman Sıra Korelasyon Katsayısı ile analiz gerçekleştirilmiştir. Tablo 3.88’de çocuk riskli davranışları değerlendirme aracı puanları ile ebeveyn yaş değişkeni arasındaki ilişkiye yönelik değerler verilmektedir.

Tablo 3.88. Çocuk riskli davranış değerlendirme aracı puanları ile ebeveyn yaşı değişkeninin birbiriyle korelasyonuna yönelik Spearman Sıra Farklar Korelasyon analizi test sonuçları

Değişken	N	rho	p
ÇD Ortalama Ebeveyn Yaşı	328	-.313	.000

Çocuk riskli davranışları değerlendirme aracı puanlarıyla ebeveyn yaşı arasında istatistiksel yönden $p < .05$ düzeyinde negatif yönde ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r = -.313$; $p < .05$). Katılımcı ebeveynlerin yaşı küçüldükçe çocuklarının riskli davranışlarında artış, ebeveynin yaşı büyüdükçe ise çocuklarının riskli davranışlarında azalma olduğu söylenebilir. Tablo 3.89’da çocuk riskli davranışları değerlendirme aracı puanları ile ebeveyn eğitim durumu değişkeni arasındaki ilişkiye yönelik değerler verilmektedir.

Tablo 3.89. Çocuk riskli davranış değerlendirme aracı puanları ile eğitim durumu değişkeninin birbiriyle korelasyonuna yönelik Spearman Sıra Farklar Korelasyon analizi test sonuçları

Değişken	N	r	p
ÇD Ortalama Eğitim Durumu	328	-.116	.036

Çocuk riskli davranışları değerlendirme aracı puanlarıyla ebeveyn eğitim durumu arasında istatistiksel yönden $p < .05$ düzeyinde negatif yönde ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r = -.116$; $p < .05$). OSB olan çocuğa sahip ebeveynlerin eğitim düzeyi

düştükçe çocuklarının riskli davranışlarında artış olduğu, eğitim düzeyi yükseldikçe çocuklarının riskli davranışlarında azalma olduğu ifade edilebilir.

3.2.2.5. Çocuk riskli davranışlarının yetersizliği olan çocukların sosyo-demografik özelliklerine göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

Çocuk riskli davranışlarının yetersizliği olan çocuğun sosyo-demografik özelliklerine (tanı, cinsiyet, çocuk yaş, ek yetersizlik, doktor müdahalesi geçirme durumu) göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla analizler gerçekleştirilmiştir.

3.2.2.5.1. Yetersizliği olan çocukların riskli davranışlarının tanı grubuna göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

Çalışmanın alt amacı, yetersizliği olan çocukların riskli davranışlarının tanı grubuna göre farklılaşp farklılaşmadığının belirlenmesidir. Alt amaç doğrultusunda gerçekleştirilen Kruskal Wallis-H testi sonuçları Tablo 3.90'da yer almaktadır.

Tablo 3.90. Çocuk riskli davranışları değerlendirme aracı puanlarının çocuğun tanı grubu değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonuçları

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p	Anlamlı Fark
Otizm Spektrum Bozukluğu	328	327,87	4	22,632	.000	1-2
Zihin Yetersizlik	197	270,12				1-3
Diğer Yetersizlik Grubu	67	249,10				
DEHB	3	437,17				
Tanısı yok	4	235,75				

Beş grup altında ele alınan yetersizliği olan çocuk ailelerinin çocuk riskli davranış değerlendirme aracına verdikleri yanıtları arasında fark olup olmadığını belirlemek için yapılan Kruskal-Wallis test sonuçlarına göre, grupların değerlendirme aracına verdikleri arasında anlamlı bir fark gözlenmiştir [$\chi^2=22,632$, $p<.05$]. Gruplar arasında farkı belirlemek üzere çoklu karşılaştırma için Mann Whitney U testi gerçekleştirilmiştir. Mann Whitney U testi sonucuna bakıldığında OSB ve zihin yetersizlik ($U=26031,500$, $p<0.05$) ve OSB ve diğer yetersizlik grupları ($U=8146$, $p<0.05$) arasında anlamlı bir farkın olduğu görülmüştür.

3.2.2.5.2. Yetersizliği olan çocukların riskli davranışlarının cinsiyetine göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

Çalışmanın alt amacı, yetersizliği olan çocukların riskli davranışlarının cinsiyetine göre farklılaşp farklılaşmadığının belirlenmesidir. Alt amaç doğrultusunda gerçekleştirilen Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 3.91’de yer almaktadır.

Tablo 3.91. Çocuk riskli davranışları değerlendirme aracı puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney-U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Kız	166	273,13	45340,00	31,479	.019
Erkek	433	310,30	134360,00		

166 kız ve 433 erkek yetersizliği olan bireyden oluşan 599 kişilik bir örneklem grubunda yetersizliği olan kız çocuğuna sahip ailelerle erkek çocuğuna sahip aileler arasında değerlendirme aracına verdikleri yanıtlar açısından anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney U testi gerçekleştirilmiştir. Bu testin sonucuna bakıldığında yetersizliği olan kız çocuğa sahip ailelerin değerlendirme aracına verdikleri yanıtlarla erkek çocuğa sahip ailelerin verdikleri yanıtlar arasında anlamlı bir bulunmaktadır (U= 31,479, p<.05). Bu örneklem grubunda çocuğun cinsiyetinin çocuk riskli davranışları üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu söylenebilir.

3.2.2.5.3. Yetersizliği olan çocukların riskli davranışlarının yaşına göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

Çalışmanın alt amacı, yetersizliği olan çocukların riskli davranışlarının yaşına göre farklılaşp farklılaşmadığının belirlenmesidir. Alt amaç doğrultusunda gerçekleştirilen Kruskal Wallis-H testi sonuçları Tablo 3.92’de yer almaktadır.

Tablo 3.92. Çocuk riskli davranış değerlendirme aracı puanlarının yaş değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonuçları

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p
0-3 yaş	3	271,83	4	48,791	.000
4-6 yaş	40	401,14			
7-11 yaş	203	349,08			
12-18 yaş	288	258,01			
18 ve üstü	65	271,84			

Beş farklı yaş grubunda çocuğu olan ailelerin çocuk riskli davranışları değerlendirme aracına verdikleri yanıtları arasında fark olup olmadığını belirlemek için

yapılan Kruskal-Wallis test sonuçlarına göre, grupların değerlendirme aracına verdikleri arasında anlamlı bir fark gözlenmiştir [$\chi^2=48,791$, $p<0.05$]. Gruplar arasında farkı belirlemek üzere çoklu karşılaştırma için Mann Whitney U testi gerçekleştirilmiştir. Tablo 3.93'te çocuk riskli davranış değerlendirme aracı puanlarının yaş değişkenine göre Mann Whitney U testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 3.93. *Çocuk riskli davranış değerlendirme aracı puanlarının yaş değişkenine göre Mann Whitney U testi*

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
4-6 yaş	40	142.23	5689	3251	.046
7-11 yaş	203	118.01	239.57		
4-6 yaş	40	231.25	9250	3090	.000
12-18 yaş	288	155.23	44706		
4-6 yaş	40	66.33	2653	767	.000
12-18 yaş	65	44.80	2912		
7-11 yaş	203	290.38	5894650	20223.500	.000
12-18 yaş	288	214.72	61839.50		
7-11 yaş	203	142.66	28959	4942	.002
18 yaş ve üstü	65	109.03	7087		

Yetersizliği olan çocukların yaşına göre riskli davranışlarında anlamlı farklılıkların ve bu anlamlı farkın belli yaş grupları arasında olduğu Tablo 3.92'de gösterilmektedir.

3.2.2.5.4. Yetersizliği olan çocukların riskli davranışlarının ek yetersizlik durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

Çalışmanın alt amacı, yetersizliği olan çocukların riskli davranışlarının ek yetersizlik durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığı belirlenmesidir. Alt amaç doğrultusunda gerçekleştirilen Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 3.94'te yer almaktadır.

Tablo 3.94. *Çocuk riskli davranışları değerlendirme aracı puanlarının ek yetersizlik durumu değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney-U testi sonuçları*

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Ek Yetersizliği Olanlar	211	299,34	63160,00	40,794	.945
Ek Yetersizliği Olmayanlar	388	300,36	116540,00		

599 kişilik bir örneklem grubunda, çocuğunda ek yetersizliği olan ailelerle olmayanlar arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek üzere Mann Whitney U testi gerçekleştirilmiştir. Bu testin sonucuna bakıldığında ek yetersizliği olan ailelerin

değerlendirme aracına verdikleri yanıtlarla çocuğunda ek yetersizlik olmayan ailelerin yanıtları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür ($U=40,794$, $p>0.05$). Çocuk riskli davranışları üzerinde çocuğun ek yetersizlik durumunun bir etkisi olmadığı söylenebilir.

3.2.2.5.5. Yetersizliği olan çocukların riskli davranışlarının doktor müdahalesi geçirme durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

Çalışmanın alt amacı, yetersizliği olan çocukların riskli davranışlarının doktor müdahalesi geçirme durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığı belirlenmesidir. Alt amaç doğrultusunda gerçekleştirilen Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 3.95'te yer almaktadır.

Tablo 3.95. Çocuk riskli davranışları değerlendirme aracı puanlarının doktor müdahalesi geçirme durumu değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney-U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Doktor Müdahalesi Geçirmeyenler	587	299,28	175674,50	3096	.473
Doktor Müdahalesi Geçirenler	12	335,46	4025,50		

599 kişilik bir örneklem grubunda, doktor müdahalesi geçirenlerle geçirmeyenler arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek üzere Mann Whitney U testi gerçekleştirilmiştir. Bu testin sonucuna bakıldığında doktor müdahalesi geçirenlerin değerlendirme aracına verdikleri yanıtlarla geçirmeyenlerin yanıtları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür ($U= 3096$, $p>.05$).

3.2.2.6. Yetersizliği olan çocukların riskli davranışların ailenin sosyo-demografik özelliklere göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

Çocuk riskli davranışlarının yetersizliği olan çocuğa sahip ailenin sosyo-demografik özelliklerine (yakınlık, ebeveyn yaşı, ebeveyn eğitim durumu, evde yaşayan kişi sayısı, evde yaşayan çocuk sayısı ve evde yaşayan yetersizliği olan kişi sayısı) göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla analizler gerçekleştirilmiştir.

3.2.2.6.1. Yetersizliği olan çocukların riskli davranışların formu dolduran kişinin yakınlık durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

Çalışmanın alt amacı, yetersizliği olan çocukların riskli davranışlarının yakınlık durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığı belirlenmesidir. Alt amaç doğrultusunda gerçekleştirilen Kruskal Wallis-H testi sonuçları Tablo 3.96’da yer almaktadır.

Tablo 3.96. Çocuk riskli davranış değerlendirme aracı puanlarının yakınlık durumu değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonuçları

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p	Anlamlı Fark
Anne	437	312,66	4	9,762	.045	1-2
Baba	126	270,46				
Kardeş	24	263,10				
İkinci Der.	9	238,06				
Akraba Kan Bağı	3	177,67				
Yok						

Yetersizliği olan çocuğa sahip aileler tarafından doldurulan değerlendirme aracı formu dolduran kişilerin yetersizliği olan çocuğa yakınlık derecesi ile çocuk riskli davranışları değerlendirme aracına verdikleri yanıtları arasında fark olup olmadığını belirlemek için yapılan Kruskal-Wallis test sonuçlarına göre, grupların değerlendirme aracına verdikleri arasında anlamlı bir fark gözlenmiştir [$\chi^2=9,762$ $p<.05$]. Gruplar arasında farkı belirlemek üzere çoklu karşılaştırma için Mann Whitney U testi gerçekleştirilmiştir. Mann Whitney U testi sonucuna bakıldığında annelerden ve babalardan oluşan grupları arasında anlamlı bir farkın olduğu görülmüştür ($U=23651,500$, $p<.05$). Anlamlı farkın anne ve baba grupları arasında olduğu görülmektedir.

3.2.2.6.2. Yetersizliği olan çocukların riskli davranışların ebeveynin yaşına göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

Çalışmanın alt amacı, yetersizliği olan çocukların riskli davranışlarının ebeveyn yaşına göre farklılaşp farklılaşmadığı belirlenmesidir. Alt amaç doğrultusunda gerçekleştirilen Kruskal Wallis-H testi sonuçları Tablo 3.97’de yer almaktadır.

Tablo 3.97. Çocuk riskli davranış değerlendirme aracı puanlarının ebeveyn yaş değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonuçları

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p
18 yaş ve altı	8	338,63	10	49,230	.000
19-24 yaş	15	234,60			
25-29 yaş	26	402,54			
30-34 yaş	67	386,98			
35-39 yaş	126	306,12			
40-44 yaş	142	313,11			
45-49 yaş	139	253,59			
50-54 yaş	41	232,90			
55-59 yaş	21	277,31			
60-64 yaş	9	200,06			
65 yaş ve üstü	5	324,70			

11 farklı yaş grubunda yer alan çocuk riskli davranışları değerlendirme aracına verdikleri yanıtları arasında fark olup olmadığını belirlemek için yapılan Kruskal-Wallis test sonuçlarına göre, grupların değerlendirme aracına verdikleri arasında anlamlı bir fark gözlenmiştir [$\chi^2=49,230$, $p<.05$]. Gruplar arasında farkı belirlemek üzere çoklu karşılaştırma için Mann Whitney U testi gerçekleştirilmiştir. Mann Whitney U testi sonucuna bakıldığında tabloda görüldüğü gibi birden fazla alt grup arasında anlamlı bir farkın olduğu görülmüştür. Tablo 3.98’de Çocuk riskli davranış değerlendirme aracı puanlarının ebeveyn yaş değişkenine göre Mann Whitney U testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 3.98. Çocuk riskli davranış değerlendirme aracı puanlarının ebeveyn yaş değişkenine göre Mann Whitney U testi

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
19-24 yaş	15	13.13	197	77.000	.001
25-29 yaş	26	25.54	664		
19-24 yaş	15	22.93	344	224	.001
30-34 yaş	67	45.66	3059		
25-29 yaş	26	98.44	2559.50	1067.500	.005
35-39 yaş	126	71.97	7068.50		
25-29 yaş	26	106.02	2756.50	1286.500	.014
40-44 yaş	142	80.56	11439.50		
25-29 yaş	26	116.46	3028	137	.000
45-49 yaş	139	76.74	10667		
25-29 yaş	26	44.71	1162.50	254.500	.000
50-54 yaş	41	27.21	1115.50		
25-29 yaş	26	28.08	730	167	.023
55-59 yaş	21	18.95	398		

Tablo 3.98. (Devam) Çocuk riskli davranış değerlendirme aracı puanlarının ebeveyn yaş değişkenine göre Mann Whitney U testi

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
25-29 yaş	26	20.98	545.50	39.500	.002
60-64 yaş	9	9.39	84.50		
30-34 yaş	67	123.30	8261	3531	.003
40-44 yaş	142	96.37	13684		
30-34 yaş	67	133.02	8912.50	2678.500	.000
45-49 yaş	139	89.27	12408.50		
30-34 yaş	67	64.34	4311	714	.000
50-54 yaş	41	38.41	1575		
30-34 yaş	67	47.73	3198	487	.034
55-59 yaş	21	34.19	718		
30-34 yaş	67	41.19	2760	121	.004
60-64 yaş	9	18.44	166		
35-39 yaş	126	146.20	18421.50	7093.500	.008
45-49 yaş	139	121.03	16823.50		
35-39 yaş	126	89.33	11256	1911	.012
50-54 yaş	41	67.61	2772		
40-44 yaş	142	154.74	21972.50	7918.500	.004
45-49 yaş	139	126.97	17648.50		
40-44 yaş	142	97.55	13852.50	2122.500	.008
50-54 yaş	41	72.77	2983.50		
30-34 yaş	67	115.96	7769.50	2950.500	.001
35-39 yaş	126	86.92	10951.50		

Tablo 3.97'e bakıldığında birden fazla grup arasında anlamlı farkın olduğu görülmektedir. Ebeveyn yaşının ev güvenlik önlemleri almada anlamlı farka neden olduğu ve yaş grupları arasında önlem almada farklılıkların söz konusu olduğu söylenebilir.

3.2.2.6.3. Yetersizliği olan çocukların riskli davranışlarının ebeveyn eğitim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

Çalışmanın alt amacı, yetersizliği olan çocukların riskli davranışlarının ebeveyn eğitim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığı belirlenmesidir. Alt amaç doğrultusunda gerçekleştirilen Kruskal Wallis-H testi sonuçları Tablo 3.99'da yer almaktadır.

Tablo 3.99. Çocuk riskli davranış değerlendirme aracı puanlarının ebeveyn eğitim durumu değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonuçları

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p	Anlamlı Fark
Okula Gitmemiş	19	359,82	6	13,258	.039	1-4
İlkokul	243	317,87				1-5
Ortaokul	76	319,41				2-5
Lise	166	276,31				2-4
Yüksekokul	24	240,94				

Tablo 3.99. Çocuk riskli davranış değerlendirme aracı puanlarının ebeveyn eğitim durumu değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonuçları

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	P	Anlamlı Fark
Lisans	67	274,59				
Lisansüstü	4	324,50				

Yedi farklı eğitim grubunda yer alan ebeveynlerin ev güvenlik önlemleri değerlendirme aracına verdikleri yanıtları arasında fark olup olmadığını belirlemek için yapılan Kruskal-Wallis test sonuçlarına göre, grupların değerlendirme aracına verdikleri arasında anlamlı bir fark gözlenmiştir [$\chi^2=13,258$, $p<.05$]. Gruplar arasında farkı belirlemek üzere çoklu karşılaştırma için Mann Whitney U testi gerçekleştirilmiştir. Mann Whitney U testi sonucuna bakıldığında 1-4, 1-5, 2-4 ve 2-5 grupları arasında anlamlı bir farkın olduğu görülmüştür.

3.2.2.7. Çocuk riskli davranışlarının OSB olan çocuğun sosyo-demografik özelliklere göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

Çocuk riskli davranışlarının OSB olan çocuğun sosyo-demografik özelliklerine (tanı, cinsiyet, çocuk yaş, ek yetersizlik, doktor müdahalesi geçirme durumu) göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla analizler gerçekleştirilmiştir.

3.2.2.7.1. OSB olan çocukların riskli davranışlarının cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

Çalışmanın alt amacı, OSB olan çocukların riskli davranışlarının cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığı belirlenmesidir. Alt amaç doğrultusunda gerçekleştirilen Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 3.100’de yer almaktadır.

Tablo 3.100. Çocuk riskli davranışları değerlendirme aracı puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney-U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Kız	62	158,57	9831,50	7878	.585
Erkek	266	165,88	44124,50		

62 kız ve 266 erkek yetersizliği olan bireyden oluşan 328 kişilik bir örneklem grubunda yetersizliği olan kız çocuğuna sahip ailelerle erkek çocuğuna sahip aileler arasında değerlendirme aracına verdikleri yanıtlar açısından anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney U testi gerçekleştirilmiştir. Bu testin sonucuna bakıldığında yetersizliği olan kız çocuğa sahip ailelerin değerlendirme aracına

verdikleri yanıtlarla erkek çocuğa sahip ailelerin verdikleri yanıtlar arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($U= 7878$, $p>.05$). Bu örneklem grubunda çocuğun cinsiyetinin çocuk riskli davranışları üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı söylenebilir.

3.2.2.7.2. OSB olan çocukların riskli davranışlarının yaşa göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

Çalışmanın alt amacı, OSB olan çocukların riskli davranışlarının yaşa göre farklılaşp farklılaşmadığı belirlenmesidir. Alt amaç doğrultusunda gerçekleştirilen Kruskal Wallis-H testi sonuçları Tablo 3.101’de yer almaktadır.

Tablo 3.101. Çocuk riskli davranış değerlendirme aracı puanlarının yaş değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonuçları

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	P	Anlamlı Fark
0-3 yaş	3	123,33	4	25,671	.000	2-4
4-6 yaş	30	208,85				3-4
7-11 yaş	137	184,64				
12-18 yaş	134	135,79				
18 ve üstü	24	159,50				

Beş farklı yaş grubunda çocuğu olan ailelerin ev güvenlik önlemleri değerlendirme aracına verdikleri yanıtları arasında fark olup olmadığını belirlemek için yapılan Kruskal-Wallis test sonuçlarına göre, grupların değerlendirme aracına verdikleri arasında anlamlı bir fark gözlenmiştir [$\chi^2=25,671$, $p<.05$]. Gruplar arasında farkı belirlemek üzere çoklu karşılaştırma için Mann Whitney U testi gerçekleştirilmiştir. Mann Whitney U testi sonucuna bakıldığında 4-6 ve 12-18 yaş ($U=1148,500$, $p<.05$) ve 7-11 ve 12-18 ($U=6404,500$, $p<.05$) yaş grupları arasında anlamlı bir farkın olduğu görülmüştür.

3.2.2.7.3. OSB olan çocukların riskli davranışlarının ek yetersizlik durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

Çalışmanın alt amacı, OSB olan çocukların riskli davranışlarının ek yetersizlik durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığı belirlenmesidir. Alt amaç doğrultusunda gerçekleştirilen Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 3.102’de yer almaktadır.

Tablo 3.102. Çocuk riskli davranışları değerlendirme aracı puanlarının ek yetersizlik durumu değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney-U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Ek Yetersizliği Olanlar	101	166,17	16783,00	11,295	.832
Ek Yetersizliği Olmayanlar	227	163,76	37173,00		

328 kişilik bir örneklem grubunda, çocuğunda ek yetersizliği olan ailelerle olmayanlar arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek üzere Mann Whitney U testi gerçekleştirilmiştir. Bu testin sonucuna bakıldığında ek yetersizliği olan ailelerin değerlendirme aracına verdikleri yanıtlarla çocuğunda ek yetersizlik olmayan ailelerin yanıtları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür (U=11,295, p>.05). Çocuk riskli davranışları üzerinde çocuğun ek yetersizlik durumunun bir etkisi olmadığı söylenebilir.

3.2.2.7.4. OSB olan çocukların riskli davranışlarının doktor müdahalesi geçirme durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

Çalışmanın alt amacı, OSB olan çocukların riskli davranışlarının doktor müdahalesi geçirme durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığı belirlenmesidir. Alt amaç doğrultusunda gerçekleştirilen Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 3.103'te yer almaktadır.

Tablo 3.103. Çocuk riskli davranışları değerlendirme aracı puanlarının doktor müdahalesi geçirme değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Mann Whitney-U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Doktor Müdahalesi Geçirmeyenler	322	164,29	52901,50	898	.769
Doktor Müdahalesi Geçirenler	6	175,75	1054,50		

328 kişilik bir örneklem grubunda, doktor müdahalesi geçirenlerle geçirmeyenler arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek üzere Mann Whitney U testi gerçekleştirilmiştir. Bu testin sonucuna bakıldığında doktor müdahalesi geçirenlerin değerlendirme aracına verdikleri yanıtlarla geçirmeyenlerin yanıtları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür (U=898, p>.05).

3.2.2.8. Çocuk riskli davranışlarının OSB olan çocuğa sahip ailelerin sosyo-demografik özelliklere göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

Çocuk riskli davranışlarının OSB olan çocuğa sahip ailelerin sosyo-demografik özelliklerine (ebeveyn yaş, eğitim durumu, evde yaşayan kişi sayısı, evde yaşayan çocuk sayısı ve evde yetersizliği olan kişi sayısı) göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla analizler gerçekleştirilmiştir.

3.2.2.8.1. OSB olan çocukların riskli davranışlarının ebeveyn yaşına göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

Çalışmanın alt amacı, OSB olan çocukların riskli davranışlarının ebeveyn yaşına göre farklılaşp farklılaşmadığı belirlenmesidir. Alt amaç doğrultusunda gerçekleştirilen Kruskal Wallis-H testi sonuçları Tablo 3.104'te yer almaktadır. 10 farklı yaş grubunda yer alan ebeveynlerin çocuk riskli davranış değerlendirme aracına verdikleri yanıtları arasında fark olup olmadığını belirlemek için yapılan Kruskal-Wallis test sonuçlarına göre, grupların değerlendirme aracına verdikleri arasında anlamlı bir fark gözlenmiştir [$\chi^2=43,454$, $p<.05$].

Tablo 3.104. Çocuk riskli davranış değerlendirme aracı puanlarının ebeveyn yaş değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonuçları

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p
18 yaş ve altı	4	227,13	9	43,454	.000
19-24 yaş	6	158,75			
25-29 yaş	15	211,77			
30-34 yaş	51	217,24			
35-39 yaş	77	160,91			
40-44 yaş	81	173,64			
45-49 yaş	70	124,57			
50-54 yaş	11	121,73			
55-59 yaş	8	122,81			
60-64 yaş	5	68,70			

Gruplar arasında farkı belirlemek üzere çoklu karşılaştırma için Mann Whitney U testi gerçekleştirilmiştir. Mann Whitney U testi sonucuna bakıldığında tabloda görüldüğü gibi birden fazla alt grup arasında anlamlı bir farkın olduğu görülmüştür. Tablo 3.105'te Çocuk riskli davranış değerlendirme aracı puanlarının ebeveyn yaş değişkenine göre Mann Whitney U testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 3.105. Çocuk riskli davranış değerlendirme aracı puanlarının ebeveyn yaş değişkenine göre Mann Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
18 yaş ve altı	4	7.25	29	1.000	.032
60-64 yaş	5	3.20	16		
25-29 yaş	15	12.77	191.50	3.500	.001
60-64 yaş	5	3.70	18.50		
30-34 yaş	51	30.74	1567.50	13.500	.000
60-64 yaş	5	5.70	28.50		
35-39 yaş	77	43.10	3319	69.000	.014
60-64 yaş	5	16.80	84		

Tablo 3.105. (Devam) Çocuk riskli davranış değerlendirme aracı puanlarının ebeveyn yaş değişkenine göre Mann Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
40-44 yaş	81	44.99	3644.50	81.500	.025
60-64 yaş	5	19.30	16.50		
25-29 yaş	15	59.37	890.50	384.500	.041
35-39 yaş	77	43.99	3387.50		
25-29 yaş	15	61.97	929.50	240.500	.001
45-49 yaş	70	38.94	2725.50		
25-29 yaş	15	16.07	241	44.000	.047
50-54 yaş	11	10	110		
25-29 yaş	15	12.77	191.50	3.500	.004
55-59 yaş	8	370	1850		
30-34 yaş	51	79.12	4035	1218	.000
35-39 yaş	77	54.82	4221		
30-34 yaş	51	76.70	3911.50	1545.500	.015
40-44 yaş	81	60.08	4866.50		
30-34 yaş	51	80.43	4100.50	795.500	.000
45-49 yaş	70	46.86	3280.50		
30-34 yaş	51	34.26	1747.50	139.500	.009
50-54 yaş	11	18.68	205.50		
30-34 yaş	51	32.15	1639.50	94.500	.015
55-59 yaş	8	16.31	130.50		
45-49 yaş	70	64.21	4495	2010	.008
35-39 yaş	77	82.90	6383		
45-49 yaş	70	24.49	4514	2029	.003
40-44 yaş	81	85.95	6962		

Ebeveynin yaşına göre çocuk riski davranış değerlendirme aracında anlamlı farklılıklar olduğu görülmektedir. Ebeveynin yaşına göre çocuk riskli davranışlarının değerlendirilmesinde anlamlı farklılığın olduğu ve yaş gruplarına göre farklılık gösterdiği görülmektedir.

3.2.2.8.2. OSB olan çocukların riskli davranışlarının ebeveyn eğitim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

Çalışmanın alt amacı, OSB olan çocukların riskli davranışlarının ebeveyn eğitim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığı belirlenmesidir. Alt amaç doğrultusunda gerçekleştirilen Kruskal Wallis-H testi sonuçları Tablo 3.106'da yer almaktadır.

Tablo 3.106. Çocuk riskli davranış değerlendirme aracı puanlarının ebeveyn eğitim durumu değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonuçları

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p
Okula Gitmemiş	13	206,38	6	7,226	.300
İlkokul	107	169,87			
Ortaokul	42	183,81			

Tablo 3.106. (Devam) *Çocuk riskli davranış değerlendirme aracı puanlarının ebeveyn eğitim durumu değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonuçları*

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p
Lise	101	154,21			
Yüksekokul	13	147,92			
Lisans	49	152,12			
Lisansüstü	3	141,33			

Yedi farklı eğitim grubunda yer alan ebeveynlerin ev güvenlik önlemleri değerlendirme aracına verdikleri yanıtları arasında fark olup olmadığını belirlemek için yapılan Kruskal-Wallis test sonuçlarına göre, grupların değerlendirme aracına verdikleri arasında anlamlı bir fark gözlenmemiştir [$\chi^2=7,226$, $p>.05$].

3.3. Program Tasarısının Uygulama Süreci Bulgular

Çalışmanın üçüncü aşaması olarak gerçekleştirilen deneysel uygulama sürecinde OSB olan çocuğa sahip ailelere sunulan Ev İçi Güvenlik Becerileri Eğitim Programı'nın (EGBEP) etkililiğini sınamak amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda uygulama sürecine ilişkin bulgulara ve program sürecine yönelik ailelerin görüşlerine bu bölümde yer verilmiştir.

3.3.1. Ev içi güvenlik becerileri eğitim programının etkililiğine ilişkin bulgular

Ev İçi Güvenlik Becerileri Eğitim Programının etkililiğine ilişkin bulgular gruplara ve verilerin toplanmasında kullanılan araçlara göre ayrı başlıklar altında ele alınmış ve sunulmuştur.

3.3.1.1. Ev içi güvenlik becerileri eğitim programının deney grubundaki anne-babaların ev içi güvenlik becerilerine yönelik bilgi düzeylerine etkisinin incelenmesi

Araştırmanın genel amacı doğrultusunda ilk araştırma sorusu olarak 'Ailelere Yönelik Ev İçi Güvenlik Becerileri Eğitim Programı'nın grup eğitimi oturumlarına katılan ailelerin ev içi güvenlik becerilerine yönelik bilgi düzeylerine ilişkin ön-test ve son-test puanları arasında anlamlı farklılığı belirlemek için non-parametrik testlerden Wilcoxon İşaret Sıralaması testi gerçekleştirilmiştir. Deney grubunda yer alan katılımcıların ön-test ve son-test puanlarına ilişkin Wilcoxon İşaret Sıralaması testi sonuçları Tablo 3.107'de gösterilmektedir.

Tablo 3.107. *Deney grubu ev içi güvenlik becerileri eğitim programı çoktan seçmeli bilgi testi ön-test ve son-test puanları arasındaki farkın anlamlılığı sınamak için gerçekleştirilen Wilcoxon İşaret Sıralaması testi sonuçları*

Test	Sıralar	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	z	p
Ön-Test	Negatif Sıralar	0	.00	.00	-2,384	.017
Son-Test	Pozitif Sıralar	7	4,00	28,00		
	Fark Olmayan	1				

Ev içi güvenlik becerilerine yönelik bilgi edinmek ve var olan bilgi düzeylerini arttırmak amacıyla programın grup eğitim oturumlarına katılan sekiz katılımcı ailenin program öncesinde ve sonrasında yapılan testler arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek için gerçekleştirilen Wilcoxon İşaret Sıralaması testi sonucuna göre ailelerin bilgi düzeylerinde program öncesi ve sonrasında puanları arasında anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir. ($z=-2.38$, $p<0.05$). Fark puanlarının pozitif sıralar lehine olması, eğitim programının ailelerin ev içi güvenlik becerilerine yönelik bilgi düzeylerinin artması yönünde anlamlı bir etkinin söz konusu olduğunu göstermektedir.

Ev içi güvenlik becerilerine yönelik ailelerin bilgi düzeylerini eğitim programı öncesinde ve sonrasında belirlemek için çoktan seçmeli bilgi testi formunun yanı sıra ön-test ve son-test oturumlarında açık uçlu bilgi testi formu veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Açık uçlu bilgi testi formuna ailelerin verdikleri yanıtlar iki araştırmacı tarafından okunup puanlanmış ve elde edilen ön-test ve son-test puanları arasında anlamlı farkın olup olmadığını sınamak için Wilcoxon İşaret Sıralaması testi gerçekleştirilmiştir. Deney grubunda yer alan katılımcıların açık uçlu bilgi testi formu olarak uygulanan ön-testin ve son-testin puanlarına ilişkin Wilcoxon İşaret Sıralaması testi sonuçları Tablo 3.108’de yer almaktadır.

Tablo 3.108. *Deney grubu ev içi güvenlik becerileri eğitim programı açık uçlu bilgi testi ön-test ve son-test puanları arasındaki farkın anlamlılığı sınamak için gerçekleştirilen Wilcoxon İşaretli Sıralar testi sonuçları*

Test	Sıralar	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	z	p
Ön-Test	Negatif Sıralar	0	.00	.00	-2,521	.012
Son-Test	Pozitif Sıralar	8	4,50	36,00		
	Fark Olmayan	0				

Ev içi güvenlik becerileri eğitim programının grup eğitim oturumlarına katılan ailelerin program öncesinde ve sonrasında yapılan açık uçlu test formları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını sınamak için gerçekleştirilen Wilcoxon İşaret Sıralaması testi sonucuna göre ailelerin bilgi düzeylerinde program öncesi ve sonrasında puanları arasında anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir. ($z = -2.52$, $p < 0.05$). Açık uçlu bilgi testi sonucunda fark puanlarının pozitif sıralar lehine olması, eğitim programının ailelerin ev içi güvenlik becerilerine yönelik bilgi düzeylerinin artması yönünde anlamlı bir etkinin olduğu görülmektedir.

3.3.1.2. Ev içi güvenlik becerileri eğitim programının kontrol grubundaki anne-babaların ev içi güvenlik becerilerine yönelik bilgi düzeylerine etkisinin incelenmesi

Araştırmanın genel amacı doğrultusunda ikinci araştırma sorusu ‘Ailelere Yönelik Ev İçi Güvenlik Becerileri Eğitim Programı’nın yalnızca eğitim materyallerinden yararlanan katılımcı ailelerin ev içi güvenlik becerilerine yönelik bilgi düzeylerine ilişkin ön-test ve son-test puanları arasında anlamlı farklılığı belirlemek için non-parametrik testlerden Wilcoxon İşaret Sıralaması testi gerçekleştirilmiştir. Kontrol grubunda yer alan katılımcıların ön-test ve son-test puanlarına ilişkin Wilcoxon İşaret Sıralaması testi sonuçları Tablo 3.109’da gösterilmektedir.

Tablo 3.109. Kontrol grubu ev içi güvenlik becerileri eğitim programı çoktan seçmeli bilgi testi ön-test ve son-test puanları arasındaki farkın anlamlılığını sınamak için gerçekleştirilen Wilcoxon İşaret Sıralaması testi sonuçları

Test	Sıralar	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	z	p
Ön-Test Son-Test	Negatif Sıralar	1	5,50	5,50	-1,054	.292
	Pozitif Sıralar	5	3,10	15,50		
	Fark Olmayan	2				

Ev içi güvenlik becerileri eğitim programının grup eğitim oturumlarına katılmayıp yalnızca eğitim materyallerinden yararlanan sekiz katılımcı ailenin program öncesinde ve sonrasında yapılan testler arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek için Wilcoxon İşaret Sıralaması testi gerçekleştirilmiştir. Test sonucuna bakıldığında ailelerin bilgi düzeylerinde program öncesi ve sonrasında puanları arasında anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir ($z = -1,054$, $p > 0.05$). Test sonuçlarına bakıldığında beş katılımcı

ailenin ilerleme gösterdiği, iki ailenin aynı bilgi düzeyinde kaldığı ve bir ailenin de ön-test puanına kıyaslandığında gerileme gösterdiği görülmektedir.

Ev içi güvenlik becerileri eğitim programının kontrol grubunda yer alan ailelere deney grubundaki bilgi düzeylerini eğitim programı öncesinde ve sonrasında belirlemek için benzer şekilde çoktan seçmeli bilgi testi formunun yanı sıra ön-test ve son-test oturumlarında açık uçlu bilgi testi formu doldurtulmuştur. Açık uçlu bilgi testi formundan elde edilen ön-test ve son-test puanları arasında anlamlı farkın olup olmadığını sınamak için Wilcoxon İşaret Sıralaması testi gerçekleştirilmiştir. Kontrol grubunda yer alan katılımcıların açık uçlu bilgi testi formu olarak uygulanan ön-testin ve son-testin puanlarına ilişkin Wilcoxon İşaret Sıralaması testi sonuçları Tablo 3.110'da yer almaktadır.

Tablo 3.110. *Kontrol grubu ev içi güvenlik becerileri eğitim programı açık uçlu bilgi testi ön-test ve son-test puanları arasındaki farkın anlamlılığı sınamak için gerçekleştirilen Wilcoxon İşaret Sıralaması testi sonuçları*

Test	Sıralar	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	z	p
Ön-Test	Negatif Sıralar	1	4,50	4,50	-1,895	.058
Son-Test	Pozitif Sıralar	7	4,50	31,50		
	Fark Olmayan	0				

Ev içi güvenlik becerileri eğitim programının yalnızca eğitim materyallerinden yararlanan ailelerin program öncesinde ve sonrasında yapılan açık uçlu test formları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını sınamak için gerçekleştirilen Wilcoxon İşaret Sıralaması testi sonucuna göre ailelerin bilgi düzeylerinde program öncesi ve sonrasında puanlarına bakıldığında anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir. ($z = -1,895$, $p > 0,05$). Açık uçlu bilgi testi sonucunda fark puanlarının pozitif sıralar lehine olması, eğitim programının ailelerin ev içi güvenlik becerilerine yönelik bilgi düzeylerinin arttığını ancak anlamlı bir etkinin olmadığı görülmektedir.

3.3.1.3. Ev içi güvenlik becerileri eğitim programının deney ve kontrol grubundaki anne-babaların ev içi güvenlik becerilerine yönelik bilgi düzeylerine etkisinin karşılaştırılması

Araştırmanın genel amacı doğrultusunda üçüncü araştırma sorusu olarak 'Ailelere Yönelik Ev İçi Güvenlik Becerileri Eğitim Programı'nın grup eğitimi oturumlarına katılan ve programın yalnızca eğitim materyallerinden yararlanan ailelerin ev içi güvenlik becerilerine yönelik bilgi düzeyleri arasında anlamlı farklılık durumunu belirlemek için

non-parametrik testlerden Mann Whitney U testi gerçekleştirilmiştir. Deney ve Kontrol Grubundaki katılımcıların ön-test ve son-test puanlarına ilişkin Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 3.111’de gösterilmektedir.

Tablo 3.111. *Deney ve kontrol grubundaki ailelerin çoktan seçmeli bilgi testinden aldıkları ön-test ve son-test puanları arasındaki anlamlı farkın olup olmadığını belirlemek için yapılan Mann Whitney U Testi sonuçları*

Test	Gruplar	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Ön-Test	Deney	8	7,56	60,50	24,500	.415
	Kontrol		9,44	75,50		
Son-Test	Deney	8	7,44	59,50	23,500	.359
	Kontrol		9,56	76,50		

Sekizi deney, sekizi kontrol grubu olmak üzere eğitim programına katılan 16 ailenin ön-test ve son-test puanları doğrultusunda gerçekleştirilen test sonucunda grup eğitim oturumlarına katılanlarla yalnızca eğitim materyallerinden yararlanan ailelerin puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır (U= 23,500, $p>0.05$).

Tablo 3.112. *Deney ve kontrol grubundaki ailelerin açık uçlu bilgi testinden aldıkları ön-test ve son-test puanları arasındaki anlamlı farkın olup olmadığını belirlemek için yapılan Mann Whitney U Testi sonuçları*

Test	Gruplar	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Ön-Test	Deney	8	7,94	63,50	27,500	.635
	Kontrol		9,06	72,50		
Son-Test	Deney	8	9,94	79,50	20,500	.225
	Kontrol		7,06	56,50		

Eğitim programının etkililiğini belirlemek için çoktan seçmeli bilgi testinin yanı sıra açık uçlu bilgi testi formu uygulanmış ve gruplar arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek için Mann Whitney U testi gerçekleştirilmiştir. Açık uçlu bilgi ön-test ve son-test puanları doğrultusunda gerçekleştirilen test sonucunda grup eğitim oturumlarına katılanlarla yalnızca eğitim materyallerinden yararlanan ailelerin puanları arasında anlamlı bir fark bulunmadığı Tablo 3.111’de görülmektedir (U= 20,500, $p>0.05$).

3.3.1.4. Ev içi güvenlik becerileri eğitim programının deney ve kontrol grubundaki anne-babaların ev içi güvenlik becerilerine yönelik öğretim sunma becerisi düzeylerine etkisinin karşılaştırılması

Araştırmanın genel amacı doğrultusunda dördüncü araştırma sorusu olarak ‘Ailelere Yönelik Ev İçi Güvenlik Becerileri Eğitim Programı’nın grup eğitimi

oturumlarına katılan ve programın yalnızca eğitim materyallerinden yararlanan ailelerin ev içi güvenlik becerilerine yönelik öğretim sunma beceri değerlendirme araçlarından aldıkları puanlar belirlenmiştir. Deney ve kontrol grubundaki katılımcıların video puanları Tablo 3.113'te gösterilmektedir.

Tablo 3.113. Deney ve kontrol grubundaki öğretim sunma becerilerine yönelik aldıkları puanlar

Katılımcılar	Öğretim Video Puanı
D3	72
D4	70
D7	88
D8	78
K1	36
K3	82
K5	62
K6	52

Tablo 3.112'ye bakıldığında deney grubu katılımcıları puan ortalamasının 77 ($\bar{X}=77$), puan aralığının ise 70-88 arasında olduğu görülmektedir. Kontrol grubu puanlarının ortalamasının 58 ($\bar{X}=58$) olduğu ve puan aralığının ise 36-82 arasında değişkenlik gösterdiği görülmektedir. Öğretim sunma becerilerine yönelik puanlara bakıldığında deney grubundaki ailelerin kontrol grubundaki ailelere kıyasla daha yüksek puanlar aldığı dolayısıyla öğretim sunma becerileri konusunda ilerlemenin olduğu söylenebilir.

Deney ve kontrol gruplarının öğretim sunma becerisi puanları arasındaki anlamlı farklılık durumunu belirlemek için gerçekleştirilen Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 3.114'te yer almaktadır.

Tablo 3.114. Deney ve kontrol grubundaki ailelerin ev içi güvenlik becerilerine yönelik öğretim videolarından aldıkları puanlar arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek amacıyla gerçekleştirilen Mann Whitney U testi sonuçları

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Deney	4	5,75	23,00	3,000	.149
Kontrol	4	3,25	13,00		

Deney ve kontrol grubundaki katılımcıların ev içi güvenlik becerilerine yönelik öğretim videolarından aldıkları puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($U= 3,000$, $p>0.05$). Tablo 3.108'deki test sonuçları değerlendirildiğinde eğitim programının grup eğitim oturumuna katılmayla yalnızca materyallerden yararlanmanın öğretim sunma becerisi üzerinde etkisinin olmadığı söylenebilir.

3.3.1.5. Deney ve kontrol grubundaki anne-babaların ev içi güvenlik becerilerine yönelik bilgi testlerinden aldıkları son-test puanlarının anne-babaların sosyo-demografik özelliklere ve aile eğitimine katılma geçmişine göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

Eğitim programının etkililiğine ilişkin yapılan testlere bakıldığında deney grubu ve kontrol grubunun hem çoktan seçmeli bilgi testi hem de açık uçlu bilgi testi formundan ön-test ve son-test puanları arasında anlamlı bir farkın olmadığı gözlemlenmiştir. Anlamlı fark olmamasına ilişkin etmenler olarak düşünülen ebeveyn yaş, ebeveyn eğitim durumu, meslek, aile eğitimine katılma değişkenleriyle katılımcı ailelerin son-test puanları arasında analizler gerçekleştirilmiştir. Tablo 3.115'te deney ve kontrol grubundaki ailelerin çoktan seçmeli bilgi testi son-test puanlarının üzerinde ebeveynin eğitim durumunun etkisi olup olmadığını belirlemek amacıyla gerçekleştirilen Kruskal Wallis H testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 3.115. Deney ve kontrol grubundaki ailelerin ev içi güvenlik becerilerine yönelik çoktan seçmeli bilgi testinden aldıkları son-test puanlarının ailelerin eğitim durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığını sınamak amacıyla gerçekleştirilen Kruskal Wallis H testi sonuçları

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p
İlkokul	3	2,17	4	6,583	.160
Lise	6	10,42			
Ön Lisans	1	3,50			
Lisans	4	12,00			
Lisansüstü	2	7,75			

Tablo 3.114'e bakıldığında ebeveyn eğitim durumu değişkeniyle çoktan seçmeli bilgi testi formu son-test puanı arasında anlamlı farkın olmadığı görülmektedir ($\chi^2=6,583$, $p>0.05$). Açık uçlu bilgi testi formu son-test puanlarıyla gerçekleştirilen Kruskal Wallis H testi sonuçları Tablo 3.116'da gösterilmektedir.

Tablo 3.116. Deney ve kontrol grubundaki ailelerin ev içi güvenlik becerilerine yönelik açık uçlu bilgi testinden aldıkları son-test puanlarının ailelerin eğitim durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığını sınamak amacıyla gerçekleştirilen Kruskal Wallis H testi sonuçları

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p
İlkokul	3	5,17	4	5,192	.268
Lise	6	10,83			
Ön Lisans	1	5,00			
Lisans	4	6,63			
Lisansüstü	2	12,00			

Ebeveyn eğitim durumu değişkeniyle açık uçlu bilgi testi formu son-test puanı arasında anlamlı farkın bulunmamaktadır. Diğer bir etmen olarak düşünülen ebeveyn yaş değişkenine ilişkin yapılan Kruskal Wallis H testi sonuçları Tablo 3.117’de yer almaktadır.

Tablo 3.117. *Deney ve kontrol grubundaki ailelerin ev içi güvenlik becerilerine yönelik çoktan seçmeli bilgi testinden aldıkları son-test puanlarının ebeveynin yaşına göre farklılaşıp farklılaşmadığını sınamak amacıyla gerçekleştirilen Kruskal Wallis H testi sonuçları*

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p
29-35 yaş	6	8,42	4	.207	.995
36-40 yaş	4	9,13			
41-45 yaş	2	8,00			
46-50 yaş	3	7,83			
51 ve üstü yaş	1	9,50			

Ebeveyn yaşıyla katılımcı ailelerin çoktan seçmeli bilgi testi formu son-test puanları arasında fark olmadığı Tablo 3.116’da görülmektedir ($\chi^2= .207$, $p>0.05$). Ebeveyn yaşının açık uçlu bilgi testi formu son-test puanları arasındaki farkı belirlemek amacıyla gerçekleştirilen Kruskal Wallis H testi sonuçları ise Tablo 3.118’de gösterilmektedir.

Tablo 3.118. *Deney ve kontrol grubundaki ailelerin ev içi güvenlik becerilerine yönelik açık uçlu bilgi testinden aldıkları son-test puanlarının ebeveynin yaşına göre farklılaşıp farklılaşmadığını sınamak amacıyla gerçekleştirilen Kruskal Wallis H testi sonuçları*

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p
29-35 yaş	6	7,75	4	3,143	.534
36-40 yaş	4	10,25			
41-45 yaş	2	5,00			
46-50 yaş	3	8,17			
51 ve üstü yaş	1	14,00			

Çoktan seçmeli bilgi testi formundan elde edilen son-test puanlarıyla ebeveyn yaşının arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($\chi^2= 3,143$, $p>0.05$). Ebeveyn mesleğiyle çoktan seçmeli bilgi testi formundan alınan son-test puanları arasındaki farkı belirlemek için Mann Whitney U testi gerçekleştirilmiştir. Test sonuçları Tablo 3.119’da verilmektedir.

Tablo 3.119. Deney ve kontrol grubundaki ailelerin ev içi güvenlik becerilerine yönelik çoktan seçmeli bilgi testinden aldıkları son-test puanlarının ebeveynin mesleğine göre farklılaşp farklılaşmadığını sınamak amacıyla gerçekleştirilen Mann Whitney U testi sonuçları

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Ev Hanımı	11	8,14	89,50	23,500	.661
Çalışan	5	9,30	46,50		

Eğitim programına katılan ev hanımı olan katılımcılarla çalışan katılımcıların çoktan seçmeli bilgi testlerinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir farkın olmadığı, dolayısıyla ebeveynin mesleğinin son-test puanları üzerinde bir etkisinin olmadığı söylenebilir (U= 23,500, p>0.05). Deney ve kontrol grubundaki katılımcıların açık uçlu bilgi testi formundan aldıkları son-test puanlarıyla ebeveynin mesleği arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için yapılan Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 3.120’de yer almaktadır.

Tablo 3.120. Deney ve kontrol grubundaki ailelerin ev içi güvenlik becerilerine yönelik açık uçlu bilgi testinden aldıkları son-test puanlarının ebeveynin mesleğine göre farklılaşp farklılaşmadığını sınamak amacıyla gerçekleştirilen Mann Whitney U testi sonuçları

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Ev Hanımı	11	8,59	94,50	26,500	.909
Çalışan	5	8,30	41,50		

Tablo 3.119’daki test sonuçları incelendiğinde eğitim programlarına katılan ebeveynlerin meslekleriyle açık uçlu bilgi testi formu son-testinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir (U= 26,500, p>0.05). Katılımcıların aile eğitimine katılma durumuyla çoktan seçmeli bilgi testi formundan aldıkları puanlar arasında anlamlı farkın olup olmadığını belirlemek için Mann Whitney U testi gerçekleştirilmiştir. Test sonuçları Tablo 3.121’de gösterilmektedir.

Tablo 3.121. Deney ve kontrol grubundaki ailelerin ev içi güvenlik becerilerine yönelik çoktan seçmeli bilgi testinden aldıkları son-test puanlarının aile eğitimine katılma durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığını sınamak amacıyla gerçekleştirilen Mann Whitney U testi sonuçları

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Katılanlar	7	7,57	53,00	25,000	.536
Katılmayanlar	9	9,22	83,00		

Eğitim programındaki katılımcıların aile eğitimine katılma durumuyla aldıkları son-test puanları arasında anlamlı bir farkın olmadığı dolayısıyla aile eğitimine katılmanın son-test puanları üzerinde bir etkisinin olmadığı söylenebilir (U= 25,000, p>0.05). Aile eğitimine katılma durumuyla açık uçlu bilgi testi formundan aldıkları

puanlar arasında anlamlı farkı belirlemek amacıyla Mann Whitney U Testi gerçekleştirilmiştir.

Tablo 3.122. *Deney ve kontrol grubundaki ailelerin ev içi güvenlik becerilerine yönelik açık uçlu bilgi testinden aldıkları son-test puanlarının aile eğitimine katılma durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığını sınamak amacıyla gerçekleştirilen Mann Whitney U testi sonuçları*

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Katılanlar	7	7,50	52,50	24,500	.457
Katılmayanlar	9	9,28	83,50		

Tablo 3.122'ye bakıldığında açık uçlu bilgi testi formunda aldıkları puanlarla ailelerin aile eğitimine katılma durumu arasında anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir (U= 24,500, p>0.05). Çoktan seçmeli bilgi testinden aldıkları puanlarda görüldüğü gibi açık uçlu bilgi testi son-test puanları üzerinde aile eğitimine katılma durumunun bir etkisi olmadığı söylenebilir.

3.3.1.6. Deney ve kontrol grubundaki anne-babaların ev içi güvenlik becerilerine yönelik bilgi düzeylerinin katılımcı anne-babaların OSB olan çocuklarının sosyo-demografik özelliklere göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

Eğitim programına katılan deney ve kontrol grubundaki ailelerin çoktan seçmeli bilgi testi son-test puanlarıyla OSB olan çocuğun cinsiyeti arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için gerçekleştirilen Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 3.123'te yer almaktadır.

Tablo 3.123. *Deney ve kontrol grubundaki ailelerin ev içi güvenlik becerilerine yönelik çoktan seçmeli bilgi testinden aldıkları son-test puanlarının ailelerin OSB olan çocuklarının cinsiyetine göre farklılaşp farklılaşmadığını sınamak amacıyla gerçekleştirilen Mann Whitney U testi sonuçları*

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Kız	4	8,63	34,50	18,500	.493
Erkek	12	8,46	101,50		

Deney ve kontrol grubundaki katılımcıların çoktan seçmeli bilgi testi formu son-test puanlarıyla OSB olan çocuklarının cinsiyetleri arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır (U= 18,500, p>0.05). Açık uçlu bilgi testi formu son-test puanlarıyla OSB olan çocuğunun cinsiyeti arasındaki anlamlı farkı belirlemek için gerçekleştirilen Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 3.124'te gösterilmektedir.

Tablo 3.124. Deney ve kontrol grubundaki ailelerin ev içi güvenlik becerilerine yönelik açık uçlu bilgi testinden aldıkları son-test puanlarının ailelerin OSB olan çocuklarının cinsiyetine göre farklılaşp farklılaşmadığını sınamak amacıyla gerçekleştirilen Mann Whitney U testi sonuçları

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Kız	4	4,38	17,50	7,500	.042
Erkek	12	9,88	118,50		

Deney ve kontrol grubundaki katılımcıların açık uçlu bilgi testi formu son-test puanlarıyla OSB olan çocuklarının cinsiyetleri arasında anlamlı bir fark olduğu Tablo 3.123'te görülmektedir (U= 7,500, p<0.05). Çoklu bilgi testi formunda olduğu üzere açık uçlu bilgi testi formu son-test puanları üzerinde ailelerin OSB olan çocuklarının cinsiyetinin bir etkisi olmadığı söylenebilir.

Eğitim programına katılan deney ve kontrol grubundaki katılımcıların çoktan seçmeli bilgi testi formu son-test puanlarıyla çocuk yaşı arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H testi gerçekleştirilmiştir.

Tablo 3.125. Deney ve kontrol grubundaki ailelerin ev içi güvenlik becerilerine yönelik çoktan seçmeli bilgi testinden aldıkları son-test puanlarının ailelerin OSB olan çocuklarının yaşına göre farklılaşp farklılaşmadığını sınamak amacıyla gerçekleştirilen Kruskal Wallis H testi sonuçları

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p
5-10 yaş	13	8,85	2	2,137	.343
11-15 yaş	2	9,50			
16 yaş ve üstü	1	2,00			

Tablo 3.125'te gerçekleştirilen Kruskal Wallis H testi sonuçlarına bakıldığında katılımcıların çoktan seçmeli bilgi testi formunda aldıkları son-test puanıyla OSB olan çocuk yaşının arasında anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir ($\chi^2= 2,137$, p>0.05). Açık uçlu bilgi testi formu son-test puanlarıyla OSB olan çocuğun yaşı arasındaki anlamlı fark olup olmadığı Kruskal Wallis H testiyle belirlenmiş ve test sonuçlarına Tablo 3.126'da yer verilmiştir.

Tablo 3.126. Deney ve kontrol grubundaki ailelerin ev içi güvenlik becerilerine yönelik açık uçlu bilgi testinden aldıkları son-test puanlarının ailelerin OSB olan çocuklarının yaşına göre farklılaşp farklılaşmadığını sınamak amacıyla gerçekleştirilen Kruskal Wallis H testi sonuçları

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p
5-10 yaş	13	8,65	2	1,969	.374
11-15 yaş	2	10,50			
16 yaş ve üstü	1	2,50			

Tablo 3.126'ya bakıldığında eğitim programına katılan deney ve kontrol grubundaki katılımcıların açık uçlu bilgi testi formu son-test puanlarıyla OSB olan çocuğun yaşı arasında anlamlı bir olmadığı görülmektedir ($\chi^2= 1, 969, p>0.05$).

3.3.2. Ev içi güvenlik becerileri eğitim programına ve programının uygulama sürecine ilişkin ailelerin görüşleri

Ailelerin eğitim programına ve programın uygulama sürecine ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla grup eğitim oturumları sonunda program değerlendirme anketi doldurmaları istenmiş ve veriler analiz edilmiştir. Program değerlendirme anketinin (a) eğitim programının genel özelliklerine ilişkin görüşler, (b) eğitim programının çıktılarına ilişkin görüşler, (c) eğitim programının içeriğine ilişkin görüşler ve (d) eğitim programının değerlendirme sürecine ilişkin görüşler bölümlerinin alt maddeleri incelendiğinde ailelerin programa yönelik olumlu görüşte buldukları görülmektedir.

Ailelerin eğitim programına ilişkin görüşleri program değerlendirme anketinin yanı sıra program sonrasında gerçekleştirilen odak grup görüşme yoluyla belirlenmiştir. Odak grup görüşmesiyle ankette elde edilen verilerin doğrulaması ve programa yönelik ailelerden derinlemesine bilgi elde etmek amaçlanmıştır. Analiz sonucunda ailelerin görüşleri (a) ailelerin eğitim programına katılma gerekçeleri, (b) eğitim programının katkıları, (c) eğitim programının olumlu yönleri ve (d) ailelerin eğitim programı uygulama sürecinde zorlandıkları konular olarak dört tema altında toplanmıştır. Tema başlıkları altında alıntılara yer verilmiştir.

3.3.2.1. Ailelerin eğitim programına katılma gerekçeleri

Çocuklarına ev içi güvenlik becerilerini **öğretme isteği** ve daha fazla **bilgi gereksinimi** duyulması, OSB olan çocuklarının **risk altında olma düşüncesi**, **daha önce kaza deneyimlerinin olması** gibi gerekçelerle aileler eğitim programına katıldıklarını şu ifadelerle dile getirmişlerdir.

Fahriye Hanım, “...ev güvenlik becerileriyle ilgili bir şeyler öğreneyim, çocuğa uygulayayım açısından...”, Hale Hanım “Akademik, spor gibi şeyler yapıyorduk. Ama güvenliği hiç düşünmemiştik. Bunları nasıl öğretebileceğimizi düşünmek lazımdı. Evde yaptığımız şeyler yeterli değildi.” ve Fadime Hanım “Hiç duymamıştım. Ne yapılacağını bilmiyordum. Gerekliği öğretmek, öğrenebildiğini gördük...” ifadeleriyle öğretim sunma konusundaki isteklerini dile getirmişlerdir. Pınar Hanım ise ‘*Otizmli çocuklar,*

çocuklar daha çok tehlike içindeler. Bunun için gelmişim.” ifadeleriyle programa katılma gerekçesini açıklamıştır.

Ayrıca Hale Hanım programa katılmasında çocuğun başına gelen bir kazanın olduğunu *“Elini kesmişti program öncesinde. Program öncesinde böyle bir şey yaşamıştık.”* ifadeleriyle belirtmiştir.

3.3.2.2. Eğitim programının katkıları

Aileler bu eğitim programıyla **çocuklarının yapabileceğinin farkına vardıklarını, farklı becerilerde de öğretim sunabilecekleri yöntemleri öğrendiklerini ve eğitim üzerine yapılan toplantılarda daha çok fikir sunduklarını** belirtmişlerdir.

Fahriye Hanım *“Bu sene dönmeyi düşünüyordum Kayseri’ye. Bu kararımдан vazgeçtim. Bu program sonrasında dönmekten vazgeçtim. Belli şeyleri Burak öğrenir ama her şeyi öğrenemez sanıyordum.”* ifadeleriyle düşüncelerini dile getirmiştir. Fadime Hanım *“Otizmlili bir çocuğumuz var. Bir şey olmasın, kendini kurtarsın diyorduk. Biz olmasak da kendini koruyabilsin istiyorduk. Bunları öğrenebileceğini düşündük. Bunları çocuk öğrensin ki kendini tehlikeden koruyabilsin. Biz olmasak da bir ekmek alabilsin.”* şeklinde ifade etmiştir. Hale Hanım ise *“Daha önce eğitim almıştık ama hiç güvenlik geçmemişti. Bunu çocuğumuza öğretebileceğimizi ve çocuğumuzun öğrenebileceğini öğrendik.”* ifadeleriyle dile getirmiştir.

Öğrendikleri yöntemlerle farklı becerileri öğretebileceklerini Hale Hanım *“Çocuğumuza başka becerileri nasıl öğretebileceğimizi de öğrendik. Yöntemleri öğrendik...”* ifadeleriyle dile getirmiştir. Fadime Hanım ise *“Programla değil gelişigüzel öğretiyoruz. Bunu farketmeye başladık. Öğretmenlerimizin yapmadıklarının farkına vardık. Bir planlama yapılmadığını ve bizi bazı konularda aydınlattı. Öğrenmiyor diye çocuğuma kızıyordum. Ama eksiklik bizdeymiş.”* şeklinde ifade etmiştir.

Fahriye Hanım da *“Fadime Hanım ile aynı düşüncedeyim. Rehabilitasyon merkezinde bize altı ayda toplantı yapılıyordu. Ne ekleyelim diye sorulduğunda sınırlı kalıyorduk. Öğrenemez ya da bilmediğimizden güvenlikle ilgili. Programa ilişkin toplantı yapıldığında güvenlik becerilerinin olmasını, sosyal becerilerin olmasını istiyorum dedim. Rehabilitasyon merkezi öğretmeye başladı. Şimdi kapı çalınca ‘kim o?’ diyo.”* ifadeleriyle programın katkılarını dile getirmiştir.

Bunun yanı sıra aileler programla birlikte özgüvenlerinin arttığını şu ifadelerle dile getirmişlerdir. Hale Hanım *“Özgüven geldi. Biz de öğrendik, biz de yapabiliriz dedik...”* ifadelerini kullanmıştır. Fatma Hanım *“Öğrenmenin ve öğretmenin ne demek olduğunu anladık. Öğrenince bizim neyiz eksik dedik.”* ve *“Elimiz, kolumuz bağlı*

gibiydi. Biraz açıldık, aydınlandık. Öğretebiliyoruz, onlarda öğrenebiliyormuş. Onu gördük. Hakkımızı ararken kelime dağarcığımız arttı.” şeklinde dile getirmiştir. Pınar Hanım “Anne gözüyle değil eğitimci gözüyle de bakabiliriz. Biraz şımarıyorlar, öğretemiyoruz. İki rolü de yapabildik.” ifade etmiştir.

3.3.2.3. Eğitim programının olumlu yönleri

Eğitim programının olumlu yönleri ailelere sorulduğunda **aileler stresten uzak, eğlenceli vakit geçirdiklerini, kendilerini değerli hissettiklerini, anlatımı ve kitapçığı anlaşılır ve kullanışlı bulduklarını, animasyon videoları tekrar izleme şanslarının ve canlandırmaların etkili olduğunu** ifade etmişlerdir.

Hale Hanım “Bazı insanlar bu durumumuzu anlayamıyor. Burada hepimiz aynı dertten müzdarip olduğumuz için kendimizi, kaygılarımızı da çok iyi anladık. Stresli, kaygılı şeyimizden çıktık.” ve “Yeniden okul yıllarımıza döndük. Bizim için çok eğlenceli geçti.” şeklinde ifade etmiştir. Fadime Hanım “...her seferinde demoralize gelirken çok mutlu gittim eve. Bize bi ara gibi geldi.” ve “Tatlı bir heyecan. Kaygılı bir insanım. Burada olduğumuzda rahat hissedebileceğimiz bir yer varmış. Bunu gördük. Tedirgin oluyorduk her ortamda.” ifadelerini kullanmıştır. Pınar Hanım “Zaten biz çocuğumuzdan dolayı çok stresliyiz, kaygılıyız. Yani konuşurken stres atmak oldu. Burası da öyle bir ortamdı. Arkadaşların ve Candan Hoca'nın samimiyetiyle kendimizi çok rahat hissettik.” ifadeleriyle dile getirmiştir. Fahriye Hanım “Kendimi, çocuğumu değerli hissettim...” düşüncelerini ifade etmiştir.

Eğitim kitapçıkları, anlatım, animasyon videolar ve canlandırmalarla ilgili olarak “Ben kitapçığımı çok beğendim. Tekrar bakmak, çalışmamız çok iyiydi.”, “Anlatım gayet iyiydi. Kitapçıklar açık, resimli, kısım kısım ayrılmıştı. En ince detayına kadar anlaşılır şekildeydi.”, “...Eğlendik, öğrendik, dinlendik. Candan Hoca sürekli anlattı. Canlandırmalar eğlenceliydi, çok hoş oldu.” ve “Deterjan kutuları getirdik. Her evde olabilecek doğal şekillerde işlendi.” ifadelerinde bulunmuşlardır. Aynı zamanda aileler bireysel oturumlarla ilgili olarak “Eksikliklerimize yönelik bir konuşma gerçekleştirdik. Uygulamalarda hata olmuştur diye konuştuk. Yapamadığımız şeyleri nasıl yapabiliriz diye konuştuk...” ve “Çocuğumuzla nasıl bir yöntemle çalışmamızı gösterdi. Dertleşme, yol gösterme oldu...” ifadelerinde bulunmuşlardır.

3.3.2.4. Ailelerin eğitim programı uygulama sürecinde zorlandıkları konular

Eğitim programı uygulama sürecinde aileler **sosyal öykü yazmanın, öğretim planı hazırlamanın ve öğretilecek becerinin seçiminde zorlandıklarını** ifade etmişlerdir.

Hale Hanım “*Öğretim planı hazırlamak zor geldi...*” ve İlknur Hanım “*Plan, program yazma süreci detaylı olduğu için zorlandık? Önkoşul, performans düzeyi onlara nelere yazacağız? Onlar bizi zorluyordu. Dolduruyorduk ama doğruluğundan emin değildik.*” ifadelerini kullanmıştır. Fadime Hanım “*...Sosyal öykü biraz zordu.*” ve İlknur Hanım ise “*Beceri seçerken de zorlandık.*” ifadelerini dile getirmişlerdir.

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Ardışık zamanlarda üç aşamalı olarak yürütülen bu çalışmada her bir aşamanın veri toplama ve analiz işlemleri gerçekleştirilmiştir. Her aşamada toplanan ve analiz edilen veriler bir sonraki aşamanın hazırlanması ve uygulanmasında öncülük etmiştir. Çalışmada nitel ve nicel olmak üzere iki ardışık aşamada gereksinim belirlemeye yönelik veri toplanmıştır. İlk aşama olan nitel boyutta ailelerden ev içi güvenliğe yönelik veriler toplanmış, analiz edilmiş ve ikinci aşamada kullanılmak üzere değerlendirme aracı maddeleri ve programın uygulama süreci taslağı oluşturulmuştur. İkinci aşama ise geniş aile kitlesinden veri toplamak amacıyla nicel boyut gerçekleştirilmiştir. İkinci aşama sonucunda elde edilen veriler ilk aşamadaki sonuçların genellenmesine aynı zamanda oluşturulacak programın içeriği ve programın hedef grubunun belirlenmesine katkı sağlamıştır. Gereksinim belirleme aşamaları ardından yürütülen üçüncü aşamada, oluşturulan program tasarısı uygulanmış, uygulamanın sonuçları değerlendirilmiş ve programın iyileştirilmesine yönelik önerilerde bulunulmuştur. Çalışmanın tartışma bölümünde her aşamada elde edilen bulguların amaçlar doğrultusunda ayrı olarak ele alınmasının ardından çalışmanın genel amacı doğrultusunda tüm bulgular bütüncül bir şekilde tartışılmıştır.

4.1. I. Aşama Nitel Boyutta Elde Edilen Bulguların Tartışılması

Ailelerin gereksinimlerini belirlemeye yönelik gerçekleştirilen çalışmanın bulgularına bakıldığında;

- Ailelerin yalnızca özel gereksinimi olan çocuklar için değil tipik gelişen çocuklar ve aileler için de bu tür programlara gereksinim olduğu dile getirilmiştir. Ailelerin eğitim programında yer alması gereken becerilerle ilgili olarak kendi ev yaşantılarından örnekler verdikleri gözlemlenmiştir.
- Ailelerin çoğunluğu çocuklarının evde düşme, kaçma, kesici aletlerle yaralanma, kırık, incinme, burkulma, nesne kırılması ve yanma gibi çeşitli kazalar geçirdiklerini, kazayı önlemek amacıyla evde kendi imkânları doğrultusunda önlemler aldıklarını, ancak sürekli çocuklarını takip etmek durumunda kaldıklarını dile getirmiştir. Ayrıca ev içinde aldıkları önlemler nedeniyle yaşantılarının zorlaştığını, genel olarak evlerini güvenli gördüklerini belirtmişlerdir.

- Aileler OSB olan çocuklarının yüksek yerlere tırmanma, evden habersiz ayrılma, dolap veya çekmece karıştırma başta olmak üzere riskli davranışları olduğunu, bu riskli davranışların çeşitlendiğini ve bu davranışlarına yönelik evde önlemler aldıklarını ifade etmişlerdir.
- Görüşmeler sonrasında yapılan gözlemlerde ailelerin görüşme sırasında ifade ettikleri risklerin yanı sıra farklı risklerin de ev ortamında bulunduğu görülmüştür. Gözlemlerde risk oluşturabilecek durumlara ilişkin önlemlerin yetersiz kaldığı, ailelerin çocuklarının ‘aklına gelmediği’, ‘fark etmediği’, ‘ilgisini çekmek istemedikleri’ gibi ifadeler kullanarak risklere yönelik önlem almadıkları görülmüştür.
- Ailelerin ev içi güvenlik becerisi konusunda yaptığı çalışmaları yalnızca uyarı ile sınırlı kaldığı; öğretim amacıyla yaptıkları çalışmaların ise sistematik öğretimden ve etkili uygulama örneklerinden uzak olduğu görülmüştür.
- Ailelerin güvenlik becerilerine yönelik okulda yapılan etkinliklerden haberdar olmadığı/edilmediği, güvenlik becerilerinin önemine ilişkin farkındalıklarının düşük olması nedeniyle okuldaki toplantılarda buna yönelik görüş belirtmediklerini ifade etmişlerdir.
- Ailelerin yakın çevresinden, televizyon veya gazete haberlerinden etkilendikleri ve bu tür bilgiler doğrultusunda da endişeye kapılıp önlem aldıkları gözlemlenmiştir.

4.2. II. Aşama Nicel Boyutta Elde Edilen Bulguların Tartışılması

- Tüm yetersizlik gruplarından oluşan örneklemdaki ailelerin %98’i, OSB olan çocuk ailelerinin örneğinde ise %98,1’i son altı ay içerisinde doktor müdahalesi gerektiren bir ev kazası yaşamadıklarını belirtmiştir.
- Ailelerin %92’si evde gerekli güvenlik önlemlerini aldıklarını belirtmiştir.
- Ailelerin dolapların/çekmecelerin açılmasını engelleyen düzenek, priz korumaları, düşme tehlikesi olabilecek mobilyalar için sabitleyici malzeme gibi aparat gerektiren ev içi önlemler konusunda gereksinimlerinin daha yoğun olduğu görülmektedir.
- Tüm yetersizlik gruplarından oluşan örneklemdaki ailelerin çocuklarının yaşı büyüdükçe ev içi güvenlik önlemleri almanın azaldığı, çocuk yaşının küçüldükçe ev içi önlemlerin arttığı görülmektedir. OSB olan çocuk ailelerin yer aldığı

örneklemede ise tüm yetersizlik grubu örneklem grubunun aksine çocuk yaşıyla ev içi güvenlik önlemleri alma arasında bir ilişkinin olmadığı görülmektedir.

- Her iki örneklem grubu içinde ev içi güvenlik önlemleri ebeveynin yaşına ve eğitim durumuna göre farklılaşmaktadır. Tüm yetersizlik gruplarından oluşan örneklemedeki ebeveynlerin yaşı büyüdükçe ev içi güvenlik önlemleri almanın azaldığı, ebeveyn yaşının küçüldükçe ev içi güvenlik önlemlerinin arttığı görülmektedir. Aynı zamanda katılımcı ebeveynlerin eğitim düzeyi azaldıkça ev içi güvenlik önlemleri almanın arttığı görülmektedir. OSB olan çocuğa sahip ebeveynlerin yaş ve eğitim durumuyla ev içi güvenlik önlemleri alma arasındaki ilişki tüm yetersizlik gruplarının yer aldığı örneklem grubundaki ebeveynlerle benzerlik göstermektedir.
- Evde yaşayan kişi sayısı ve evde yaşayan çocuk sayısı ile ev içi güvenlik önlemleri alma arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülmektedir. Ev içi güvenlik önlemlerinin alınmasında evde yaşayan kişi ve çocuk sayısının anlamlı bir fark oluşturmadığı görülmektedir.
- Alanyazında erkek çocuklarının kız çocuklarına kıyasla daha fazla kazaya maruz kaldığı belirtilmektedir. Bu çalışmada her iki örneklem grubu için de ebeveynlerin çocuğunun cinsiyetine göre ev içi güvenlik önlemi almada anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir.
- Çocuk yaşına göre ev içi güvenlik önlemleri almada anlamlı farklılıkların olduğu, hem tüm yetersizlik gruplarından oluşan örneklemede hem de OSB olan çocuğa sahip ailelerin oluşturduğu örneklemede bu anlamlı farkın 7-11 ve 12-18 yaş grupları arasında olduğu görülmektedir.
- Ev içi güvenlik önlemlerinin farklı yetersizlik gruplarına göre farklılaşmadığı görülmektedir. Bunun yanı sıra çocuğun ek yetersizlik durumunun her iki örneklem grubu içinde ev içi önlem almada anlamlı farka neden olmadığı görülmektedir.
- Ailelerin yanıtları doğrultusunda tüm yetersizlik gruplarının ve yalnızca OSB olan çocukların yer aldığı grupta riskli davranışları benzerlik göstermektedir. Riskli davranışlara bakıldığında; “Ev içerisinde kontrolsüzce koşuşturur”, “Dolapları/çekmeceleri karıştırır”, “Kapı çalınınca ‘kim o?’ demeden kapıyı açar” davranışlarının ilk sıralarda yer aldığı görülmektedir.

- Her iki örneklem grupta da “Yetişkin izni olmadan evin dış kapısından çıkma/ayrılma” davranışı riskli davranışlar arasında yer almaktadır.
- Her iki örneklem grubunda yer alan katılımcı ailelerin çocuklarının yaşı büyüdükçe riskli davranışlarının azaldığı, çocuk yaşının küçüldükçe riskli davranışların arttığı söylenebilir. Çocuğun cinsiyetine ve yaşına göre riskli davranışlarda anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.
- OSB olan çocukların ailelerinin yer aldığı örneklem grubunda çocuğun cinsiyetine göre riskli davranışlar üzerinde anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir.
- Her iki örneklem grubunda ebeveyn yaşına göre riskli davranışlar üzerinde anlamlı fark bulunmamasına karşın katılımcı ebeveynlerin yaşı büyüdükçe riskli davranışlarda azalma olduğu, ebeveyn yaşı küçüldükçe çocuğun riskli davranışlarında artış yönünde bir ilişki olduğu söylenebilir.
- Ancak tüm yetersizlik grubu için ebeveyn eğitim düzeyi ile çocuğun riskli davranışları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. OSB olan çocuğa sahip ebeveynlerinde ise eğitim düzeyi ile çocuk riskli davranışları arasında ilişkiye bakıldığında anlamlı bir ilişki söz konusudur. OSB olan çocuğa sahip ebeveynlerin eğitim düzeyi düştükçe çocuklarının riskli davranışlarında artış olduğu, eğitim düzeyi yükseldikçe çocuklarının riskli davranışlarında azalma olduğu ifade edilebilir.
- Riskli davranışların çocuğa yakınlığa göre farklılaştığı, bu anlamlı farkın anne ve baba arasında olduğu görülmektedir.
- Tanı grupları arasında riskli davranışlar açısından anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Bu anlamlı farkın OSB ile zihin yetersizliği ve OSB ile diğer yetersizlik tanısı olan çocukların yer aldığı gruplar arasında olduğu görülmektedir.
- Riskli davranışlar ek yetersizlik ve doktor müdahalesine göre farklılaşmamaktadır.

4.3. III. Aşama Nicel Boyutta Elde Edilen Bulguların Tartışılması

- Ailelere Yönelik Ev İçi Güvenlik Becerilerinin Öğretimine yönelik grup eğitimi olarak sunulan eğitim programının uygulandığı katılımcıların, ev içi güvenlik becerilerine yönelik bilgi düzeylerini ölçmek için hazırlanan her iki testin sonuçlarında ilerleme kaydettikleri görülmüştür.

- Ailelere Yönelik Ev İçi Güvenlik Becerilerinin Öğretimi programından yalnızca materyallerden yararlanan katılımcıların, ev içi güvenlik becerilerine yönelik bilgi düzeylerini ölçmek için hazırlanan her iki testin ön-test son-test puanları arasında anlamlı bir farkın olmadığı, ancak açık uçlu bilgi testi formunda ailelerde ilerlemenin olduğu görülmüştür.
- Ailelere Yönelik Ev İçi Güvenlik Becerilerinin Öğretimine yönelik grup eğitimi olarak sunulan eğitim programının uygulandığı katılımcılar ile Ev İçi Güvenlik Becerilerinin Öğretimi programından yalnızca materyallerden yararlanan katılımcıların ev içi güvenlik becerilerine yönelik bilgi düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olmadığı, her iki grubun da grup içinde ilerleme gösterdiği, ancak bunun anlamlı farka neden olmadığı görülmektedir.
- Ailelere Yönelik Ev İçi Güvenlik Becerilerinin Öğretimine yönelik grup eğitimi olarak sunulan eğitim programının uygulandığı katılımcılar ile Ev İçi Güvenlik Becerilerinin Öğretimi programından yalnızca materyallerden yararlanan katılımcıların ev içi güvenlik becerilerine yönelik öğretim sunma video puanları arasında anlamlı bir farkın olmadığı, deney grubunda yer alan katılımcıların kontrol grubundakilere kıyasla ilerleme gösterdiği, ancak bunun anlamlı farka neden olmadığı görülmektedir.
- Uygulama sonunda programa yönelik ailelerin görüşlerinin olumlu olduğu ve bu program sayesinde güvenlik becerileri konusunda farkındalıklarının arttığı yönünde görüşler ortaya çıkmıştır.
- Programa yönelik görüşlerinde aileler öğretim sunma konusunda özgüvenlerinin arttığını, çocuklarına yönelik beklentilerinin yükseldiğini ve çocuklarının eğitiminde aktif rol üstlenmenin önemli olduğunu dile getirmişlerdir.

Bu çalışmada ev kazası açısından yüksek risk grubu içinde yer alan OSB tanısı olan çocukların ailelerin ev içi güvenlik becerilerine ilişkin gereksinimleri belirlenmiş ve gereksinimleri doğrultusunda ailelere yönelik bir eğitim programı tasarısı oluşturulmuştur. Ailelerin gereksinimlerine yönelik gerçekleştirilen ilk aşamada aileler güvenliğin önemli olduğunu, çocuklarını korumak için sürekli onları takip ettiklerini ve güvenlikle ilgili yaptıklarını öğretim olarak değil ‘anne uyarısı’ olarak adlandırmaktadırlar. Şirin ve Tekin-İftar (2016)’ın çalışmalarında da ailelerin çocuklarına yönelik önlemler almakla ve uyarıda bulunmakla yetindikleri ifade edilmektedir. Aynı zamanda ailelerin okulda güvenlik becerilerine yönelik yapılan öğretim hakkında bilgi

sahibi olmamaları, bu konuda öğretmenle herhangi bir görüşmelerinin olmaması diğer çalışmaların (Agran ve Krump, 2010; Sirin ve Tekin-İftar, 2016) bulgularıyla tutarlılık göstermektedir. Aileler evlerinin güvenli olduğunu ve çocuklarının evde risk oluşturabilecek nesnelere farketmeyeceği ya da ilgisini çekmeyeceği yönünde düşünmekte ve bu düşüncenin de ailelerin evde alınan önlemler konusunda yetersiz kalmalarına, çocuklarına güvenlik becerilerini öğretme konusunda isteksiz davranmalarına neden olabileceği belirlenmiştir. Aileler güvenlik önlemleri almada yakın çevresinde yaşanan kazalardan ve televizyonda yayınlanan kaza haberlerinden etkilenmektedirler (Kaya, 2018; Yıldırım ve Küblay, 2016).

Gelişimsel yetersizliği olan çocuklarda özellikle de OSB olan çocuklarda kasıtsız yaralanmaların tipik gelişen akranlarına kıyasla yüksek bir oranda olmasına (Brenner vd., 2013; Dixon vd., 2010; Lee vd., 2008; Yıldırım-Sarı ve Girli, 2012) karşın bu çalışmanın bulgularında ailelerin %98'i çocuklarının son altı ay içinde doktor müdahalesi geçirmediğini belirtmişlerdir. Doktor müdahalesi geçirme oranının %2 gibi düşük bir oranda olmasının nedenleri, ailelerin aşırı koruyucu tavırları, yaşanan kazanın önemsiz bir durum olduğu düşüncesi ilişkili olduğu düşünülebilir. Aileler çocuklarının kaza geçirme durumunu kendi eksiklikleri ya da ihmalleri olarak görebilmekte ve yaşanan kaza durumlarını saklamaya dönük davranışlar gösterebilmektedir. Benzer durum ailelerin ev içi güvenlik önlemleri alma oranında da göze çarpmaktadır. Aileler aparat gerektiren ev içi güvenlik önlemleri dışında evlerinde güvenlik önlemlerini aldıklarını belirtmektedirler. Ailelerin çocuklarının yaşı büyüdükçe ev içi güvenlik önlemlerinin azaldığı, çocuk yaşının küçüldükçe ev içi önlemlerin arttığı görülmektedir. Çocuk yaşı hem tipik gelişen hem de atipik gelişen çocuk ailelerinde ev içi güvenlik önlemlerinde bir etmen iken OSB olan çocuk ailelerin de ise çocuk yaşıyla ev içi güvenlik önlemleri alma arasında bir ilişkinin olmadığı, ancak çocuk yaşına göre ev içi güvenlik önlemleri almada 7-11 ve 12-18 yaş grupları arasında anlamlı farklılıkların olduğu görülmektedir.

Erkek çocuklarının kız çocuklarına kıyasla daha fazla kazaya maruz kaldığı belirtilmektedir (Dönmez vd., 2018; Erdem, Bolu ve Mayda, 2017). Bu çalışmada her iki örneklem grubu içinde ebeveynlerin ev içi güvenlik önlemi almasında çocuklarının cinsiyeti farklılığa neden olmamaktadır (Balibey vd., 2011; Çicekler, Er Konuk, Pirpir ve Büyükbayraktar, 2012). Çocuğun cinsiyetinin yanı sıra farklı yetersizlik tanısı almış olması ev içi güvenlik önlemleri almada anlamlı farklılığa neden olmamaktadır. Ayrıca

çocuğun ek yetersizlik durumu da her iki örneklem grubu için anlamlı farka neden olmadığı görülmektedir.

Alanyazında ev kazalarının oluşmasına etki eden etmenler arasında birincil bakıcıya diğer bir deyişle, çocuğa bakmakla yükümlü kişiye ait özellikler de bulunmaktadır. Bu etmenlerin ilk sırasında ebeveynin yaşı gelmektedir. Alanyazında ebeveynin yaşı küçüldükçe ev içi güvenlik önlemlerinin arttığı, yaş büyüdükçe ev içi güvenlik önlemlerinde azalma olduğu görülmektedir. Çalışmanın bulguları alanyazındaki çalışmalarla (Balibey vd.,2011; Büyük, Çavuşoğlu ve Teker, 2015; Çelik İnanç vd., 2008; Çiçekler vd., 2012; Yıldırım Sarı vd., 2016) benzerlik göstermektedir. Ebeveynlerin yaşları büyüdükçe görme yetisi, hareket kabiliyeti açısından çeşitli sınırlılıkları olabilmekte ve ev içinde alınacak önlemlere daha fazla gereksinim artmaktadır. Ebeveynin yaşı büyüdükçe ev içi güvenlik önlemlerinin azalması çocuk yaşıyla da paralellik göstermektedir. Ebeveynin yaşı büyükçe çocuk yaşı da büyümekte ve ebeveyn daha az önleme gereksinim duymaktadır. Ama unutulmamalıdır ki tüm çocuklar yaşı ne olursa olsun ev kazaları açısından risk altındadır. Her yaşa ve çocuğun özelliklerine göre alınacak önlemler ev kazası olasılığını en aza indirgeyecektir. Diğer bir etmen olan ebeveynin eğitim düzeyi önemli bir etmen olarak karşımıza çıkmaktadır (Yıldırım Sarı vd., 2016). Alanyazında yer alan çalışmalarda ebeveynlerin eğitim düzeyi arttıkça aldıkları önlemlerin arttığı da görülmektedir (Çelik İnanç vd., 2008; Yalaki, Taşar, Kara ve Dallar, 2010; Üçüncü, 2017). Bu çalışmanın bulgularında alanyazında yer alan çalışmaların aksine ebeveynlerin eğitim düzeyi azaldıkça ev içi güvenlik önlemleri almanın arttığı görülmektedir (Büyük, Çavuşoğlu ve Teker, 2015; Çiçekler vd., 2012). Bu durumun çalışmaya katılan ebeveynlerin çocuklarının özel gereksinimi olmasıyla ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Aileler çocuklarının yetersizlik tanısı alma sürecinin başlamasıyla birlikte yaşamını bu yönde değiştirebilmektedir.

Ev kazasının oluşumunda yalnızca çocuk ve birincil bakıcıdan kaynaklı etmenler bulunmamaktadır. Evde yaşayan kişi sayısı, çocuk sayısı ve yetersizliği olan kişi sayısı ev kaza oluşumunda rol oynayabilmektedir (Balibey, 2011; Yalaki vd., 2010; WHO, 2008). Bu çalışmanın bulgularında ev içi güvenlik önlemleri alınmasında evde yaşayan kişi, çocuk ya da yetersizliği olan kişi sayısının bir etmen olmadığı görülmektedir.

Bu çalışma kapsamında ailelerin evde aldıkları güvenlik önlemlerinin yanı sıra çocuklarının riskli davranışlarının neler olduğu belirlenmiştir. Aileler çocuklarının farklı riskli davranışlarının bulunduğunu belirtmişlerdir. Riskli davranışların yüzdelerine

bakıldığında, oranların yüksek ve her iki grubunda riskli davranış yüzdelerinin benzer olduğu görülmektedir. Riskli davranışlara bakıldığında, “Ev içerisinde kontrolsüzce koşuşturur”, “Dolapları/çekmeceleri karıştırır”, “Kapı çalınınca ‘kim o?’ demeden kapıyı açar” davranışları ilk sıralarda yer almaktadır. Son yıllarda özellikle OSB olan çocukların güvenli ortamlardan ayrılma davranışı çalışılmaktadır. Bu çalışmada da yetişkin izni olmadan evin dış kapısından çıkma/ayrılma davranışı yüksek oranda görülen riskli davranışlar arasındadır ve bu konuda çalışmalara gereksinim duyulmaktadır. Myers-Turnbull (2018) çalışmasında ebeveynler ‘ateşle oynama’, ‘yola çıkma’ ve ‘kapalı (uygun) olmayan yerlere girme’ riskli davranışlarının olduğunu ve ebeveynlerin %80’inin güvenlik riski taşıdığını belirtmiştir.

Straub (2009) çalışmasında OSB olan çocukların yaralanma oranlarının tipik gelişen çocuklardan farklılaşmadığını, ancak risk alma davranışlarının daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Riskli davranışlarla ilişkili durumlar incelendiğinde, çocuk yaşı ve ebeveyn yaşı riskli davranışlar arasında ters yönde bir ilişki söz konusudur. Çocuk yaşı büyüdükçe riskli davranışlarının azaldığı, çocuk yaşı küçüldükçe riskli davranışların arttığı, benzer durumun ebeveyn yaşı için de geçerli olduğu görülmektedir. Bu çalışmanın aksine Yıldırım-Sarı vd., (2016) çalışmalarında OSB olan çocukların riskli davranışlarıyla yaşları arasında anlamlı bir ilişki olmadığını belirtmişlerdir. Gelişimsel yetersizliği olan çocukların erken dönemde yetersizlikleri ve dil, dikkat gibi belli alanlarda yaşadığı sınırlılıklar nedeniyle riskli davranışlarının arttığı düşünülmektedir. Ayrıca gelişimsel yetersizliği olan çocuklar, sistematik eğitim alma sonucunda birçok beceriyi kazanabilmekte ve güvenliklerini sağlamayı öğrenebilmektedirler. Ebeveyn yaşıyla ilgili olarak ise çocuklarının yetersizliklerini kabul süreci ve sonrasında bu sürece uyum sağlama becerileri yaş ilerledikçe riskli davranışlarda azalma olmasıyla açıklanabilir. Ebeveynlerin eğitim düzeyi ile riskli davranışlar arasında yalnızca OSB olan çocuklarının yer aldığı grupta anlamlı bir ilişki olduğu, ebeveynin eğitim düzeyi arttıkça riskli davranışların azaldığı söylenebilmektedir.

Riskli davranışlar açısından tanı grupları değerlendirildiğinde, OSB ile zihin yetersizliği ve OSB ile diğer yetersizlik tanısı olan çocukların yer aldığı gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Calavari ve Romanczyk (2012), DEHB bozukluğu olan ve dil konuşma alanında yetersizlik yaşayan çocukların güvenlik açısından daha fazla riskli durumlarla karşılaştıklarını belirtilirken, bu çalışmanın bulguları ek yetersizliğe göre riskli davranışların farklılaşmadığını göstermektedir.

Gereksinim belirleme aşamaları; ailelerin öğrenme yaşantılarına göre program amaçlarının düzenlenmesinde, programı etkileyen durumların ortaya konulmasında ve buna yönelik programda önlemlerin alınmasında etkili olmuştur. Gereksinim belirlendiği iki aşamanın ardından eğitim programı tasarısı program geliştirme basamakları dikkate alınarak hazırlanmıştır. Program tasarısı diğer aile eğitim programları göz önünde bulundurularak 10 grup eğitimi oturumu ve iki bireysel oturum olmak üzere 12 oturumdan oluşmaktadır. Bu program oluşturulurken ev içi güvenlik becerilerini içeren herhangi bir eğitim programına ya da ev kazalarının önlenmesine yönelik özel gereksinimi olan ailelerin hedef kitleyi oluşturduğu bir programa rastlanmamıştır. Kazaların önlenmesine yönelik uygulanan çalışmaların (Babul vd., 2007; Cagle vd., 2006; Çapık ve Gürol, 2014; Carlsson vd., 2011; Cheraghi vd., 2014; Gielen vd., 2007; Jetten, Chamania ve Van Tulder, 2011; Kendrick vd., 2007; Morrongiello ve Matheis, 2007; Nansel vd., 2008; Odendaal vd., 2009; Phelan vd., 2011; Pless vd., 2007; Satır, 2018; Stewart vd., 2016; Swart vd., 2008; Turan vd., 2010; Van Beelen vd., 2014; Yıldırım ve Küblay, 2016) geniş çaplı bölgesel çalışmalar olduğu, ailelerin bilgi ve farkındalık düzeylerini arttırmayı amaçladığı ve en önemlisi tipik gelişen çocuk ailelerine yönelik hazırlanıp uygulandığı görülmektedir. Bu çalışmaların ev kazalarının önlenmesinde etkisinin önemli olmakla birlikte kazanımları yalnızca bilişsel ve duyuşsal olarak kalmaktadır. Ailelerin çocuklarına güvenliklerini sağlamak amacıyla beceri öğretimi hedeflenmemektedir. Ayrıca eğitim programında duyuşsal farkındalığın kazanılması, bir süreci gerektiren ve bu sürecin son aşaması olan duruma yönelik tutum ve davranış geliştirmedir (Duman ve Yakar, 2017). Hazırlanan program tasarısının ailelerin çocuklarına öğretim süreci sunma aşamalarını içermesi çalışmanın diğer çalışmalardan özgün yanını ortaya koymaktadır. Ayrıca program tasarısı içeriğinde ailelere kitapçık, animasyon video, öğretim yöntemi basamaklarını içeren çizgi roman bölümleriyle ailelerin çeşitli materyaller sunularak motivasyonları arttırılmaya ve uygulama sürecinde canlandırma, işbirlikli öğretim, beyin fırtınası gibi öğretim teknikleriyle öğretimin çeşitlendirilmesiyle öğrenmenin kalıcılığı sağlanmaya çalışılmıştır.

Program tasarısının uygulama sürecinde deney grubunda yer alan ailelerle grup eğitimi gerçekleştirirken kontrol grubundaki aileler de eğitim materyallerinden yararlanmışlardır. Kontrol grubunun uygulama süreci sırasında bekletilmemesi hem etik bir uygulama gerçekleştirmek hem de çalışmanın etkililiğini belirlemek açısından bu şekilde

tercih edilmiştir. Çalışmanın bulgularına bakıldığında, deney grubundaki aileler bilgi düzeylerinde ilerleme göstermiş, ancak deney ve kontrol grubu arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Anlamlı bir fark bulunmamasında en önemli etkenin her iki grupta yer alan ailelerin kendi performansları doğrultusunda ilerleme kaydetmesi, ancak bu ilerlemenin anlamlı bir fark oluşturmada sınırlı kalmasıdır. Bu duruma öncelikli olarak kontrol grubuna bağımsız değişken olan EGBEP program materyallerinin verilmesinin etkili olduğu düşünülmektedir. Bunun dışında geliştirilen bilgi testinin ayırt ediciliğinin sınırlı kalması, katılımcı aile sayısının az olması gibi nedenler düşünülebilir. Ailelerin öğretim sunma performanslarına dönük yapılan video uygulamasına sınırlı sayıda aile katılım sağlamıştır. Aileler tarafından gönderilen videolar değerlendirildiğinde deney grubunda öğretim sunma performansı puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Yüksek performans sergilemelerinde grup eğitim oturumlarında öğretim yöntemlerine yönelik uygulama yapılmasının katkı sağladığı düşünülmektedir.

Program tasarısının öğretim planı hazırlama aşamasında ailelerin çoğunluğu davranışsal müdahaleyle öğretim yöntemini tercih etmiştir. Diğer yöntemlere kıyasla davranışsal müdahalenin tercih edilmesindeki nedenler arasında ailelerin çocuklarının performanslarını dikkate aldıkları, bu yöntemi uygulamada daha iyi olabilecekleri düşüncesi, ek bir materyal hazırlama sürecine gereklilik duyulmaması olduğu gözlemlenmiştir. Güvenlik becerilerine yönelik gerçekleştirilen çalışmalarda da davranışsal müdahaleyle öğretimin yoğun olarak kullanıldığı görülmektedir (Goldsmith, 2008; Gunby ve Rapp, 2014; Ledbetter-Cho vd., 2016; Levy, Ainsleigh ve Hunsinger-Harris, 2017; Miltenberger vd., 2004; Tucker, 2016) Bu programda yoğun olarak davranışsal müdahaleyle öğretim yöntemi tercih edilmesine karşın program tasarısında ailelere seçenek sunulmasının önemi düşünülerek üç yöntem anlatılmış ve tercih etmeleri istenmiştir. Yalnızca davranışsal müdahaleyle öğretim yönteminin amaçlandığı bir program aileler için daha pratik olabilir. Ancak özel gereksinimi olan çocukların bireysel farklılıkları düşünüldüğünde davranışsal müdahaleyle öğretim yönteminin bileşenlerine karar vermek oldukça kritik bir basamak olacaktır. Davranışsal müdahaleyle öğretim yöntemini içeren aile eğitim programları ileri araştırmalarda hazırlanıp uygulanabilir. Ayrıca bu yöntemin içeren bileşenlerin etkililiğine yönelik etkililik ve verimlilik araştırmaları desenlenebilir.

Program değerlendirme anketinin yanı sıra ailelerle programı değerlendirmek amacıyla odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Deney ve kontrol grubunda yer alan

katılımcı ebeveynler görüşmeye davet edilmiş, ancak hava şartları, çocuklarıyla ilgilenen başka birinin olmaması vb. nedenler sonucunda katılımcı sayısı dört aileyle sınırlı kalmıştır. Odak grup görüşmesinde aileler, anket verilerine benzer şekilde olumlu ifadelerde bulunmuşlar ve programın kendilerine olumlu katkı sağladığını belirtmişlerdir. Aileler çocuklarına yönelik beklentilerinin düşük olduğunu, akademik, spor gibi etkinlikleri gibi etkinliklere çocuklarını dahil ettiklerini, ancak güvenlik becerilerini hiç düşünmediklerini, bu süreçte güvenlik becerilerinin gerekliliğini farkettiklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca aileler program öncesinde gelişigüzel bazı becerileri öğrettiklerini, okulda yapılan toplantılarda fikir sunma konusunda sınırlı kaldıklarını, ancak program sonrasında okuldaki toplantılarda güvenlik becerilerine yönelik çocuklarının programına hedef eklenmesi gerektiğini öğretmenlere söylediklerini ve bunun programın kendilerine katkısı olarak dile getirmişlerdir. Bu programın ailelere katkılarının alanyazın açısından ailelerle gerçekleştirilen güvenlik becerilerine yönelik görüşlerinin belirlendiği çalışmalarda (Agran ve Krump, 2010; Ivey, 2004; Sirin ve Tekin-İftar, 2016) da dile getirilen birden fazla noktada katkı getirebileceği ve bu açıdan son derece değerli olduğu düşünülmektedir.

Hazırlanan program tasarısının ailelerin çocukları için yaşamsal önemi olan bir konuda hazırlanması ve program amaçlarında gereksinimlerin dikkate alınması programın güçlü yanlarını oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra program kapsamında hazırlanan materyaller ailelerin kendi başlarına da öğretim sunmalarını kolaylaştıracak şekilde ve farklı materyallerle çeşitlendirilerek sunulmuştur. Ailelerin yalnızca bilgi düzeyi ve farkındalığın artırılması değil, aynı zamanda devinişsel alana yönelik amaçlara yer verilerek ailelerin çocuklarına öğretim sunması da amaçlanmıştır. Özel gereksinimi olan çocukların yaşadıkları ev kazalarının önlenmesi amacını taşıyan bu program tasarısının gelişimsel yetersizliği olan çocuklarla birlikte tipik gelişen çocuklarla da uygulanabilmesi için eğitici kitapçık, animasyon ve videolarla yaygınlaştırılabilmesi çalışmanın diğer bir güçlü yanıdır. Bu çalışmada program tasarısının hazırlanma ve uygulama sürecine yönelik öneriler göz önünde bulundurularak yapılacak benzer programlara ve araştırmalara gereksinim devam etmektedir.

4.4. Sınırlılıklar

Çalışmanın genel amacı doğrultusunda gerçekleştirilen her bir aşama farklı araştırma modeliyle desenlenmiş ve seçilen araştırma modeline uygun olarak veri

toplama süreci gerçekleştirilmiştir. Her bir aşamanın veri toplama sürecinde ve verilerin analizinde karşılaşılan sınırlılıklar ayrı başlıklar altında yer almaktadır.

4.4.1. Nitel boyuttaki sınırlılıklar

Birinci aşama olan nitel boyutta ailelerin ev içi güvenlik becerilerine yönelik gereksinimlerini belirleme sürecinde yaşanan başlıca sınırlılık aşağıda sıralanmaktadır

- Gönüllü sekiz aileyle görüşmeler ve sekiz ailenin altısıyla ev gözlemleri gerçekleştirilmiştir.
- Özel gereksinimi olan çocukların geçirdiği ev kazalarına yönelik gazete haberleri, verileri desteklemek ve zenginleştirmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Gazete haberlerine yönelik detaylı bir doküman incelemesi gerçekleştirilememiştir.

4.4.2. Nicel boyuttaki sınırlılıklar

İkinci aşama olan nicel boyutta gereksinim belirlemek üzere iki değerlendirme aracı geliştirilmiş ve ailelerden bilgi toplanmıştır. İkinci aşamanın uygulama sürecinde yaşanan başlıca sınırlılık aşağıda sıralanmaktadır;

- Geliştirilme sürecinde pilot değerlendirme aracı uygulama ve değerlendirme araçlarında iyileştirme sürecine karşın ailelerin değerlendirme aracı formlarını eksik doldurdıkları gözlemlenmiştir. Eksik değerlendirme aracı formlarının analize dâhil edilememesi nedeniyle daha az sayıda katılımcıdan veri toplanabilmiştir.
- Değerlendirme aracı formları büyükşehir statüsünde bulunan illerde yer alan özel eğitim okullarına gönderilmiştir. Büyükşehir statüsü dışında kalan illere gönderim gerçekleştirilememiştir. Ayrıca gönderilen yansız atama sonucunda her ile eşit sayıda değil, farklı sayıda okul belirlenmiş ve değerlendirme araçları yollanmıştır.
- Değerlendirme aracı uygulamasına katılan ailelerin ve özel gereksinimi olan çocuklarının bireysel farklılıkları söz konusu olduğundan verilerin normal dağılıma uygunluğu incelenmiş olup veriler normal dağılım göstermemiştir. Bu nedenle analizler non-parametrik testlerle gerçekleştirilmiştir.

4.4.3. Program tasarısının uygulanmasındaki sınırlılıklar

Üçüncü aşama olan nicel boyutta gönüllü olarak katılım sağlayan ailelerle hazırlanan program tasarısının uygulama süreci gerçekleştirilmiştir. Program tasarısının uygulama sürecinde yaşanan başlıca sınırlılık aşağıda sıralanmaktadır;

- Program tasarısı uygulama süreci, gönüllü katılmak isteyen 16 anne-babayla gerçekleştirilmiştir. Uygulama sürecine katılan anne-babaların sayıca az olması nedeniyle programın etkililiğine yönelik gerçekleştirilen analizlerde non-parametrik testler kullanılmıştır.
- Program tasarısının uygulama süreci iki farklı şekilde yürütülmüştür. Deney grubu olan gruba katılan anne-babalarla 10 grup eğitim oturumu ve iki bireysel oturum gerçekleştirilmiştir. Kontrol grubu olan katılımcı anne-babalara ise eğitim kitapçıkları dağıtılmış ve son-test oturum gününe kadar incelemeleri istenmiştir. Bu süreçte ayrıca bir görüşme ya da bilgi aktarımı sağlanmamıştır. Son-test oturumundan sonra katılımcı ailelerle bireysel görüşmeler gerçekleştirilmiş ve etkili bir uygulamadan yararlanmaları sağlanmıştır. Ayrıca katılımcı anne-babaların deney ve kontrol grubuna yansız atamaya başvurulamamış olup katılımcı anne-babalar uygunluk durumuna göre grup eğitimi ve yalnızca eğitim materyallerinden yararlanan gruplardan hangisinde yer almak istediğine anne-baba karar vermiştir. Yansız atama yoluyla grupların oluşturulamaması araştırmanın iç geçerliliğini tehdit eden bir unsur olmaktadır. İç geçerliliğe yönelik tehdit oluşturan bu durumla ilgili olarak deney ve kontrol grubu üzerinde programının etkililiğini değerlendirme için yapılan testlerin yanı sıra sürece etki edebilecek çocuğun yaşı, ebeveynin yaşı, eğitim durumu gibi etmenlerle katılımcıların son-test puanları arasında herhangi bir ilişkin olup olmadığını ortaya koymak için farklı testler de gerçekleştirilmiştir. Bu durum program tasarısı uygulama sürecini deneysel kontrol açısından zayıflatmasına karşın ailelerin birer yetişkin olarak program tercihinde bulunabilmesi, yetişkin eğitiminde önemli olduğu düşünülmektedir. Bunun yanı sıra özel eğitim alanında eğitim programına katılımı sağlamak üzere hem çocukların hem de ailelerin özellikleri düşünüldüğünde homojen grupların oluşturulması oldukça zor olabilmektedir.
- Program tasarısının etkililiğini değerlendirmek için iki ayrı bilgi testi formu oluşturulmuştur. Bilgi testlerinin geliştirilme sürecinde pilot uygulamada ayırt edicilik ve güçlük indeksleri belirlenmiştir. Ayırt edicilik ve güçlük indeksi orta düzeyde olan test maddeleri seçilmiştir. Bu süreçte araştırmacının bilgi testi geliştirme konusunda uzmanlaşmamış olması, test geliştirme sürecine ayrılan zamanın sınırlı olması gibi nedenlerden kaynaklandığı düşünülebilir.

- Program tasarısının bilişsel alan ve devinişsel alana yönelik testler ve değerlendirme araçları geliştirilmesine karşın duyuşsal alana yönelik yalnızca ailelere ödevlendirme olarak verilen çalışma sayfalarından ve program değerlendirmesine yönelik görüşmeler sırasında bilgi edinilebilmiştir.
- Deney grubunda yer alan ailelerle biri öğretim planı diğeri öğretim videolarına yönelik geri bildirim sunulan oturumlarla sınırlı kalmıştır.
- Program tasarısının içeriğinde ailelere güvenlik becerilerinin öğretimde yalnızca üç öğretim yöntemi tercih edilmiştir. Öğretim yöntemleri seçilirken güvenlik becerilerinin öğretiminde sıklıkla kullanılan ve ailelerin “öğretici rolü” olduğu araştırmalarda ailelerden tarafından sunulan öğretim yöntemleri öncelikli olmuştur.
- Program tasarısı uygulama sürecinde ailelerin çoğunluğu davranışsal müdahaleyle öğretim yöntemiyle uygulama yapmayı tercih etmişlerdir. Yalnız bir aile sosyal öyküyle öğretim sunmuştur.
- Program tasarısının uygulama süreci öncesinde ailelerden öğretim yöntemlerine yönelik öğretim sunma videoları istenmiştir. Bu nedenle öğretim sunma videolarına ilişkin karşılaştırma yapılamamıştır.
- Program tasarısına yönelik görüşlerini belirlemek üzere ailelerle odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Hem deney hem de kontrol grubundaki aileler ayrı oturumlar olacak şekilde görüşme için davet edilmiştir. Ancak hastalık, okulun tatil olması nedeniyle çocuklarının evde olması, yoğun kar yağışı gibi çeşitli nedenlerle tüm ailelerin katılımı sağlanamamıştır.

4.5. Öneriler

Bu çalışmanın bulguları doğrultusunda sunulan öneriler; ‘uygulamaya yönelik öneriler’, ‘ileri araştırmalara yönelik öneriler’, ‘programın geliştirilmesine yönelik öneriler’ ve ‘program tasarısının yaygınlaştırılmasına yönelik öneriler’ olmak üzere dört başlık altında sunulmaktadır.

4.5.1. Uygulamaya yönelik öneriler

Uygulamaya yönelik sunulan önerilerin ev içi güvenlik becerilerinin öğretiminden önemi konusunda başta özel gereksinimi olan aileler olmak üzere tüm aileleri bilinçlendirmek ve sürece katmak, öğretmenlerin konuya yönelik duyarlılıklarını

arttırmaktır. Ayrıca ev kazalarının önlenmesine yönelik ulusal düzeyde yürütülen çalışmaların sayısının artırılmasına dikkat çekeceği umulmaktadır. Uygulamaya yönelik öneriler aşağıda sıralanmaktadır.

- Gereksinim belirleme aşamasında ailelerden değerlendirme aracı formları aracılığıyla toplanan verilerde eksiklikler nedeniyle veri kaybı yaşanmıştır. Ailelerin yalnızca değerlendirme aracı çalışmaları için değil tüm akademik çalışmalara katılım ve süreç hakkında bilgilendirilmeleri son derece önemlidir. Okul ya da rehberlik araştırma merkezlerince yapılacak bu tür bilgilendirmelerle aileler süreç ve bu süreçteki hakları konusunda bilinçlendirilmiş olacak, etkili uygulamalardan daha fazla sayıda aile yararlanabilecektir.
- Ailelere (yaş, eğitim durumu, sosyal ekonomik düzeyi vb.) ve çocuğa (yaş, tanı, ek yetersizlik, süregen hastalık vb.) yönelik kişisel bilgileri dönemsel olarak belirli bir veri tabanı oluşturularak sisteme girilmeli ve bu bilgiler sistematik olarak güncellenebilir.
- Ev kazalarının önlenmesine yönelik çalışmalar planlanırken özel gereksinimi olan çocukların ve ailelerin özellikleri dikkate alınmalı ve bu programları sunan yetkililer bu konuda bilgilendirilebilir.
- Yalnızca tipik gelişen çocuklar değil, özel gereksinimi olan çocuklar da ev kazaları açısından risk altındadır. Hatta yetersizlikleri nedeniyle tipik gelişen çocuklardan daha fazla ev kazası yaşama riski bulunmaktadır. Bu nedenle özel gereksinimi olan çocuğa sahip ailelere ev kazasının önlenmesine yönelik farklı disiplinlerle birlikte yürütülecek büyük çaplı programlar planlanabilir ve uygulanabilir.
- Öğretmenler özel gereksinimi olan çocukların güvenlik açısından risk grubu içerisinde olduğu konusunda bilinçlenmeli ve eğitim programlarında mutlaka bu becerilerin öğretilmesine yer verilebilir.
- Özel eğitim alanında eğitimin sürekliliği büyük önem taşımaktadır. Bu bilinçle hareketle öğretmenler güvenlik becerilerine yönelik çalışmalarını genelleme ortamlarına taşımaları ve aileleri bu konuda bilgilendirilebilir.
- Ev ortamında aileleri gerekli güvenlik önlemleri konusunda bilgilendirebilir ve düzenlenecek aile eğitim programlarıyla ev ortamında ailelere güvenlik becerilerine yönelik öğretim sunma konusunda yönlendirilebilir.

- MEB tarafından OSB ve orta, ağır düzeyde zihin yetersizliği olan çocukların öğretim programlarına ‘beslenme, sağlık ve güvenlik’ dersinin eklenmesi önemli bir adım olmakla birlikte bu dersin kapsamında belirlenen amaçların yeniden gözden geçirilerek yaşa uygun bilişsel, devinişsel ve duyuşsal alan amaçlar arttırılabilir.
- Ev kazasının önlenmesine yönelik ulusal düzeyde programlar, eğitim materyalleri hazırlanabilir, program sürecinde ev ziyaretleri yapılmalı ve programın sürdürülebilirliği sağlanabilir.

4.5.2. İleri araştırmalara yönelik öneriler

İleriki araştırmalara yönelik sunulan önerilerin güvenlik becerilerine özellikle ev içi güvenlik becerilerine yönelik çalışmaların artması, güvenlik becerilerinin öğretimini içeren ailelere eğitim programlarıyla özel gereksinimi olan bireylerin bağımsız yaşamlarını sürdürebilmeleri umulmaktadır.

- Ailelerin ev içi güvenlik becerilerine yönelik gereksinimlerini belirlemeye yönelik farklı ailelerle ve farklı araştırma desenleriyle çalışmalar gerçekleştirilebilir.
- Bu çalışmanın ilk aşaması olan nitel aşamada ailenin çocuğunun ‘ev kazası geçirme durumu’ göz önünde bulundurulmadan gönüllü ailelerle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. İleriki araştırmalarda çocuğu ‘ev kazası geçirmiş olan aileler’ den oluşacak bir katılımcı grubuyla görüşmeler gerçekleştirilebilir. Nitel araştırma yönteminde örnekleme türlerinden aykırı örnekleme ya da kartopu örnekleme vb. türler seçilerek sık ev kazası geçiren ya da ölümle sonuçlanan kaza mağduru ailelerle çalışmalar gerçekleştirilebilir.
- Ev içi güvenlik önlemlerini belirlemek üzere veri toplama sürecinde kullanılan değerlendirme aracı geliştirilerek evin risklerini analize yönelik kapsamlı bir hale getirilebilir.
- Özel gereksinimi olan çocuklarda ev kazalarının önlenmesine yönelik disiplinlerarası çalışmalar yürütülebilir.
- Özel eğitim alanında güvenlik becerilerinin öğretimine evde güvenlik becerilerine yönelik farklı beceriler belirlenerek çalışmalar desenlenebilir.
- Güvenlik becerilerinin öğretiminde ailelerin öğretici rolünde olduğu çalışmalar gerçekleştirilebilir.

- Bu çalışmada anne-babalara sunulan EGBEP programının etkililiği sınanmış olup ileri araştırmalarda EGBEP programının yüz-yüze eğitim ve uzaktan eğitim gibi farklı düzenlemeleri seçilerek karşılaştırma araştırmaları planlanabilir.
- Bu çalışmanın üçüncü aşaması olan uygulama süreci OSB olan çocuk aileleriyle gerçekleştirilmiştir. Benzer çalışmalar farklı yetersizlik grubundan ailelerle planlanarak yürütülebilir.
- Bu çalışmanın bulgularında ailelerin çocuklarının güvenli ortamdaki ayrılma davranışlarının olduğu görülmektedir. İleri araştırmalarda OSB olan çocukların güvenli ortamlardan ayrılma davranışı üzerinde araştırmalar desenlenerek yürütülebilir.
- Ev içi güvenlik becerilerine yönelik ailelerin uzaktan erişim sağlayabileceği çevrimiçi programlar hazırlanabilir.

4.5.3. Programın geliştirilmesine yönelik öneriler

Bu çalışmanın genel amacı risk grubunda olan OSB olan çocukların ailelerine ev içi güvenlik becerilerinin öğretimini içeren bir eğitim programı tasarlamaktır. Programın geliştirilmesine yönelik sunulan önerilerle hazırlanan program tasarımının eksik yönlerinin tamamlanarak geliştirilmesi ve daha kapsamlı hale getirilmesi umulmaktadır.

- Program tasarımına güvenlik becerileri kapsamına giren güvenli ortamlardan ayrılma, yabancı kişilerden uzak durma, kişisel güvenliğine sağlamaya dönük beceriler eklenerek daha kapsamlı bir hale getirilebilir.
- Program tasarımının duyuşsal alanına yönelik test ve ölçekler hazırlanarak program sürecinde değerlendirme için kullanılabilir.
- Programın uygulama sürecindeki ikinci aşaması olan bireysel oturumların sayısı arttırılabilir. Bireysel oturumlar ailelerle ev ortamında gerçekleştirilebilir.
- Program tasarısı çevrimiçi program halinde hazırlanıp ailelere uzaktan koçluk sistemiyle uygulamalar gerçekleştirilebilir.

4.5.4. Program tasarımının yaygınlaştırılmasına yönelik öneriler

Program tasarımının yaygınlaştırılmasına yönelik sunulan önerilerle çok sayıda ailenin ve çocuğun yararlanabilmesi ve tüm bireylerde bu konuda farkındalık oluşması umulmaktadır.

- Program tasarısı kapsamında hazırlanan eğitici kitabıyla farklı şehirlerde özel gereksinimi olan çocuklarla çalışan öğretmenler, bu konuda gereksinim duyan ailelere eğitim sunabilirler.
- Program tasarısının kitapçıkları çoğaltılarak özel gereksinimi olan tüm çocuk aileleri kitap içeriğinde yer alan bilgilerden yararlanabilir.
- Program tasarısı içeriğinde ailelere sunulan animasyon ve videolar ulusal kamu spotları olarak televizyon kanallarında yayınlanarak ülke çapında ailelerin farkındalıklarının artırılması sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Acar, Ç. (2015). *Otizimli çocuklara sosyal becerilerin öğretiminde anneler tarafından hazırlanarak sunulan sosyal öykü ve video modelle öğretim uygulamalarının karşılaştırılması*. Yayınlanmış Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Adams, L., Gouvousis, A., VanLue, M., and Waldron, C. (2004). Social story intervention: Improving communication skills in a child with an autism spectrum disorder. *Focus on Autism and Other Developmental Disabilities*, 19(2), 87-94.
- Ağrı, K. (2017). *Zihin yetersizliği olan bireylere yaya becerisinin öğretiminde artan bekleme süreli öğretimin etkililiği*. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Agran, M. and Krupp, M. (2010). A preliminary investigation of parents' opinions about safety skills instruction: an apparent discrepancy between importance and expectation. *Education and Training in Autism and Developmental Disabilities*, 45(2), 303-311.
- Agran, M., Krupp, M., Spooner, F., and Zakas, T. L. (2012). Asking students about the importance of safety skills instruction: A preliminary analysis of what they think is important. *Research and Practice for Persons with Severe Disabilities*, 37(1), 45-52.
- Agran, M., Spooner, F., and Zakas, T. L. (2008). Health and safety adaptive skill area. T. Oakland and P. Harrison (Eds.) *In Adaptive Behavior Assessment System-II*. (s. 137-157). USA: Academic Press
- Alberto, P. A. and Troutman A. C. (2012). *Uygulamalı davranış analizi (eğitimciler için)*. (Çev. H. Sarı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Akarsu, B. (2015). Hipotezlerin, değişkenlerin ve örneklemin belirlenmesi. M. Metin (Ed.), *Kuramdan uygulamaya eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri içinde* (s. 21-43). Ankara: Pegem Akademi.
- Akmanoğlu, N. and Tekin-İftar, E. (2011). Teaching children with autism how to respond to the lures of strangers. *Autism: The International Journal of Research and Practice*, 15(2), 205-222.
- Al-Khalaf, A., Dempsey, I., and Dally, K. (2014). The effect of an education program for mothers of children with autism spectrum disorder in Jordan. *International Journal for the Advancement of Counselling*, 36(2), 175-187.
- American Psychiatric Association (2013). *DSM V*. (5.Baskı). Washington DC: American Psychiatric Publishing.
- Arıkan Akan, Ö. (2013). *Ev kazaları ve korunma*. İstanbul: Mikado Yayınları.

- Babul, S., Olsen, L., Janssen, P., McIntee, P., and Raina, P. (2007). A randomized trial to assess the effectiveness of an infant home safety programme. *International Journal of Injury Control and Safety Promotion*, 14(2), 109-117.
- Baker-Ericzén, M. J., Brookman-Fraze, L., and Stahmer, A. (2005). Stress levels and adaptability in parents of toddlers with and without autism spectrum disorders. *Research and Practice for Persons with Severe Disabilities*, 30(4), 194-204.
- Bambara, L. M., Browder, D. M., and Koger, F. (2006). Home and community. In M. E. Snell, ve F. Brown (Eds.), *Instruction of students with severe disabilities* (6th ed., p. 529-544). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Bannerman, D. J., Sheldon, J. B., and Sherman, J. A. (1991). Teaching adults with severe and profound retardation to exit their homes upon hearing the fire alarm. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 24(3), 571-577.
- Batu, S., Ergenekon, Y., Erbaş, D., and Akmanoğlu, N. (2004). Teaching pedestrian skills to individuals with developmental disabilities. *Journal of Behavioral Education*, 13(3), 147-164.
- Bears, K., Burrell, T. L., Stewart, L., and Scahill, L. (2015). Parent training in autism spectrum disorder: what's in a name?. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 18(2), 170-182.
- Bergstrom, R., Najdowski, A. C., and Tarbox, J. (2012). Teaching children with autism to seek help when lost in public. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 45(1), 191-195.
- Bergstrom, R., Najdowski, A. C. and Tarbox, J. (2014). A systematic replication of teaching children with autism to respond appropriately to lures from strangers. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 47, 861-865.
- Besler, F. (2015). *Anneler tarafından sunulan video modelle öğretimin otizmli çocuklara oyun becerisi öğretmedeki etkililiği*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bigelow, K. M., Huynen, K. B., and Lutzker, J. R. (1993). Using a changing criterion design to teach fire escape to a child with developmental disabilities. *Journal of Developmental and Physical Disabilities*, 5, 121-128.
- Bollman, J. R., Davis, P. K., and Zarccone, J. (2009). Teaching women with intellectual disabilities to identify and report inappropriate staff-to-resident interactions. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 42(4), 813-817.

- Büyük, E. T., Çavuşoğlu, F. ve Teker, E. (2015). Sıfır altı yaş arası çocuğu olan annelerin ev kazalarına yönelik güvenlik önlemlerinin tanılanması. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 5(3), 17-22.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç, Ç. E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2009) *Bilimsel araştırma yöntemleri* (13. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Branham, R., Collins, B., Schuster, J., and Kleinert, H. (1999). Teaching community skills to students with moderate disabilities: Comparing combined techniques of classroom simulation, videotape modeling, and community-based instruction. *Education and Training in Mental Retardation and Developmental Disabilities*, 34(2), 170-181.
- Brenner, R. A., Taneja, G. S., Schroeder, T. J., Trumble, A. C., Moyer, P. M., and Louis, G. M. B. (2013). Unintentional injuries among youth with developmental disabilities in the United States, 2006–2007. *International Journal of Injury Control and Safety Promotion*, 20(3), 259-265.
- Bryen, N., Carey, D., and Frantz, B. (2003). Ending the silence: Adults who use augmentative communication and their experiences as victims of crimes. *Augmentative and Alternative Communication*, 19(2), 125-134.
- Byrne, J.M., Bawden, H.N., Beattie, T., and DeWolfe, N.A. (2003). Risk for injury in preschoolers: Relationship to attention deficit hyperactivity disorder, *Child Neuropsychology*, 9, 142-151.
- Cagle, K. M., Davis, J. W., Dominic, W., Ebright, S., and Gonzales, W. (2006). Developing a focused scald-prevention program. *Journal of Burn Care Research*, 27(3), 325-329.
- Can, A. (2017). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi (5.baskı)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çapık, C. ve Gürol, A. P. (2014). Eğitimin annelerin ev kazalarına yönelik güvenlik tedbirlerini tanımlama yetilerine etkisi. *Kafkas Tıp Bilimleri Dergisi*, (3), 87-94.
- Cardon, T. A. (2012). Teaching caregivers to implement video modeling imitation training via iPad for their children with autism. *Research in Autism Spectrum Disorders*, 6(4), 1389-1400.
- Carlsson, A., Bramhagen, A. C., Jansson, A., and Dykes, A. K. (2011). Precautions taken by mothers to prevent burn and scald injuries to young children at home: an intervention study. *Scandinavian Journal of Public Health*, 39(5), 471-478.
- Cavalari, R. N. S. and Romanczyk, R. G. (2012). Caregiver perspectives on unintentional injury risk in children with an autism spectrum disorder. *Journal of Pediatric Nursing*, 27, 632-641.

- Cavalari, R. N. and Romanczyk, R. G. (2012). Supervision of children with an autism spectrum disorder in the context of unintentional injury. *Research in Autism Spectrum Disorders*, 6(2), 618-627.
- Cavkaytar, A. (1998). *Zihin engellilere özbakım ve ev içi becerilerin öğretiminde bir aile eğitim programının etkililiği*. Yayınlanmış Doktora Tezi. Eskişehir: Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çelik İnanç, D. Ç., Baysal, S. U., Çetin, Z., Coşgun, L., Taviloğlu, K. ve Ünüvar, E. (2008). Çocukluk çağında yaralanma kontrolü: Ailenin davranışı ve güvenlik danışmanlığı. *Turkish Pediatrics Archive*, 43(4), 127-134.
- Charlop, M. H., Dennis, B., Carpenter, M. H., and Greenberg, A. L. (2010). Teaching socially expressive behaviors to children with autism through video modeling. *Education and Treatment of Children*, 33(3), 371-393.
- Cheraghi, P., Poorolajal, J., Hazavehi, S. M. M., and Rezapur-Shahkolai, F. (2014). Effect of educating mothers on injury prevention among children aged <5 years using the health belief model: A randomized controlled trial. *Public Health*, 128(9), 825-830.
- Chiang, H. M. (2014). A parent education program for parents of Chinese American children with autism spectrum disorders (ASDs) a pilot study. *Focus on Autism and Other Developmental Disabilities*, 29(2), 88-94.
- Çiçekler C. Y., Er Konuk, R., Pirpir Alakoç, D. ve Büyükbayraktar, Ç. (2012). 0-6 Yaş Grubunda Çocuğu Olan Annelerin Ev Kazalarına Yönelik Güvenlik Önlemlerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(3), 157-174.
- Clark, V. L. P. (2019). Meaningful integration within mixed methods studies: Identifying why, what, when, and how. *Contemporary Educational Psychology*, 57, 106-111.
- Collins, B. C., Wolery, M., and Gast, D. L. (1991). A survey of safety concerns for students with special needs. *Education and Training in Mental Retardation*, 4(3), 305-318.
- Collins, B. C. and Griffen, A. K. (1996). Teaching students with moderate disabilities to make safe responses to product warning labels. *Education and Treatment of Children*, 19(1), 30-45.
- Collins, B. C. and Stinson, D. M. (1994). Teaching generalized reading of product warning labels to adolescents with mental disabilities through the use of key words. *Exceptionality*, 5(3), 163-181.
- Creswell J. W. (2014). *Araştırma deseni. Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları*. (Çev. Selçuk B. Demir). Ankara: Eğiten Kitap.

- Cromer, K., Schuster, J. W., Collins, B. C., and Grisham-Brown, J. (1998). Teaching information on medical prescriptions using two instructive feedback schedules. *Journal of Behavioral Education*, 8(1), 37-61.
- Eyiip, Ö. D., Ergenekon, Y. ve Çolak, A. (2018). OSB Olan Bir Gence Sahip Annenin Serbest Zaman Etkinliklerini İçeren Etkinlik Çizelgesini Hazırlaması ve Öğretimini Sunması. *International Online Journal of Educational Sciences*, 10(2), 207-222.
- Değirmenci, H. (2018). *Koçluk içeren ve içermeyen web-tabanlı mesleki gelişim uygulamalarının otizmlili öğrencilerle çalışan öğretmenlerin öğretim becerilerini ve öğrencilerinin güvenlik becerilerini edinmeleri açısından karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Demirel, Ö. (2017). *Eğitimde program geliştirme kuramdan uygulamaya*. Ankara: Pegem Akademi.
- Dixon, D., Bergstorm, R., Smith, M. N., and Tarbox, J. (2010). A review of research on procedures for teaching safety skills to persons with developmental disabilities. *Research in Developmental Disabilities*, 31, 985-994.
- Dogoe, M. S., Banda, D. R., Lock, R. H., and Feinstein, R. (2011). Teaching generalized reading of product warning labels to young adults with autism using the constant time delay procedure. *Education and Training in Autism and Developmental Disabilities*, 46(2), 204-213.
- Dönmez, H., Çalışkan, C., Arberk, O. K., Ünlü, H., Biçer, B. K. ve Özcebe, H. (2018). Türkiye’de 7-14 Yaş Grubu Çocuklarda Yaralanmalara İlişkin Bir Değerlendirme. *Türkiye Çocuk Hastalıkları Dergisi*. 4, 236-242
- Dukes, E. ve McGuire, B. E. (2009). Enhancing capacity to make sexuality-related decisions in people with an intellectual disability. *Journal of Intellectual Disability Research*, 53(8), 727-734.
- Elder, J. H., Valcante, G., Yarandi, H., White, D., and Elder, T. H. (2005). Evaluating in-home training for fathers of children with autism using single-subject experimentation and group analysis methods. *Nursing Research*, 4(1), 22-32.
- Erdem, S. S., Bolu, F., and Mayda, A. S. (2017). To identify safety measures of mothers against home accidents. *Konuralp Tıp Dergisi*, 9(2), 117-123.
- Ergenekon, Y. (2012). Teaching basic first-aid skills against home accidents to children with autism through video modeling. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 12(4), 2759-2766.

- Ergenekon, Y. ve olak, A. (2019). Bağımsız yaşama güvenli bir adım: Gelişimsel yetersizliği olan bireyler için güvenlik becerileri. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 9(1), 295-320.
- Erkal, S. (2011). *Ev kazaları*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Gast, D. L., Wellons, J., and Collins, B. (1994). Home and Community Safety Skills. Agran, M., Marchand-Martella, N.E. ve Martella, R.C. (Eds.) In *Promoting health and safety: Skills for independent living*. (s.11-31). Baltimore: Paul H. Brookes Publishing Co.
- Garcia, D., Dukes, C., Brady, M. P., Scott, J., and Wilson, C. L. (2016). Using modeling and rehearsal to teach fire safety to children with autism. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 49, 699-704.
- Gielen, A. C., McKenzie, L. B., McDonald, E. M., Shields, W. C., Wang, M. C., Cheng, Y. J., and Walker, A. R. (2007). Using a computer kiosk to promote child safety: results of a randomized, controlled trial in an urban pediatric emergency department. *Pediatrics*, 120(2), 330-339.
- Gillett, J. N. and LeBlanc, L. A. (2007). Parent-implemented natural language paradigm to increase language and play in children with autism. *Research in Autism Spectrum Disorders*, 1(3), 247-255.
- Godish, D., Miltenberger, R., and Sanchez, S. (2017). Evaluation of video modeling for teaching abduction prevention skills to children with autism spectrum disorder. *Advances in Neurodevelopmental Disorders*, (1), 221-229.
- Goldsmith, T. R. (2008). *Using virtual reality enhanced behavioral skills training to teach street-crossing skills to children and adolescents with autism spectrum disorders*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. USA: Western Michigan University.
- Guan, J. and Li, G. (2017). Injury mortality in individuals with autism. *American Journal of Public Health*, 107(5), 791-793.
- Gunby, K. V. and Rapp, J. T. (2014). The use of behavioral skills training and in situ feedback to protect children with autism from abduction lures. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 47(4), 856-860.
- Gunby, K. V., Carr, J. E., and Leblanc, L. A. (2010). Teaching abduction-prevention skills to children with autism. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 43(1), 107-112.
- Harriage, B., Blair, K. C., and Miltenberger, R. (2016). An evaluation of a parent implemented in situ pedestrian safety skills intervention for individuals with autism. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 46, 2017–2027.

- Hoch, H., Taylor, B. A., and Rodriguez, A. (2009). Teaching teenagers with autism to answer cell phones and seek assistance when lost. *Behavior Analysis in Practice*, (2), 14-20.
- Honsberger, T. (2015). *Teaching individuals with autism spectrum disorder safe pedestrian skills using video modeling with in situ video prompting*. USA: Florida Atlantic University.
- Ivey, J. K. (2004) What do parents expect? A study of likelihood and importance issues for children with autism spectrum disorders. *Focus on Autism and Other Developmental Disabilities*, 19(1), 27-33.
- Jang, J., Mehta, A., and Dixon, D. R. (2016). Safety Skills. N. Singh (Ed.) In *Handbook of Evidence-Based Practices in Intellectual and Developmental Disabilities* (s. 923-941). Switzerland: Springer International Publishing.
- Jetten, P., Chamania, S., and Van Tulder, M. (2011). Evaluation of a community-based prevention program for domestic burns of young children in India. *Burns*, 37(1), 139-144.
- Johnson, C. R., Turner, K. S., Foldes, E., Brooks, M. M., Kronk, R., and Wiggs, L. (2013). Behavioral parent training to address sleep disturbances in young children with autism spectrum disorder: a pilot trial. *Sleep Medicine*, 14(10), 995-1004.
- Jones, G. Y. and Collins, B. C. (1997). Teaching microwave skills to adults with disabilities: Acquisition of nutrition and safety facts presented as nontargeted information. *Journal of Developmental and Physical Disabilities*, 9(1), 59-78.
- Kalb, L. G., Vasa, R. A., Ballard, E. D., Woods, S., Goldstein, M., and Wilcox, H. C. (2016). Epidemiology of injury-related emergency department visits in the US among youth with autism spectrum disorder. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 46(8), 2756-2763.
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemi (22. baskı)*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kearney, K. B., Brady, M. P., Hall, K., and Honsberger, T. (2018). Using peer-mediated literacy-based behavioral interventions to increase first aid safety skills in students with developmental disabilities. *Behavior Modification*, 42(5), 639-660.
- Kendrick, D., Groom, L., Stewart, J., Watson, M., Mulvaney, C., and Casterton, R. (2007). "Risk Watch": Cluster randomised controlled trial evaluating an injury prevention program. *Injury Prevention*, 13(2), 93-99.
- Kıyak, Ü. E., Tuna, D. M. ve Tekin-İftar, E. (2019) Zihin yetersizliği olan bireylere güvenlik becerilerinin öğretimi: kapsamlı betimsel analiz, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*. 20(1), (143-176)

- Kiely, B., Migdal, T. R., Vettam, S., and Adesman, A. (2016). Prevalence and correlates of elopement in a nationally representative sample of children with developmental disabilities in the United States. *PloS one*, 11(2), 1-11.
- Kim, Y. R. (2016). Evaluation of a sexual abuse prevention program for children with intellectual disabilities. *Behavioral Interventions*, 31(2), 195-209.
- King, S. E. (2014). *Evaluation of video modeling to teach children diagnosed with ASD to avoid poison hazards*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. USA: University of South Florida.
- King, S. and Miltenberger, R. (2017). Evaluation of video modeling to teach children diagnosed with autism to avoid poison hazards. *Advances in Neurodevelopmental Disorders*, (1), 221-229.
- Kızır, M. (2018). *Ayrık denemelerle öğretimin çevrimiçi sunulan aile eğitim programıyla kazanımının incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Knudson, P. J., Miltenberger, R. G., Bosch, A., Gross, A., Brower-Breitwieser, C., and Tarasenko, M. (2009). Fire safety skills training for individuals with severe and profound mental retardation. *Journal of Developmental and Physical Disabilities*, 21(6), 523-535.
- Koç, O. ve Karaman, A. (2019). *Ev kazalarının önlenmesi ve yönetimi*. Ankara: Uluslararası Hasta Güvenliği ve Sağlık Araştırmaları Merkezi.
- Koegel, R. L., Symon, J. B., and Kern Koegel, L. (2002). Parent education for families of children with autism living in geographically distant areas. *Journal of Positive Behavior Interventions*, 4(2), 88-103.
- Kuhn, S. T. (1970). *The structure of scientific revolutions (2.baskı)*. USA: The University of Chicago Press.
- Kuoch, H. and Miranda, P. (2003). Social story interventions for young children with autism spectrum disorders. *Focus on Autism and Other Developmental Disabilities*, 18(4), 219-227.
- Kurt, F. Y. ve Aytekin, A. (2015). 0-6 yaş grubu çocuklarda ev kazaları. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 2(1), 22-32.
- Kutlu, M. (2016). *Otizmlili bireylere yabancı kişilerden korunma becerilerinin öğretiminde sosyal öykülerin yalnız sunumuyla video modellerle birlikte sunulmasının karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kutlu, M. ve Tekin İftar, E. (2012). Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocukların Aileleri: Aileleri Anlama ve İşbirliği Kurma. E. Tekin-İftar (Ed.) *Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklar ve Eğitimleri* (s. 529-560). Ankara: Vize Yayıncılık.

- Lecavalier, L., Leone, S., and Wiltz, J. (2006). The impact of behaviour problems on caregiver stress in young people with autism spectrum disorders. *Journal of Intellectual Disability Research*, 50(3), 172-183.
- Ledbetter-Cho, K., Lang, R., Davenport, K., Moore, M., Lee, A., O'Reilly, M., Watkins, L., and Falcomata, T. (2016). Behavioral skills training to improve the abduction-prevention skills of children with autism. *Behavior Analysis Practice*. (9), 266-270.
- Lee, L. C., Harrington, R. A., Chang, J. J., and Connors, S. L. (2008). Increased risk of injury in children with developmental disabilities. *Research in Developmental Disabilities*, 29, 247-255.
- Levy, K. M., Ainsleigh, S. A., and Hunsinger-Harris, M. L. (2017). Let's go under! Teaching water safety skills using a behavioral treatment package. *Education and Training in Autism and Developmental Disorders*, 52, 186-193.
- Lorenzana-Florido, M. (2008). *Parents' safety practices: A Study of children who are injured at home*. Master Degree Thesis. Philippines: Far Eastern University.
- Love, S. R., Matson, J. L., and West, D. (1990). Mothers as effective therapists for autistic children's phobias. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 23(3), 379-385.
- Lumley, V. A., Miltenberger, R. G., Long, E. S., Rapp, J. T., and Roberts, J. A. (1998). Evaluation of sexual abuse prevention program for adults with mental retardation. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 31(1), 91-101.
- Matson, J. L., Mahan, S., and LoVullo, S. V. (2009). Parent training: A review of methods for children with developmental disabilities. *Research in Developmental Disabilities*, 30(5), 961-968.
- McDermott, S., Zhou, L., and Mann, J. (2008). Injury treatment among children with autism or pervasive developmental disorder. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 38(4), 626-633.
- Mechling, L. C. (2008). Thirty year review of safety skill instruction for persons with intellectual disabilities. *Education and Training in Developmental Disabilities*, 43(3), 311-323.
- Mechling, L. C., Gast, D. L., and Gustafson, M. R. (2009). Use of video modeling to teach extinguishing of cooking related fires to individuals with moderate intellectual disabilities. *Education and Training in Developmental Disabilities*, 44(1), 67-79.
- Mechling, L. C. and Seid, N. H. (2011). Use of a hand-held personal digital assistant (PDA) to self-prompt pedestrian travel by young adults with moderate intellectual disabilities. *Education and Training in Autism and Developmental Disabilities*, 46(2), 220-237.
- Miles, M. B. and Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis*. USA: Sage Publication.

- Miles, M. B., Huberman, A. M., and Saldaña, J. (2014). *Qualitative data analysis: A methods sourcebook*. USA: Sage Publication.
- Mills, G. E. and Gay, L. R. (2016). *Educational research: competencies for analysis and applications*. USA: Pearson
- Miltenberger, G. R. (2008). Teaching safety skills to children: Prevention of firearm injury as an exemplar of best practice in assessment, training, and generalization of safety skills. *Association for Behavior Analysis International*, (1), 30-36.
- Miltenberger, R. G., Flessner, C., Gatheridge, B., Johnson, B., Satterlund, M., and Egemo, K. (2004). Evaluation of behavioral skills training to prevent gun play in children. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 37, 513-516.
- Morgan, K. and Miltenberger, R. G. (2017). Evaluation of video modeling and in situ training to teach firearm avoidance skills to individuals with autism spectrum disorder. *Advances in Neurodevelopmental Disorders*, (1), 221-229.
- Morrongiello, B. A. and Matheis, S. (2007). Understanding children's injury-risk behaviors: The independent contributions of cognitions and emotions. *Journal of Pediatric Psychology*, 32(8), 926-937.
- Morrongiello, B. A. and Schell, S. L. (2010). Child injury: The role of supervision in prevention. *American Journal of Lifestyle Medicine*, 4(1), 65-74.
- Myers-Turnbull, A. (2018). *Why are children with autism injured in accidents more frequently? Factors affecting unintentional injury in children with autism*. ProQuest LLC.
- National Autism Center (NAC). (2015). *National Standards Report 2*. Randolph, Massachusetts: National Autism Center.
- National Autism Center (NAC). (2011). *A Parent's Guide to Evidence-Based Practice and Autism*. Randolph, Massachusetts: National Autism Center.
- Nansel, T. R., Weaver, N. L., Jacobsen, H. A., Glasheen, C., and Kreuter, M. W. (2008). Preventing unintentional pediatric injuries: A tailored intervention for parents and providers. *Health Education Research*, 23(4), 656-669.
- Nelson Bryen, Carey, A., and Frantz, B. (2003). Ending the silence: Adults who use augmentative communication and their experiences as victims of crimes. *Augmentative and Alternative Communication*, 19(2), 125-134.
- Odendaal, W., Van Niekerk, A., Jordaan, E., and Seedat, M. (2009). The impact of a home visitation programme on household hazards associated with unintentional childhood injuries: A randomised controlled trial. *Accident Analysis ve Prevention*, 41(1), 183-190.

- Odom, S. L., Brantlinger, E., Gersten, R., Horner, R. H., Thompson, B., and Harris, K. R. (2005). Research in special education: Scientific methods and evidence-based practices. *Exceptional Children*, 71(2), 137-148.
- Olçay Gül, S. (2012). *Ailelerce sunulan sosyal öykülerin otistik spektrum bozukluğu olan ergenlerin sosyal becerilerine etkileri*. Yayınlanmış Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Özen, A. (2008). Teaching emergency phone numbers to youth with developmental disabilities. *International Journal of Special Education*, 23(2), 85-95.
- Özdemir, O. (2013). Ailelerin danışmanlık, rehberlik ve eğitim gereksinimlerinin karşılanması. Atilla Cavkaytar (Ed). *Özel Eğitimde Aile Eğitimi ve Rehberliği içinde* (s. 177-212). Ankara: Maya Akademi.
- Park, J. H., Alber-Morgan, S. R., and Cannella-Malone, H. (2011). Effects of mother-implemented picture exchange communication system (PECS) training on independent communicative behaviors of young children with autism spectrum disorders. *Topics in Early Childhood Special Education*, 31(1), 37-47.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research & evaluation methods*. USA: Sage Publications.
- Phelan, K. J., Khoury, J., Xu, Y., Liddy, S., Hornung, R., and Lanphear, B. P. (2011). A randomized controlled trial of home injury hazard reduction: the Home injury study. *Archives of Pediatrics Adolescent Medicine*, 165(4), 339-345.
- Pless, I. B., Hagel, B., Patel, H., Leduc, D., and Magdalinos, H. (2007). Preventing product-related injuries. *Canadian Journal of Public Health*, 98(4), 271-275.
- Preece, D. and Trajkovski, V. (2017). Parent education in autism spectrum disorder—a review of the literature. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*. 53(1), 118-128.
- Rossi, M. R., Vladescu, J. C., Reeve, K. F., and Gross, A. C. (2017). Teaching safety responding to children with autism spectrum disorder. *Education and Treatment of Children*, 40(2), 187-208.
- Saban, A. ve Ersoy, A. (2016). *Eğitimde nitel araştırma desenleri (1. baskı)* Ankara: Anı Yayıncılık.
- Satır, G. (2018). Zihinsel engelli çocuğa sahip ebeveynlere ev kazalarını önleme konusunda verilen eğitimin değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Okan Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Schultz, T. R., Schmidt, C. T., and Stichter, J. P. (2011). A review of parent education programs for parents of children with autism spectrum disorders. *Focus on Autism and Other Developmental Disabilities*, 26(2), 96-104.

- Sirin, N. and Tekin-İftar, E. (2016). Opinions of turkish parents and teachers about safety skills instruction to children with autism spectrum disorders: A preliminary investigation. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 46, 2653–2665.
- Şirin, N. (2015). *Otizm spektrum bozukluğu olan bireylere güvenlik becerilerinin öğretimine ilişkin anne-babaların, öğretmenlerin ve öğretim üyelerinin görüş ve önerileri*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Sharp, W. G., Burrell, T. L., and Jaquess, D. L. (2014). The Autism MEAL Plan: A parent-training curriculum to manage eating aversions and low intake among children with autism. *Autism*, 18(6), 712-722.
- Sherrard, J., Tonge, B. J., and Ozanne-Smith, J. (2002). Injury risk in young people with intellectual disability. *Journal of Intellectual Disability Research*, 46(1), 6-16.
- Shi, X., Shi, J., Wheeler, K. K., Stallones, L., Ameratunga, S., Shakespeare, T., and Xiang, H. (2015). Unintentional injuries in children with disabilities: A systematic review and meta-analysis. *Injury Epidemiology*, 2(1), 21.
- Sokolosky, S. (2011). *Effectiveness of using video modeling for teaching safety skills for children with autism and other developmental disabilities*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. USA: Texas Tech University.
- Sönmez, V. ve Alacapınar, F. G. (2016). *Sosyal bilimlerde ölçme aracı hazırlama*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Stewart, M., Knight, T., McGillivray, J., Forbes D., and Austin, D. W. (2017) Through a trauma-based lens: A qualitative analysis of the experience of parenting a child with an autism spectrum disorder. *Journal of Intellectual & Developmental Disability*, 42(3), 212-222.
- Straub, R. N. (2009). *Child safety: A comparison of teacher and parent perspectives on the safety needs of children with autism spectrum disorder*. Master Thesis. New York: Binghamton University.
- Summers, J., Tarbox, J., Findel-Pyles, R. S., Wilke, A. E., Bergstrom, R., and Williams, W. L. (2011). Teaching two household safety skills to children with autism. *Research in Autism Spectrum Disorders*, 5, 629-632.
- Süzer, T. (2015). *Otizimli bireylere cinsel istismardan korunma becerilerinin öğretiminde sosyal öykülerin etkililiği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Swart, L., van Niekerk, A., Seedat, M., and Jordaan, E. (2008). Paraprofessional home visitation program to prevent childhood unintentional injuries in low-income communities: A cluster randomized controlled trial. *Injury Prevention*, 14(3), 164-169.
- Teddle, C. and Tashakkori, A. (2003). *Handbook of mixed methods in social and behavioral research*. USA: Sage Publications.
- Taylor, B. A., Hughes, C. E., Richard, E., Hoch, H., and Coello, A. R. (2004). Teaching teenagers with autism to seek assistance when lost. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 37(1), 79-82.
- Tekin-İftar, E. (2008) Parent-delivered community-based instruction with simultaneous prompting for teaching community skills to children with developmental disabilities. *Education and Training in Developmental Disabilities*, 43(2), 249- 265.
- Tekin-İftar, E., Acar, G., and Kurt, O. (2003). The effects of simultaneous prompting on teaching expressive identification of objects: An instructive feedback study. *International Journal of Disability, Development and Education*, 50(2), 149-167.
- Tekin-İftar, E., Olçay-Gül, S. Şirin, N., Bilmez, H. ve Değirmenci, H. D. (2019). *Otizm spektrum bozukluğu olan bireylere güvenlik becerilerinin öğretimi çalışmalarının kapsamlı değerlendirilmesi ve meta analizi*. Sonuçlanmış araştırma raporu. Bilimsel Araştırma Projeleri, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Tonge, B., Brereton, A., Kiomall, M., Mackinnon, A., King, N., and Rinehart, N. (2006). Effects on parental mental health of an education and skills training program for parents of young children with autism: A randomized controlled trial. *Journal of the American Academy of Child ve Adolescent Psychiatry*, 45(5), 561-569.
- Turan, T., DüNDAR, S. A., YORGANCI, M. ve YILDIRIM, Z. (2010). 0-6 yaş grubu çocuklarda ev kazalarının önlenmesi. *Ulus. Travma Acil Cerrahi Dergisi*, 16(6), 552-557.
- Tymchuk, A. J., Andron, L., and Hagelstein, M. (1992). Training mothers with mental retardation to discuss home safety and emergencies with their children. *Journal of Developmental and Physical Disabilities*, 4(2), 151-165.
- Tymchuk, A. J., Hamada, D., Andron, L., and Anderson, S. (1990). Home safety training with mothers who are mentally retarded. *Education and Training in Mental Retardation*, 25(2), 142-149.
- Üçüncü, M. M. (2017). *0-6 yaş grubu çocuğu olan annelerin ev kazaları ve korunma yolları konusundaki bilgi, tutum ve davranışları ile sosyodemografik özelliklerin buna etkisi*. Uzmanlık Tezi. İstanbul: Hamidiye Etfal Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Aile Hekimliği Kliniği Anabilimdalı.

- Ünver, M. (2019). *Ailelerin otizm spektrum bozukluğu olan çocuklarına serbest zaman etkinliklerini gerçekleştirirken tablet aracılığıyla sundukları etkinlik çizelgelerinin etkililiği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Van Beelen, M. E. J., Beirens, T. M. J., den Hertog, P., van Beeck, E. F., and Raat, H. (2014). Effectiveness of web-based tailored advice on parents' child safety behaviors: randomized controlled trial. *Journal of Medical Internet Research*, 16(1), 1-19.
- Venkatesh, V., Brown, S. A. and Bala, H. (2013). Bridging the qualitative-quantitative divide: Guidelines for conducting mixed methods research in information systems. *MIS quarterly*, 21-54.
- Weiskop, S., Matthews, J., and Richdale, A. (2001). Treatment of sleep problems in a 5-year-old boy with autism using behavioural principles. *Autism*, 5(2), 209-221.
- Winterling, V., Gast, D. L., Wolery, M., and Farmer, J. A. (1992). Teaching safety skills to high school students with moderate disabilities. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 25, 217- 227.
- Wiseman, K. V., McArdeLL, L. E., Bottini, S. B., and Gillis, J. M. (2017). A meta-analysis of safety skill interventions for children, adolescents, and young adults with autism spectrum disorders. *Review Journal of Autism and Developmental Disorders*, 4, 39-49.
- Xiang, H., Stallones, L., Chen, G., Hostetler, S. G., and Kelleher, K. (2005). Nonfatal injuries among US children with disabling conditions. *American Journal of Public Health*, 95(11), 1970-1975.
- Yalaki, Z., Taşar, M. A., Kara, N., and Dallar, Y. (2010). Sosyoekonomik düzeyi düşük olan ailelerin ev kazaları hakkında bilgi düzeylerinin ölçülmesi/measuring the awareness of home injuries in families with a low socioeconomic status. *Journal of Academic Emergency Medicine*, 9(2), 129.
- Yavuz, A. A. (2017). *Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklara üst geçit kullanarak karşıdan karşıya geçme becerisinin öğretiminde videoyla model olmanın etkililiği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yıldırım Sarı, H. ve Girli, A. (2012). Gelişimsel yetersizliği olan çocuklarda kaza ve yaralanma. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*. 15(4), 283-288.
- Yıldırım Sarı, H., Girli, A., Öztürk Özgönel, S., and Rowley, H. (2016). Determination of injury risks and safety measures taken by mothers of children with an intellectual disability and autism spectrum disorder. *International journal of nursing knowledge*, 27(2), 95-103.

- Yıldırım N. ve Küblay G.(2016). “1-4 Yaş çocuklarına yönelik ev kazalarını önleme programının etkinliği”, *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 3(2): 1–13.
- Yücel, G. and Cavkaytar, A. (2007). The effectiveness of a parent education programme offered through distance education about Independent Autistic Children Education Centre (IACEC). *Turkish Online Journal of Distance Education*, 8(1), 23-32.
- Yücesoy-Özkan, S. (2013). Comparison of peer and self-video modeling in teaching first aid skills to children with intellectual disability. *Education and Training in Autism and Developmental Disabilities*, 48(1), 88-102.
- Yücesoy-Özkan, S., Öncül, N., and Kaya, Ö. (2013). Effects of computer-based instruction on teaching emergency telephone numbers to students with intellectual disability. *Education and Training in Autism and Developmental Disabilities*, 48(2), 200-217.
- World Health Statistics (2018). *Monitoring health for the SDGs, sustainable development goals*. Geneva: World Health Organization.
- World Health Organization. (2008). *World report on child injury prevention*. Switzerland: WHO Press.
- http-1:<https://www.autismspeaks.org/family-services/autism-safety-project/in-home>, (Erişim Tarihi, 02.12.2017).
- http-2: <https://www.cdc.gov/ncbddd/autism/data.html>. (Erişim Tarihi, 20.10.2019)
- http-3:<https://www.cdc.gov/mmwr/volumes/67/ss/ss6706a1.html> (Erişim Tarihi, 23.03.2019).

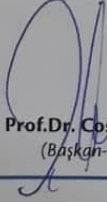
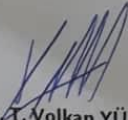
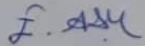
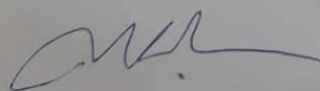
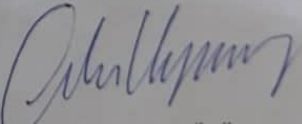

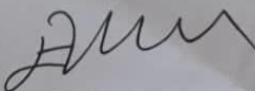
EKLER LİSTESİ

- EK-1:** Anadolu Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Yayın Etiği Kurul Kararı
- EK-2:** Nitel Temelli Araştırmalar Çalıştayı Katılım Belgesi
- EK-3:** Nvivo Yazılımı Kullanma Eğitimine Katılım Belgesi
- EK-4:** İlk Yardım Semineri Katılım Belgesi
- EK-5:** Araştırma Gönüllü Katılım Formu
- EK-6:** Ailelere Yönelik Hazırlanan Yarı-Yapılandırılmış Görüşme Soruları
- EK-7:** Araştırma Günlüğüne İlişkin Örnek
- EK-8:** Milli Eğitim Bakanlığı Tarafından Verilen Araştırma Uygulama İzin Yazısı
- EK-9:** Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuğa Sahip Ailelerin Ev İçi Güvenlik Önlemlerini Değerlendirme Aracı
- EK-10:** Çocukların Ev İçi Güvenlik Davranışlarını Değerlendirme Aracı
- EK-11:** Araştırma Gönüllü Katılım Formu
- EK-12:** Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuğa Sahip Ailelere Ev İçi Güvenlik Becerilerinin Öğretimi: Karma Araştırma
- EK-13:** Grup Kural Listesi
- EK-14:** Ailelere Ev İçi Güvenlik Becerilerinin Öğretimi El Kitabı (Örnek Sayfalar)
- EK-15:** Program Afışı
- EK-16:** Bireysel Görüşme Kural Listesi
- EK-17:** Ailelere Ev İçi Güvenlik Becerilerinin Öğretimine Yönelik Eğitim Programı Bilgi Testi
- EK-18:** Ev İçi Güvenlik Becerilerine Yönelik Aile Eğitim Programı Bilgi Testi Formu
- EK-19:** Öğretim Planı Değerlendirme Aracı
- EK-20:** Araştırmacı Eğitim Sürecini Değerlendirme Aracı
- EK-21:** Odak Grup Görüşme Katılımcı Davetiye
- EK-22:** Program Etkililik Değerlendirme Anketi
- EK-23:** Odak Grup Görüşme Soruları

EKLER

EK-1

Anadolu Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Yayın Etiği Kurul Kararı

Evrak Kayıt Tarihi: 19.04.2017	Protokol No: 46725	Tarih: 31.05.2017
		
ANADOLU ÜNİVERSİTESİ SOSYAL VE BEŞERÎ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU KARAR BELGESİ		
ÇALIŞMANIN TÜRÜ:	Doktora Tez Çalışması	
KONU:	Eğitim Bilimleri	
BAŞLIK:	Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuğa Sahip Ailelere Ev İçi Güvenlik Becerilerinin Öğretimi: Karma Araştırma	
PROJE/TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ:	Yrd. Doç. Dr. Aysun ÇOLAK	
TEZ YAZARI:	Candan Hasret ŞAHİN	
ALT KOMİSYON GÖRÜŞÜ:	-	
KARAR:	Olumlu	
 Prof. Dr. Coşkun BAYRAK (Başkan-Eğitim Fak.)		
 Prof. Dr. T. Volkan YÜZER (Başkan Yardımcısı-Açıköğretim Fak.)	 Prof. Dr. Esra CEYHAN (Eğitim Fak.)	
 Prof. Dr. Münevver ÇAKI (Güzel Sanatlar Fak.)	 Prof. Dr. M. Erkan ÜYÜMEZ (İkt. ve İdari Bil. Fak.)	
 Prof. Dr. Handan DEVECİ (Eğitim Fak.)	 Prof. Dr. Emel ŞIKLAR (İkt. ve İdari Bil. Fak.)	

EK-3

Nvivo Yazılımı Kullanma Eğitimine Katılım Belgesi

İlkyardım Semineri Katılım Belgesi

T.C.
BİLECİK VALİLİĞİ
MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

SEMİNER BELGESİ

Adı ve Soyadı	: CANDAN HASRET BERKEBAN	T.C. Kimlik Numarası:	26354246260
Adı	: İLK YARDIM VE İLK MÜDAHALE		
Yeri	: BİLECİK SAĞLIK MESLEK LİSEİ -BİLECİK		
Tarihi	: 01/03/2010 - 03/03/2010		
Numarası	: 2010110011	Süresi (Saat)	: 18 SAAT

Yukarıda adı geçen kişi, belirtilen seminere katılmıştır.

Mahmut GÜVEN
Eğitim Yöneticisi

Cafer TULMAÇ
Milli Eğitim Müdürü

EK-5

ARAŞTIRMA GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

Bu çalışma, 'Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuğa Sahip Ailelere Ev İçi Güvenlik Becerilerinin Öğretimi: Karma Araştırma' başlıklı bir araştırma çalışması olup OSB olan bireylerin ve ailelerinin bu yöndeki gereksinimlerinin belirlenmesi ve ardından ev içi ortamlarda kullanılacak güvenlik becerilere ilişkin kanıta dayalı uygulamaların yer aldığı eğitim programlarının gerçekleştirilmesi amacını taşımaktadır. Çalışma Yrd. Doç. Dr. Aysun Çolak ve Arş. Grv. Candan Hasret Şahin tarafından yürütülmektedir.

- Bu çalışmaya katılımınız gönüllülük esasına dayanmaktadır.
- Çalışmanın amacı doğrultusunda, görüşme yoluyla sizden veriler toplanacaktır.
- İsminizi yazmak ya da kimliğinizi açığa çıkaracak bir bilgi vermek zorunda değilsiniz/araştırmada katılımcıların isimleri gizli tutulacaktır.
- Araştırma kapsamında toplanan veriler, sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacak, araştırmanın amacı dışında ya da bir başka araştırmada kullanılmayacak ve gerekmesi halinde, sizin (yazılı) izniniz olmadan başkalarıyla paylaşılmayacaktır.
- İstemeniz halinde sizden toplanan verileri inceleme hakkınız bulunmaktadır.
- Sizden toplanan veriler, araştırma bitiminde arşivlenecektir.

Gönüllü katılım formunu okumak ve değerlendirmek üzere ayırdığınız zaman için teşekkür ederim. Çalışma hakkındaki sorularınızı Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim bölümünden Arş. Grv. Candan Hasret Şahin' e (mail/tel) yöneltebilirsiniz.

Araştırmacı Adı: Candan Hasret ŞAHİN

Adres: Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Özel Eğitim Bölümü

İş Tel: 0 222 3350580/3588

Cep Tel:0 5XXX

Bu çalışmaya tamamen kendi rızamla, istediğim takdirde çalışmadan ayrılabilceğimi bilerek verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını kabul ediyorum.

Katılımcı Ad ve Soyadı:

İmza:

Tarih:

EK-6

Ailelere Yönelik Hazırlanan Yarı-Yapılandırılmış Görüşme Soruları

1. “Ev içi güvenlik becerileri” ifadesi sizin için ne anlam ifade ediyor? Açıklayabilir misiniz?
2. Ev ortamınızı çocuğunuzun güvenliği açısından düşündüğünüzde neler söyleyebilirsiniz?
3. Ev ortamında çocuğunuzun ya da sizin yaşadığınız herhangi bir kaza deneyiminiz oldu mu? Olduysa bu kazalar hakkında biraz bahsedebilir misiniz? (Sonda: sıklık, türü, kimin/kimlerin ortamda olduğu nerede gerçekleştiği, kaynağı, sonuç vb.)
4. Çocuğunuz son altı ay içinde doktor müdahalesi gerektiren herhangi bir kaza geçirdi mi? Geçirdiyse, bu kazadan biraz bahsedebilir misiniz? (Sonda: türü, kimin/kimlerin bulunduğu, nerede gerçekleştiği, kaynağı, sonuç vb.)
5. Normal gelişim gösteren ya da özel gereksinimi olan bir çocuğun ev ortamında güvenliğinin sağlanması açısından yapılması gereken herhangi bir düzenleme/uyarlama olduğunu düşünüyor musunuz? Açıklar mısınız?
6. Evinizde çocuğunuzun güvenliğini sağlamak için aldığınız önlemler/uyarlamalar varsa neler olduğunu açıklar mısınız?
 - a. Bu önlemleri alma/uyarlama yapma sürecinde herhangi bir yardıma gereksinim duydunuz mu?
 - b. Cevabınız evetse kim/kimlerden, ne gibi yardımlar talep ettiniz, açıklayabilir misiniz?
7. Çocuğunuzun riskli olarak tanımladığınız davranışları ve bu davranışları gerçekleştirmesinin nedenleri hakkındaki görüşlerinizi paylaşabilir misiniz?
8. Çocuğunuzun ev içinde güvenliğini sağlamak için çocuğunuza herhangi bir öğretim gerçekleştirdiniz mi ya da öğretim yapmak ister misiniz? Cevabınız evetse;
 - a. Hangi becerileri öğretmek istediniz ya da istersiniz?
 - b. Bu becerileri çocuğunuza öğretmek için herhangi bir girişiminiz oldu mu? Biraz bahseder misiniz?
9. Çocuğunuza eğitim ortamlarında güvenlik becerilerine yönelik herhangi bir öğretim yapıldı mı? / yapılıyor mu? Açıklayabilir misiniz?

10. Ev ortamında güvenlik becerilerine ilişkin yapılacak bir aile eğitim programının içeriği sizce nasıl olmalıdır?

a. Program hangi güvenlik becerilerini kapsamalıdır?

b. Programın süresi ne kadar olmalı (gün, hafta, ay vb.) ve uygulama zamanları (hafta içi, hafta sonu, sabah, öğlen, akşam vb.) ne olmalıdır?

c. Program nerede (evde, okulda, üniversitede vb.) olmalıdır?

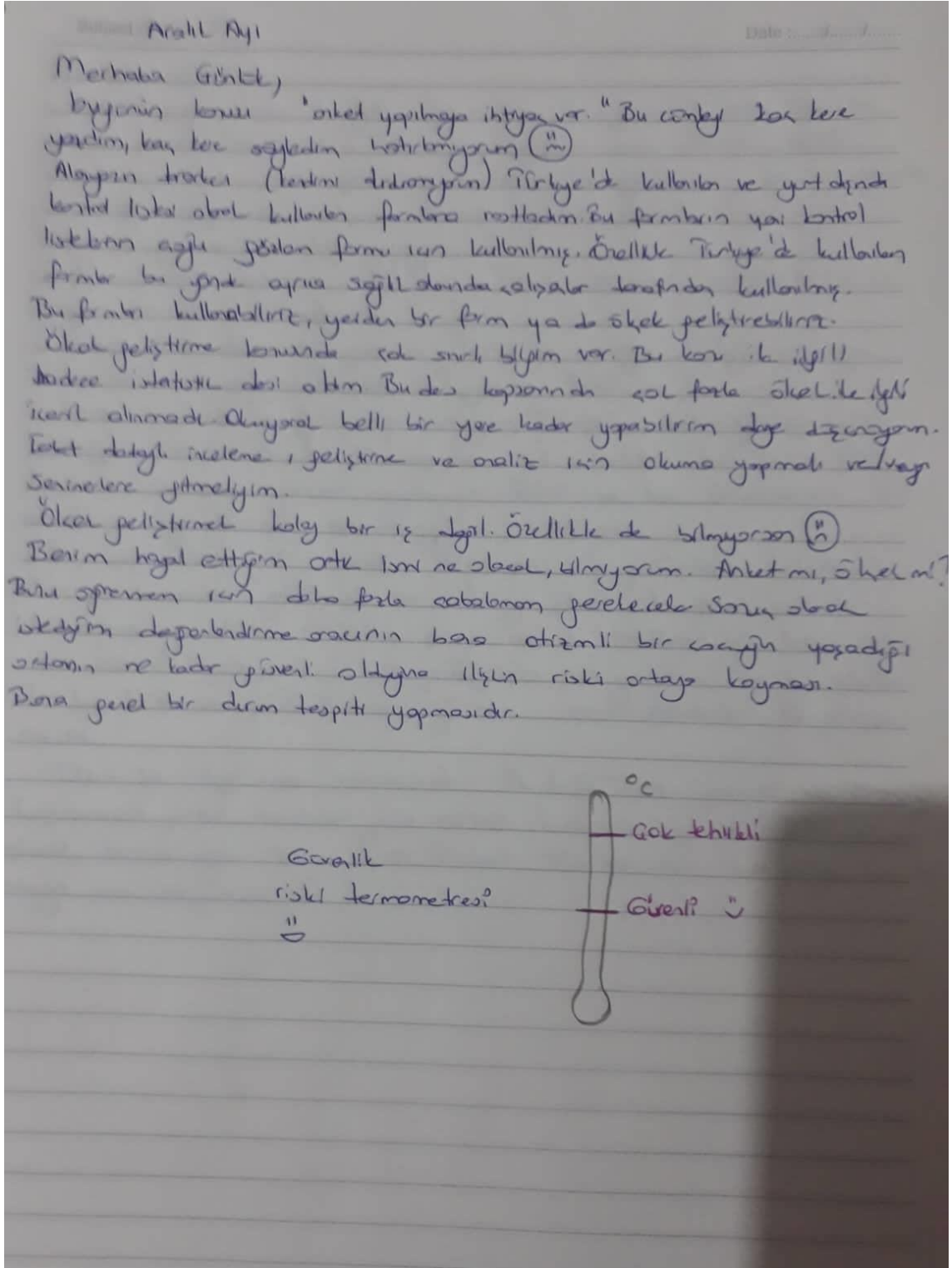
d. Programı kim ya da kimler (alan uzmanı, sağlık personeli vb.) uygulamalıdır?

e. Programın uygulama sürecinin özelliği (teorik/anlatım, pratik/uygulamalı vb.) nasıl olmalıdır?

f. Program nasıl (yazılı, sözlü, anında geri bildirim verilmesi, evde gözlenmesi vb.) değerlendirilmelidir?

11. Ekleme istediğiniz herhangi bir şey var mı?

Araştırma Günlüğüne İlişkin Örnek

EK-8

Milli Eğitim Bakanlığı Tarafından Verilen Araştırma Uygulama İzin Yazısı

İni. Evrak Tarih ve Sayısı: 08/12/2017-E.108570

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü

Sayı : 81576613/605.01/20841810

06.12.2017

Konu: Araştırma Uygulama İzni

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Genel Sekreterlik)

- İlgi: a) Anadolu Üniversitesi Rektörlüğü Yazı İşleri Müdürlüğü'nün 24/11/2017 tarihli ve 63784619-605.01-E.132509 sayılı yazısı
b) Millî Eğitim Bakanlığınının 22/08/2017 tarihli ve 35558626-10.06.01-E.12607291 (2017/25) sayılı genelgesi

İlgi (a) yazı ile Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Özel Eğitim Ana Bilim Dalı, Zihin Engelliler Öğretmenliği Doktora Programı öğrencisi Candan Hasret Şahin'in "Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuğa Sahip Ailelere Ev İçi Güvenlik Becerilerinin Öğretimi" konulu doktora tezi kapsamında hazırladığı veri toplama araçlarının Adana, Ankara, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bursa, Denizli, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kayseri, Kocaeli, Konya, Malatya, Manisa, Mardin, Mersin, Muğla, Ordu, Sakarya, Samsun, Şanlıurfa, Tekirdağ, Trabzon ve Van illerinde bulunan özel eğitim uygulama merkezleri, ilkokullar ve ortaokullarda öğretim gören otizm spektrum tanısı alan öğrencilerin velilerine uygulanmasına yönelik izin talebi Genel Müdürlüğümüz tarafından incelenmiştir.

Denetimi il, ilçe millî eğitim müdürlükleri ve okul/kurum idaresinde olmak üzere, eğitim öğretim faaliyetlerini aksatmadan, gönüllülük esasına göre; onaylı bir örneği Bakanlığımızda muhafaza edilen ve uygulama sırasında da mühürlü ve imzalı örnekten çoğaltılmış veri toplama aracının ilgi (b) genelge doğrultusunda uygulanması uygun bulunmuştur.

Gereğini bilgilerinize rica ederim.

Güvenli Elektronik İmza

Aslı ile Aynıdır
08.12.2017

da

Bilal TIRNAKÇI

Bakan a.

Genel Müdür

Ek: Veri toplama aracı (9 sayfa)

Erdoğan GÖRLER
Bilgisayar İşletmeni

EK-9

OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞU OLAN ÇOCUĞA SAHİP AİLELERİN EV İÇİ GÜVENLİK ÖNLEMLERİNİ DEĞERLENDİRME ARACI

Bu değerlendirme aracının amacı, Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan çocuğa sahip ailelerin ev içinde aldıkları güvenlik önlemlerini ve bu önlemlerin sıklığını belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda geliştirilen değerlendirme aracı dört bölümden oluşmaktadır. Değerlendirme aracı birinci ve ikinci bölümden çocuğunuza ve size ilişkin bilgiler istenmektedir. Size verilen form yalnızca bir çocuk için doldurulmalıdır. Eğer OSB tanısı alan birden fazla çocuğa sahip iseniz lütfen bir boş form daha isteyiniz.

Değerlendirme aracının üçüncü bölümde, çocuğunuzun ev içinde güvenlik açısından tehlike oluşturabilecek riskli davranışlarını belirlemek amaçlanmaktadır. Bu kısımda yalnızca bir çocuğunuzun (OSB tanısı olan) özelliklerini dikkate alarak doldurunuz. Çocuğunuzun davranışlarını göz önünde bulundurarak, (a) her zaman bu davranışı gösterir, (b) bazen bu davranışı gösterir, (c) bu davranışı hiçbir zaman göstermedi seçeneklerini işaretleyiniz. Eğer çocuğunuzun bu davranışını gözlemlene durumu (şansınız) olmadıysa (d) bu davranış hiç gözlemlenmedi seçeneğini işaretleyiniz.

Değerlendirme aracının dördüncü bölümünde, ev içinde ailelerin ev güvenliği açısından aldıkları önlemleri belirlemek amaçlanmaktadır. Bu kısmı doldururken ev yaşantınızı ve ev ortamınızı düşünerek cevaplamamız beklenmektedir. Eğer herhangi bir neden ile (iş, hastalık, seyahat vb.) evde bulunma süreniz kısıtlıysa, çocuğunuzun bakımı ile ikinci bir kişi (baba, dede, anneanne, babaanne, bakıcı, teyze vb.) ilgileniyorsa lütfen bu kişiler ile formu doldurunuz. Evinizin var olan durumunu göz önünde bulundurarak (a) her zaman dikkat ederim, (b) bazen gözden kaçırabilirim, (c) hiç dikkat etmem seçeneklerini işaretleyiniz. Eğer evinizin özellikleri nedeniyle böyle bir düzenleme yapmaya gerek duymadıysanız (d) Ev böyle bir düzenlemeye gerek yok seçeneğini işaretleyiniz. Değerlendirme aracının tüm bölümlerini doldurunuz.

Çalışmaya katılımınız büyük önem taşımaktadır. Katkılarınız için teşekkürler.

1. BÖLÜM: KİMLİK BİLGİLERİ

Doğum Tarihi:

Cinsiyeti: () Kız () Erkek

Tıbbi Tanısı:

Ek Yetersizlik (Örneğin; işitme yetersizliği, görme yetersizliği):.....

Son 6 Ay İçerisinde Doktor Müdahalesi Gerektiren Durumlar (Ev kazasına yönelik):

.....

2. BÖLÜM: AİLE BİLGİLERİ

Formu Dolduran Kişinin OSB Olan Bireye Yakınlığı:

Doğum Tarihi:

Eğitim Durumu:

Mesleği:

İkamet Edilen İl:

Evde Yaşayan Kişi Sayısı:

Evdeki Çocuk Sayısı:

Evde Yetersizliği Olan Kişi Sayısı (Çocuğunuz hariç):

EV İÇİ GÜVENLİK BECERİLERİ DEĞERLENDİRME ARACI

Maddeler	Her zaman dikkat ederim	Bazen gözden kaçırabilirim	Hiç dikkat etmem	Evde böyle bir düzenlemeye gerek yok
1. İlaçlar evde çocukların ulaşamayacağı bir yerde bulunmaktadır.				
2. İlaçlar prospektüse (kullanım metni) uygun olarak muhafaza edilmektedir (oda sıcaklığı, buzdolabı).				
3. Temizlik malzemeleri evde çocukların ulaşamayacağı ayrı bir dolapta bulunmaktadır.				
4. Temizlik malzemeleri kullanım yerlerine ve amaçlarına göre kullanılmaktadır.				
5. Evde kullanılan temizlik malzemeleri insan sağlığı açısından uygun ürünlerdir.				
6. Alkollü içecekler evde çocukların ulaşamayacağı bir yerde bulunmaktadır.				
7. Kişisel bakım ürünleri (fondöten, oje, deodorant vb.) evde çocukların ulaşamayacağı bir yerde bulunmaktadır.				
8. Tarım ilacı, gübre, çiçek toprağı, böcek/sinek ilacı vb. ürünler çocukların ulaşamayacağı bir yerde bulunmaktadır.				
9. Evde zehirli saksı bitkileri (zakkum, paşa kılıcı, difenbahya çiçeğı vb.) bulundurulmamaktadır.				
10. Yakıcı maddeler (kibrit, çakmak vb.) evde çocukların ulaşamayacağı bir yerde bulunmaktadır.				

Maddeler	Her zaman dikkat ederim	Bazen gözden kaçırabilirim	Hiç dikkat etmem	Evde böyle bir düzenlemeye gerek yok
11. Yanıcı maddeler (boya, alkol, kolonya, tiner vb.) evde çocukların ulaşamayacağı bir yerde bulunmaktadır.				
12. Ocağın kullanılmadığı durumlarda çocuklar tarafından açılması mümkün değildir.				
13. Ocak üzerinde kullanılan mutfak eşyaları (tencere, tava, cezve vb.) ürünlerin tutamakları/sapları çocukların uzanamayacağı konumda tutulmaktadır.				
14. Ev içinde kullanılan ısıtıcılar (termosifon, kombi, soba, şömine, elektrikli ısıtıcı, ütü vb.) korunaklıdır.				
15. Prizler korumalı (iç kapak, dış kapak vb. ile) olacak şekilde kullanılmaktadır.				
16. Evde açık kablo (soyulmuş, yalıtkanlığını kaybetmiş) bulundurulmamaktadır.				
17. Küçük ev aletleri korunaklı bir yerde (kutusunda, kilerde, mutfak dolabında vb.) saklanmaktadır.				
18. Evde dolapların/çekmecelerin açılmasını engelleyen düzenekler (çocuk kilidi vb.) kullanılmaktadır.				
19. Elektrikli el aletler (matkap, testere vb.) korunaklı şekilde muhafaza edilmektedir.				

Maddeler	Her zaman dikkat ederim	Bazen gözden kaçırabilirim	Hiç dikkat etmem	Evde böyle bir düzenlemeye gerek yok
20. Elektrikleri aletlerin düğme, şalter vb. açama-kapama düğmeleri çocuğun ulaşamayacağı şekildedir.				
21. Ev içinde boğulma riski oluşturabilecek ürünler (kablo, kordon, ip, poşet, perde ipi/zinciri vb.) çocukların ulaşamayacağı yerde bulunmaktadır.				
22. Ev içinde yutulabilir küçük nesnelere (kuruyemiş, boncuk, düğme, iğne, misket vb.) çocukların ulaşamayacağı yerde bulunmaktadır.				
23. Çocuklarının giysilerinde küçük aksesuarlar (nazar boncuğu, kolye, cevşen vb.) bulundurulmamaktadır.				
24. Evde banyo, balkon, bahçe gibi yerlerde su dolu kova bırakılmamaktadır.				
25. Kesici ve delici aletler (ateşli silahlar, bıçak, tornavida, şiş, tığ, sebze oyucuları, makas vb.) çocukların ulaşamayacağı yerde bulunmaktadır.				
26. Kırılacak eşyalar çocukların ulaşamayacağı yerde bulunmaktadır.				
27. Balkonlar çocukların güvenli hareket edebileceği şekilde korunmalıdır.				
28. Merdiven başlarında diğer tarafa geçmeyi engelleyen bir düzenek/koruma (kapı vb.) bulunmaktadır.				
29. Mobilyaların sivri kenarlarına yaralanmayı engelleyecek kenar/köşe koruyucu düzenekler kullanılmaktadır.				
30. Merdiven kenarlarında korkuluk bulunmaktadır.				
31. Merdiven basamaklarında kaymaya karşı önlemler (halı, şerit vb.) bulunmaktadır.				
32. Pencereelerde çocukların açamayacağı düzenekler (kilit vb.) kullanılmaktadır.				

Maddeler	Her zaman dikkat ederim	Bazen gözden kaçırabilirim	Hiç dikkat etmem	Evde böyle bir düzenlemeye gerek yok
33. Çocukların yetişkin gözetiminde olduğu zamanlarda pencereler açık olmaktadır.				
34. Ev içinde düşme riski oluşturabilecek nesnelere (kayan halı, tekerlekli oyuncaklar, misket, lego, toka, küçük top, kablo vb.) bulundurulmamaktadır.				
35. Ev içi yer döşemeleri ıslak bırakılmamaktadır.				
36. Banyoda /tuvalette kaymayı önleyecek ev gereçleri (kaymaz halı, silikon kaydırmaz vb.) kullanılmaktadır.				
37. Düşme tehlikesi olabilecek mobilyalar (dolap, kitaplık vb.) için sabitleyici malzeme kullanılmaktadır.				
38. Evde tüketilen yiyecek ve içeceklerin son kullanım tarihlerine kullanım öncesinde bakılmaktadır.				
39. Evde haşerelerin (böcek, fare vb.) bulunmaması için önlem alınmaktadır.				
40. Alerjik reaksiyonlara sebep olabilecek maddeler (aşırı toz, kir, hayvan tüyü, kötü koku vb.) evde bulundurulmamaktadır.				
41. Evin giriş kapısında çocukların yetişkin olmadan açamayacağı kilit sistemleri bulunmaktadır.				
42. Bahçe/balkonda çocuğun dışarı çıkmasını engelleyecek kapı, çit vb. düzenekler bulunmaktadır.				
43. Evin içerisinde risk yaratabilecek odaların (çamaşır odası, ütü odası, kiler vb.) kapıları kapalı tutulmaktadır.				

EK-10

ÇOCUKLARIN EV İÇİ GÜVENLİK DAVRANIŞLARINI DEĞERLENDİRME ARACI

Maddeler	Her zaman bu davranışı gösterir	Bazen bu davranışı gösterir	Bu davranışı hiçbir zaman göstermedi.	Bu davranış hiç gözlemlenmedi
1. Açıkta bulunan kablolar ile oynar.				
2. Pencere ve cam kenarlarında dolaşır.				
3. Eşya ve mobilyanın üzerine tırmanır.				
4. Eşyaların ve mobilyaların üzerinden aşağıya zıplar.				
5. Dolapları/çekmeceleri karıştırır.				
6. Küçük nesnelere (boncuk, ilaç vb.) ağızına/burnuna sokar.				
7. Temizlik malzemeleri (çamaşır suyu, deterjan vb.) /kimyasallar (kolonya, alkol, tiner) ile oynamak ister.				
8. Kapı ve çekmece gibi menteşe kısımlarına elini/parmaklarını koyar.				
9. Ocak üzerinde bulunan nesnelere (tencere, tava, çaydanlık vb.) uzanmaya çalışır.				
10. Islak zeminlerde gezinir.				
11. Kulağına/burnuna küçük nesnelere (boncuk, küçük parçalı oyuncak) sokmaya çalışır.				
12. Elinde/ağızında (bıçak, makas vb.) sivri nesnelere gezinir.				

Maddeler	Her zaman bu davranışı gösterir	Bazen bu davranışı gösterir	Bu davranışı hiçbir zaman göstermedi.	Bu davranış hiç gözlemlenmedi
13. Ocak/Fırın açıkken üstündeki nesnelere (tencere, tava, çaydanlık vb.) dokunmaya çalışır.				
14. Yakıcı maddeler (kibrit, çakmak vb.) ile oynar				
15. Kesici aletler (bıçak, makas vb.) ile oynar.				
16. Kırılan eşyaların parçalarıyla/kırıklarıyla oynar.				
17. Kafasını ve/veya vücudunun uzuvlarını eşyalara (masa, sehpa, buzdolabı vb.) çarpar.				
18. Sıcak nesnelere/eşyalara (soba, çaydanlık vb.) dokunmaya çalışır.				
19. Ocağın/fırının düğmeleri ile oynar.				
20. Merdivenlerde oyun oynar.				
21. Yüksek yerlerden (balkon, pencere vb.) sarkar.				
22. Poşet/kutu gibi nesnelere kafasına geçirir.				
23. Eline geçirdiği ip/kablo vb. malzemeleri boynuna, koluna ya da bir uzvuna dolar.				
24. Hijyenik olmayan ortamlarda (tozlu, kirli vb.) oyun oynar.				
25. Yetişkin izni olmadan evin dış kapısından çıkar.				
26. Pencere kilidini açmaya çalışır.				
27. Elektrikli aletleri (mikser, su ısıtıcısı vb.) kurcalar.				
28. Ev bahçesinin/balkon korkuluklarına tırmanır.				
29. Evdeki/bahçedeki küçük inşaat malzemeleri (kiremit, fayans, kireç, çivi, çekiç vb.) ile oynar.				

Maddeler	Her zaman bu davranışı gösterir	Bazen bu davranışı gösterir	Bu davranışı hiçbir zaman göstermedi.	Bu davranış hiç gözlemlenmedi
30. Ev içerisinde kontrolsüzce koşuşturur.				
31. Duvardaki çivi, vida vb. nesnelere sökmeye çalışır.				
32. Etrafına ağır cisimleri (biblo, metal oyuncak vb.) rastgele fırlatır.				
33. Dolap içlerine uzun süreli saklanır.				
34. Evdeki bitkilerin (saksı bitkileri, zehirli bitkiler) yapraklarını yemeye çalışır.				
35. Banyoda bulunan su dolu temizlik kovalarına başını sokar.				
36. Prizlere parmağını ya da toka, oyuncak parçası gibi nesnelere sokar.				
37. Kapı çalınca 'kim o?' demeden kapıyı açar.				
38. Ev bahçesinin korkuluklarından aşağıya atlar.				

ARAŞTIRMA GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

Bu çalışma, ‘Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuğa Sahip Ailelere Ev İçi Güvenlik Becerilerinin Öğretimi: Karma Araştırma’ başlıklı bir araştırma çalışması olup OSB olan bireylerin ve ailelerinin bu yöndeki gereksinimlerinin belirlenmesi ve kanıta dayalı uygulamaların yer aldığı eğitim programlarının gerçekleştirilmesi amacını taşımaktadır. Çalışma, araştırmacı Arş. Gör. Candan Hasret Şahin, yürütücü Dr. Öğretim Üyesi Aysun Çolak tarafından yürütülmektedir.

- Bu çalışmaya katılımınız gönüllülük esasına dayanmaktadır.
- Çalışmanın amacı doğrultusunda, hazırlanan aile eğitim programına ilişkin eğitim kitapçıklara sizlere verilecek ve bireysel görüşmelerden önce incelemeniz istenecektir. Aile eğitimi programına katılım onayınız sonrasında yapılacak olan oturumda programının kazanımlarına ilişkin veri toplama amacıyla sizlere çeşitli bilgi testleri uygulanacaktır.
- Hazırlanan aile eğitim programının bireysel görüşmeleri sizin ve araştırmacının uygun gün ve saatlerinde planlanacaktır.
- Bilgi testleri uygulanırken formlara isminizi yazmak ya da kimliğinizi açığa çıkaracak bir bilgi vermek zorunda değilsiniz. Katılımcıların isimleri gizli tutulacaktır.
- Çalışma kapsamında toplanan veriler (bilgi testleri, öğretim videoları), sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacak, araştırmanın amacı dışında ya da bir başka araştırmada kullanılmayacak ve gerekmesi halinde sizin (yazılı) izniniz olmadan başkalarıyla paylaşılmayacaktır.
- Sizden toplanan verilerin “gerçeklik” ve “şeffaflık” ilkesine dikkat edilecektir. Sizin bilgi ve görüşlerinize sadık kalınacaktır.
- İsteğiniz doğrultusunda, sizden toplanan tüm verileri inceleme hakkınız bulunmaktadır. Vermiş olduğunuz verilerden rahatsız olduğunuz durumda o veriler çalışmada kullanılmayacaktır.
- Toplanan tüm veriler, çalışma süresince ve bitiminde (en az 5 yıl) de saklanacak ve arşivlenecektir.

- Veri toplama sürecinde size rahatsızlık verebilecek herhangi bir soru/talep olmayacaktır. Yine de katılımınız sırasında herhangi bir nedenden dolayı rahatsızlık duyarsanız çalışmadan istediğiniz an ayrılabilirsiniz. Çalışmadan ayrılmanız durumunda sizden toplanan tüm veriler çalışmadan çıkarılacak ve imha edilecektir.

Yukarıda belirtilen tüm ilkelere uyacağımız konusunda şahsım ve tez yürütücüm size söz veriyoruz. Gönüllü katılım formunu okumak ve değerlendirmek üzere ayırdığınız zaman için teşekkür ederiz. Çalışma hakkındaki sorularınızı Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim bölümünden Arş. Gör. Candan Hasret Şahin'e (e-posta/telefon) yöneltebilirsiniz.

Araştırmacı: Candan Hasret ŞAHİN

Adres: Muğla Sıtkı Koçman Üni. Eğitim Fak. Özel Eğitim Bölümü

e-mail: chs@anadolu.edu.tr

Cep Tel: 05076577187

Bu çalışmaya tamamen kendi rızamla, istediğim takdirde çalışmadan ayrılabileceğimi bilerek verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını kabul ediyorum.

Katılımcı Ad ve Soyadı:

İmza:

Tarih:

OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞU OLAN ÇOCUĞA SAHİP AİLELERE EV İÇİ GÜVENLİK BECERİLERİNİN ÖĞRETİMİ: KARMA ARAŞTIRMA

OSB olan bireylerin ve ailelerinin ev içi güvenlik becerilerinin öğretimine ilişkin gereksinimlerinin belirlenmesi ve ardından bu gereksinim doğrultusunda eğitim programlarının hazırlanmasının bir gereklilik olduğu düşünülmektedir. Bu gereklilik doğrultusunda doktora tez çalışmamızda, ev kazası açısından risk grubu içindeki OSB tanısı olan çocukların ailelerinin, ev içi güvenlik becerilerine ilişkin gereksinimini ortaya çıkarmak ve ailelerin gereksinimleri doğrultusunda eğitim programı tasarlamayı amaçladık.

DeneySEL karma yöntem araştırması süreci dikkate alınarak planlanan bu çalışma üç aşamadan oluşmaktadır. İlk iki aşama olan gereksinim belirleme aşaması tamamlanmış olup üçüncü aşama olan programın tasarlanması ve uygulanması aşaması planlanmaktadır. Üç aşamadan ilki yarı yapılandırılmış görüşmeler ile gerçekleştirilen nitel aşamadır. Gereksinim belirlemede ikinci aşama ise değerlendirme araçlarıyla veri toplama süreci gerçekleştirilen nicel aşamadır. Bu süreç içerisinde toplanan nitel ve nicel veriler aracılığıyla çalışmanın genel amacının karşılanması ve eğitim programının tasarlanmasına hizmet etmesi amaçlanmıştır.

Araştırmanın üçüncü aşaması olan nicel boyutta, OSB tanısı olan çocuğa sahip ailelere yönelik eğitim programı tasarısı geliştirilmektedir. Bu aşamada amaç; OSB olan çocuğa sahip birincil bakıcılara (anne, baba, dede vb.) sunulan Ev İçi Güvenlik Becerileri Eğitim Programı'nın (EGBEP) etkililiğini sınamaktır.

Ev İçi Güvenlik Becerileri Eğitim Programı (EGBEP), evde risk yaratacak durumlara karşı alınacak önlemleri, ev içi güvenlik becerilerini ve bu becerilerin birincil bakıcılara (anne, baba, dede vb.) çocuklarıyla ev ortamında nasıl çalışacağına ilişkin yöntemleri kapsayan bir program olarak tasarlanmıştır. Davranışları nedeniyle risk grubu içerisinde yer alan otizm spektrum bozukluğu olan çocukların ailelerine yönelik olarak hazırlanacak program tasarısında SUPSKY Eğitim Programı Tasarımı Modeli kullanılmıştır.

Ev İçi Güvenlik Becerileri Eğitim Programı (EGBEP), 6 öğretim oturumu ve 2 izleme oturumundan oluşmaktadır. Öğretim oturumları 45'er dakikalık iki oturum olarak ve izleme oturumlarının 1'er saatlik iki izleme oturumu olarak planlanmaktadır.

Sayın Uzman, sizden ricamız program tasarım aşamasında olan eğitim programımıza yönelik aşağıda yer alan sorular ve ekler doğrultusunda görüşlerinizi bildirmenizdir. Sunacağınız görüş ve öneriler doğrultusunda, programın iyileştirilmesinde değerli katkılarınız olacağını düşünüyoruz. Aşağıda 10 açık uçlu soru bulunmaktadır. Sorulara ilişkin yanıtlarınızı bırakılan boş kısma yazabilirsiniz. Görüş ve önerileriniz ile çalışmamıza sunduğunuz katkılarınızdan ve bizim için ayırdığınız zamanınızdan dolayı çok teşekkür ederiz.

Saygılarımla.

Tez Danışmanı

Dr. Öğretim Üyesi Aysun ÇOLAK

e-mail: acolak@anadolu.edu.tr

Tez Öğrencisi

Arş. Gör. Candan H.ŞAHİN

e-mail: chs@anadolu.edu.tr

PROGRAMIN TASARIM SÜRECİNE İLİŞKİN SORULAR

1. Ev içi güvenlik becerilerinin öğretimine ilişkin aile eğitim programının kapsamını OSB olan çocukların aileleri oluşturmaktadır. Çalışmanın kapsamına ilişkin görüşleriniz ve önerileriniz nelerdir?
2. Ev içi güvenlik becerilerinin öğretimine ilişkin aile eğitim programında OSB olan çocukların ailelere öğretilmesi hedeflenen davranışlar ekte belirtilen tabloda sunulmaktadır. Ailelere öğretilmek üzere hedeflenen davranışlara ilişkin görüşleriniz ve önerileriniz nelerdir?
3. Ev içi güvenlik becerilerinin öğretimine ilişkin aile eğitim programının uygulama akışı ve program süresince ailelerin edinmesi planlanan amaçlara yönelik konu başlıkları ekte şekildedir. Sizin uygulama akışına ve içerikte yer alan konu başlıklarına ilişkin görüşleriniz ve önerileriniz nelerdir?
4. Ev içi güvenlik becerilerinin öğretimine ilişkin aile eğitim programının uygulama sürecinde araştırmacı tarafından çeşitli yöntem ve tekniklerle hazırlanan etkinlikler gerçekleştirilecektir. Bu etkinliklere yönelik kullanılacak eğitim materyali örnekleri size ekte sunulmaktadır. Bu etkinliklere ve etkinlik planlamalarına yönelik görüş ve önerileriniz nelerdir?
5. Ev içi güvenlik becerilerinin öğretimine ilişkin aile eğitim programının uygulama sürecinde oturumlar araştırmacı tarafından çeşitli yöntem ve teknikler kullanılarak gerçekleştirilecektir. Ekte araştırmacı tarafından hazırlanan bir ders planı örneği bulunmaktadır. Bu ders planı örneği doğrultusunda uygulama sürecine ilişkin görüşleriniz ve önerileriniz nelerdir?
6. Ev içi güvenlik becerilerinin öğretimine ilişkin aile eğitim programının uygulama sürecinde aileler öğretimi gerçekleştirilen amaçlara yönelik değerlendirilecektir. Bu değerlendirme araçları katılımcı kitapçığında bulunmakta ve ailelerin uygulamalarını kendi kendilerine değerlendirmelerine de hizmet etmesi planlanmaktadır. Uygulama sürecinde sunulan ve değerlendirme aracı olarak kullanılması planlanan formlara yönelik görüş ve önerileriniz nelerdir?
7. Ev içi güvenlik becerilerinin öğretimine ilişkin aile eğitim programının etkililiğini değerlendirmek için ön-test son-test formları oluşturulmuştur. Değerlendirme kapsamında iki ayrı ön test ve son test formu kullanılması planlanmaktadır. Ekte sunulan test formlarına ilişkin görüş ve önerileriniz nelerdir?

8. Ev içi güvenlik becerilerinin öğretimine ilişkin aile eğitim programının uygulama sürecinde aileler ğretimi gerçekleştirilen amaçlara yönelik ev ödevleri verilmesi planlanmaktadır. Ekte ailelere dev olarak verilecek örneklerden biri bulunmaktadır. Bu rnek ev devi doğrultusunda ev devlendirmelerine ve nasıl uygulanması gerektiğine ilişkin görüşleriniz ve önerileriniz nelerdir?

Grup Kural Listesi

AİLELERE EV İÇİ GÜVENLİK BECERİLERİNİN ÖĞRETİMİNE YÖNELİK

EĞİTİM PROGRAMI

GRUP EĞİTİMİ KURALLARI

Eğitim programında gerçekleştirilecek tüm oturumlarda karşılıklı olarak görüşlerimizi paylaşacak ve etkinlikler gerçekleştireceğiz. Bu öğretim oturumlar boyunca aksaklıklar yaşamadan verimli bir şekilde programımızı tamamlamak en büyük beklentimizdir. Programın uygulama sürecinde herhangi bir aksaklık durumunu önlemek adına aşağıdaki konularda duyarlı davranmanız oldukça önemlidir. Hassasiyetiniz için şimdiden teşekkürler...

Katılımcılara ait bilgilerin ve anlatılanların öğretim oturumunda bulunan kişiler arasında kalması.

Kişisel değer, düşünce ve inançlara saygı gösterilmesi.

Öğretim oturumlarının sürecinin aksamaması için kahve arası sonrasında zamanında sınıfta bulunulması.

Tüm öğretim oturumlarına katılım sağlanması ve acil durumlarda uygulamacının haberdar edilmesi.

Katılım sağlanamayan oturumla ilgili ödev, okuma gibi etkinliklerin yerine getirilmesi.

Öğretim oturumları boyunca cep telefonlarının sessize alınması.

Öğretim sonunda verilen ödevlerin sonraki öğretim oturumuna mutlaka getirilmesi.

Öğretim oturumları boyunca çalışmalara aktif olarak katılım sağlanması.

EK-14

Ailelere Ev İçi Güvenlik Becerilerinin Öğretimi El Kitabı (Örnek Sayfalar)

İÇİNDEKİLER

OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞU VE
GÜVENLİK BECERİLERİ

EVDE OLUŞABİLECEK RİSKLER VE EV İÇİ
GÜVENLİK ÖNLEMLERİ

ÖĞRETİM PLANI OLUŞTURMA

ÖĞRETİM YÖNTEMİNİN SEÇİLMESİ

ÖĞRETİM PLANININ YAZILMASI

ÖĞRETİMİN DEĞERLENDİRMESİ

Ailelerin çoğunluğu bu konuda koruyucu olmayı yeğlemekte ve herhangi bir bilgi paylaşımı ya da talebinde bulunmamaktadır. Aileler evlerinde çeşitli düzenlemeler yaparak çocuklarının güvenliğini sağlamaya çalışmaktadırlar.

Aileler çocukların bağımsız olarak yaşamalarını hedefliyorsa bunun için doğrudan çocuğu korumak yerine, tehlikeli durumlardan nasıl uzak durulacağı ve tehlikeli bir durumla karşı karşıya kalındığında nasıl davranılacağını öğretmelidirler.

Bireysel Görüşme Kural Listesi

**AİLELERE EV İÇİ GÜVENLİK BECERİLERİNİN ÖĞRETİMİNE YÖNELİK
EĞİTİM PROGRAMI**

BİREYSEL GÖRÜŞMELERDEN DİKKAT EDİLMESİ GEREKENLER

Eğitim programında gerçekleştirilecek tüm oturumlarda karşılıklı olarak görüşlerimizi paylaşacak ve etkinlikler gerçekleştireceğiz. Bu öğretim oturumlar boyunca aksaklıklar yaşamadan verimli bir şekilde programımızı tamamlamak en büyük beklentimizdir. Programın uygulama sürecinde herhangi bir aksaklık durumunu önlemek adına aşağıdaki konularda duyarlı davranmanız oldukça önemlidir. Hassasiyetiniz için şimdiden teşekkürler...

Bireysel görüşme gün ve saatleri için uygun vakitlerinizi mutlaka araştırmacıya bildiriniz.

Randevu verdiğiniz saatte acil bir durum oluşması durumunda mutlaka araştırmacıyı en az bir saat öncesinde bilgilendiriniz.

Bireysel görüşmelerin planlandığı şekilde gitmesi için mutlaka hazırlıklı geliniz.

Çocuğunuzla hazırladığınız öğretim planına bağlı kalarak bir öğretim gerçekleştirmeniz beklenmektedir. Bu öğretim uygulamanızın videoya çekilmesi son derece önemlidir.

Öğretim uygulama videolarını evde kendi olanaklarınızla çekip araştırmacıya yollayabilir ya da araştırmacıdan sizi evde ziyaret ederek video çekimini ondan yapmasını isteyebilirsiniz.

Öğretim planı ve öğretim uygulamasına yönelik sorularınızı not alıp izleme haftası içerisinde bireysel görüşme saatleri dışında da araştırmacıya yöneltebilirsiniz.

EK-17

AİLELERE EV İÇİ GÜVENLİK BECERİLERİNİN ÖĞRETİMİNE YÖNELİK EĞİTİM PROGRAMI BİLGİ TESTİ

Katılımcının Adı-Soyadı(Kod İsim):

Tarih:

Açıklamalar: Bilgi testinde 30 çoktan seçmeli soru yer almaktadır. Testin cevaplanma süresi yaklaşık 45 dakikadır. Testte yer alan t

üm soruları boş bırakmadan cevaplandırmanız beklenmektedir. Doğru yanıt olarak düşündüğünüz şıkkı daire içine alınız. Kişisel bilgileriniz yerine kod isim kullanabilirsiniz. Bu bilgiler ve yanıtlarınız bilimsel çalışma dışında üçüncü bir şahıs ile paylaşılmayacak ve kullanılmayacaktır. Katkılarınız için teşekkürler.

1. Aşağıdakilerden hangisi otizm spektrum bozukluğu olan çocukların tanı özellikleri arasındadır?
 - a. İlkokula başlamış olması.
 - b. Sınırlı, tekrarlayıcı ilgi ve davranışlarının olması.
 - c. Okuma yazmayı geç öğrenmesi.
 - d. Anne babanın geç konuşmaya başlamış olması.
2. Aşağıdaki öğretim yöntemlerinden hangisi OSB olan çocuklarda etkililiği kanıtlanmış **uygulamalardan biridir**?
 - a. Davranışsal Müdahale Öğretim Yöntemi
 - b. Hipoterapi Yöntemi
 - c. Anlatım Yöntemi
 - d. Ses Temelli Öğretim
3. Aşağıdakilerden hangisi **güvenlik becerisinin tanımıdır**?
 - a. Güvenlik becerisi, ev, okul ve toplumsal yaşam ortamlarında çocuğun kendi yaşamı için tehlike oluşturabilecek durumları tanıması, kendini koruması ve tehlikeli durumlar karşısında uygun davranışı sergileyebilme becerisidir.
 - b. Güvenlik becerisi, sadece toplumsal yaşam ortamlarında çocuğun tehlikeli durumlar karşısında uygun davranışı sergileyebilme becerisidir.
 - c. Güvenlik becerisi, ev, okul ve toplumsal yaşam ortamlarında çocuğun kendi yaşamı için tehlike oluşturabilecek durumları tanıma becerisidir.
 - d. Güvenlik becerisi, ev, okul ortamlarında çocuğun kendi yaşamı için tehlikeli durumlardan kendini koruması becerisidir.
4. Aşağıdakilerden hangisi ev içi **güvenlik becerilerinden biri değildir**?
 - a. Ev güvenliğini sağlama.
 - b. Tehlikeli durumlarda acil numaraları arama.
 - c. Basit ilk yardım becerileri.

- d. Adres sorma becerisi.
5. Aşağıda yer alan maddelerden hangileri evde risk oluşturabilecek durumlar arasındadır? Seçenekler arasından **doğru olanı işaretleyiniz.**
1. Yanıcı maddeler
 2. İp perdeler
 3. Kaygan zemin
 4. Su dolu kovalar
 5. Kapı menteşesi
- a. 1,2,3,4,5
b. 1,2,3,4
c. 4,3,2
d. 3,2,1
6. Çocuğa öğretmek üzere bir beceri seçerken aşağıdakiler sorulardan **hangisine dikkat edilmelidir?**
- a. Öğretilecek beceriyi çocuğum hangi şekilde öğrenmeli?
 - b. Öğretilecek beceri okulda öğretilecek bir beceri mi?
 - c. Öğretilecek beceri benim çocuğum için işlevsel bir beceri mi?
 - d. Öğretilecek beceri okuma yazma öğrenmesi için uygun bir beceri mi?
7. Aşağıdaki hangisi hedef davranış yazımında dikkat edilmesi gereken **unsurlardan biridir?**
- a. Hedef davranış tanımlanırken öğretim yöntemi yazılmalıdır.
 - b. Hedef davranış yazarken ‘tanır, bilir, kavrar, düşünür’ gibi ifadeler yerine ‘söyler, gösterir, yapar’ gibi ifadeler yer almalıdır.
 - c. Hedef davranış yazımında değerlendirici ismi mutlaka geçmelidir.
 - d. Hedef davranış yazımında yöntemin basamakları ayırt edilmelidir.
8. Bir baba çocuğu ile yabancılara kapı açmadan sakınma davranışı çalışmaktadır. Bu babanın doğru tepki tanımı aşağıdakilerden **hangisi olmalıdır?**
- a. Yabancıya kapıyı açma
 - b. Kapıya gelince çocuğun ‘kim o?’ demesi ve ardından evde bulunan bir yetişkine haber vermesi
 - c. Kapıyı açması, kapıyı açtıktan sonra yetişkine haber vermesi
 - d. Sadece kapının önünde ayakta durması
9. Öğretim öncesinde çocuğunun performansını (yapabildiklerini-yapamadıkları) belirlemek isteyen bir anne çocuğunu **nasıl değerlendirmelidir?**
- a. Önceden belirlenen zaman dilimlerinde çocuğunu gözlemleyerek doğru ve yanlış tepkilerini kayıt etmelidir.
 - b. Aklına geldikçe çocuğunu test etmelidir.

- c. Bu konuda uzmandan performans notu istemelidir.
- d. Çocuğunun yalnızca en iyi yaptığı etkinlikleri yazmalıdır.
10. Aşağıdakilerden hangisi 'el yıkama' becerisinin önkoşul becerilerinden **biri değildir**?
- a. Kirli kavramını bilmesi
- b. El göz koordinasyonunu sağlaması
- c. Boyunun uzun olması
- d. Basit yönergeleri (Bak, Al, Ver vb.) yerine getirmesi
11. Çorap giyme becerisinin analizi verilmiştir. Bu beceri analizinde 6. maddesi boş bırakılmıştır. **Aşağıdaki seçeneklerden hangisi bu maddedir?**
1. Çorabını giymek için bir yere oturur.
2. Çoraba uzanır.
3. İki eliyle çorabın lastik kısmından tutar.
4. Çorabın parmak ucuna kadar çorabı avuç içinde toplar.
5. Çorabı parmak ucuna getirir.
6. ?
7. Çorabı iki eliyle bileğine kadar çeker.
- a. Diğer ayağına çorabı giyer.
- b. Çorabı ayak parmaklarına geçirir.
- c. Çorabı topuğuna getirir.
- d. Çorabı topuk kısmından tek eliyle yukarı çeker.
12. Aşağıdakilerden hangisi öğretim ortamında olması **gereken unsurlardır?**
- a. Geniş bir oda
- b. Çok sayıda eğitim materyali
- c. Sakin ve dikkat dağıtıcı nesnelere uzaklaştırılmış
- d. Evin en aydınlık odası
13. 'İlaçları gördüğümde bir yetişkine haber vermem gerektiğini hatırlayacağım' cümlesi **sosyal öykü cümle türlerinden hangisidir?**
- a. İşbirlikçi cümle
- b. Yan anlam cümle
- c. Rehberlik eden (Kontrol) cümle
- d. Yargı cümle
14. Aşağıdakilerden hangisi **sosyal öykü yazım kurallarından biridir?**
- a. Sosyal öyküde 5N1K (ne, nerede, ne zaman, niçin, nasıl, kim) sorularının cevapları bulunmalıdır.
- b. Sosyal öyküde kullanılan cümle türlerine sadece iki tanesine yer verilmelidir.
- c. Sosyal öykü üçüncü bir kişinin ağzından yazılmalıdır.

- d. Sosyal öyküde olumlu ifadeler ile olumsuz ifadeler de mutlaka kullanılmalıdır.
15. Metin olarak verilen sosyal öyküye yönelik hazırlanacak **değerlendirme sorusu aşağıdaki seçeneklerden hangisidir?**
- ‘Bazen annem ve ben mutfakta yemek yaparız. Annemin işi olduğu zamanlarda odada onu beklemem gerekebilir. Odada annemin evi toplarken unuttuğu eşyalar, nesnelere olabilir. Bu nesnelere benim için zararlı olabilir. Zehirli maddeler gördüğümde onlara dokunmamam, oradan uzaklaşmam ve bir yetişkine haber vermem gerekir. Zehirli maddelerden uzak durmak doğru bir davranıştır.’
- a. Zehirli maddeleri odaya kim bırakmıştır?
b. Zehirli maddeler nerede bırakılmalıdır?
c. Zehirli madde görünce hangi numara aranmalıdır?
d. Zehirli madde görünce neler yapmalıyız?
16. Aşağıdakilerden hangisi öğretim **videosu hazırlama basamaklarından biridir?**
- a. Öğretilen becerinin analizinin yapılması
b. Video kameranın şarjı takılması
c. Video kamera tutacağına uygun yere konulması
d. Videoda model olacak aktrise senaryonun yazdırılması
17. Video modellerle öğretim yönteminin uygulama basamakları karışık olarak sıralanmıştır. Aşağıdaki seçeneklerden hangisinde sıralama doğru bir şekilde verilmiştir?
1. Ortam ve araç-gereçlerin hazırlanması
2. Çocuğun dikkatini sağlamak için ‘Çalışmaya hazır mısınız?’ ipucunu sunulması
3. Videonun izlenmesinin hemen ardından çocuğun becerinin sergilendiği ortama götürülmesi
4. Çocuğunu öğretim için çalışılacak ortama getirilmesi ve yönergenin sunulması
5. Çocuğun doğal ortamda sergilediği doğru tepkinin pekiştirilmesi ve yanlış tepkide çocuğun davranışını yarıda kesilerek öğretimin sonlandırılması
6. Çocuğa beceriyi gerçekleştirmesi için hedef uyararı sunulması
- a. 1,2,3,4,5,6
b. 2,4,3,5,6,1
c. 1,4,2,3,6,5
d. 1,4,2,3,5,6
18. Video modellerle öğretim uygulamasında **değerlendirme süreci nasıl gerçekleştirilir?**

- a. Becerinin sergilendiği ortama götürülüp hedef uyaran sunulur. Çocuğun doğru tepkileri pekiştirilir, yanlış tepkileri yarıda kesilir ğretim bitirilir/görmezden gelinir. Çocuğun tepkileri kayıt formuna işaretlenir.
 - b. Öğretim ortamında hedef uyaran sunulur. Çocuğun doğru tepkileri pekiştirilir, yanlış tepkileri yarıda kesilir ğretim bitirilir/görmezden gelinir. Çocuğun tepkileri kayıt formuna işaretlenir.
 - c. Becerinin sergilendiği ortama götürülüp ipucu sunulur. Çocuğun doğru tepkileri pekiştirilir, yanlış tepkileri yarıda kesilir ğretim bitirilir/görmezden gelinir. Çocuğun tepkileri kayıt formuna işaretlenir.
 - d. Becerinin sergilendiği ortama götürülüp hedef uyaran sunulur. Çocuğun doğru tepkileri pekiştirilir, yanlış tepkileri yarıda kesilir ğretim bitirilir/görmezden gelinir.
19. Aşağıdakilerden hangisi değerlendirme formu hazırlanırken **dikkat edilmesi gereken unsurlardan biridir?**
- a. Değerlendirme formunda doğru ve yanlış tepkinin işaretlenmesi için bölümün bulunması
 - b. Değerlendirme formunda hatanın açık halinin yazılması
 - c. Değerlendirme formunda ğretim değişikliklerine ilgili bölümde yer verilmesi
 - d. Değerlendirme formunda beceri öğretimine katkı sağlayan kişilerin mutlaka yazılması
20. Aşağıdakilerden hangisi değerlendirme yapılmasının sağladığı **katkılarından biridir?**
- a. Programda yapılması gerekli değişiklikleri gösterir.
 - b. Uygulayıcının puanını gösterir.
 - c. Planın olumlu yönlerini vurgular.
 - d. Planın ikinci biri tarafından yazılmasını sağlar.

EK-18

EV İÇİ GÜVENLİK BECERİLERİNE YÖNELİK AİLE EĞİTİM PROGRAMI

BİLGİ TESTİ FORMU

Soru 1) Otizm spektrum bozukluğu olan çocukların özellikleri düşünüldüğünde riskli olarak adlandırılabilir davranışları nelerdir?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Soru 2) Ev içi güvenlik düşünülerek aşağıda yer alan alanları doldurunuz.

Ev İçi Güvenlik Riskleri

.....

.....

.....

.....

Ev İçi Güvenlik Önlemleri

.....

.....

.....

Soru 3) Aşağıda yer alan plan şablonunu ev içi güvenlik becerilerinden birine yönelik olarak planlayıp doldurunuz. Lütfen tüm boş alanları doldurunuz.

<u>Cocuğun Adı:</u>	
<u>Çalışacak Aile Bireyinin Adı:</u>	
<u>Cocuğun Performans Düzeyi (Yapabildikleri/ Gereksinimleri)</u>	
<u>Öğretilecek Beceri:</u>	
<u>Önkoşul Beceriler (Varsa):</u>	
<u>Öğretilecek Becerinin Basamakları:</u>	
<u>Öğretim Ortamı:</u>	<u>Öğretim Zamanı:</u>
<u>Öğretim İçin Kullanılacak Materyaller:</u>	
<u>Seçilen Öğretim Yöntemi:</u>	
<u>Öğretim Yönteminin Seçilme Gerekçesi:</u>	
<u>Seçilen Öğretim Yönteminin Uygulama Basamakları (Uygulama Süreci):</u>	
<u>Seçilen Beceriye Yönelik Öğretimin Değerlendirilmesi:</u>	

EK-19

ÖĞRETİM PLANI DEĞERLENDİRME ARACI

• Çocuğunun beceriye ilişkin performansını betimler.	10	8	6	4	2	0
• Çocuğunun performansını dikkate alarak hedef davranış belirler.	10	8	6	4	2	0
• Belirlenen davranışa yönelik amaç oluşturur.	10	8	6	4	2	0
• Amaca uygun olarak kullanacağı yöntemi belirler.	10	8	6	4	2	0
• Belirlenen yöntemin basamaklarını sıralar.	10	8	6	4	2	0
• Ortamı betimler.	10	8	6	4	2	0
• Öğretim sırasında kullanacağı araç-gereçleri belirler.	10	8	6	4	2	0
• Öğretim sürecinde kullanacağı pekiştiricileri belirler.	10	8	6	4	2	0
• Belirlenen yöntemin basamaklarına uygun olarak öğretim sürecini betimler.	10	8	6	4	2	0
• Değerlendirmeyi sürecini betimler.	10	8	6	4	2	0

DAVRANIŞSAL MÜDAHALE ÖĞRETİM PLANI UYGULAMA DEĞERLENDİRME ARACI

• Öğretim için ev ortamında gerekli fiziksel düzenlemeleri çalışılacak ortamda sağlar.	10	8	6	4	2	0
• Çocuğunun dikkatini sağlamak için ipucunu sunar.	10	8	6	4	2	0
• Öğretilecek beceri ya da kavrama uygun yönerge sunar.	10	8	6	4	2	0
• Çocuğunun performans düzeyini dikkate alarak ipuçlarını kullanır.	10	8	6	4	2	0
• Öğretimde yer alan beceri basamaklarını yönteme uygun olarak gerçekleştirir.	10	8	6	4	2	0
• Hazırladığı öğretim araç gereçlerini uygun biçimde kullanır.	10	8	6	4	2	0
• Çocuğun doğru tepkilerinde pekiştireci tutarlı biçimde kullanır.	10	8	6	4	2	0
• Çocuğun yanlış tepkisinde hata düzeltmesi yapar.	10	8	6	4	2	0
• Ses tonunu ve beden dilini etkili bir biçimde kullanır.	10	8	6	4	2	0
• Belirlenen yönteme uygun olarak değerlendirmeyi gerçekleştirir.	10	8	6	4	2	0

SOSYAL ÖYKÜ YAZMA DEĞERLENDİRME ARACI

• Sosyal öyküye başlık koyar.	10	8	6	4	2	0
• Sosyal öykü içerisinde cümle türlerine (betimleyen cümleler ve rehberlik eden cümleler.) yer verir.	10	8	6	4	2	0
• Hazırladığı öyküde giriş, gelişme ve sonuç bölümlerine yer verir.	10	8	6	4	2	0
• Sosyal öyküyü çocuğun bakış açısını ifade eden cümleler ile yazar.	10	8	6	4	2	0
• Hazırladığı sosyal öyküde 5N1K sorularının yanıtlarına yer verir.	10	8	6	4	2	0
• Hazırladığı öyküde olumlu ifadelerin olduğu cümleler kullanır.	10	8	6	4	2	0
• Sosyal öykün bütününde cümle oranına dikkat eder.	10	8	6	4	2	0
• Çocuğun gelişim düzeyine uygun olarak sosyal öyküyü oluşturur.	10	8	6	4	2	0
• Hazırlanan öyküde çocuğun anlayacağı düzeyde ifadelere verir.	10	8	6	4	2	0
• Sosyal öykünün yeterli uzunlukta olmasına dikkat eder.	10	8	6	4	2	0

SOSYAL ÖYKÜ YÖNTEMİ UYGULAMA DEĞERLENDİRME ARACI

• Öğretim için ev ortamında gerekli fiziksel düzenlemeleri çalışılacak ortamda sağlar.	10	8	6	4	2	0
• Öğretim için kullanılacak araç gereçleri hazırlar.	10	8	6	4	2	0
• Çocuğunun dikkatini sağlamak için ipucunu sunar.	10	8	6	4	2	0
• Çocuğu ile birlikte hazırlamış olduğu sosyal öyküyü okur.	10	8	6	4	2	0
• Çocuğa öyküye ilişkin hazırlamış olduğu soruları sorar.	10	8	6	4	2	0
• Çocuğun doğru tepkilerini pekiştirir.	10	8	6	4	2	0
• Çocuğun yanlış tepkilerinde öyküde ilgili bölümü tekrar okur.	10	8	6	4	2	0
• Becerinin sergilendiği doğal ortamda çocuğa hedef uyarını sunar.	10	8	6	4	2	0
• Çocuğun doğal ortamda sergilediği doğru tepkiyi pekiştirir.	10	8	6	4	2	0
• Çocuğun doğal ortamda sergilediği yanlış davranışa hata düzeltmesi yapar.	10	8	6	4	2	0

ÖĞRETİM VİDEOSU HAZIRLAMA DEĞERLENDİRME ARACI

• Öğretim için belirlenen becerinin analizini yapar.	10	8	6	4	2	0
• Beceri analizi doğrultusunda video senaryosunu hazırlar.	10	8	6	4	2	0
• Video senaryosunda yer alacak modeli (kişi/kişiler) belirler.	10	8	6	4	2	0
• Video senaryosunda kullanılacak ortam ve araçları belirler.	10	8	6	4	2	0
• Video çekiminde kullanılacak ortamı ve araç gereçleri çekim öncesinde hazırlar.	10	8	6	4	2	0
• Beceri doğrultusunda hedeflenen davranışı modele anlatır.	10	8	6	4	2	0
• Model tarafından hedef davranışın gerçekleştirilme süresine (30-40 sn.) dikkat eder.	10	8	6	4	2	0
• Video çekimini 3-5 dk. olacak şekilde gerçekleştirir.	10	8	6	4	2	0
• Video görüntü akışının uygunluğunu (çok hızlı/çok yavaş olmaması) kontrol eder.	10	8	6	4	2	0
• Video görüntülerini kullanacağı ortama (bilgisayar, tablet, telefon) aktarır.	10	8	6	4	2	0

VİDEO MODEL YÖNTEMİ ÖĞRETİM UYGULAMA DEĞERLENDİRME ARACI

Öğretim sunulacak eğitim ortamını düzenler.	10	8	6	4	2	0
Çocuğu video izlenilecek ortama getirir.	10	8	6	4	2	0
Çocuğun dikkatini sağlayacak ipucunu sunar.	10	8	6	4	2	0
Gerekli durumlarda (çocuğun dikkatinin dağılması) çocuğu videoyu izlemesi için yönlendirir.	10	8	6	4	2	0
Video izleme sürecinde çocuğun izleme davranışını pekiştirir.	10	8	6	4	2	0
Davranış sonrası uyarınları (pekiştireç) tutarlı biçimde kullanır.	10	8	6	4	2	0
Çocuğu becerinin gerçekleştiği doğal ortama getirir.	10	8	6	4	2	0
Becerinin gerçekleştiği doğal ortamda çocuğa hedef uyarını sunar.	10	8	6	4	2	0
Çocuğun doğal ortamda sergilediği doğru tepkiyi pekiştirir.	10	8	6	4	2	0
Çocuğun doğal ortamda sergilediği yanlış davranışa hata düzeltmesi yapar.	10	8	6	4	2	0

EK-20**ARAŞTIRMACI EĞİTİM SÜRECİNİ DEĞERLENDİRME ARACI**

• Programın gerçekleştirileceği grubun dikkatini sunuma çeker.	10	8	6	4	2	0
• Programın gerçekleştirileceği gruba programın hedefleri hakkında bilgi verir.	10	8	6	4	2	0
• Program süresince katılımcı grubun ön bilgileri hakkında karşılıklı konuşur.	10	8	6	4	2	0
• Katılımcı grubun düzeyine uygun olarak öğrenme yaşantılarını düzenler.	10	8	6	4	2	0
• Katılımcı grubun düzeyine uygun olarak sunumu gerçekleştirir.	10	8	6	4	2	0
• Program süresince katılımcı grubun öğrenme yaşantılarında onlara rehberlik eder.	10	8	6	4	2	0
• Program kapsamında beklenen öğrenme çıktılarını ölçer/gözlemler.	10	8	6	4	2	0
• Katılımcı grubun soru ve önerilerini dinler.	10	8	6	4	2	0
• Katılımcı grubun öğrenme çıktılarına yönelik dönüt ve düzeltme verir.	10	8	6	4	2	0
• Sunum sonunda anlatılan bilgi ve becerileri özetler.	10	8	6	4	2	0

Odak Grup Görüşme Katılımcı Davetiye

Sayın

Dr. Öğretim Üyesi Aysun Çolak danışmanlığında, "Özüm Spokörüm Beceriksiz Olan Çocuğa Sahip Ailelere Ev İçi Güvenlik Becerilerinin Öğretimi: Bir Karma Yöntem Araştırması" başlıklı doktora tez çalışması kapsamında ailelere yönelik, evde risk yaratacak durumlara karşı alınacak önlemleri, ev içi güvenlik becerilerini ve bu becerilerin çocuklarıyla ev ortamında nasıl çalışacağına ilişkin yöntemleri kapsayan bir program olarak tasarlanmuş ve uygulanmıştır.

Katılımcı olarak destek verdiğiniz bu programa yönelik görüşlerinizi ve önerilerinizi paylaşmak için sizleri bekliyoruz.

Yer :Anadolu Üniversitesi A Blok Zemin Kat Oda No:108

Tarih ve Zaman: 16.01.2019 / 14:00

Program Etkililik Değerlendirme Anketi

Değerli Katılımcı,

Sizlere uygulanan programın kapsamı ve uygulama sürecine yönelik sunacağınız geri bildirimlerle programın iyileştirilerek daha geniş aile kitlesine yaygınlaştırılmasına katkı sağlayacaktır. Aşağıdaki yer alan ankette bulunan ifadelerden en yakın düşündüğünüz ifadeyi işaretleyiniz.

	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
Eğitim Programının Genel Özelliklerine İlişkin Görüşler					
Eğitim programı kapsamında gerçekleştirilen sunumlar ve öğretim etkinlikleri konu başlıkları ile paraleldir.					
Eğitim programıyla OSB olan çocuğa güvenlik becerileri öğretimi konusundadır.					
Eğitim programı güvenlik becerilerini öğretmek için gerekli bilgileri içerisinde bulundurmaktadır.					
Eğitim programı, uygulamacı olarak aileye yol gösterir niteliktedir.					
Eğitim Programının Öğrenme Çıktılarına İlişkin Görüşler					
Öğrenme çıktıları anlaşılır biçimde ifade edilmiştir.					
Eğitim programının genel amaçları ile öğrenme çıktıları tutarlıdır.					
Katılımcı ailelerin özelliklerine uygun olarak öğrenme çıktıları belirlenmiştir.					
Eğitim programı katılımcı ailelerin günlük yaşamında kullanacağı amaçlardan oluşmaktadır.					
Eğitim Programının İçeriğine İlişkin Görüşler					
Eğitim programının içeriği, güvenlik becerileri ile ilgili bilgilerden ve öğretim yöntemlerinden oluşmaktadır.					
Eğitim programının içeriğinde anlatılan konular yaşamın içinden verilen örneklerle zengin hale getirilmiştir.					
Katılımcı ailelerin öğretim uygulaması yapmasını sağlayacak bilgiler eğitim programı içeriğinde sunulmuştur.					
Eğitim programında yer alan konu başlıkları ile öğrenme çıktıları arasında tutarsızlık vardır.					
Eğitim kitapçıkları içerisinde yer alan bilgiler katılımcılar tarafından anlaşılır niteliktedir.					
Eğitim program içeriği katılımcılar için öğreticidir.					
Eğitim program içeriğinde yer alan konular, öğrenme çıktıları ile tutarlıdır.					

	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
Eğitim Programının İçeriğine İlişkin Görüşler					
Eğitim programının içeriği katılımcı ailelerin çocuklarına farklı becerilerin öğretiminde de kullanabileceği yöntemleri içermektedir.					
Eğitim programının içeriğinde yer alan öğretim yöntemleri ailelerin ev ortamında uygulanabilir niteliktedir.					
Eğitim programı kapsamında sunulan öğretim etkinlikleri öğretici niteliktedir.					
Eğitim programının uygulama sürecinde katılımcı aileler etkindir.					
Eğitim Programının İçeriğine İlişkin Görüşler					
Öğretim etkinlikleri katılımcı ailelerin öğrenme çıktılarını kazandırabilecek niteliktedir.					
Eğitim programı uygulama sürecinde gerçekleştirilen öğretim etkinlikleri ailelere çocuklarına güvenlik becerisi öğretmede rehberlik etmektedir.					
Eğitim programında gerçekleştirilen öğretim etkinlikleri katılımcı ailelerin öğrenme özelliklerine uygundur.					
Eğitim Programının Değerlendirme Sürecine İlişkin Görüşler					
Eğitim program kitapçığında yer alan öz değerlendirme bölümlerinde yer alan açıklamalar anlaşılmalıdır.					
Eğitim programı değerlendirme sürecinde yer alan bilgi testi formları anlaşılmalıdır.					
Eğitim programında yer alan öğrenme çıktıları ölçülebilir niteliktedir.					
Değerlendirme formlarında her konu başlığına ilişkin sorular yer almaktadır.					

ODAK GRUP GÖRÜŞME SORULARI

Açılış Sorusu

1. Ev içi güvenlik becerilerinin öğretimine yönelik hazırlanan bu aile eğitim programına katılırken beklentileriniz nelerdi?

Gelişme Soruları

2. Ev içi güvenlik becerilerine yönelik bu aile eğitim programının size ne gibi katkıları olduğunu düşünüyorsunuz?

3. Programın grup eğitimi oturumlarını değerlendirecek olsanız neler söylersiniz? (Eğitim süresi, eğitim sıklığı, iletişim, eğitim materyalleri, sunum materyalleri, eğitim içeriği, sunum şekli, değerlendirme şekli ve araçları).

4. Aile eğitim programı kapsamında sizinle gerçekleştirilen bireysel eğitim oturumlarını değerlendirecek olsanız neler söylersiniz?

5. Katıldığınız aile eğitim programının en beğendiğiniz yönleri nelerdir? Örnekler verir misiniz?

6. Katıldığınız aile eğitim programında zorlandığınız konular var mıydı? Varsa bunlara örnekler verir misiniz?

7. Daha önce katılımcı olduğunuz aile eğitim programları ile bu programın benzer ve farklı yönleri nelerdir?

8. Aile eğitim programı süresince kendinizi nasıl hissettiniz?

Kapanış Sorusu

9. Aile eğitim programında öğrendiklerinizi çocuğunuza öğretiyor olmak size nasıl katkı sağladı?